

Program za Zagreb

MOŽEMO!

**Zagreb
je NAŠ!**

UVOD

03 Program zelene ljevice za Zagreb

TEMATSKA PODRUČJA

06	Novi model upravljanja Zagrebom
11	Digitalni grad
15	Mjesna samouprava
18	Gospodarstvo Grada kao motor promjene
26	Rad i socijalno partnerstvo
29	Socijalna politika
34	Zeleni plan za oporavak
43	Promet
47	Urbanizam i stanovanje
51	Obnova nakon potresa
54	Ljudska sigurnost
56	Zdravstvo
61	Obrazovanje
65	Kultura
69	Sport
75	Rodna i LGBTIQ+ jednakost
79	Mladi
82	Civilno društvo

PROGRAMI GRADSKIH ČETVRTI:

86	Brezovica
91	Črnomerec
99	Donja i Gornja Dubrava
109	Donji grad i Gornji grad – Medveščak
117	Maksimir
124	Novi Zagreb – istok
129	Novi Zagreb – zapad
133	Peščenica – Žitnjak
142	Podsljeme
148	Podsused – Vrapče
159	Stenjevec
164	Sesvete
172	Trešnjevka – jug
180	Trešnjevka – sjever
187	Trnje

PROGRAM ZELENE LJEVICE ZA ZAGREB

Ušli smo u politički život 2017. pod krilaticom Zagreb je NAŠ! kako bismo promijenili način upravljanja gradom, vratili grad građanima i građanke u politiku. Protekle četiri godine organizirali smo građanke u kvartovske grupe, djelovali s njima kroz zborove građana, mjesne odbore u gradskim četvrtima. U Skupštini grada Zagreba bili smo oporba koja je pokazala borbenost, brigu i znanje bez presedana. Nastavak je to desetljeća i pol angažmana protiv koruptivnog upravljanja i privatizacije javnih dobara, borbe za očuvanje grada, njegovih potencijala i kvalitete života za sve stanovnice i stanovnike Zagreba. Na ove izbore izlazimo kako bi nam građanke i građani dali mandat da Zagreb doista i promijenimo.

Nakon dvadeset godina Zagreb će u svibnju 2021. konačno promijeniti vlast. U ta dva desetljeća Zagreb je od grada velikih društvenih, komunalnih i ekonomskih potencijala postao zapuštenim gradom: opterećen dugovima, štetnim projektima, ruševnim mostovima, nefunkcionalnim gradskim prometom, dotrajalim cijevima i zatrpan otpadom. Postao je gradom koji se, nakon potresa, poplave i pandemije, nije spreman nositi s izazovima socioekonomske krize, starenja stanovništva i klimatskih promjena. Mi MOŽEMO! Zagrebu donijeti oporavak i novi uzlet!

Ovim programom postavljamo ambiciozne zadatke. Naš pogled nije usmjeren samo prema sljedećim izborima, već je vizija koja seže dalje, sve do 2030. godine. Dugoročno planiranje je ono što je u protekla dva desetljeća kronično nedostajalo gradu vođenom kratkoročnim kalkulacijama. Ekološku tranziciju i obnovu od potresa pritom vidimo kao priliku i zamašnjak za dugoročni razvoj grada. Istodobno program polazi od činjenice da je Grad prezadužen i da mu je potrebno krizno upravljanje. Naš program je stoga oprezno ambiciozan i realistično oprezan.

Ostvarivanjem naše vizije Zagreb će postati:

ODGOVORAN I UČINKOVIT: Polazište našeg programa je zaokret u modelu upravljanja gradom. Uvest ćemo kvalitetne standarde rada i stručno zapošljavanje, kompetitivnu javnu nabavu uz ostvarivanje društvenih i ekoloških ciljeva, savjesno upravljanje imovinom za ekonomičan pravedniji razvoj grada. Reorganizirat ćemo upravljanje Zagrebačkim holdingom i objediniti poslovne funkcije i procese. Proračun će biti fiskalno transparentan do pojedinačnih ugovora, a rad uprave moći će se pratiti kroz prikaze ključnih pokazatelja.

PARNTERSKI I PARTICIPATIVAN: Umjesto šerifovanja bez plana, grad ćemo otvoriti građanima. Procese donošenja planova učinit ćemo dostupnijima promjenom procedura i digitalnim alatima. Unaprijedit ćemo civilnu zaštitu kako bi solidarni građani i inicijative mogle učinkovito doprinijeti u kriznim situacijama. Kulturne centre otvorit ćemo kvartovima, a ustanove stvarateljima i publici. Demokratizirat

ćemo upravljanje gradskim poduzećima uz sudjelovanje predstavnika korisnica, radnika i stručnjakinja.

ZELEN I RAZVOJAN: Konstrukcijski i energetske obnoviti ćemo i ojačati potresom narušeni grad — ulice, škole, domove. Konačno ćemo riješiti problem otpada, zatvoriti odlagalište Prudinec-Jakuševac i postaviti temelje kružne ekonomije. Preusmjerit ćemo Zagreb prema obnovljivim izvorima energije, solarima na krovovima i proizvodnji zelenih tehnologija. Uspostavit ćemo kontinuiranu suradnju sa znanstvenom zajednicom i gospodarstvom kako bismo dobili inovativna komunalna rješenja i kreirali nova radna mjesta. Širit ćemo tramvajsku mrežu, izgraditi biciklističke magistrale i smanjiti gužve. Radit ćemo na povećanju javnih zelenih površina, očuvanju potoka i pošumljavanju. Zagreb će postati zdraviji i otporniji na ekstremne vremenske uvjete. U vrtiće i škole uvest ćemo zdrave obroke iz zelene nabave od OPG-ova iz naše i okolnih županija.

PRAVEDAN I DOSTUPAN: Primarna zdravstvena zaštita bit će dostupna u četvrti stanovanja, a zdravstvene radnice i radnici dobit će bolje uvjete rada. Socijalnim inovacijama odgovorit ćemo na izazove poput starenja stanovništva, narušenog mentalnog zdravlja, nestandardnih oblika zaposlenja. Sustavno ćemo unaprijeđivati položaj osoba s invaliditetom, ovršenih, beskućnica i beskućnika, povećat ćemo broj domova za starije i značajno poboljšati usluge u zajednici kako bi osobe starije dobi i osobe s invaliditetom mogle živjeti u svojim kućanstvima. Uvest ćemo pravedno prostorno planiranje, osigurati obuhvatnu pomoć za žrtve obiteljskog nasilja i stvarati uvjete za rodno uravnoteženu raspodjelu skrbi. U škole ćemo uvesti građanski odgoj i obrazovanje te vratiti zdravstveni odgoj.

POLICENTRIČAN: Građane ćemo aktivno informirati o projektima izgradnje u njihovim kvartovima. Proširit ćemo mrežu javnog prijevoza i integrirati javni prijevoz u Zagrebu i okolnim županijama. Osigurat ćemo nove domove zdravlja, centre za mlade, kulturne sadržaje i odgojno-obrazovne ustanove u dijelovima grada u kojima društvena infrastruktura odavno ne prati doseljavanje novih stanovnika. Stvorit ćemo uvjete za masovno uključivanje u rekreacijski sport diljem grada. Mehanizam politike tog ujednačenog razvoja bit će direktna komunikacija i partnerstvo s građanima u svim gradskim četvrtima, a vodilje tog ujednačenog razvoja naći ćete u kvartovskim programima.

Program koji je pred vama rezultat je rada 200 ljudi najrazličitijih znanja i iskustava iz redova naših tematskih i kvartovskih grupa. On je, ujedno i odgovor na zabrinutost gotovo 10 000 građanki i građana koji su s nama podijelili svoje probleme — a često i načine kako ih riješiti — ispunjavajući naš anketni upitnik od prosinca 2020. do travnja 2021.

Zagreb je NAŠ! jer pripada svim njegovim građankama i građanima, svima koji u njemu žive i svima onima koji će u njega tek doći. Vjerujemo da ovaj program nudi odgovore kako ga takvim učiniti te mu je svrha dati poticaj svima da se uključe u izgradnju otvorenog, socijalno pravednog i ekološkoga grada 21. stoljeća. Grada koji MOŽEMO! stvarati zajedno — borbeno i znanjem.

*Program koristi oba roda kao univerzalna te se u tom smislu i muški i ženski rod kada se pojavljuju samostalno odnose na oba roda.

VRIJEME JE

**za grad
na čelu s
građanima**

NOVI MODEL UPRAVLJANJA ZAGREBOM

S obzirom na svoju raznovrsnu, dinamičnu populaciju, gustoću obrazovnih i znanstvenih institucija te kao središte kulturnog, društvenog i ekonomskog života gradovi su oduvijek bili motori društvene transformacije. Danas gradovi moraju biti **pokretači globalnog zaokreta prema ekološki održivoj, demokratskoj i pravednijoj budućnosti**.

Nažalost, proteklih desetljeća Zagreb nije bio motor promjene prema pravednijem i održivom društvu, nego je bio zarobljen u štetnom razvojnom modelu temeljenom na autoritarnom, šerifovskom načinu vladanja, pogodovanju i klijentelizmu. Uz takvo teško naslijeđe, protekla je godina još donijela i razorne potrese i globalnu pandemiju, ogolivši do kraja sve probleme Grada — prije svega činjenicu da njegove institucije ne funkcioniraju, da nema koordinacije i da nedostaju kapaciteti potrebni da se sustavno nosi s krizama.

S nama Zagreb dobiva priliku za novi početak. Dolazimo promijeniti Zagreb kako bismo promijenili Hrvatsku. Naša borbenost i znanje, naše iskustvo dugogodišnje beskompromisne borbe za javni interes i dobrobit stanovnica i stanovnika ovoga grada garancija su da s nama Zagreb ulazi u novo doba. Želimo ne samo promijeniti politiku, nego promijeniti ovo društvo.

Da bismo to postigli, **prvo ćemo promijeniti način na koji se gradom upravlja i aktivno koristiti sve poluge promjene koje Grad ima na raspolaganju** — od restrukturiranja gradske uprave i poduzeća, preko unapređenja sustava javne nabave, demokratizacije upravljanja, kvalitetnog upravljanja gradskom imovinom, unapređenja praksi zapošljavanja i organizacije rada, osnaživanja socijalnog partnerstva do digitalizacije rada gradske uprave i gradskih poduzeća.

Poluge promjene

Transformacija upravljanja

Prva poluga promjene jest **uvođenje novog modela upravljanja gradskom upravom i poduzećima**. Proteklih dvadeset godina uprave i poduzeća su, umjesto da rade prema jasno zacrtanim planovima i kriterijima, za gotovo svaku odluku čekale nalog gradonačelnika. Takav model, u kojem se čeka mig gradonačelnika da bi se išta napravilo, izuzetno je neefikasan, spor i neambiciozan za grad veličine i važnosti koju ima Zagreb. Gradonačelnik i njegov tim, kao najodgovorniji za viziju razvoja grada, moraju dati prioritet dugoročnom planiranju razvoja i osigurati sustavne procese za njegovo svakodnevno funkcioniranje. Jedino tako možemo napraviti razvojni iskorak, osigurati kvalitetnije komunalne usluge svim stanovnicama i stanovnicima grada i osloboditi potencijale koje Zagreb ima kao ekonomsko, znanstveno, kulturno i inovacijsko središte Hrvatske.

Gradska uprava mora biti bolje organizirana, s manjim brojem ustrojstvenih jedinica, dogovorenim ciljevima i jasnim linijama odgovornosti. Postojećih 27 gradskih ureda restrukturirat ćemo tako da okrupnimo nadležnosti i smanjimo njihov broj na petnaestak. U Zagrebačkom holdingu i gradskim poduzećima puno je prostora za učinkovitiju organizaciju posla i podizanje kvalitete usluga stanovnicima Zagreba. Profesionalizirat ćemo menadžment gradskih poduzeća i izabrati ga na javnim natječajima, a njihov rad ćemo vrednovati prema kriterijima javnog interesa. Takvi kriteriji će primjerice biti kvaliteta usluge, cjenovna i fizička dostupnost usluge, financijska održivost, razina uvjeta rada, zaštita okoliša, efikasnost i transparentnost upravljanja. Gradska poduzeća će tako ostvarivati veću društvenu i ekonomsku vrijednost, dok ćemo uvođenjem šire javnosti u nadzor upravljanja minimizirati korupciju i eliminirati klijentelističke mreže.

Kompetitivna, društvenosavjesna i zelena javna nabava

Druga ključna poluga promjene jest **unapređenje sustava javne nabave** kako bismo je učinili učinkovitijom i štedljivijom za gradski proračun te je istovremeno iskoristili kao važno sredstvo za postizanje društvenih ciljeva. Prvo, javne ćemo nabave učiniti kompetitivnima. Između jedne četvrtine i jedne trećine poslova koje Grad sklapa su nekompetitivne javne nabave u kojima se za posao javlja jedan ponuđač. To diže cijenu usluga koje Grad i gradska poduzeća plaćaju. Pravila javne nabave vrijedit će jednako za sva zainteresirana poduzeća, raskrstit ćemo s praksom favoriziranja subjekata za koje se unaprijed zna da će dobiti poslove. Na taj ćemo način stvoriti uštede za proračun i smanjiti rashode gradskih poduzeća i privući najkvalitetnije tvrtke kako bi se poslovi obavljali u roku, kvalitetno i za ugovorenu cijenu. Uz ovako provedenu javnu nabavu očekujemo ukupne uštede za Grad i Zagrebački holding od oko 600 milijuna kuna godišnje.

Poput drugih progresivnih uprava u svijetu **javnu nabavu ćemo koristiti kao sredstvo za postizanje društvenih ciljeva**. Javnom nabavom velikog opsega roba i usluga Grad Zagreb može utjecati na predmete javne nabave, naručujući lokalno uzgojenu hranu, ekološka tehnološka rješenja, inovativna komunalna rješenja, slobodnosoftverska rješenja i sl. Na taj način, Grad ujedno može utjecati i na podizanje standarda na tržištu rada, vrednujući ponuđače koji poštuju radnička prava, promiču rodnu ravnopravnost, zastupljenost određenih društvenih skupina te druge pozitivne prakse na tržištu rada.

Važeći Zakon o javnoj nabavi navodi kako u slučaju da su predmet nabave hrana i poljoprivredno-prehrambeni proizvodi, naručitelj treba uzeti u obzir kriterije vrednovanja kvalitete proizvodnje u smislu održivosti proizvodnje i prerade te nižeg opterećenja okoliša. Oslanjajući se na tu preporuku, pokrenut ćemo **zelenu javnu nabavu**, čime ćemo smanjiti ekološki otisak, jačati lokalna obiteljska gospodarstva i osigurati kvalitetniju hranu za zagrebačke vrtiće, škole i bolnice. Dapače, Grad Zagreb će pri nabavi svega, od hrane preko papira do vozila, primjenjivati ekološke kriterije.

Nadalje analizirat ćemo sustav nabave i prema mogućnostima uvesti kriterije za **promicanje socijalno i rodno pravedne javne nabave**. Važeći akcijski plan za rodnu ravnopravnost Grada Zagreba već predviđa takvo pozitivno vrednovanje. Isto tako, važeći Zakon o javnoj nabavi, koji je usklađen s relevantnom EU direktivom, također navodi da javni naručitelji mogu iz postupka javne nabave isključiti poduzeća koja krše obaveze u području okolišnog zakonodavstva, socijalnog i radnog prava, uključujući kolektivne ugovore, a osobito obavezu isplate ugovorene plaće. Slijedeći pozitivne propise i trendove na europskoj razini, vodit ćemo računa da gospodarski subjekti poštuju obaveze iz područja radnog prava, naročito sklopljene kolektivne ugovore te isplate ugovorene plaće.

Demokratizacija upravljanja gradskim poduzećima

Treća poluga promjene odnosi se na **demokratizaciju upravljanja gradskim poduzećima**. To podrazumijeva promjenu načela i vrijednosti prema kojima funkcioniraju trgovačka društva u vlasništvu Grada. Kada preuzmемо upravljanje Gradom, demokratizirat ćemo upravljanje gradskim poduzećima kroz širi javni nadzor tako da u njihove nadzorne odbore uključimo predstavnike fizičkih i poslovnih korisnika i radnica, predstavnike Gradske skupštine, neovisne stručnjakinje i predstavnike raznih društvenih skupina.

Nadalje demokratizacija upravljanja gradskim poduzećima uključuje vraćanje ključnih funkcija u okrilje Grada na dobrobit građanki i građana. Uzmimo za primjer sustav gospodarenja otpadom: privatne tvrtke nemaju interes reducirati količinu otpada jer im više otpada donosi veću zaradu. Građanima i građankama kao i odgovornoj gradskoj upravi pak interes je suprotan — smanjiti količinu otpada. Vraćanje kapaciteta za gospodarenje otpadom u gradske ruke u tom smislu predstavlja važan korak za osiguravanje kvalitetne usluge, pri čemu **osnaživanjem i boljim korištenjem kapaciteta gradske uprave i gradskih poduzeća možemo i hoćemo** postići daljnje uštede u poslovanju. Time ćemo ujedno osigurati da usluge koje Grad pruža budu univerzalno dostupne i priuštive, i to svima na području cijelog grada, a ne samo na mjestima gdje je to profitabilno.

Gospodarenje gradskom imovinom

Četvrta poluga transformacije Grada Zagreba je **upravljanje imovinom**. Gradska imovina u velikoj je mjeri neiskorištena, podiskorištena, privatizirana ili u rukama onih koji nemaju na nju pravo. S obzirom na to napraviti ćemo zaokret i **upravljati imovinom u svrhu ekonomičnog, socijalno pravednijeg i ravnomjernijeg razvoja grada**.

Izradit ćemo analizu upravljanja gradskom imovinom kako bismo stekli uvid u to kako se trenutno koriste stanovi i poslovni prostori u vlasništvu Grada Zagreba,

prostorije mjesne samouprave, službena vozila i druga imovina. Plan upravljanja gradskom imovinom i strategiju razvoja povezanu s ciljevima prostornog planiranja revidirat ćemo na načelima ravnopravnosti i zadovoljavanja potreba.

Zaustavit ćemo neplansku, bezglavu rasprodaju gradske imovine. Izradit ćemo strategiju investiranja u velika gradska područja u javnom vlasništvu poput Gredelja i ostalih koja će u sebi sadržavati procjene potreba i omjera javnih i privatnih interesa. Dugoročno ćemo staviti u funkciju sve gradske poslovne i stambene prostore čime ćemo stvoriti prihod od najma; izgraditi i urediti prostore bivše industrije poput Gredelja, Zagrepčanke (Klaonice) i Bloka Badel; te povećati stambeni fond u javnom vlasništvu, uz razvoj modela priuštive stanogradnje.

Kvalitetni standardi rada i zapošljavanja

Peta poluga promjene je **zapošljavanje i organizacija rada**. Grad Zagreb kao poslodavac treba biti predvodnik u uspostavljanju kvalitetnih standarda rada i zapošljavanja. Međutim gradska poduzeća su umjesto toga širila nestandardne oblike zapošljavanja i agencijskog rada, što je vodilo povećanju troškova, snižavanju kvalitete usluga te stavljanju radnica i radnika u neravnopravan položaj. Agencijski rad treba biti korišten za poslove sezonskog, privremenog ili povremenog karaktera, a ne za obavljanje redovitih poslova u kontinuitetu.

Još jedna bitna promjena koju ćemo donijeti tiče se zapošljavanja. Poznato je da su zapošljavanja često bila netransparentna, bez raspisanog natječaja i bez zadovoljavanja uvjeta adekvatne stručne spreme ili radnog iskustva. Podloga za takve štetne prakse nalazi se u izbjegavanju donošenja ili ažuriranja pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u jednostranom donošenju takvih akata ili pak u kršenju njihovih odredbi. **U partnerstvu sa sindikatima izradit ćemo sistematizacije radnih mjesta, revidirat ćemo zapošljavanja putem agencija i u konačnici prestati s tom praksom** te optimizirati raspored postojećih radnika i radnica.

Prekinut ćemo praksu angažiranja vanjskih izvođača za radove koje mogu obavljati gradske tvrtke. Revidirat ćemo ugovore za vanjske usluge te one **poslove za koje postoje kapaciteti unutar poduzeća i ustanova vratiti u okrilje gradskih firmi (tzv. insourcing)** kako bi se dugoročno povećala kvaliteta pružanja usluga i smanjili troškovi.

Grad kao savjestan poslodavac i socijalni partner

Šesta poluga promjene je **osnaživanje socijalnog partnerstva**. Kao poslodavac i socijalni partner, Grad ima ključnu operativnu ulogu u poticanju sklapanja kolektivnih ugovora i poštivanju ugovornih odredbi. Grad Stoga mora osigurati primjenu

zakona iz područja rada i socijalne sigurnosti, praćenje i unapređenje stanja na području poštivanja ljudskih prava u radnom okruženju, jačanje suradnje sa sindikatima te promicanje tripartitne suradnje. Jačat ćemo socijalno partnerstvo **na dva načina: prvo, kroz kolektivno pregovaranje između Grada i sindikata, drugo, kroz razvoj tripartitnog socijalnog dijaloga između Grada, sindikata i udruga poslodavaca kroz postojeće Gospodarsko-socijalno vijeće Grada Zagreba**. Raskinut ćemo s praksama kršenja odredbi zakona i kolektivnih ugovora te donošenja jednostranih odluka na štetu radnica i radnika (koje su na kraju poništene sudski i skupo su koštale gradsku upravu i poduzeća). Također osigurat ćemo funkcionalnost i redovit rad tripartitnog Gospodarsko-socijalnog vijeća.

Digitalizacija kao sredstvo ubrzane preobrazbe

Sedma poluga promjene je digitalizacija. **Digitalizaciju vidimo kao sredstvo ubrzane preobrazbe** s današnje netransparentne, personalizirane i zatvorene gradske uprave u upravu koja će biti javno odgovorna, učinkovita i koja će poticati građanke i građane na sudjelovanje u procesima planiranja i odlučivanja. Razvojem gradske digitalne infrastrukture i digitalizacijom gradskih sustava doprinijet ćemo socijalnoj uključenosti, održivom prometu, ekonomskom razvoju i zelenoj tranziciji. Prioritet nam je **transparentna prezentacija proračuna i njegovog izvršenja, koju ćemo spustiti do 4. razine** kako bismo omogućili detaljan uvid u stavke proračuna. Osvremenit ćemo načine prikupljanja podataka, ažurno objavljivati skupove podataka na postojećem podatkovnom portalu u otvorenim, standardiziranim i računalno iskoristivim formatima te uvesti vizualne prezentacije ključnih pokazatelja i informacija o radu uprave.

Digitalizacija se također odnosi na responzivniju komunikaciju s građankama i građanima. To uključuje **objavljivanje ključnih pokazatelja rada uprave**, olakšavanje korištenja gradskih usluga te jačanje participacije u mjesnoj samoupravi kroz redovito objavljivanje informacija o radu vijeća gradskih četvrti, mjesnih odbora i zborova građana. Omogućit ćemo građankama i građanima da u svojim četvrtima, gradskom prijevozu i gradskim ustanovama imaju **pristup javnoj mrežnoj infrastrukturi** uz zajamčena digitalna prava te uvesti **pametna rješenja** u elektroenergetsku, rasvjetnu, toplinsku, plinsku i vodovodnu mrežu kao i u sustav prikupljanja i zbrinjavanja otpada. **Integrirat ćemo informacije različitih vidova javnog prijevoza** kako bi putnici mogli u realnom vremenu planirati kretanje gradom i susjednim županijama.

DIGITALNI GRAD

Premda Grad Zagreb raspolaže značajnom IT infrastrukturom, a prije dvije godine donio je i strategiju razvoja “pametnog grada”, u protekla dva desetljeća gradska vlast nije uvodila tehnologije ni prema kakvom planu, nego po inerciji. Od rješenja koja nisu sustavna i upotrebljiva najviše je koristi imala upravo vlast koju nije zanimala otvorenost, transparentnost i učinkovitost.

To ćemo promijeniti. Intenzivnom primjenom digitalnih tehnologija pomoći ćemo ubrzanoj preobrazbi netransparentne, personalizirane i zatvorene gradske uprave u upravu koja će biti javno odgovorna, učinkovita i poticati građanke i građane na participaciju u procesima planiranja i odlučivanja. Razvojem gradske digitalne infrastrukture i digitalizacijom gradskih sustava pridonijet ćemo socijalnoj uključenosti, održivu prometu, ekonomskom razvoju i zelenoj tranziciji.

Ravnopravna dostupnost komunikacijske infrastrukture i edukacija

- Širenjem gradske bežične mreže izvan središta grada u javnim ćemo objektima i u javnom prijevozu svima osigurati anoniman pristup internetu. Pomoći ćemo tome da većina kućanstava i u naseljima poput Brezovice i Markuševca ima pristup brzom internetu i informirati korisnike o pravima u odnosima s telekomunikacijskim operaterima.
- Opremat ćemo škole naprednim digitalnim tehnologijama (robotika, IoT i sl) i adaptivnim tehnologijama te razviti modul kritičke medijske pismenosti u sklopu odgoja i obrazovanja za aktivno građanstvo.
- Kako bismo smanjili dobni, socijalni i rodni jaz, organizirat ćemo besplatne edukacije u računalnim vještinama i kritičkoj medijskoj pismenosti s pomoću mreže gradskih knjižnica i bibliobusa.

Digitalna participacija

- Polazeći od načela pristupačnosti (en. *accessibility*) i upotrebljivosti (en. *usability*), ubrzano ćemo reorganizirati središnji gradski portal i pripadajuće mobilne aplikacije kako bi se pregledno, ažurirano i uz lako pretraživanje prezentirale: 1) informacije o gradskoj upravi, 2) odluke svih razina gradske uprave, od gradonačelnika, gradske uprave i Gradske skupštine do vijeća četvrti i mjesnih odbora, 3) sve digitalne usluge Grada i njegovih komunalnih službi.
- Kampanjom ćemo informirati građanke i građane o tome kako se mogu koristiti gradskim mrežnim servisima, a kontinuiranim ispitivanjima potreba razvijati nove servise i resurse.

- Kreirat ćemo i interaktivni dio portala gradske uprave na kojemu će građanke i građani moći sudjelovati u javnim konzultacijama o lokalnim politikama, prijavljivati probleme, predlagati mjere različitim tijelima gradske vlasti i sudjelovati u procesima participativnog budžetiranja.
- Razvijat ćemo i eksperimentalne funkcije interaktivnog dijela portala kako bismo olakšali samoorganiziranje građana na mikrolokalnoj razini — od nekomercijalnog korištenja javnih termina u prostorima mjesnih odbora do dijeljenja dobara i uzajamne pomoći unutar susjedstva.
- Unutar gradskih službi postupno ćemo izgraditi kapacitete kako bi one mogle održavati i moderirati platforme za participaciju i informiranje građanki i građana, da svakodnevno funkcioniranje ključnih digitalnih servisa ne bi ovisilo o trećim stranama.

Transparentno upravljanje gradom

- Analizirat ćemo podatke koje generiraju gradska uprava i gradska poduzeća, osuvremeniti načine prikupljanja podataka te ažurno objavljivati skupove podataka na postojećem podatkovnom portalu u otvorenim, standardiziranim i računalno iskoristivim formatima. U prikupljanju podataka bit će zaštićena privatnost građana o kojima se ti podaci prikupljaju.
- Uvest ćemo vizualne prezentacije ključnih informacija i pokazatelja o radu uprave (tzv. *dashboardove*) i poticati razvoj aplikacija za analizu otvorenih podataka koje će olakšati razumijevanje rada i postignuća gradske uprave.
- Razvit ćemo fiskalno transparentnu prezentaciju proračuna koja će biti segmentirana do razine mjesnih odbora i prezentaciju njegova ostvarivanja s podacima iz sustava javne nabave, podacima o ugovorima i podizvršiteljima.

Razvoj gradske digitalne infrastrukture

- Uspostavit ćemo etički okvir koji će definirati prioritete pri uvođenju i korištenju digitalnih tehnologija, a koji će se temeljiti na aktivnoj digitalizaciji gradskih usluga, davanju prednosti slobodnom softveru, otvorenim standardima i interoperabilnosti, agilnom razvoju usmjerenom prema korisniku i zaštiti digitalnih prava građanki.
- Inicirat ćemo partnerstva s drugim jedinicama javne uprave, građanskim inicijativama, znanstvenom zajednicom i poslovnim subjektima u razvoju otvorenih IT rješenja usmjerenih prema transparentnosti, učinkovitosti javnih sustava i unapređenju komunalnih usluga.

- Aktivno ćemo prikupljati i analizirati podatke o funkcioniranju gradskih službi i poduzeća radi optimizacije procesa, interventnog djelovanja i strategijskog planiranja.
- Gradsku upravu postupno ćemo prebacivati na slobodni softver i otvorene standarde gdje god i kad god to bude tehnički i ekonomski racionalno (u nabavi ili obnavljanju licencija), a pogotovo u slučaju softvera koji razvijaju gradske službe ili ga razvijaju treće strane specifično za potrebe Grada.
- Dugoročno ćemo uvesti elektronički pečat i potpis, elektroničku isporuku i elektroničko arhiviranje dokumenata radi optimizacije troškova i brzine komunikacije unutar gradskih struktura, a krajnji cilj bit će tranzicija u organizaciju “bez papira”. Grad će se držati načela prema kojemu fizičke i pravne osobe neće morati ponovno dostavljati formulare ili bilo kakve podatke koji postoje drugdje u gradskoj upravi.

Digitalna zelena tranzicija

- Kreirat ćemo aplikaciju i API za praćenje i planiranje vožnje tramvajem, autobusom, željeznicom i biciklom u realnom vremenu koja će građankama i građanima omogućiti optimalnu i održivu mobilnost javnim prijevozom u Zagrebu i susjednim županijama.
- Ubrzano ćemo uvoditi “pametna rješenja” u komunalnu rasvjetnu, toplinsku, plinsku i vodovodnu mrežu te u sustav prikupljanja i zbrinjavanja otpada kako bi Zagreb što prije smanjio svoj ekološki otisak i stvorio preduvjete za kružnu ekonomiju.
- Ubrzano ćemo uvoditi i tehnologije za energetske tranzicije, poput upravljanja potrošnjom u kućanstvu, pametne elektroenergetske mreže i povećanja energetske učinkovitosti, koje će olakšati prelazak na obnovljive izvore energije i razvoj građanske i zadružne proizvodnje energije.
- Poticati ćemo i pomagati razvoj servisa za distribuirano korištenje resursa u gradu (primjerice mreže gradskih električnih bicikala, mreže gradskih električnih *ride-sharing* vozila itd), za civilni nadzor kvalitete zraka i cirkularnu ekonomiju uz povezivanje lokalnih proizvođača i potrošača (potičući organski uzgoj hrane, lokalizaciju ekonomije itd).

Zagreb kao poticatelj tehnološkog razvoja

(Detaljnije u programskom segmentu Gospodarstvo grada kao motor promjene)

- Grad će kontinuirano surađivati sa znanstvenom zajednicom, civilnim društvom i gospodarstvom u istraživanju i razvoju tehnoloških rješenja za bolje funkcioniranje Zagreba i jačanje R&D aktivnosti i gospodarskog potencijala u IT sektoru.

- S obzirom na to da će važnost gradske digitalne infrastrukture znatno rasti, sredstvima javne nabave pozitivno ćemo utjecati na tehnološke inovacije, kompetencije i kreativnost u lokalnoj sredini. Usmjeravat ćemo javnu nabavu na razvoj inovativnih, otvorenih, inkluzivnih, održivih i prema građankama i građanima usmjerenih tehnoloških rješenja.
- Usmjeravat ćemo tehnološke i kreativne djelatnosti u Zagrebu prema prioritetima društvene inovacije, gospodarskog razvoja, zaštite radničkih prava, ekonomske demokracije, rodne ravnopravnosti i zelene tranzicije.
- Revidirat ćemo i osnažiti djelovanje Zagrebačkog inovacijskog centra, a s pomoću programa istraživanja i razvoja organizirati edukacijsku, savjetodavnu, financijsku i infrastrukturnu podršku inovativnim tehnološkim projektima.

MJESNA SAMOUPRAVA

Mjesna samouprava ključna je dimenzija ostvarivanja demokratičnog, otvorenog i ravnomjerno razvijenog grada. Dobro ustrojenom mjesnom samoupravom građani mogu izravno sudjelovati u procesima odlučivanja, a gradska vlast može funkcionalno povezati četvrti i grad kao cjelinu. Međutim premda mjesna samouprava treba imati stvarne ovlasti da odlučuje unutar gradskih strateških i planskih dokumenata te da aktivno sudjeluje u njihovu oblikovanju, u Zagrebu ona uglavnom ima samo formalni značaj.

Grad Zagreb ima dvostupanjsku mjesnu samoupravu koja se sastoji od 17 gradskih četvrti i 218 mjesnih odbora. U mehanizam mjesne samouprave ukupno je uključeno 1 640 vijećnika, a proračun mjesne samouprave kreće se između 720 i 988 milijuna kuna (koliko je predviđeno u Proračunu Grada Zagreba za 2021. godinu). Gradske četvrti imaju neke važne ovlasti kao što su donošenje plana komunalnih aktivnosti i plana potreba za aktivnostima, programima i projektima unapređenja kvalitete života, sazivanje mjesnih zborova građana, sudjelovanje u provođenju civilne zaštite i koordiniranje rada mjesnih odbora. Međutim **u praksi u mjesnoj samoupravi postoji niz problema** o kojima su vijećnici iz stranke/ platforme Zagreb je naš! izvještavali tijekom proteklog mandata.

Odluke jedinica mjesne samouprave (JMS) u mnogim slučajevima služe kao pokriće za nerazumno visoke gradske izdatke za potrebe niza različitih komunalnih investicija čiji su izvođači tvrtke koje posluju u sklopu Holdinga i/ili trgovačka društva u vlasništvu privatnih osoba. Jednako tako nema protočnosti inicijativa odozdo prema gore, slabo funkcionira dvosmjerna komunikacija između vijeća gradskih četvrti (VGČ) i središnjih gradskih tijela, a mjesna je samouprava trenutno zatvorena za građane. Nadležni Gradski ured za mjesnu samoupravu također provodi praksu kojom umanjuje statutom predviđene ovlasti i utjecaj vijeća mjesnih odbora (VMO), odnosno centralizira upravljanje gradom.

Poseban je problem **zatvorenost rada jedinica mjesne samouprave**. Iako Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi definira mjesne odbore kao "oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima...", u praksi je rad VMO-a i VGČ-a nepoznat većini stanovnika njihovih područja. Nakon pritiska vijećnica i vijećnika zeleno-lijewe koalicije, Grad je tek 2017. na svojim stranicama počeo objavljivati zapisnike sa sjednica JMS-a te pojedine popratne akte međutim u teško pretraživu formatu i nedovoljno sustavno.

Kao odgovor na te probleme pokrenut ćemo **obuhvatni proces reforme mjesne samouprave** radi bolje ravnoteže između odgovornosti i ingerencija dajući mjesnoj samoupravi veće ovlasti i mehanizme koji će je približiti građanima. Reformiranjem sustava kako bi ojačao položaj mjesne samouprave znatno ćemo podići njezin demokratizacijski potencijal. Bude li mjesna samouprava imala jasne ovlasti i odgovornosti, građani će biti zainteresirani za njezin rad i sudjelovati u njemu i njegovu nadziranju.

U jačanju utjecaja i ovlasti JMS-a razmotrit ćemo sljedeće promjene:

- **prenošenje novih ovlasti na JMS iz samoupravnog djelokruga grada** (npr. davanje ovlasti za provedbu natječaja za predstavnike osnivača u upravnim tijelima odgojno-obrazovnih, kulturnih i zdravstvenih institucija mjesnog karaktera na svojem području),
- **uvođenje prava “uvjetnog veta”** čime se smanjuje neravnoteža u odnosu prema središnjoj gradskoj vlasti (npr. ako više od 50 posto JMS-a iskaže negativno mišljenje o nekom gradskom prijedlogu, Gradska skupština o njemu odlučuje kvalificiranom većinom),
- **jačanje konzultativne uloge** — primjerice da predsjednici vijeća JMS-a dobiju status savjetodavnih članova Skupštine; propisivanje obaveze središnjih gradskih tijela da odgovaraju na inicijative, pitanja i zahtjeve koje primaju od vijeća JMS-a,
- **jačanje pozicije građana u odnosu prema JMS-u** (i središnjoj gradskoj vlasti).

U operacionalizaciji načela reforme mjesne samouprave vodit ćemo se standardima propisanim Protokolom Vijeća Europe o pravu na sudjelovanje u poslovima lokalnih vlasti iz 2009. godine. Protokol državama sudionicama nalaže razradu mehanizama sudjelovanja građana u donošenju odluka na lokalnim razinama prema načelima transparentnosti i otvorenosti. Nadalje Protokol zagovara **jačanje procedura za uključivanje u proces savjetovanja s javnošću što uključuje: omogućavanje participativnog budžetiranja, lokalne referendume, peticije, zborove građana, jačanje prava na pristup informacijama, uključivanje pripadnika ranjivih skupina, razradu mehanizama za rješavanje pritužbi i prijedloga.** Na kraju prema Protokolu odgovornost za to hoće li se povećati sudjelovanje građana snosi i vlast — realizacija prava građana na sudjelovanje pretpostavlja i angažman lokalnih vlasti u osiguravanju, promicanju i lakšem ostvarivanju prava na sudjelovanje te primjenu IKT-tehnologija u komunikaciji s građanima.

Ugradnjom navedenih kriterija iz Protokola u propise koji određuju način funkcioniranja zagrebačke lokalne samouprave (gradonačelnik, Gradska skupština) i zagrebačkih JMS-a **otvorit ćemo mjesnu samoupravu prema građanima uz prenošenje većih ovlasti na gradske četvrti i dokidanje onih oblika samouprave koji imaju samo formalni značaj. Ukupnim smjerom naše reforme pridonijet ćemo znatnoj demokratizaciji upravljanja gradom!**

VRIJEME JE

za grad

koji stvara,

grad koji

podržava

GOSPODARSTVO GRADA KAO MOTOR PROMJENE

Zagreb je gospodarsko i znanstveno središte Hrvatske, grad s najvećom koncentracijom obrazovnih, istraživačkih, tehnoloških i kreativnih potencijala te s velikom populacijom obrazovanih i motiviranih ljudi, ljudi iz svih krajeva Hrvatske i regije, s raznolikim iskustvima i znanjima. Svi ti potencijali trenutno nisu dovoljno iskorišteni.

Zagrebu treba nov početak. Ovaj trenutak vidimo kao točku preokreta kako bismo se oporavili i stekli veću otpornost na izazove koji su pred nama. Zagreb mora biti motor promjene čitave Hrvatske, prema pravednijem i zelenijem društvu budućnosti.

S proračunom od 9,5 milijardi kuna (a ukupno s proračunskim korisnicima 14 milijardi), Grad Zagreb u gospodarstvu grada i Zagrebačke županije ima izuzetno velik značaj kao naručitelj raznovrsnih usluga kroz procese javne nabave, kao poslodavac, kao vlasnik raznovrsne i vrijedne imovine te kao središnje mjesto planiranja prostornog i društvenog razvoja. Grad kroz svoje programe može i treba kreirati poticajno okruženje za stvaranje novih radnih mjesta, istraživanja i razvoj, inovacije i poduzetništvo te druge oblike stvaranja dobrobiti za zajednicu.

Reorganizirat ćemo gospodarstvo Grada tako da stvara veću vrijednost svim svojim stanovnicima i stanovnicama, da nam pruža bolje usluge, da okuplja i da potiče inicijativnost i inovacije te da štiti i promiče naša prava i poboljšava nam uvjete života.

Proračun Grada i drugi izvori financiranja

U pet godina proračun Grada Zagreba, ne računajući proračunske korisnike, porastao je za ~35 % (sa 7,1 na 9,5 milijardi kuna), odnosno prosječno ~6 % godišnje, a ukupno je s proračunskim korisnicima porastao za 60% (s 8,8 na 14 milijardi kuna), odnosno ~10 % godišnje. Takav **rast proračuna nije u skladu s rastom nominalnog BDP-a Zagreba**, koji je od 2014. do 2017. rastao u prosjeku ~2% godišnje. Proračun za 2021. samo je formalno balansiran (za razliku od prethodnih godina, kada su napravljeni gubici u kumulativnom iznosu od 1,3 milijarde kuna), no zapravo ovisi o rasprodaji "obiteljskog srebra", prije svega kompleksa Gredelj, Zagrepčanke i Paromlina, čime se planira prihodovati 1,2 milijarde kuna. Sličan iznos od ~1,2 milijarde kuna planiran je za izdatke za otplatu glavnice primljenih kredita i zajmova, no također je planirano ~400 milijuna kuna novih kredita da bi se proračun održao u ravnoteži.

Nadalje proračun je nerealan. U 2021. planiran je rast prihoda od poreza i prireza na dohodak od 11 % u odnosu na rebalansiranu 2020. godinu, što nije opravdano s obzirom na očekivani rast nominalnog BDP-a RH u 2021. od ~6 %. Ukupni planirani prihodi od poreza za 2021. čak su nešto (~1 %) veći od projekcija za 2021.

rađenih 2019, prije nego su pandemija i njeni negativni efekti mogli biti predviđeni i uračunati, što dodatno odražava njihovu nerealnost. Vezano uz rashode, iako broj zaposlenih kontinuirano raste (~5% u 2019), zabrinjavajuće je što istovremeno nastavljaju rasti i rashodi usluga (~5% godišnje u projekciji za 2021–2023), koje često uključuju plaćanje podizvođačima za izvršavanje redovitih aktivnosti u domeni Grada. Očito je potrebna **racionalizacija poslovanja** u smjeru ciljanog zapošljavanja potrebnih profila i korištenja internih resursa za izvršavanje što je moguće većeg dijela tih usluga (tzv. *insourcing*).

Grad Zagreb pod značajnim je opterećenjem duga. Ukupan **proračunski gubitak prenesen iz prethodnih godina** na dan 31.12.2020. iznosio je ~1,3 milijarde kuna, od čega se preko milijarde kuna odnosilo na dug proračuna Grada Zagreba. Iznos iskazanih nedospjelih obveza 31.12.2020. iznosio je preko 3 milijarde kuna, od čega se 2,5 milijarde kuna odnosilo na dugoročne obveze po zajmovima. **Podmirenje obveza u narednim godinama predstavljat će izazov** zbog pada poreznih prihoda, rasta troškova uslijed potresa, a i zbog Odluke iz 2020. kojom se određeni dio budućih prihoda (300–400 milijuna kuna godišnje) koristi za podmirenje proračunskog gubitka iz prethodnih godina. Isto tako, proračun je **opterećen visokim iznosom subvencija** koje se svake godine isplaćuju **Holdingu** i s njime povezanim društvima. Grad navodi da Holding i s njime povezana društva ovise o tim subvencijama te je proračun nefleksibilan u tom dijelu. Istovremeno, u 2020. godini iskazan je pozitivan rezultat po osnovi primitaka od financijske imovine i zaduživanja, a on se u jednom dijelu odnosi i na povrate dugova od strane Zagrebačkog holdinga.

Neposredno nakon izbora **naručit ćemo vanjsku neovisnu financijsku reviziju** da bismo ustanovile stvarno stanje gradskih financija. Unaprijedit ćemo transparentnost prezentacije proračuna i izvršenja proračuna te ćemo je spustiti do 4. razine. Također s obzirom na opisane obveze i izazove upravljanja postojećim proračunskim okvirom te imajući na umu potrebu transformacije prema razvojnem proračunu, važno je da proaktivno i sinergijski **pojačamo korištenje drugih izvora financiranja**. Proračun za 2021. planira porast prihoda od EU sredstava za **~400 milijuna kuna** u odnosu na 2020, što se odnosi na Centar kompetencije u translacijskoj medicini Srebrnjak. Ta sredstva će biti potrošena 2021, no Grad može i mora značajno podići kapacitete za povlačenje sredstava iz EU-fondova. Prioritetni projekti pripremat će se za Mehanizam za oporavak i otpornost, iz kojeg čak 37 % sredstava treba biti usmjereno na zelenu tranziciju. Tim sredstvima financirat ćemo projekte energetske tranzicije, rješavati problem otpada, obnovu dotrajale komunalne infrastrukture te “ozeleniti” gradski promet. Dodatnih 20 % sredstava iz Mehanizma za oporavak mora biti usmjereno na digitalizaciju, a njih ćemo iskoristiti za navedenu preobrazbu gradske uprave i javnih usluga te poboljšanje IT infrastrukture grada. Ostali projekti financirani iz Mehanizma za oporavak bit će usmjereni na revitalizaciju gospodarstva, društvenu jednakost i unapređenje javnih usluga u obrazovanju i zdravstvu. EU je već odobrila i doznala sredstva iz Fonda solidarnosti, a Grad će žurno pripremiti projektnu dokumentaciju za obnovu zgrada u vlasništvu Grada. Prioriteti će nam biti vrtići, škole i bolnice, ne s ciljem da se navedenu javnu infrastrukturu samo vraća u prijašnje stanje, nego da se podigne razina otpornosti na eventualne buduće potrebe.

Budućnost Zagrebačkog holdinga

Grupa Zagrebački holding osnovana je 2006. godine. Sačinjavaju je Zagrebački holding d.o.o. s 14 podružnica, osam trgovačkih društava i jednom ustanovom, u kojima radi oko 7 900 radnica i i radnika. Primarne zadaće Grupe bile su osigurati dostupnost kvalitetnih javnih usluga po priuštivim cijenama te podići standard života u gradu Zagrebu kroz dobro upravljanje komunalnim uslugama. Od Holdinga se očekivalo puno, međutim postao je sinonim za rasipanje javnih sredstava, visoku zaduženost i "mutne" poslove. Postao je učinkovitim jedino u stranačkom zapošljavanju i u prekomjernom trošenju javnog novca na agencijske radnike i radnice te na promašene projekte. Dospjele obveze (skoro 3,8 milijardi kuna) refinanciraju se novim zaduženjima, dok se prikupljeni kapital koristi za preplaćene ugovorene poslove, a ne za poboljšanje poslovnih procesa ili kvalitete usluga prema građankama i građanima grada Zagreba kao krajnjim korisnicima.

Holding može omogućiti građankama i građanima kvalitetne usluge po pristupačnim cijenama, a da bismo to postigli provest ćemo značajne izmjene u modelu upravljanja, financijskom poslovanju, organizaciji Grupe, odnosu prema radnicama i radnicima i kolektivnim pravima te načinima na koje se provode postupci javne nabave.

Novi model upravljanja

- Kroz javnu raspravu definirat ćemo ekonomske, socijalne i ekološke kriterije prema kojima će se ocjenjivati uspješnost upravljanja Holdingom te postaviti jasne godišnje ciljeve koje bi uprava trebala ostvariti uz autonomno upravljanje bez dnevnopolitičkih pritisaka.
- Reorganizirat ćemo upravljačke strukture s ciljem pojednostavljenja, ubrzanja i bolje koordinacije poslovnih procesa između Uprave, stručnih službi i sektora s podružnicama i društvima kako bi se uspostavile jasne hijerarhije.
- Članovi i članice uprave Holdinga te direktorice i direktori poduzeća bit će birani na javnim natječajima, kroz transparentan i javan postupak koji mora uključivati objavu programa i jasno obrazloženje odluke o odabiru.
- Ojačat ćemo Službu za unutarnju reviziju s ciljem utvrđivanja anomalija i uspostavljanja kvalitetnijih upravljačkih procesa.
- U nadzorni odbor Holding d.o.o.-a i trgovačkih društava Holding grupe uključit ćemo predstavnike fizičkih i poslovnih korisnika, radnica, predstavnika Gradske skupštine, neovisnih stručnjakinja i raznih društvenih skupina kako bi se odgovornost za nadzor rada Holdinga proširila te kako bi se osigurao javni interes u upravljanju.

Organizacija Holdinga

- Integrirat ćemo trgovačka društva i podružnice unutar Grupe u srodnim i komplementarnim djelatnostima, s ciljem smanjenja troškova i povećanja efikasnosti usluge.

- Primjenjivat ćemo odredbe Zakona o radu koje obvezuju poslodavca da radnička vijeća informira o poslovanju te se s njima savjetuje prije donošenja strateški važnih odluka.
- Provest ćemo centralizaciju i objedinjavanje poslovnih funkcija i procesa (računovodstvo, financije, kadrovska služba, pravni poslovi i informacijski sustav), što se do sada odvijalo pojedinačno u podružnicama. To će dovesti do bržeg, učinkovitijeg i ekonomičnijeg načina poslovanja te sprječavanja prijevara unutar društva.
- Provest ćemo procjenu poslovnih prilika i aktivnosti na domaćem komunalnom tržištu s ciljem ulaganja i proširenja poslovnih djelatnosti u druge gradove i stvaranja mreže tvrtki-kćeri na razini zagrebačkog prstena. Takvo bi širenje povećalo prihode Holdinga, dok bi kroz ekonomiju obujma smanjilo troškove uz održanje jednake kvalitete usluga.

Financijsko poslovanje

- Provest ćemo financijsku konsolidaciju poslovanja i smanjenje nepotrebnih troškova (kartice reprezentacije, *leasing* službenih vozila, *rent-a-car*, troškovi službenih putovanja, bonusi).
- Osigurat ćemo kvalitetnije upravljanje javnim dugom Holdinga. Zaduživanje na financijskim tržištima treba se namjenski vezati uz konkretne projekte koji imaju jasnu funkciju ekonomskog razvoja i poboljšavanja kvalitete života u Zagrebu. Također osigurat ćemo refinanciranje postojećih obveza uz niže kamate i stvaranje podloge za investicije u strateški razvoj.
- Osigurat ćemo veće iskorištavanje sredstava iz EU-fondova s ciljem smanjenja financijskog pritiska na kreditni rejting Grada, koji je jamac gradskih trgovačkih društava.
- Provest ćemo sinkronizaciju svih računa prema građanima kroz jednu uplatnicu uspostavljanjem centralnog odjela za fakturiranje. Time će podaci svih podružnica i društava biti objedinjeni s ciljem smanjenja poštanskih usluga i troškova papira uz paralelno uvođenje dostave računa preko interneta putem aplikacije MojZagreb.

Zagrebački električni tramvaj

Zagrebački električni tramvaj (ZET) trgovačko je društvo u 100%-tnom vlasništvu Grada Zagreba, zaduženo za prijevoz putnika na području Zagreba i dijelova Zagrebačke županije. Ukupne kreditne obveze ZET-a u ovom trenutku iznose skoro 500 milijuna kuna. Iz fondova EU dobiveno je svega 207 milijuna kuna za modernizaciju osam kilometara pruge, tri ispravljačke stanice i studiju razvoja tramvajskog prometa. Financijsko opterećenje ZET-a također je vezano uz Ugovor o dugoročnom kreditiranju Žičare za iznos od 537 milijuna kuna, od čega Grad kroz jamstva pokriva 80 %. Usprkos tome provest ćemo nužnu modernizaciju voznog parka i infrastrukture kroz nastavak prijave na EU-fondove te kroz smanjenje troškova vanjskih usluga na najmanju moguću mjeru. S obzirom na to da preko 400 mehaničara i mehaničarki radi unutar održavanja, velik udio poslova

za koje su do sada bili angažirani vanjski podugovaratelji, mogao bi biti obavljen kroz korištenje unutarnjih kapaciteta (pogotovo kroz dodatna školovanja, prekvalifikaciju i edukaciju).

Razvoj privatnog sektora

Već dugi niz godina, a posebno nakon krize 2008, zagrebačka je industrijska proizvodnja u padu. Prema područjima djelatnosti, najveći dio ukupne zagrebačke industrijske proizvodnje odnosi se na prerađivačku industriju (oko 80 %), za kojom slijedi opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (oko 16 %). Pad industrijske proizvodnje praćen je porastom udjela trgovine, financijskih djelatnosti, informacija i komunikacija, poslovanja nekretninama, stručnih, znanstvenih i drugih uslužnih djelatnosti. U strukturi gospodarskih djelatnosti na razini Hrvatske, prema podacima za 2017, Grad Zagreb ima izrazito visok udjel u informacijama i komunikacijama (72,3 %), financijskom sektoru (62,9 %) te stručnim, znanstvenim, tehničkim, administrativnim i ostalim uslužnim djelatnostima (55,0 %).

Takva struktura djelatnosti, s jedne strane, ukazuje na “postindustrijski” karakter gospodarstva u Zagrebu, gdje se nalazi najveća koncentracija znanstvenih, tehnoloških, financijskih i drugih usluga visoke dodane vrijednosti. S druge strane, ona ukazuje i na trend prisutan na razini države, gdje najveći dio tržišta rada čine zaposleni i samozaposleni u malim poduzećima, što na sebe veže rast privremenih i povremenih oblika rada. Iako je jasno da su glavne poluge ekonomske politike na državnoj razini, Grad Zagreb **može i treba doprinositi razvoju produktivnog privatnog sektora koji ima potencijal za investicije, inovacije, međunarodnu konkurentnost i izvoz** jer takvim jačanjem utječemo na ukupnu gospodarsku sliku zemlje te na poboljšanje uvjeta rada i života u Hrvatskoj.

Zalažemo se za raznovrsne oblike poduzetništva; od klasičnih poduzeća i obrta do društvenih poduzeća, radničkog dioničarstva i suvlasničkih udjela zaposlenika i zaposlenika u firmama. Omogućit ćemo građankama i građanima koji su za to zainteresirani uključivanje u poduzetničke aktivnosti, pri čemu ulogu Grada vidimo prije svega u **osnaživanju, umrežavanju i olakšavanju rada raznovrsnih inicijativa koje nastaju u suradnji znanstvenog, tehnološkog i kreativnog sektora.**

Učinkovito poslovanje

Pravila javne nabave vrijedit će jednako za sva zainteresirana poduzeća. Iskorištenit ćemo sve dosadašnje oblike privilegirane nabave, klijentelizma i potaknuti da gradske poslove dobiju najbolji, a ne najpodobniji ponuđači. Na taj ćemo način stvoriti uštede za proračun kroz smanjivanje rashoda gradskih poduzeća i istovremeno privući najkvalitetnije tvrtke kako bi se poslovi za grad obavljali u roku, kvalitetno i za ugovorenu cijenu.

Da bi gradske administrativne usluge bile učinkovitije, proširit ćemo postojeće gradske usluge za poduzeća i obrte kao što su **Plavi ured i Zagrebački inovacijski**

centar — ZICER. Uz postojeće sadržaje, učinit ćemo ih direktnim kanalom suradnje s gradskom upravom i time potaknuti bolje prilagođavanje gradskih usluga stvarnim potrebama. U komunikaciji i poslovanju s gradskom administracijom, poduzeticama i poduzetnicima osigurat ćemo **potpuno digitaliziranu komunikaciju**, tako da sve poslove koje trebaju obaviti u kontaktu s gradskim službama mogu obaviti putem interneta. Isto tako, **Grad Zagreb otvorit će podatke** kojima raspolaže kad je to u interesu javnosti i pravno moguće. Ti će podaci biti dostupni u strojno čitljivom formatu i u stvarnom vremenu kako bismo omogućili njihovo korištenje općoj javnosti i poduzećima u razvoju inovativnih digitalnih rješenja. Primjerice podaci o javnom prijevozu u stvarnom vremenu mogu biti korisni u kombiniranju različitih vidova prijevoza.

Nadalje ojačat ćemo **transparentnost poslovanja Grada i pridržavanje propisa**. Dok smo praktičan pokazni primjer već predstavili javnosti kroz naš projekt [Otvoreni akti](#), osluškujući potrebe javnosti razvit ćemo naprednije alate i protokole u svim područjima gradske nadležnosti. Provodit ćemo financijsku kontrolu svih projekata za koje su firme dobile neku financijsku potporu od Grada kroz programske natječaje kako bismo osigurali kvalitetno ulaganje tih financija. U suradnji s privatnim sektorom, Grad Zagreb će stavljati poseban naglasak na etično poslovanje te pridržavanje radnog i ekološkog zakonodavstva kod svih tvrtki.

Prostorna infrastruktura

Kao poticajnu mjeru, obrtima, zadrugama i poduzećima koja su osnovana unutar godinu dana i konkuriraju za gradske prostore omogućit ćemo oslobođenje troška najma i komunalne naknade za prvu godinu poslovanja putem javnog natječaja. **Obnavljat ćemo i aktivirati zapuštene gradske i državne prostore**, na taj način obogaćujući susjedstva u kojima se nalaze. Za restauratorski zaštićene zgrade poput zgrada industrijske baštine primjenom Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara poticat ćemo nalaženje vlasnica i vlasnika koji su spremni na ulaganje u obnovu i aktiviranje tih vrijednih prostora, umjesto da ih se prepusti propadanju. Uz klasični najam poslovnih prostora, poticat ćemo i korištenje gradskih prostora za *coworking* kako bismo ih prilagodili potrebama modernih oblika rada na daljinu. Primjeri javnih *coworking* prostora već postoje u Hrvatskoj, kao RiHub u Rijeci, te smatramo da bi i Zagreb trebao nuditi takve usluge.

Zagrebački Velesajam vidimo kao prostor velikog potencijala u ispreplitanju društvenih djelatnosti, kulture i gospodarstva te planiramo cjeloviti arhitektonsko-urbanistički natječaj uz javnu raspravu o sadržajima za revitalizaciju tog prostora. Učinit ćemo sajamski prostor životnijim, prilagoditi ga suvremenim polivalentnim sportskim, kulturnim, poslovnim i kongresno-sajamskim sadržajima te ga otvoriti građanima Novog Zagreba kako bi i u pravom smislu postao centar tog dijela grada. Pritom je važno sačuvati i revitalizirati one dijelove Zagrebačkog Velesajma koji čine vrijedan dio arhitektonske i industrijske baštine 20. stoljeća. Pronaći ćemo prikladniji prostor za Zagrebački inovacijski centar — ZICER, koji bi arhitektonski zadovoljavao sve potrebe modernog radnog mjesta, što je uz odgovarajuće prilagodbe moguće izvesti unutar jednog od postojećih paviljona Zagrebačkog Velesajma.

Znanost, istraživanja i razvoj

Sektor znanosti i istraživanja ima središnju ulogu u pronalaženju održivih rješenja za društvene, ekonomske i klimatske izazove koji nam predstoje. Dosadašnje gradske vlasti nisu smatrale potrebnim razvijati gradske politike i mjere za istraživanje i inovacije. Grad je zanemarivao važnost suradnje s akademskom zajednicom i nije prepoznao važnu ulogu znanosti i istraživanja za razvoj inovativnih i zelenih rješenja u urbanim sredinama te njihov doprinos razvoju novih zelenih javnih politika koje adresiraju potrebe i izazove stanovnica i stanovnika grada. To ćemo promijeniti.

Grad Zagreb će **uspostaviti gradsku strategiju, programe i mjere potpore istraživačkim, inovacijskim i tehnološkim procesima** koji doprinose transformaciji grada Zagreba u moderan i zeleni grad. Gradski program za razvoj društvenih inovacija poticat će razvoj društvenih inovacija u sinergiji s javnim, akademskim, civilnim i privatnim partnerima. Cilj je razvoja društvenih inovacija pronalaženje sektorskih i cjelovitih gradskih rješenja za društvene, socijalne, kulturne i umjetničke potrebe lokalnih zajednica.

Grad će kontinuirano surađivati sa znanstvenom zajednicom i gospodarstvom na istraživanju i razvoju tehnoloških rješenja u IT sektoru za bolje funkcioniranje grada i jačanje R&D aktivnosti koje imaju gospodarski potencijal. Prilikom razvoja i nabave tehnologija prednost će se davati interoperabilnosti, otvorenim standardima i slobodnosoftverskim rješenjima. S obzirom na to da će značaj gradske digitalne infrastrukture značajno rasti, sredstvima javne nabave ostvarit ćemo pozitivne učinke na tehnološke inovacije, kompetencije i kreativnost u lokalnoj sredini, pri čemu će ulaganje u otvorene tehnologije doprinijeti općem razvoju suvremenog društva.

Isto tako sektor inovacija i tehnologija ima značajnu ulogu u razvoju i pozicioniranju grada Zagreba kao središta inovacija i novih tehnologija u Hrvatskoj i šire. Trenutno taj potencijal nije ni izbliza iskorišten, pa se Zagreb ne nalazi na mapi europskih gradova koji uspješno umrežavaju i osnažuju potencijale znanosti, kulture, inovacije i poduzetništva. Grad Zagreb stoga će postojeći ZICER razvijati prema nacionalno i međunarodno prepoznatljivom **centru za inovacije i nove tehnologije** kao središnjem mjestu za razvoj ideja, koncepata, inovacija, tehnologije ili realizaciju novih gospodarskih projekata, u sinergiji i suradnji između javnog, privatnog, akademskog i civilnog sektora. Pripremit ćemo kvalitetan institucionalni okvir za razvoj inovacija i novih tehnologija objedinjujući gradske i nacionalne programe potpore. Objedinjavanjem i kvalitetnim umrežavanjem postojećih programa potpore može se puno dalekosežnije doprinijeti stvaranju kvalitetnih i održivih radnih mjesta, kvalitetnih proizvoda i usluga visoke dodane vrijednosti, kvalitetnih i prosperitetnih poduzeća te osigurati opću društvenu i ekonomsku vrijednost stvorenih inovacija i tehnologija za sve građanke i građane.

Kao centar za inovacije i nove tehnologije, **ZICER će pružati edukativne i savjetodavne usluge, potpore, prostor i infrastrukturu te povezivanje sa zajednicom.** Okvirna mapa aktivnosti tako uključuje:

- Osiguravanje kontinuiteta postojećih i razvoj novih programa edukacija i savjetodavnih usluga za poduzetnike i poduzetnice.
- Osiguravanje razvoja kontinuiranih mentorskih programa za nove i mlade poduzetnike i poduzetnice.
- Kontinuirani gradski program Provjere inovativnog koncepta (PoC), inkubacije i akceleracije poduzetnika i poduzetnica početnika.
- Program potpore za unapređenje proizvoda ili tehnološkog rješenja.
- Program za potporu društveno korisnih inovacija koje se temelje na inovativnim tehnološkim rješenjima.
- Osiguravanje kontinuiteta postojećih i razvoj novih tehnoloških centara s adekvatnim prostornim uvjetima, tehnologijom i opremom.
- Program za suradnju i zajedničko korištenje znanstvenoistraživačke infrastrukture javnog i privatnog sektora.
- Program poticanja kulture inovacija, kreativnosti i stvaranja nove vrijednosti u društvu i za društvo.
- Razvoj edukativnih modula u školskim kurikulumima za inovacije, kreativnost i stvaranje nove vrijednosti uz mogućnost praktične nastave u ZICER-u.
- Programi popularizacije svih grana znanosti.

Obrazovni sustav predstavlja važan element razvoja znanosti i inovacija. Kvalitetno obrazovani ljudi čine kvalitetne organizacije, kako u javnom, tako i u privatnom sektoru. Stoga ćemo posebno poticati:

- Vrhunsko obrazovanje na svim razinama, uz kvalitetnije i veće financiranje programa putem Pučkog otvorenog učilišta, te potpuno subvencioniranje prekvalifikacija u deficitarnim zanimanjima, primjerice u "zelena zanimanja".
- Djelovanje predstavnika Grada kao osnivača u školskim odborima, unapređenje osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja obogaćivanjem školskih programa, te širenje nastavnih i izvannastavnih aktivnosti, osobito podupiranjem učeničkih projekata, kreativnosti i razvoja talenata.
- Međunarodno jačanje Sveučilišta u Zagrebu, osobito programima privlačenja inozemnih studenata, što ćemo razviti u partnerskoj suradnji sa Sveučilištem.
- Unapređivanje ukupne kvalitete života, obrazovanja i rada u Zagrebu za sve koji rade u zagrebačkim poduzećima, bez obzira na razinu obrazovanja i stručnosti.
- Suradnju i partnerstvo s privatnim poduzećima kako bi se što bolje identificirala dugoročno potrebna (deficitarna) zanimanja i vještine potrebne za njihovo obavljanje.

RAD I SOCIJALNO PARTNERSTVO

Premda se zakonodavni okvir vezan uz područje rada donosi na razini države, jedinice lokalne i regionalne samouprave također imaju mehanizme utjecaja na plaće i uvjete rada. To se odnosi na poduzeća u gradskom vlasništvu, ustanove i službe u nadležnosti Grada u kojima imaju mogućnost stvaranja dostojanstvenih uvjeta rada. Za Grad Zagreb područja od posebnog interesa u djelokrugu rada svakako su: poticanje kolektivnog pregovaranja i slobode sindikalnog udruživanja, vođenje usklađene gospodarske, socijalne, porezne i razvojne politike razvojem tripartitnog socijalnog dijaloga te stvaranje kvalitetnih radnih mjesta poticanjem sigurnih oblika zapošljavanja i dostojanstvenog rada.

Socijalno partnerstvo

Grad Zagreb kao socijalni partner djeluje u poduzećima, ustanovama i službama koje su u njegovoj nadležnosti te u svojem Gospodarsko-socijalnom vijeću (GSV). **Stoga kao poslodavac i socijalni partner Grad Zagreb ima ključnu operativnu (a ne samo deklarativnu) ulogu u unapređivanju socijalnog partnerstva.** To se odnosi na poticanje sklapanja kolektivnih ugovora i poštivanje ugovornih odredaba, osiguravanje primjene zakona iz područja rada i socijalne sigurnosti, praćenje i unapređivanje stanja u području poštivanja ljudskih prava u radnom okružju, stvaranje atmosfere dijaloga sa sindikatima te promicanje ideje tripartitne suradnje koja uključuje poslodavce i sve dionike socijalnog dijaloga.

Dosadašnje iskustvo pokazalo je da Grad Zagreb kao socijalni partner **često isključuje sindikate kao predstavnike radnica i radnika iz razgovora o rješavanju problema na radnom mjestu.** U praksi se događa da se zakonom predviđeni postupci obavješćavanja i savjetovanja s radničkim predstavnicima i predstavnicima provode tek radi zadovoljavanja formalne procedure, a ponegdje se ni ne provode. Suradnja sa sindikatima izostala je i u kriznom razdoblju obilježenom potresima i pandemijom, kada bi sindikati trebali imati ključnu konzultativnu ulogu u osiguravanju radnih mjesta i, posljedično, kvalitetnih usluga za korisnike. Umjesto toga, smanjuje se socijalni dijalog ili se kažnjavaju osobe koje iznose probleme vezane uz kršenje zakonskih propisa.

Jednostrane i nezakonite odluke Grada kojima se krše odredbe iz kolektivnih ugovora također su primjer nezadovoljavajuće provedbe socijalnog dijaloga. Time se krše zakonske odredbe i dogovori sa socijalnim partnerima, a takva praksa uzrokuje znatnu financijsku štetu jer su radnice i radnici u konačnici prisiljeni sudskim putem tražiti zaštitu svojih prava. Zbog toga Grad dodatno plaća naknade sudskih troškova, troškova zastupanja i zateznih kamata a da pritom za nepotrebno nastali trošak ne postoji odgovornost uprave.

Znajući da su upravo radnici i radnice te njihovi predstavnici i predstavnice najbolje upoznati s problemima s kojima se susreću na svome radnom mjestu, radit ćemo na izgradnji socijalnog partnerstva u kojem će se poštovati njihov glas, njihove sugestije za unapređenje radnih uvjeta i ukupnih radnih procesa te osnažiti njihova prisutnost u tijelima socijalnog dijaloga.

Poticat ćemo osiguravanje socijalnog partnerstva kolektivnim pregovaranjem između Grada i sindikata te razvojem tripartitnog socijalnog dijaloga — između Grada, sindikata i poslodavaca — kojim će se socijalni partneri uključiti u proces konzultiranja o donošenju bitnih gradskih politika u području rada i gospodarstva. Prekinut ćemo praksu kršenja odredaba zakona i kolektivnih ugovora te donošenja jednostranih odluka na štetu radnica i radnika i osigurati funkcionalnost i redovit rad tripartitnog Gospodarsko-socijalnog vijeća.

Zapošljavanje i organizacija rada

Poduzeća u vlasništvu Grada Zagreba proteklih su godina postala mjesta širenja nestandardnih oblika zapošljavanja, osobito agencijskog rada. Posezanje za angažiranjem agencijskih radnika dugoročno povećava troškove i snižava kvalitetu usluga te radnike i radnice zaposlene posredovanjem agencija dovodi u neravnotežan položaj u odnosu prema radnicima i radnicama direktno zaposlenim kod poslodavca temeljem ugovora o radu. Nadalje zapošljavanje posredovanjem agencija povećava mogućnost za manipulacije jer se može koristiti kako bi se prikazao manji broj zaposlenih i manji troškovi rada (troškovi rada agencijskih radnika ne vode se kao troškovi rada, već poslovanja, pri čemu uključuju i troškove agencijske provizije). Dodatni je problem korištenje agencijskog rada za obavljanje redovitih poslova u kontinuitetu, a ne u obliku sezonskih, privremenih ili povremenih poslova za koje je agencijski rad i namijenjen.

Podaci pokazuju da unutar Zagrebačkog holdinga d. o. o. vanjske usluge čine 64 %, a na razini Grupe Zagrebački holding 32 % ukupnih materijalnih troškova i usluga. **Vanjski izvođači pritom se često angažiraju za radove koje bi mogle obavljati gradske tvrtke sa svojim zaposlenicima i zaposlenicama.**

Daljnji je problem netransparentno zapošljavanje. Zapošljavanje se često provodi bez raspisanog natječaja za radna mjesta i bez zadovoljavanja potrebnih uvjeta — odgovarajuće stručne spreme ili radnog iskustva — na što radnički predstavnici i predstavnice nemaju nikakav utjecaj. Ono što omogućuje takvu štetnu praksu izbjegavanje je donošenja ili ažuriranja akata (pravilnika o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta) koji bi to pitanje trebali regulirati, jednostrano donošenje takvih akata (npr. statuta ustanova) ili pak kršenje njihovih odredaba ondje gdje takvi akti postoje.

U Zagrebačkom holdingu poslodavac je još prije godinu dana prekoračio rok ugovoren važećim Kolektivnim ugovorom unutar kojega se obavezao izraditi dodatak Kolektivnom ugovoru s prilozima koji će sadržavati skupine složenosti

poslova s radnim mjestima, pojedinačne koeficijente složenosti poslova i dodatke za otežane uvjete rada. Neusustavljivanje koeficijenata složenosti poslova povećava mogućnost za nepravdu i manipulacije, a nepostojanje sistematizacije radnih mjesta s predviđenim brojem izvršitelja otežava mogućnost efikasne i kvalitetne organizacije radnih mjesta te onemogućuje radničkim predstavnicama, radnicima i drugim zainteresiranim da pravodobno reagiraju na uočene nepravilnosti. Time se s jedne strane otvara prostor za manipulacije pri zapošljavanju, a s druge se strane, ondje gdje je manjak radnika i radnica, što je osobito slučaj na operativnim poslovima, prekomjerno opterećuju postojeći radnici i radnice.

Grad Zagreb kao poslodavac treba predvoditi u uspostavljanju kvalitetnih standarda rada i zapošljavanja. **U skladu s tim izradit ćemo sistematizacije radnih mjesta kako bi ona bila što kvalitetnija te nudila što bolje usluge, i to u partnerstvu sa sindikatima. Revidirat ćemo zapošljavanja posredovanjem agencija te ih u konačnici ukinuti. Na temelju obavljene analize revidirat ćemo ugovore za vanjske usluge, a poslove za koje postoje kapaciteti unutar poduzeća i ustanova vratiti u okrilje gradskih tvrtki kako bi se dugoročno povećala kvaliteta pružanja usluga korisnicima i smanjili troškovi.**

Javna nabava

Grad Zagreb kao poslodavac može poticati širenje kvalitetnih radnih standarda na tržištu rada, a jedan je od načina reforma sustava javne nabave. Javni novac koji se troši javnim nabavama potrebno je upotrijebiti za promicanje ciljeva socijalne pravednosti i rodne ravnopravnosti. Za tu ćemo svrhu, po uzoru na druge europske gradove, revidirati postojeći sustav javne nabave tako što ćemo razmotriti kriterije za socijalno i rodno pravednu javnu nabavu. Sukladno Zakonu o javnoj nabavi pobrinut ćemo se za to da gospodarski subjekti poštuju obaveze iz područja radnog prava, osobito one vezane uz poštivanje sklopljenih kolektivnih ugovora te obavezu isplate ugovorene plaće. Osigurat ćemo to da Grad Zagreb javnom nabavom potiče rodnu ravnopravnost tako što će poticati ponuditelje javne nabave da se koriste mjerama za poticanje rodne ravnopravnosti te da Grad u sklopu javne nabave adresira područja u kojima je neravnopravnost izražena.

SOCIJALNA POLITIKA

Zagreb ćemo učiniti gradom koji potiče socijalnu pravednost, inkluziju i sigurnost za sve svoje stanovnice i stanovnike kroz sustavne, obuhvatne i inovativne programe socijalne politike. Zagreb ćemo učiniti gradom koji svima omogućuje kvalitetan život od najranijeg djetinjstva do duboke starosti. Pritom ćemo socijalnu politiku grada pretvoriti u “aktivirajuću”, solidarnu i emancipatorsku, politiku koja ne djeluje samo kroz naknade i usluge, nego kroz nove koncepte socijalnih ulaganja i inovacija svima otvara prostor za aktivno sudjelovanje u različitim sferama života.

To se posebno odnosi na socijalno ugrožene i ranjive društvene skupine kao što su osobe s invaliditetom, umirovljenici, osobe starije životne dobi, nezaposleni, teško zapošljive osobe, osobe s niskim primanjima, ovršeni građani i građanke, žrtve obiteljskog nasilja, obitelji s više djece, samohrani roditelji, udomiteljske obitelji, osobe bez zdravstvene zaštite, ovisnici, bivši zatvorenici, beskućnici, tražitelji azila, osobe pod supsidijarnom zaštitom i pripadnici romske manjine. Pritom, kvalitetna socijalna politika pozitivno utječe na sve, ona detektira nove socijalne potrebe i anticipira nove rizike poput starenja stanovništva, nestandardnih oblika zapošljavanja ili samohranoga roditeljstva. Naša je namjera stoga razvijati obuhvatnu socijalnu politiku koja se oslanja na sinergiju različitih sektora poput stanovanja, gospodarstva, kulture ili energetike te je utemeljena na kombinaciji širokih socijalnih prava i ciljanih mjera.

Ovakav ćemo model razvijati kroz partnerstvo države, gradskih ureda i ustanova koje pružaju socijalne usluge te nevladinih organizacija koje nećemo promatrati samo kao pružatelje usluga, nego kao posrednike i bitne čimbenike u povezivanju korisnika sa socijalnim ustanovama. Sustav upravljanja gradskom socijalnom politikom potrebno je unaprijediti kako bi se stvorili uvjeti za razvoj ovako zamišljene socijalne politike i omogućila politika inkluzije.

Restrukturiranje, demokratizacija i analiza učinaka sustava

Kako bismo ostvarili programske prioritete, unaprijedit ćemo rad Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Gradskog ureda za demografiju. Također ćemo unaprijediti sustav upravljanja sredstvima iz proračuna sukladno prioritetima, kao i uspostaviti efikasnu komunikaciju i sinergijsko djelovanje s drugim gradskim uredima te s ustanovama socijalne skrbi. Smanjit ćemo administrativni teret, bolje rasporediti zadatke i kreirati sustav kontinuirane psihosocijalne podrške socijalnim radnicama i radnicima, kako bi se mogli kvalitetnije posvetiti korisnicima. Za korisnike ćemo uspostaviti nebirokratiziran sustav ostvarivanja socijalnih prava uz mogućnost računalne predaje potrebne dokumentacije. Grad će s ovakvom političkom strategijom i idejama uspješnije povlačiti EU sredstva za opremanje ustanova i socijalne programe.

Demokratizirat ćemo procese: uspostaviti otvorenu i uzajamno podržavajuću suradnju ustanova s nevladinim organizacijama koje pružaju socijalne usluge; aktivno uključivati stanovnice i stanovnike Zagreba, ranjive društvene skupine i korisnike u kreiranje socijalnih politika te im omogućiti sudjelovanje u razradi prioriteta financiranja. Paralelno s definiranjem prioriteta socijalnih politika, napraviti ćemo analizu svih socijalnih programa i usluga te ćemo provesti njihovo postupno restrukturiranje sukladno ciljevima pravednosti, inkluzije, sigurnosti i rodne ravnopravnosti. S obzirom na to privremeno nećemo uključivati nove korisnike u demografsku mjeru roditelj-odgojitelj dok ne napravimo analizu strukture korisnika i njezinih demografskih učinaka te učinaka u pogledu rodne ravnopravnosti i razvoja djece u daljnjem obrazovanju.

Socijalna prava: naknade i usluge

Uvest ćemo transparentan i kvalitetan sustav socijalnih naknada prilagođen potrebama svih stanovnika, a posebno socijalno ugroženih skupina. Pri kreiranju programa i mjera, postojeće naknade (npr. za javni prijevoz, pomoć korisnicima i korisnicima doplatka i osobne invalidnine, pomoć umirovljenicima, podmirenje troškova stanovanja) učinit ćemo adekvatnijima te ćemo ih efikasnijim upravljanjem proširiti i na one skupine koje su u trenutnom modelu isključene unatoč tome što jesu socijalno ugrožene.

Promijenit ćemo i sustav pružanja socijalnih usluga. Posebnu pozornost dat ćemo izvaninstitucionalnim oblicima pružanja usluga, koje ćemo unaprijediti osnivanjem Centra za pružanje usluga u zajednici. Centar će zajedno s pružateljima usluga organizirati učinkovitu mrežu usluga na području grada Zagreba za sve koji uz te usluge mogu nastaviti živjeti u vlastitom domu. Osnivanje Centra pratit će direktno širenje programa pomoći u kući.

Istodobno ćemo povećati kapacitete za smještaj i život korisnica i korisnika kojima skrb nije potrebna ili ju je moguće pružiti u vlastitom domu i to sljedećim mjerama:

- uspostavom mreže dnevnih centara u domovima za starije osobe i u domovima zdravlja koji će pružati usluge boravka, mogućnost druženja i primarnih zdravstvenih pregleda;
- izgradnjom novih domova za starije osobe i proširenjem kapaciteta palijativne skrbi, uz prioritet onih gradskih četvrti u kojima ne postoje javni domovi;
- povećanjem smještajnih kapaciteta u domovima socijalne skrbi za djecu i domovima socijalne skrbi za odrasle;
- povećanjem smještajnih kapaciteta sigurnih kuća za žene i djecu, žrtve obiteljskog nasilja te LGBTIQ+ osoba;
- povećanjem smještajnih kapaciteta za beskućnike kroz izgradnju gradskih prihvatilišta koja bi nudila programe psihosocijalne pomoći, kao i osiguravanje zajedničkih kućanstava sa sustavom pomoći u reintegraciji.

Socijalne inovacije

Razvit ćemo kvalitetan, dugoročan i održiv program financijske potpore i stručne podrške nevladinim organizacijama, zadrugama, neformalnim i organiziranim grupama korisnika koje kreiraju socijalne usluge i procese integracije. Prioriteti će se pritom odnositi na uvođenje novih linija financiranja za:

- inovativne programe međugeneracijske solidarnosti;
- inovativne socijalne projekte;
- programe samostalnog življenja.

Uspostavit ćemo inkubator za socijalne inovacije i prakse u cilju poticanja zajedničkih i društveno-poduzetničkih projekata usmjerenih na uključivanje socijalno ugroženih skupina na tržište rada i plasman njihovog proizvoda.

Socijalna inkluzija

Kao način proširenja socijalne inkluzije, uvest ćemo obuhvatnu mrežu usluga namijenjenih ženama i djeci žrtvama obiteljskog nasilja, uključujući psihosocijalnu podršku i osiguravanje pravne pomoći. Unaprijedit ćemo sustav prevencije, praćenja i podrške obiteljima u riziku od nasilja te programa za edukaciju i psihosocijalnu podršku počiniteljima nasilja u obitelji. Unaprijedit ćemo programe reintegracije beskućnica i beskućnica, ovisnika i ovisnica te bivših zatvorenika i zatvorenica, programe njihovog osposobljavanja za tržište rada, te programe usmjerene na uključivanje tražiteljica i tražitelja azila i osoba pod supsidijarnom zaštitom.

Nadalje, kreirat ćemo sustav podrške djeci i roditeljima iz ekonomski depriviranih kućanstava, unaprijedit ćemo sustav udomiteljstva i posvojiteljstva te pružanja podrške udomiteljima u formiranju udruge koja će djelovati na području grada Zagreba. Uvest ćemo sustav rane intervencije za djecu od 0 do 7 godina kod koje su ustanovljene razvojne teškoće ili se nalaze u disfunkcionalnim i/ili socijalno depriviranim obiteljima. Također ćemo osnovati društvene centre u gradskim četvrtima i razviti inovativne modele socijalnog organiziranja u zajednici čiji će rad biti usmjeren na ranjive skupine, a uključivat će studente socijalnog rada, animatore u zajednici, socijalne radnike te druge osobe koje pružaju socijalne usluge.

Osigurat ćemo maksimalnu pristupačnost prostora i usluga Grada osobama s invaliditetom kroz:

- infrastrukturnu prilagodbu svih gradskih ustanova i objekata mjesne samouprave prema najvišem standardu;
- osiguravanje dostupnosti usluga na znakovnom jeziku te omogućavanje orijentacije slijepim i slabovidnim osobama;

- prilagodbu stanica i vozila javnog prijevoza te regulaciju sustava semafora za osobe s invaliditetom i starije osobe;
- unaprijeđenje pristupačnosti javnih stanova i komunalne infrastrukture u svim gradskim četvrtima.

Uključivanje Romkinja i Roma

Uključivanje Romkinja i Roma u društveni, politički, kulturni i ekonomski život naš je zalog za Zagreb međusobnog razumijevanja i održivog sustava integracije. Naše politike polazit će od Akcijskih planova kojima ćemo provoditi Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. Politike naknada pritom će se temeljiti na socijalnim kriterijima, dok će politike institucionalnog uključivanja biti osjetljive i na dvostruku isključenost temeljem roda, invaliditeta ili dobi.

- Poticati ćemo rani, predškolski i školski odgoj i obrazovanje, obrazovanje odraslih, te studij, vodeći računa o onim Romkinjama i Romima koji planiraju doći u Zagreb obrazovati se i raditi.
- Povezat ćemo obrazovanje i zapošljavanje pomoću sustava mentoriranja Romkinja i Roma koji su završili srednjoškolsko i/ili visokoškolsko obrazovanje prema Romkinjama i Romima koji se nalaze u sustavu obrazovanja te na transparentan način potaknuti zapošljavanje Romkinja i Roma u gradskoj upravi.
- Teritorijalno dostupnijom zdravstvenom zaštitom i kampanjama podizanja svijesti o zdravlju unaprijedit ćemo zdravlje Romkinja i Roma.
- Adekvatno stambeno zbrinjavanje rješavat ćemo na dva načina: prvi je osiguravanjem pristupa javnom stanovanju za sve one koji nemaju riješeno stambeno pitanje ili žive u neadekvatnim uvjetima. Pristup javnom stanovanju temeljit će se i na načelima desegregacije. Drugi je uvođenjem komunalne infrastrukture u postojeće objekte i urbanim uređenjem naselja. Cilj nam je poboljšati kvalitetu postojećeg stambenog fonda i obiteljskih kuća, te osigurati prostorne, administrativne i financijske resurse u samim naseljima za pomoć poslovanju onih Romkinja i Roma koji su pokrenuli ili žele pokrenuti vlastite poslove kako bi isti bili u skladu s propisima i osiguravali dostatne prihode romskim kućanstvima.
- Kroz otvaranje i osnivanje kulturnih prostora i centara za mlade omogućit ćemo Romkinjama i Romima resurse za izražavanje kroz kulturu i druženje. Kroz poticanje kulturnih sadržaja promicat ćemo kulturu dijaloga, uvažavanja i prihvaćanja različitosti, a kod središnjih gradskih manifestacija voditi računa o uključivanju Romkinja i Roma kako bi romska kultura napokon dobila zasluženno mjesto u kulturi grada Zagreba.
- Kampanjama i komunalnim redarstvom borit ćemo se protiv govora mržnje u javnom prostoru. Radit ćemo na senzibilizaciji policijskih službenica i službenika na probleme Romkinja i Roma te na međusobnom dijalogu.

VRIJEME JE

**za grad
po mjeri
budućnosti**

ZELENI PLAN ZA OPORAVAK

Zeleni plan pokriva teme vezane uz očuvanje i upravljanje okolišem povezanih s vizijom razvojnog, zelenog i održivog Zagreba. Kroz zelenu tranziciju sanirat ćemo štete i posljedice zapuštenosti te dati zamašnjak otpornom i zdravom gradu visoke kvalitete života za sve njegove građanke i građane.

Gospodarenje otpadom i zaokret prema kružnoj ekonomiji

Prije nekoliko godina Zagreb je zauzeo posljednje mjesto od 28 glavnih gradova Europske unije po odvajanju i recikliranju otpada. Dio je to šire slike u kojoj je Hrvatska na začelju EU po količini recikliranog (21 %) i količini odloženog komunalnog otpada (77 %), a Zagreb daleko od predvodnika u hrvatskim razmjerima. Srećom, zahvaljujući i našem političkom angažmanu, Gradska skupština je u rujnu 2017. godine jednoglasno iz Prostornog plana Grada Zagreba uklonila mogućnost izgradnje postrojenja za termičku obradu otpada na području Resnika, čime je spriječena izgradnja spalionice koja se temelji na zastarjeloj i štetnoj tehnologiji obrade otpada.

Održivi sustav gospodarenja otpadom u Zagrebu međutim još nije uspostavljen i velike količine otpada svakodnevno se odvoze na odlagalište Prudinec-Jakuševac, udaljeno svega šest kilometara zračne linije od središnjeg gradskog trga. Unatoč ranijim obećanjima o zatvaranju odlagališta, po odluci sadašnjih gradskih vlasti ono može nastaviti s radom do 2029. godine. To ćemo promijeniti. Nakon što preuzmemo upravljanje Gradom, uredit ćemo sustav prikupljanja privrednog i komunalnog otpada te uvesti naplatu usluge odvoza prema količini nerazvrstanog otpada. Nadalje izgradit ćemo novu i adaptirati postojeću infrastrukturu za sortiranje, reciklažu i kompostiranje te zaustaviti odlaganje miješanog komunalnog otpada na Jakuševac. Naš je cilj ubrzano smanjenje količine nerazvrstanog otpada i dostizanje visokog udjela reciklaže kako bi se uspostavila kružna ekonomije u kojoj je otpad vrijedna sirovina.

Trenutno se javna usluga gospodarenja komunalnim otpadom svodi na prikupljanje otpada. Ostale profitabilnije faze (sortiranje, kompostiranje i zbrinjavanje biootpada) zbog loše politike gospodarenja otpadom izvode privatne tvrtke koje su uglavnom monopolisti na tržištu i diktiraju cijene. Grad će za razdoblje 2020-2022. samo za zbrinjavanje glomaznog otpada platiti 99 milijuna kuna. Kao rezultat loše politike odvaja se vrlo malo korisnog otpada, dok se većina odlaže na Jakuševcu. Pritom je Grad Zagreb zbog neispunjenih ciljeva smanjenja odlaganja otpada, na koje ga obavezuju EU smjernice o odlagalištima komunalnog otpada, u 2020. godini platio gotovo devet milijuna kuna penala. U sustavu gospodarenja otpadom privatne tvrtke nemaju interes za smanjenjem količine otpada jer im više otpada donosi veću zaradu. Građankama i građanima te odgovornoj gradskoj upravi interes je suprotan — smanjiti količinu otpada, te je vraćanje kapaciteta za gospodarenje otpadom u gradske ruke važan korak u tom smjeru. Stoga ćemo raditi na osiguravanju javne infrastrukture i dostupnih komunalnih

usluga koja će omogućiti ubrzano smanjivanje količine odloženog otpada i znatnije recikliranje s ciljem eliminacije odlaganja neobrađenog komunalnog otpada. To znači manje troškove za korisnice i korisnike usluge te veće prihode gradskog proračuna zahvaljujući prodaji iskoristivih sirovina.

Umjesto predimenzioniranog Centra za gospodarenje otpadom koji je sadašnja vlast izglasala u zagrebačkom Planu gospodarenja otpadom, mi ćemo uz većinsko financiranje iz EU-fondova izgraditi Centar za reciklažu. Taj centar neće uključivati spalionicu niti tehnologiju mehaničko-biološke obrade otpada koja proizvodi RDF gorivo (koje se spaljuje u cementarama i termoelektranama). U Centru za reciklažu koristit će se MRBT tehnologija ili MBO+ tehnologija koja mehaničkim procesima iz mješovitog komunalnog otpada izvlači vrijedne sirovine poput papira, metala i plastike, a ostatak biološkim procesima pretvara u inertnu, bezopasnu masu koju ćemo koristiti u sanaciji zatvorenog jakušečkog odlagališta.

Nad radom Centra omogućit ćemo civilni nadzor te ćemo uz stručnu i javnu raspravu preispitati trenutno predviđene lokacije Centra u Prostornom planu. Isto tako napraviti ćemo reviziju sporazuma između Grada Zagreba i Zagrebačke županije iz listopada 2017. koji predviđa izgradnju zajedničkog Centra za gospodarenje otpadom na području Grada Zagreba u kojem bi se zbrinjavao i otpad Zagrebačke županije.

Cijeli novi sustav za upravljanje otpadom i materijalima financirat će se iz već raspoloživih sredstava EU-fondova i Fonda za okoliš, iz naplate odvoza proizvodnog otpada i iz ušteda od raskidanja nepovoljnih ugovora s privatnim tvrtkama.

Prikupljanje:

- Hitno ćemo izraditi analizu vrsta otpada te plan za ubrzanje odvojenog prikupljanja i obrade otpada s ciljem potpunog recikliranja stakla, papira, metala, biootpada i plastike te smanjenja udjela ukupne mase miješanog komunalnog otpada na 25 % do 2025. i na 10 % do 2030.
- Kampanjom "Recikliranjem do sanacije (zatvaranja) Jakuševca" građanke i građane ćemo sustavno educirati o važnosti smanjenja količine nerazvrstanog otpada i aktivno uključiti u postizanje zadanih ciljeva.
- Uvest ćemo kontrolirano odvojeno prikupljanje otpada na kućnom pragu i naplatu prema količini nerazvrstanog otpada.
- Razdvojiti ćemo usluge prikupljanja komunalnog od proizvodnog otpada (građanke i građani ne smiju snositi trošak prikupljanja i zbrinjavanja proizvodnog otpada) te uvesti sustav kontrole i sanacije ilegalnih odlagališta otpada.
- Kontinuirano ćemo prilagođavati broj odvoza otpada u odnosu na količinu otpada.
- Povećati ćemo broj lokalnih sabirnica i reciklažnih dvorišta te poticati lokalne centre na popravke u cilju smanjenja nastanka otpada.

Zbrinjavanje:

- Revidirat ćemo ugovore s privatnim poduzećima za zbrinjavanje otpada i uvesti transparentan, konkurentski odabir ponuđača na natječaju za zbrinjavanje otpada.
- Hitno ćemo izraditi akcijski plan jačanja kapaciteta komunalnih usluga i postupno povećati kapacitete gradskih komunalnih poduzeća za gospodarenje otpadom kako bismo trenutno ugovorene usluge zbrinjavanja s privatnim tvrtkama postupno vratili pod gradska poduzeća.
- Do 2025. godine izgradit ćemo infrastrukturu sortirnica, Centar za reciklažu, zatvorene kompostane i bioplinska postrojenja.
- Digitalizirat ćemo sustav analize nastanka otpada, burzu otpada i civilni nadzor rada postrojenja za otpad.

Zeleni Zagreb za zdravlje građanki i građana i zaštitu prirode

Spriječit ćemo daljnju devastaciju i urbanizaciju zelenih površina. Povećat ćemo urbanu bioraznolikost, otpornost na klimatske promjene te kvalitetu zraka i vode u gradu. Da bi se to postiglo treba potpuno promijeniti pristup zelenim površinama i upravljanju vodotokovima.

Zagreb ima svega 12,7 m² zelenih javnih površina po stanovnici, znatno manje od europskog prosjeka — 18,2 m². Količina zelenih površina znatno varira od četvrti do četvrti, a veći parkovi poput Maksimira i Jaruna imaju značaj za cijele dijelove grada. Park prirode Medvednica i rijeka Sava imaju posebnu važnost za grad u cjelini, ali i Hrvatsku, za kvalitetu voda, zaštitu od poplava, smanjenje utjecaja klimatskih promjena te stvaranje zdravije i povoljnije mikroklimе.

Parkovi i zelene površine

Od trideset većih zagrebačkih parkova samo je jedan nastao u zadnjih trideset godina. Aktivnim uključivanjem građanki i struke uredit ćemo i proširiti postojeće zelene zone u gradu. Svakom ćemo kvartu omogućiti kvalitetan park i šetnicu, što više otoka zelenila i razvoj urbanih vrtova za rekreaciju te s ciljem povećanja kvalitete zraka i ublažavanja toplinskih udara. Postavit ćemo moderno oblikovane javne česme tamo gdje nedostaju prema prijedlogu Inicijative "Ipostozagrad", kako bi pitka voda bila dostupna građanima u javnom prostoru: time će se reducirati količina plastičnog ambalažnog otpada. Prijedloge za uređenje zelenih površina možete naći u pojedinačnim programima gradskih četvrti.

- Identificirat ćemo područja i kvartove s malim površinama urbanog zelenila i krenuti u razradu planova za kreiranje parkova, otoka zelenila i urbanih vrtova.

- Planirat ćemo prostorne preduvjete kako bi zelene javne površine u Zagrebu dugoročno dosegnule optimalnu brojku od 20 m² po stanovniku.
- Intenzivirat ćemo pošumljavanje kako bi se dugoročno broj zasađenih stabala u gradu Zagrebu povećao za 20 %.

Medvednica

Medvednica je primarna rekreacijska i zaštitna prirodna zona grada kojom upravlja Javna ustanova Park prirode Medvednica. Stanovnici Zagreba glavni su korisnici i posjetitelji, pa Grad kroz suradnju s PP Medvednica treba inzistirati na kvalitetnom upravljanju parkom. Ulaz u park mora ostati besplatnim po načelu dostupnosti zelenog okoliša svima.

- Uredit ćemo zone korištenja, kategorizirati biciklističke i pješačke staze i uvesti zabranu *off-road* motociklizma i automobilizma.
- Vidikovce ćemo urediti da budu dostupni građanima te ćemo dugoročno revitalizirati Dom izviđača, Dom željezničara i Brestovac za javnu upotrebu (primjerice savezima zimskih sportova).
- Uvest ćemo bolju regulaciju prometa strožim kriterijima za parkiranje unutar Parka uključujući zabranu parkiranja na zelenim površinama i uz cestu te uvođenje autobusne linije za Zelenu magistralu vikendom.
- Spriječit ćemo daljnju devastaciju prirode i krčenje šume unutar parka i komercijalizaciju njegovog korištenja.
- Rubne zone parka zaštitit ćemo od daljnje urbanizacije.
- Uspostavit ćemo kvalitetnu suradnju Holdinga (Čistoće) i Parka prirode u čišćenju otpada rasutog od Zelene magistrale do ulaza u park.

Potoci

Želimo spriječiti daljnje kanaliziranje i nadsvođivanje potoka, prije svega Dubrave, Vrapčaka, Kustošaka, Črnomerca, Lomnice, Blizneca, Reke i Vugera. Njih ćemo revitalizirati na način da se poveća bioraznolikost i kvaliteta vode u njima te ih pretvoriti u zelene koridore za pješakinje i bicikliste uz aktivno uključivanje građanki i uz multidisciplinarni stručni pristup.

Rijeka Sava na području grada Zagreba

Područje rijeke Save između nasipa i dalje treba primarno ostati zonom zaštite od poplava i zelenom rekreacijskom zonom. Planiramo dodatno pošumljavanje ovog područja, a u istočnom dijelu grada ćemo dodatno urediti šetnicu te napraviti biciklističke staze od Savice do Rugvice te od Jaruna do Jankomira.

Energetska tranzicija i eliminacija energetske siromaštva

U skladu s ciljevima EU zalažemo se za radikalno smanjenje ugljičnih emisija u Zagrebu — za 65 % do 2030. i postizanje ugljične neutralnosti do 2050. Smanjenje se pritom mora temeljiti na jednakoj dostupnosti energije proizvedene na socijalno i ekološki održivi način. Da bismo to postigli stvorit ćemo poticajan institucionalni okvir za proizvodnju obnovljivih izvora energije i obnovu zgrada uz povećanje energetske učinkovitosti. Elektroenergetska mreža će se modernizirati, a zgrade opremiti uređajima za pohranu energije i upravljanje potrošnjom.

Energetska obnova

Direktno ćemo ubrzati energetske obnove zgrada u vlasništvu Grada Zagreba (od 1 700 objekata u proteklih 5 godina obnovljeno ih je manje od stotinu), te poticati energetske obnove u zgradama u privatnom vlasništvu. Pokrenut ćemo cjelovitu “eko-sanaciju” na razini četvrti kroz pilot-sanacije dviju gradskih urbanih cjelina. Energetska obnova i zamjena starih uređaja sredstva su borbe protiv energetske siromaštva.

- Za građanke i građane uvest ćemo stručnu pomoć u energetske savjetovanje kako povećati energetske učinkovitosti i provesti sufinanciranu energetske obnove.
- Razvit ćemo poseban program povećanja energetske učinkovitosti domova najugroženijih, primatelja financijske pomoći za troškove energenata.
- Osigurat ćemo sredstva iz EU-fondova za postpotresnu i energetske obnove objekata u vlasništvu Grada Zagreba i egzistencijalno ugroženih kućanstava.
- Do 2030. godine energetske ćemo obnoviti 50% objekata u vlasništvu Grada Zagreba, prije svega vrtića, škola i bolnica.

Solarizacija

Uz gradnju solarnih panela na gradskim objektima, maksimalno ćemo poticati postavljanje solarnih sustava u vlasništvu građana i poduzeća na području Zagreba. Pokrenut ćemo programe i sustavno financiranje tehničke pomoći usmjerene na edukaciju građanki i razvoj energetske zadrugarstva te im olakšati pristup sredstvima iz EU-fondova i Fonda za energetske obnove.

- Aktivno ćemo poticati osnivanje i rad energetske zadruga građanki i građana uz podršku organiziranim zajedničkim nabavama opreme za korištenje obnovljivih izvora energije u domaćinstvima i poduzećima.
- Do 2025. postaviti ćemo 5 000, a do 2030. još 20 000 solarnih krovova.
- Za potrebe građanki koji žive u zgradama i ne mogu imati vlastite solarne krovove, poticati ćemo dostupnost obnovljive energije kroz osiguravanje zemljišta za

izgradnju Zagrebačkih solarnih vrtova—zadružnih solarnih elektrana u vlasništvu građana Zagreba.

Tranzicija toplana i plinarstva

Sanacija vrelovoda, širenje toplinske mreže, primjena toplinskih pumpi i korištenje geotermalnih izvora neophodni su za održivo grijanje urbanih područja. Ti sustavi moraju se čim prije pripremiti za tranziciju.

- Započet ćemo tranziciju gradskog poduzeća “Gradska plinara Zagreb d.o.o.” u gradsko komunalno poduzeće za održivu energetiku — motor za niskouglijično toplinarstvo na području Zagreba s posebnim naglaskom na korištenje toplinskih pumpi, geotermalne i solarne energije.
- Pokrenut ćemo pregovore s Hrvatskom elektroprivredom i Vladom RH o suradnji ili mogućem preuzimanju dviju gradskih elektrana-toplana i vezanih toplinskih sustava kako bismo i njih funkcionalno uključili u energetska tranziciju grada.

Zelena reindustrijalizacija

Pokrenut ćemo zelenu reindustrijalizaciju grada i proizvodnju zelenih tehnologija. Smatramo kako je neophodno otvarati radna mjesta u zelenim industrijama u Zagrebu i želimo poticati obrazovanje, istraživanje i investicije u sektorima proizvodnje opreme za proizvodnju i pohranu električne energije, elektroenergetskih sustava i “pametnih” mreža, geotermalne energije i toplinskih pumpi.

- Uspostavit ćemo suradnju sa znanstveno-istraživačkim, gospodarskim i civilnim akterima.
- Poticat ćemo gradsku politiku istraživanja, razvoja i inovacija za ekološki prihvatljiva rješenja u energetici, održivoj mobilnosti i drugim aspektima gradske zelene tranzicije.
- Uz vlasničko sudjelovanje, primjerice donacijom zemljišta i izradom potrebne dokumentacije, podržat ćemo osnivanje javno-zadružnog projekta proizvodnje solarnih ćelija **ZagrebSolar** kapaciteta 20–50 MW solarnih ćelija godišnje.

Obnova zapuštenih vodoopskrbe i odvodnje

Smanjivanje gubitka vode u vodovodnom sustavu te razdvajanje oborinskih od kanalizacijskih voda naš je prioritet. Zagreb u distribuciji godišnje izgubi više od 60 milijuna kubika ili 50 % zahvaćene vode. Curenje povećava troškove naknada koje plaćamo, kao i troškove dodatne potrošnje električne energije koja se rasipa za pumpanje te vode. Od 2023. vodovodoopskrbna poduzeća morat će plaćati naknadu za ukupnu zahvaćenu vodu, čime će računi za korisnike porasti i do 3 kune po kubiku. Zbog zapuštenog sustava u Zagrebu to na godišnjoj razini predstavlja ukupni dodatni trošak za krajnje korisnike u iznosu većem od 100 milijuna kuna. To

je nastavak značajnih poskupljenja od 2000. zbog štetnog koncesijskog ugovora za pročištač otpadnih voda prema kojem se do 2028. koncesionaru plaća fiksna naknada od 420 milijuna kuna godišnje. Uz to je 2020. gradska vlast odobrila dodatni jednokratni trošak od 400 milijuna kuna za dogradnju treće faze pročištača. Istodobno 5 % kućanstava nema priključak na kanalizaciju, dok u starijim naseljima na Trešnjevci, Črnomercu, u Podsljemenu i Trnju neobnovljeni kanalizacijski sustav i sustav odvodnje ne mogu izdržati pritisak zbog nove gradnje.

- Revidirat ćemo koncesijski ugovor za pročišćavanje otpadnih voda koji je Grad Zagreb potpisao 2000. s privatnim konzorcijem, a Državni ured za reviziju ga je ocijenio štetnim u svom izvješću za 2012.
- Izgradit ćemo kapacitet Holdinga za preuzimanje upravljanja Pročištačem.
- Intenzivirat ćemo snimanje i ulaganja u sanaciju trošne vodovodne mreže, kao i razdvajanje sustava odvodnje oborinskih i kanalizacijskih voda. Potaknut ćemo cjelovitu sanaciju vodovodne mreže.
- Proširit ćemo vodoopskrbnu i kanalizacijsku mrežu na rubne dijelove u kojima kućanstva još nisu na njih priključena.
- Povećat ćemo zelene infiltracijske površine u gradu kako bi se smanjio pritisak na sustav oborinske odvodnje za vrijeme velikih kiša.
- Pripremit ćemo gradsko poduzeće Vodoopskrba i odvodnja da od privatnih poduzeća može preuzeti uslugu pražnjenja septičkih jama građanima i to po cijenama koje neće biti veće od onih koje plaćaju građanke čija su kućanstva priključena na sustav.

Smanjenjem onečišćenja do zdravoga grada

Onečišćenje zraka

Loša kvaliteta zraka u Zagrebu primarno je rezultat velike i često prevelike koncentracije lebdećih čestica PM10, PM2,5 i sumporovodika. Dvije trećine emisija PM10 dolazi od grijanja na drva, a ostatak uglavnom od prometnog onečišćenja. Onečišćenje ćemo smanjivati energetsom obnovom, prelaskom na čišće oblike energije i poticanjem javnog prijevoza. Sumporovodik, plin karakterističnog neugodnog mirisa, nastaje na kompostani i odlagalištu otpada te je poseban problem cijele Gradske četvrti Novi Zagreb — Istok ali i šire. Rješenje ovog problema je u prelasku iz otvorenog u zatvoreni tip kompostiranja na Jakuševcu ili u izmještanju kompostane na slabije naseljenu lokaciju.

- Uvest ćemo standardizirani popis onečišćujućih tvari koje se moraju mjeriti na svim postajama za kontrolu kvalitete zraka u Zagrebu kako na općim postajama, tako i na postajama s posebnom namjenom. Većina postaja trenutno ne mjeri količinu PM2,5 lebdećih čestica, dok posebne postaje mjere samo jedan ili dva

parametra onečišćenja te pritom zapostavljaju gotovo desetak parametara koji se mogu standardno mjeriti.

- Uspostavit ćemo centralni sustav za objavljivanje podataka svih postaja s postojeće četiri mreže (DHMZ, 2 mreže IMI-ja, NZJZ Štampar) u stvarnom vremenu, kao i europski indeks kvalitete zraka za svaku lokaciju. Time ćemo u realnom vremenu informirati građane o kvaliteti zraka.
- Slijedit ćemo smjernice o graničnim vrijednostima onečišćujućih tvari u skladu s propisima Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) koji nadilaze aktualni zakonski standard i predviđaju praćenje dnevne koncentracije PM_{2,5} lebdećih čestica.
- Akcijski plan za poboljšanje kvalitete zraka u gradu Zagrebu operativno se provodi do kraja 2023. U novom ćemo planu revidirati rezultate postojećeg plana s naglaskom na sve njegove nelogičnosti i manjkavosti (primjerice nije se uzimalo u obzir zagađenje sumporovodikom, naglasak je stavljen na rekonstrukciju prometnica umjesto na poboljšanje javnog prijevoza).

Svjetlosno onečišćenje

Svjetlosno onečišćenje koje nastaje zbog prekomjerne javne rasvjete, osvjetljenja uperenog prema nebu ili nepotrebno upaljenih svjetala, smanjuje vidljivost neba, narušava ciklus sna te šteti životinjskom i biljnom svijetu. Zagreb je po svjetlosnom zagađenju usporediv s puno većim gradovima u Europi, a gradska vlast je do sada bila poznata po bespotrebnom trošenju na dekorativno osvjetljavanje mostova te u to vezanu korupciju i klijentelizam. Da bismo smanjile svjetlosno zagađenje do 2030. sve javne svjetiljke bit će ekološke, čime će se uštedjeti do dvije trećine energije koja se troši na javnu rasvjetu, čime se ostvaruju dugoročne financijske uštede. Također ćemo revidirati planove dekorativne rasvjete i svjetlostaja te osigurati sredstva iz Fonda za zaštitu okoliša i EU-fondova kako bismo u najkraćem roku modernizirali javnu rasvjetu u Zagrebu.

Od polja do stola i u Zagrebu

Poljoprivredno zemljište čini trećinu površine grada Zagreba, a u agrarnoj strukturi Zagreba i Zagrebačke županije prevladavaju obiteljska gospodarstva. Želja nam je da se razvijaju u smjeru ekološki održive proizvodnje, što ćemo poticati kratkim distributivnim lancima te povezivanjem poljoprivrednica i poljoprivrednika sa sustavom proizvodnje komposta iz gradskog biootpada.

- Izradit ćemo analizu potreba poljoprivrednih proizvođačica i proizvođača na području Grada Zagreba i susjednih županija te izraditi akcijski plan povećanja ekološke proizvodnje, skraćivanja dobavnog lanca, umrežavanja i digitalizacije opskrbe.
- Dat ćemo prioritet u dodjeli poljoprivrednog zemljišta u gradskom vlasništvu za ekološku proizvodnju OPG-ovima, zadrugama i mladim poljoprivrednicama i poljoprivrednicima s ciljem dugoročnog povećanja površine pod ekološkom proizvodnjom na 25 %.

- Kreirat ćemo pilot projekt zelene javne nabave hrane i pića od OPG-ova iz Zagrebačke županije i okolnih županija (primjerice Sisačko-Moslavačke) za potrebe vrtića i škola, a kasnije i ostalih gradskih ustanova poput bolnica i domova za starije i nemoćne osobe.
- Osigurat ćemo podršku malim proizvođačima s ciljem njihove zastupljenosti u trgovačkim lancima, hotelima, restoranima... - uvođenjem markica za lokalno proizvedene brendove.
- Izgradit ćemo infrastrukturu za otkup, skladištenje i obradu lokalno proizvedenih namirnica u suradnji s udruženjima/zadugama proizvođačica i proizvođača.
- Uvest ćemo besplatno korištenje trenutno neaktivnih malih tržnica poput one u Trnju i kvalitetnije održavanje infrastrukture postojećih tržnica.

Obrazovanje i istraživanje u službi zelene transformacije

Važnu ulogu u zelenoj transformaciji imaju odgoj, obrazovanje i znanost. Ekološka svijest, stručna znanja, istraživanje i razvoj ključni su za očuvanje okoliša, cikličku ekonomiju, energetske tranzicije i zelenu reindustrijalizaciju. Kako Grad Zagreb dosad nije prepoznao ulogu znanosti i istraživanja za razvoj inovativnih i zelenih rješenja u urbanim sredinama te njihov doprinos razvoju zelenih javnih politika koje adresiraju potrebe i izazove stanovnika grada, planiramo:

- Uspostaviti gradsku strategiju, programe i mjere potpore istraživačkim, inovacijskim i tehnološkim procesima koji će pridonijeti transformaciji Zagreba u moderan i zeleni grad.
- Izgradnju poticajnog okvira za razvoj biogospodarstva: poljoprivrede, šumarstva i proizvodnje hrane, razvoja tehnologije proizvodnje, distribucije i kontrole potrošnje obnovljive energije.
- U odgoj i obrazovanje za aktivno građanstvo integrirat ćemo pedagoški pristup utemeljen na ekološkoj pismenosti kao nužnom obrazovnom alatu za razumijevanje važnosti ekosustava našeg planeta i njegove povezanosti s kvalitetom života i općom dobrobiti. Time će svi akteri obrazovnog sustava postati aktivnim sudionicima u zelenoj transformaciji našeg društva.
- Stimulirat ćemo programe osposobljavanja za tzv. "zelena zanimanja" pri Pučkom otvorenom učilištu.
- Pokrenut ćemo edukacijske programe kojima bi se u suradnji s energetske savjetovalištem, sindikatima i ekološkim udrugama zaposlenici gradske uprave obučili kako da pridonese smanjenju ekološkog otiska.

PROMET

Usprkos viziji navedenoj u važećem GUP-u, prema kojoj je dugoročni cilj da najmanje dvije trećine ukupnog dnevnog prometa čini javni prijevoz i nemotorizirani oblici prometa (članak 37), u proteklih je 20 godina razvoj održivog prometa sustavno zanemarivan. Mjere su se provodile neujednačeno i proturječno pri čemu su prednost imali kratkoročni projekti usmjereni ponajprije na cestovni i automobilski promet. Posljedica je takve prometne politike da više od 46 % prometa u Zagrebu čini automobilski promet (od 1997. broj automobila porastao je 65 %) što je prema Masterplanu razvoja prometa, koji je Skupština usvojila u travnju 2020. godine, dugoročno neodrživo i prostorno i financijski. Stoga su prometne gužve sve veće, a jedina mjesta za parkiranje su nogostupi i travnjaci.

Kako bismo prekinuli takvu štetnu praksu, razvijat ćemo održivi promet. U prvoj polovici mandata na temelju međunarodnog natječaja izradit ćemo Plan održive urbane mobilnosti (SUMP). Time će se na razini Grada Zagreba operacionalizirati mjere koje predviđa Masterplan prometa. SUMP će služiti kao interdisciplinarna stručna i komunikacijska podloga za daljnji razvoj prometa te osiguranje pouzdanog, zelenog, održivog, pristupačnog i sigurnog prometnog sustava koji nije podređen samo automobilima nego građankama i građanima nudi i kvalitetne mogućnosti za zdravije (zelenije) oblike kretanja.

Uvođenje integriranog prijevoza putnika (IPP)

Integriranim prijevozom putnika uvest ćemo jedinstven tarifni sustav koji obuhvaća sve vrste javnog prijevoza u gradsko-prigradskom javnom prijevozu, odnosno zajedničke karte za sav javni prijevoz u gradu, što će uključivati tramvajski, autobusni i željeznički promet. Uvođenje IPP-a također će obuhvatiti i usklađene vozne redove, optimizaciju linija umjesto njihova preklapanja i ujednačen sustav informiranja putnika (aplikacije za kupnju karata i planiranje ruta, najave dolazaka, trenutnu lokaciju vozila, vozni red na svakom stajalištu).

Razvoj ZET-a i izgradnja novih dionica tramvajskog prometa

Javni prijevoz u Zagrebu obilježavaju sporost, nepouzdanost, duga čekanja, nedostupnost tramvaja i neizbježnost presjedanja tijekom putovanja iz rubnih dijelova grada. Ne postoji jedinstven tarifni sustav, vozni redovi prijevoznika nisu usklađeni, tzv. *Park&Ride* sustav nije razvijen, a putnici nemaju pouzdane i pravodobne informacije o javnom prijevozu. Cijeli ćemo taj sustav unaprijediti. Osobito važnim smatramo proširenje tramvajske mreže na dionicama:

- Zaprude–Sarajevska–Vatikanska–Podbrežje (dugoročno dalje: Sveučilišna bolnica);

- Rotor–Lanište–Blato;
- Vukovarska–Ozaljska (spoj kod tržnice);
- Heinzelova (Zvonimirova–Vukovarska pa dalje prema Savišću);
- Vukovarska–Mandlova.

Na mjestima na kojima je to moguće fizički ćemo odvojiti tramvajske koridore od automobilskeg prometa kako bi se ubrzao tramvajski promet i rekonstruirati tramvajsku prugu na svim mjestima na kojima je oštećena u potresu.

Dugoročno planiramo da ZET bude javno prijevozničko poduzeće koje će djelovati na razini cijele Zagrebačke županije uz brz, precizan i ekološki prihvatljiv sustav javnog i intermodalnog prijevoza. ZET je do sada povukao samo 207 milijuna kuna iz EU fondova, stoga ćemo se fokusirati na osiguravanje dodatnih sredstava za modernizaciju voznog parka i infrastrukture.

Ulaganje u gradski željeznički promet

Suradnjom s HŽPP-om i HŽ Infrastrukturuom unaprijedit ćemo nedovoljno iskorišteni potencijal gradskog željezničkog prometa. To će uključivati:

- bolje iskorištavanje postojeće infrastrukture kroz bolje usklađivanje sa ZET-om, ali i kroz izgradnju novih putničkih stajališta vlaka (npr. Sv. Klara, Avenija Dubrovnik kod Trnskog, okretište Savski most, Vukovarska, Držićeva, Borongaj, Heinzelova),
- podrška izgradnji teretne obilaznice,
- uspostavu dodatne željezničke linije sjever–jug iz Velike Gorice koristeći se postojećom istočnom željezničkom trasom kroz Žitnjak uz mogućnost stvaranja kružne željezničke linije (Glavni kolodvor–Vukovarska–Avenija Dubrovnik–Sveta Klara–Buzin–Mičevac–Radnička cesta–Slavonska avenija–Trnava–Glavni kolodvor).
- Osim toga, željezničke postaje služit će kao prirodne lokacije za intermodalna čvorišta i *Park&Ride* lokacije.

Izgradnja mreže biciklističkih magistrala

Usprkos tome što je biciklistički promet rašireniji nego što je bio prethodnih desetljeća, glavne su obilježja biciklističkog prometnog sustava u Zagrebu stagnacija, improvizacija i zanemarenost zbog čega je s pravne strane upitna njegova legalnost, a usto je i nepraktičan. Službeno se ukupna duljina biciklističkih staza preuveličava, a rijetke su postojeće staze u cijelosti legalne i usklađene s Pravilnikom o biciklističkoj infrastrukturi.

U idućem mandatu popraviti ćemo postojeće staze i izgraditi mrežu biciklističkih magistrala koje će povezivati sve obode grada i postojeće lokalne biciklističke staze. To uključuje:

- magistralu Samoborček kroz Podsused do Zaprešića uz Savu, magistralu Branimirova (tzv. magistrala istok);
- magistralu Centar (Zagrebačka cesta–Deželićeva–Svetice), rutu iza Botaničkog vrta (Crnatkova–Haulikova);
- produženu rutu Trnje (Gagarinov put–Kruge);
- u Španskom rutu nekadašnje pruge (Hanamanova);
- na Žitnjaku trasu “via IKEA” duž kanala kraj pročišćivača od Čulinečke do Ivanje Reke.

Izgradnja biciklističke mreže bit će praćena saniranjem rubnjaka te znatnijim širenjem sustava javnih bicikala diljem grada u sklopu kojega će u gušće naseljenim dijelovima grada na svakih 300-400 m biti postaja, a povećat ćemo i broj mjesta za parkiranje bicikla na otvorenom kakvih na razini grada nedostaje na tisuće.

Sigurnost pješaka na prvom mjestu

Premda su pješaci najranjiviji sudionici u gradskom prometu, u dosadašnjoj prometnoj politici tretirani su kao nužno zlo i smetnja “pravom prometu”. Sukladno tome u planiranju prometnih zahvata problemi pješakinja i pješaka uglavnom se nisu uzimali u obzir. Zato su u mnogim ulicama nogostupi isprekidani, rijetko koji novi pješački potez je napravljen a da ne prati cestu u rekonstrukciji, ograde su postavljene tako da pješakinje i pješaci ne prelaze cestu ondje gdje im je to prirodno, već su prisiljeni služiti se zaobilaznim prijelazima i negostoljubivim pothodnicima. Povrh toga, pješački prostori i nogostupi svakodnevno se oduzimaju u korist parkirališnih mjesta, ugostiteljskih terasa i nepropisno označenih biciklističkih staza čime se dodatno antagoniziraju nemotorizirani sudionici i sudionice u prometu.

Zbog svega navedenog hitno ćemo provesti mjere zaštite najranjivijih skupina u prometu, i to kontroliranim usporavanjem automobilskeg prometa u gusto naseljenim stambenim blokovima. Time se pogoduje ne samo zaštititi pješakinja i pješaka već se i povećava kvaliteta zraka i smanjuje buka. Zahvaljujući tome, povećava se kvaliteta života i stanovanja u gradu. Nadalje, unaprijedit ćemo cjelokupnu mrežu pješačkog prometa širenjem pješačkih zona, otvaranjem i uređenjem lokalnih pješačkih poveznica u kvartovima, gradnjom nathodnika (osobito duž željeznice), uređenjem šetnica, gradnjom mostova preko potoka i šetnica uz potoke, sadnjom drvoreda i uvjetovanjem kvalitetnih pješačkih prolaza pri gradnji novih zgrada i blokova.

Unapređenje sustava parkiranja

Kao dio mjera za rješavanje problema s manjkom parkirališnih mjesta, potaknut ćemo raspravu o uvođenju sustava kvartovskog zonskog parkiranja kao potencijalno efikasnijeg i socijalno pravednijeg modela od dosadašnjeg piramidalnog modela parkirališnih zona. Takav sustav uključuje zone naplate parkiranja koje su podijeljene na kvartove te omogućuju povlašteno parkiranje u blizini kuće, ali ne i u ostatku grada. Time se parkirališna mjesta oslobađaju za stanovnice i stanovnike kvartova!

Izgradnju novih stambenih i poslovnih zgrada mora pratiti i odgovarajuće povećanje parkirališnih mjesta. Revidirat ćemo dosadašnju praksu davanja povlaštenih parkirališnih mjesta pravnim osobama kako bismo oslobodili postojeća parkirališna mjesta. Poticati ćemo zaposlenice i zaposlenike Grada da se koriste drugim oblicima prijevoza, primjerice javnim prijevozom ili da dijele prijevoz.

Rješavanju problema nedostatka parkirališnih mjesta pristupit ćemo cjelovito, razvojem integriranog javnog prijevoza te uvođenjem *Park&Ride* sustava koji će uključivati povećanje broja lokacija koje spajaju javni prijevoz s automobilskim.

Razvoj cestovne infrastrukture

Cestovni ćemo promet radi smanjenja gužvi razvijati izgradnjom novih te obnovom postojećih prometnica. To vrijedi pogotovo u slučajevima dovršetka započetih projekata (primjerice Branimirova ulica u punom profilu do Varaždinske ceste u Sesvetama). Nadalje, nove prometnice bit će izgrađene radi boljeg povezivanja rastućih dijelova grada koji su trenutno prometno izolirani. To prije svega uključuje izgradnju podvožnjaka ispod željezničke pruge (primjerice u Gajnicama i Trnavi). Prioritet će također biti produženje prometnica potrebnih za proširenje tramvajske mreže (primjerice, produženje Vatikanske do Podbrežja) te izgradnja novih mostova (prije svega na zapadu grada s lokacijom koju treba preispitati). Postojeći su mostovi u vrlo lošem stanju, pa ćemo ih hitno početi obnavljati.

Automobilske gužve dijelom se također mogu riješiti pametnom regulacijom semafora što ćemo primijeniti u najkraćem roku. U nizu kvartova bit će uvedene zone smirenog i miješanog automobilskeg i biciklističkog prometa s ograničenjem brzine na 30 km/h. Tranzitni promet time se preusmjerava na glavne prometnice, smanjuje se onečišćenje u naseljenim dijelovima te se povećava sigurnost za pješakinje i bicikliste.

URBANIZAM I STANOVANJE

Naša vizija prostornog razvoja Zagreba temelji se na načelima socio-ekonomske pravednosti, demokratizacije upravljanja javnim prostornim resursima i uključivanja javnosti u procese donošenja planova. Razvijat ćemo grad otporan na klimatske promjene s prostornim planovima koji su ogledalo potreba njegovih stanovnica i stanovnika. Gradska zemljišta u svim dijelovima grada zalog su za efikasnu i ekonomičnu gradnju stanova, vrtića, škola..., okruženih zelenim površinama. Zagreb vidimo kao policentričan grad u kojem su osnovni prioriteti oživljavanje kvartovskih podcentara i ravnomjeran razvoj svih dijelova. Planiramo grad koji svima pruža dovoljno zelenila, vrtića, škola, zdravstvenih, sportskih i kulturnih sadržaja te dostupan i efikasan javni prijevoz.

Obnova grada kreće od načela pravednosti u kojem podjednaku pažnju posvećujemo svima čiji su domovi stradali u potresu, a obnovu središta grada ćemo planirati i provoditi s ciljem povratka života i zaustavljanja iseljavanja. Naš plan je Zagreb koji se ne boji svoje budućnosti i u kojem će se racionalno i pravično upravljati javnom imovinom, grad u kojem nadležne institucije donose strategiju razvoja u suradnji sa svim zainteresiranim stranama, a posebno građanima i građankama, što je jamstvo otpornosti na sve izazove!

Prostorno planiranje

Zagreb zaslužuje novu generaciju prostornih planova i zaokret od dosadašnjeg netransparentnog i zastarjelog načina donošenja prostornih planova koji je iz procesa isključivao građanke i struku, a čestim uključivao koruptivne radnje. Dosadašnju praksu točkastog planiranja grada zamijenit ćemo strateškom, a javne će rasprave konačno postati mjesto susreta zainteresirane i stručne javnosti u cilju zaštite javnog interesa i društveno-ekonomskog razvoja grada. Zagreb vidimo kao policentričan i ravnomjerno razvijen grad u kojem svaku novu izgradnju prati razvoj infrastrukture, grad u kojem se naselja planiraju, a ne prepuštaju stihiji. U tom smislu vodit ćemo se sljedećim ciljevima:

- izrada novih planskih podloga za novi Generalni urbanistički plan Zagreba i Sesveta, u skladu s principima ravnomjernog razvoja i participativnosti;
- izrada detaljnih prostornih studija za pojedine dijelove grada uz sudjelovanje građana i građanki te uključivanje mjesne samouprave u participativne procese s naglaskom na razvoj podcentara, infrastrukture i javnih servisa u kvartovima s ciljem podizanja kvalitete života van centra grada;
- plan urbane sanacije u za to određenim dijelovima grada s ciljem značajnog unapređenja komunalne infrastrukture na područjima legalizirane izgradnje;
- zaokret u pregovaranju o mogućim urbanističkim planovima i investicijama u sklopuradskih projekata: pregovori s potencijalnim investitorima vode se iz pozicije interesa grada, a ne isključivo investitora;

- očuvanje i razvoj novih zelenih površina s ciljem stvaranja zelenih koridora i veće otpornosti grada na klimatske promjene;
- stroga kontrola pri izdavanju građevinskih dozvola, uz usklađen odnos između nove izgradnje i javnih servisa te prometne, vodovodne i kanalizacijske infrastrukture.

Imovina grada

Grad Zagreb u svom vlasništvu ima stanove, poslovne prostore i zemljišta. Dosad je ta imovina bila neiskorištena, podiskorištena, privatizirana te u znatnom dijelu završavala u rukama onih koji nemaju pravo njome upravljati. Napraviti ćemo zaokret u upravljanju tom imovinom tako da ona postane zalag za ekonomski odgovoran, socijalno pravedniji i ravnomjeran razvoj grada. Gradska imovina konačno će kao imovina koja pripada svima nam poslužiti svima, što će posljedično rezultirati manjim brojem zatvorenih lokala, zapuštenih zemljišta i praznih stanova. Stoga ćemo usredotočiti na sljedeće ciljeve:

- Prekinut ćemo praksu daljnje privatizacije gradske imovine i omogućiti da svi gradski poslovni i stambeni prostori služe svojoj svrsi s naglaskom na prekid prakse netransparentne i koruptivne zamjene javnog gradskog zemljišta za privatno.
- Podaci o stvarnom stanju, trenutnom korištenju, cijeni najma, trajanju ugovora i raspoloživosti bit će javno dostupni radi bržeg, pravednijeg i lakšeg najma gradskih poslovnih prostora i lokala; to se prvenstveno odnosi na središnje kvartovske zone, ključne za oživljavanje gradskih podcentara i njihov razvoj u mjesta susreta.
- Izradit ćemo registar gradskog zemljišta pogodnog za neprofitnu stambenu izgradnju i raspisati natječaj za pravo građenja na tim lokacijama s dugoročnim ciljem povećanja stambenog fonda u javnom vlasništvu.
- Demokratizirat ćemo upravljanje gradskim zemljištem kroz model zemljišnih zaklada, tako da će se dio javnog zemljišta koristiti za neprofitnu stambenu izgradnju, a zakladom će zajednički upravljati Grad, stanarke i stanari te civilni sektor.
- Izgradnja i uređivanje prostora velikih gradskih područja u javnom vlasništvu, poput Gredelja, Zagrepčanke (Klaonice) i Bloka Badel, u kojima se moraju omogućiti javni sadržaji i servisi dostupni svima, javno najamni stanovi kao i privatne investicije.
- Izradit ćemo registar dostupne gradske stambene imovine, urediti prazne stanove i dati ih u najam obiteljima s liste prioriteta za stambeno zbrinjavanje.
- Stabiliziranjem gradskih financija stvorit ćemo preduvjete za dugoročni program stjecanja nove gradske imovine u dijelovima grada u kojima nedostaju javni sadržaji i servisi.

Stanovanje

Po troškovima stanovanja danas je Zagreb jedan od najskupljih europskih gradova u odnosu na prosječna primanja stanovnika. Uz to u našem gradu najmoprimci čestone uživaju nikakvu zaštitu od uznemiravanja i protupravnih deložacija. Zagreb nudi premalo javnih stanova za najam, dok je s druge strane dosad bilo gotovo nemoguće graditi priuštive stanove po načelima neprofitne stambene izgradnje (primjerice udruživanjem u stambene zadruge). Rezultat toga je veliki broj mladih koji se ne mogu osamostaliti, a mnoge obitelji žive na granici siromaštva zbog visokih troškova najma ili kreditnog opterećenja. Postojeći neodrživi trend preokrenut ćemo gradnjom javnih stanova za najam, ukidanjem prakse privatizacije postojećeg fonda javnih stanova, omogućavanjem neprofitne gradnje u programima stambenog zadrugarstva i reguliranjem odnosa na tržištu najma. Vodit ćemo se sljedećim ciljevima:

- Izvršit ćemo reviziju poslovanja Zagrebačke stanogradnje d.o.o. te unaprijediti sustav održavanja stambenih zgrada kroz učinkovitiji rad Gradskog stambeno-komunalnog gospodarstva, te poticati energetske i konstrukcijske obnovu.
- Prekinut ćemo praksu gradnje velikih javnih stambenih naselja na rubovima grada i ravnomjerno rasporediti plan javne stambene gradnje po četvrtima.
- Izradit ćemo pravilnik o neprofitnoj stanogradnji da bi se po modelu stambenog zadrugarstva omogućilo partnerstvo između Grada te građana i građanki u izgradnji priuštivih stambenih jedinica; njime će Grad omogućiti pravo gradnje na javnom zemljištu, a izuzećem cijene zemljišta i dijela profita investitora cijena stanova bit će znatno povoljnija.
- Osnažit ćemo ulogu stanarki i stanara najmoprimaca u javno-najamnim stanovima u upravljanju fondom javnih stanova.
- U sklopu gradske uprave osnovat ćemo službu za praćenje stanja na tržištu najma kojoj se mogu za savjete obratiti i najmoprimci i najmodavci, pri čemu će služba kontrolirati ugovore o najmu stana, te poticati potpisivanje ugovora i zaštitu najmoprimaca.
- Uvest ćemo poticajne mjere za najmodavce za dugoročne ugovore s najmoprimcima u svrhu smanjivanja i dugoročne stabilizacije cijene stanovanja u Zagrebu.
- Proširit ćemo pomoć pri plaćanju najamnine egzistencijalno ugroženim obiteljima i kućanstvima s minimalnim prihodima s ciljem poboljšanja njihovog standarda.
- Poticati ćemo vraćanje stanova u sustav dugoročnog najma stanova i smanjivanje broja stanova koji se kratkoročno iznajmljuju posjetiteljima.
- Uvest ćemo mjere s ciljem smanjivanja broja neuseljanih stambenih jedinica u privatnom vlasništvu.

VRIJEME JE

za grad

koji brine

o dobrobiti

svih

OBNOVA NAKON POTRESA

Razorni potres koji je pogodio Zagreb u ožujku 2020. prouzročio je materijalnu štetu koja iznosi otprilike 60 % cijelog proračuna RH. Od proljeća 2020. do danas Zagreb i okolica pretrpjeli su još niz manjih, ali i dalje značajnih trešnji, pogotovo nakon razornog potresa koji je pogodio Baniju. Prošla je puna godina dana, a na obnovi Zagreba nije napravljeno gotovo ništa, centar grada je i dalje nesiguran, a mnogi stanovnici Zagreba i dalje se ne mogu vratiti u svoje domove. Zbog podijeljene nadležnost nad obnovom na pet institucija prema Zakonu o obnovi ona napreduje sporo ili nikako.

Obnovu grada Zagreba i okolice vidimo kao priliku za temeljitu urbanističku obnovu koja je nužnost nakon gotovo 30 godina zanemarivanja preporuka struke. Obnova oštećenih dijelova Zagreba dugoročan je proces, ali on ne smije čekati. U tom ćemo procesu težiti pravičnoj raspodjeli javnih sredstava, učinkovitoj provedbi, očuvanju identiteta grada, zaustavljanju trenda iseljavanja iz centra i brzom povratku u obnovljene ili ponovno izgrađene obiteljske kuće.

Obnovu grada Zagreba vidimo kroz četiri dimenzije. **Prva je dimenzija fizička obnova** koja ne uključuje samo vraćanje u prvobitno stanje, nego i povećanje protupotresne otpornosti i obnavljanje komunalne infrastrukture, koja je posebno neadekvatna i preopterećena u povijesnoj jezgri grada. **Druga je dimenzija društvena obnova**, jer obnovu ne shvaćamo samo kao fizičku obnovu zgrada i kuća, nego kao unapređenje javnih prostora i gradskih ambijenata, odnosno vraćanje stanovnica i stanovnika i donošenje nove društvenosti povijesnoj jezgri grada i podsljemenskim naseljima. **Treća je dimenzija gospodarska**, odnosno zamašnjak domaćim građevinskim poduzećima, kako bismo pojačali zapošljavanje i kako bi novac iz proračuna stvarao novu vrijednost koja ostaje u lokalnoj zajednici. **Četvrta je dimenzija zelena transformacija**, odnosno prilika da ozelenimo grad, povećamo energetske učinkovitost zgrada i kvalitetu stanovanja. Možemo ne samo obnoviti grad, nego iskoristiti ovaj trenutak za razvojni zaokret koji će vratiti život u grad.

Upravljanje obnovom

Kako bismo sustavno pristupili obnovi, ojačat ćemo ulogu savjeta gradonačelnika sačinjenog od predstavnika struke sa znanjem i iskustvom u obnovi drugih gradova. Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba izradit će plan obnove centra grada zasnovan na cjelovitoj obnovi, kako konstrukcijske stabilnosti, tako i povećanja kvalitete života u njemu kroz aktivaciju donjogradskih dvorišta kao mjesta susreta i javnih sadržaja. Plan će voditi računa o identitetu povijesne cjeline Zagreba, ali i učinkovitosti i pravovremenosti obnove. Dodatni ciljevi pritom su:

- Osigurati da cjelokupna obnova za koju je zadužen Grad Zagreb ide kroz jedinstvenu proceduru i jednu instituciju. Nadležni ured u potpunosti će administrirati cjelokupne postupke, od utvrđivanja štete do provedbe radova.

- Naši predstavnici u Fondu za obnovu radit će na transparentnosti i efikasnosti rada Fonda, a pri izradi plana obnove Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj grada vodit će se načelima transparentnosti i participativnosti.
- Rad pripadajućih gradskih službi usmjerit ćemo na izvršavanje poslova koji mogu smanjiti troškove obnove (poput uklanjanja građevina i odvoza građevinskog materijala) te na savjetodavnu pomoć građanima i građankama u pripremi zahtjeva za obnovu stambenih zgrada.

Obnova javnih objekata

Cilj je našeg **modela obnove javnih zgrada** podići protupotresnu otpornost objekata koji idu u obnovu, posebice vrtića, škola i zdravstvenih ustanova, uz istovremenu energetska obnovu i povećanje pristupačnosti za osobe s invaliditetom i osobe starije životne dobi. Sredstva za obnovu tih zgrada osigurana su u Fondu solidarnosti, a Zagrebačka razvojna agencija bit će provedbeno tijelo za projekte obnove obrazovne infrastrukture. Sredstva za energetska obnovu javnih zgrada osigurati ćemo iz Fonda za energetska učinkovitost i Fonda za oporavak i otpornost.

- Da bismo osigurali brzu pripremu projektne dokumentacije za obnovu kao i kapacitete za provedbu radova, na početku mandata raspisat ćemo natječaj za okvirni sporazum s većim brojem ustanova i tvrtki ovlaštenih za izradu projektne dokumentacije te s tvrtkama za izvođenje građevinskih radova.
- Taj “bazen” stručnjaka i tvrtki osigurati će izbjegavanje zastoja u obnovi. Nadalje, time će se standardizirati i propisati cijene usluga i radova, čime ćemo spriječiti divljanje cijena na tržištu.
- U procesu obnove težiti ćemo unapređenju domaće industrije i korištenju lokalno proizvedenih materijala i opreme te prihvatiti svu pomoć i znanje koje nude naši fakulteti i strukovne udruge kako bismo krenuli u što učinkovitiju i sigurniju obnovu zgrada.

Obnova privatnih stanova i kuća

U **obnovi privatnih stanova** omogućiti ćemo građanima i građankama posredovanje gradskih službi u ishođenju dokumentacije potrebne za dobivanje rješenja o obnovi. Dat ćemo i tipska rješenja za obnovu zgrada koja ne zahtijevaju duže iseljavanje stanara, pri čemu ćemo financirati i pružiti usluge izrade projektne dokumentacije i odabira izvođača po cijenama koje je Grad standardizirao kroz proces javne nabave. Omogućiti ćemo stanarima istovremenu energetska obnovu i ugradnju liftova, uključujući vanjske montažne liftove na dvorišnim stranama zgrada, gdje god je to moguće.

Pri sudjelovanju u obnovi privatnih stanova i kuća pristupit ćemo **planiranju obnove cjelokupnih blokova**, kako bismo zadržali identitet i urbanu cjelinu Donjeg i Gornjeg grada. Uz obnovu stambene infrastrukture osigurat ćemo i obnovu unutarnjih dvorišta zgrada s ciljem njihovog uređenja i povećanja zelenih površina.

U **obnovi kuća** u potresom pogođenim zagrebačkim naseljima omogućit ćemo vlasnicima pripremu projektne dokumentacije, pristup standardiziranim cijenama usluga i radova, kao i posredovanje u ishođenju potrebnih dozvola i dokumenata s tijelima državne uprave, uključujući i Fond za obnovu. Naši prioritetni ciljevi pritom su:

- hitan smještaj obitelji koje su izgubile krov nad glavom u adekvatne stanove u vlasništvu Grada te osiguravanje gradskog prostora za skladištenje pokretne imovine stanarki i stanara koji su morali iseliti iz svojih stanova i kuća;
- hitna sanacija rizičnih objekata u svrhu osiguravanja sigurnosti pješakinja i vozila na ulicama te povratak povjerenja i osjećaja sigurnosti boravka u središtu grada;
- brza izgradnja porušenih obiteljskih kuća i povratak obitelji u njihove nove domove, a to će obuhvatiti i modele financiranja prefabriciranih zamjenskih niskoenergetskih kuća;
- uspostavljanje sustava učinkovitog održavanja stambenih i javnih zgrada, odnosno veće kontrole preinaka u privatnim stanovima i poslovnim prostorima.

Financiranje obnove

Obnova zgrada javne namjene (npr. vrtića, škola, bolnica) financirat će se u naredne dvije godine s 5,1 milijardom kuna iz Europskog fonda solidarnosti. U istom razdoblju iz proračuna Grada Zagreba i državnog proračuna izdvajat će se između 400 i 900 milijuna kuna godišnje za konstrukcijsku obnovu privatnih stanova i kuća, izgradnju zamjenskih objekata te revitalizaciju blokova. Srednjoročno, do 2026. godine, konstrukcijsku obnovu pratit će i energetska obnova javnih i privatnih objekata te zelena transformacija gradskih blokova i naselja, što će se financirati iz Mehanizma za oporavak i otpornost. Na duži rok, do 2030. godine, obnova infrastrukture i poticanje zelenog gospodarstva financirat će se i iz ITU mehanizma.

LJUDSKA SIGURNOST

SIGURAN, OTPORAN I SOLIDARAN GRAD

Smatramo da je potrebno novo promišljanje koncepta sigurnosti. **Od pozicije** iz koje se sigurnost građanki i građana percipira kroz djelovanje represivnog aparata nužno se okrenuti **prema shvaćanju** da se sigurnost, ali i zdravlje ljudi, osiguravaju kroz sinergijsko djelovanje institucija, sustava civilne zaštite i solidarnog doprinosa građana i građanki. To je osobito važno s obzirom da ugroze za sigurnost građana i građanki u budućnosti primarno dolaze od klimatskih promjena i prirodnih nepogoda. Od ukupno pet mogućih ugroza za sigurnost građana i građanki Zagreba predviđenih u dokumentu *Procjena rizika od velikih nesreća za područje grada Zagreba*, čak su tri zahvatile Zagreb u 2020. godini: potresi, poplave i pandemija. Zbog klimatskih promjena postoji i stalna prijetnja učestalih ekstremnih padalina, ekstremnih temperatura i toplinskih valova, što pokazuje da scenariji katastrofe nisu više apstraktni pojmovi, već stvarne prijetnje te da sustav civilne zaštite mora biti spreman primjereno reagirati. Ekstremni vremenski uvjeti pokazali su i nužnost prilagodbe klimatskim promjenama proširivanjem zelenih površina, pošumljavanjem ulica, postavljanjem česmi s pitkom vodom i prioritiziranjem javnog namjesto automobiliskog prijevoza.

Kako bismo to osigurali, provest ćemo modernizaciju sustava civilne zaštite, čime ćemo osigurati brzu i primjerenu reakciju na krize, nesreće i elementarne nepogode. Tako moderniziran sustav civilne zaštite težit će inkluziji građana i građanki, dok će međugrađansku solidarnost tretirati kao sastavni i nezaobilazni faktor svog djelovanja. Nadalje, on će se temeljiti na ažuriranim podacima, jasnom lancu zapovijedanja i unaprijed pripremljenim procedurama spremnim za aktivaciju. Osigurat ćemo pritom da grad ulaže u edukaciju građana i građanki, osposobljava ljude za reakciju u trenucima ugroze te potiče volonterski angažman u području zaštite i spašavanja. To će rezultirati sinergijskim djelovanjem među gradskim institucijama, građankama, građanima, udrugama i građanskim inicijativama u prevenciji nasilja i kriminaliteta, kao i ulicama, parkovima i trgovima sigurnima od govora mržnje i nasilja.

Trenutni sustav civilne zaštite previše se oslanja na kapacitete i reakciju institucija, a nedovoljno prostora daje uključivanju građana i građanki. Zbog nedovoljne koordiniranosti, institucije nakon potresa u Zagrebu i na Baniji nisu maksimalno iskoristile potencijal velikog broja ljudi koji su ponudili pomoć i stavili se na raspolaganje. Želimo to ispraviti. Brojne prošlogodišnje ugroze (potresi, pandemija, poplave) pokazale su visok stupanj solidarnosti u društvu. Tu solidarnost tretirat ćemo kao sastavni element sustava civilne zaštite, a ne kao smetnju rada temeljnim sigurnosnim institucijama. Solidarnost može i mora biti motor za izgradnju sigurnijeg društva.

U skladu s opisanim ciljevima, provest ćemo iduće mjere:

- Kontrolirat ćemo sredstva iz proračunske zalihe i striktno namjensko trošenje za otklanjanje posljedica elementarnih nepogoda, epidemija, ekoloških nesreća i sličnih događaja koji se ne mogu predvidjeti.

- Što hitnije ćemo institucije od kritičnog značaja izmjestiti iz potresno neotpornih zgrada, kako bi se u slučaju potresa mogle neometano nastaviti sa svojim radom.
- U partnerstvu s vatrogastvom, prvom pomoći i policijom uspostaviti ćemo volontersko-profesionalni sustav civilne zaštite koji će uključivati građane i građanke, udruge (od alpinističkih, preko socijalnih do udruga za zaštitu okoliša i zaštitu ljudskih prava) i građanske inicijative, od kvartovske do gradske razine.
- Provest ćemo edukacije za građane i građanke o postupanju u kriznim situacijama, kampanje informiranja o mogućnostima volonterskog uključivanja i lokalne akcije solidarnosti s onima koji su socijalno isključeni ili stradali u nesrećama.
- Unaprijedit ćemo sustav civilne zaštite kao podršku zdravstvenom sustavu, primjerice u provedbi epidemioloških mjera praćenja kontakata, testiranja i cijepljenja ili komunikacije s građanima.
- Promicati ćemo inicijative poput nagrade "Luka Ritz", usmjerene prema suzbijanju (uličnog) nasilja među djecom i mladima na gradskoj razini.
- U suradnji s udrugama civilnog društva provoditi ćemo kampanje suzbijanja mržnje i netrpeljivosti prema ranjivim skupinama.
- U suradnji s PU zagrebačkom, povećati ćemo stopu rješavanja kaznenih djela.
- Organizirati ćemo edukaciju policijskih službenika i službenica za aktivan rad u zajednici i uspostaviti sustav kvartovskih kontakt-policijaca i policajki uz jačanje uzajamnog povjerenje između građana, građanki i policije.

ZDRAVSTVO

Grad Zagreb dužan je prema zakonu osigurati primarnu zdravstvenu zaštitu koja zadovoljava zdravstvene potrebe zajednice. Zakonodavni okvir propisuje **dostupnost, kontinuiranost i cjelovitost** - mi ćemo to i ostvariti. Omogućit ćemo stanovnicima i stanovnicima grada Zagreba da većinu pregleda obavljaju na jednom mjestu, u jednom danu i jednako kvalitetno, bez obzira na to gdje stanuju, kolika su im primanja ili kojoj društvenoj grupi pripadaju.

Nejednaka dostupnost zdravstvene skrbi

Značajan broj stanovnica i stanovnika grada Zagreba nema pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti u vlastitom naselju, iako sustav primarne zdravstvene zaštite u gradu Zagrebu čine tri doma zdravlja raspršena na čak 131 lokaciji. Zbog lošeg planiranja neke skupine stanovnika, poput djece, žena, teško pokretnih građana ili pripadnica romske manjine su u posebno nepovoljnom položaju, a zdravstveni radnici prihvaćaju veći broj pregleda od zakonom pripisanog što smanjuje vrijeme i kvalitetu zdravstvene usluge.

Kao bismo zdravstvenu skrb učinili dostupnijom stanovnicima grada u njihovim naseljima:

- planirat ćemo Mrežu javnih zdravstvenih službi prema stvarnim potrebama stanovnika;
- prilagodit ćemo radno vrijeme službi (popodnevni termini i dežurstva);
- uvest ćemo dodatne oblike zdravstvene skrbi, posebno u kritičnim područjima poput patronažnih timova, dežurstva službi izvan uobičajenog radnog vremena za hitne slučajeve te veću dostupnost sanitetskog prijevoza;
- ulagat ćemo u modernizaciju medicinsko-biokemijskih i mikrobioloških laboratorija, posebno u sustav komunikacije s pacijentima (digitalizacija nalaza, slanje nalaza e-poštom);
- dugoročno ćemo poboljšati uvjete za pacijente i radnice—ulagat ćemo u dijagnostičku opremu, izgradnju i modernizaciju objekata primarne zdravstvene zaštite;
- omogućit ćemo pristup i specijalističkim zdravstvenim uslugama, poput RTG dijagnostike ili oftalmologije, posebno u naseljima koja su najudaljenija od bolnica u kojima se pruža specijalistička skrb.

Bolji uvjeti rada u primarnoj zaštiti

Medicinske sestre, tehničari, liječnice i drugi zdravstveni radnici zaposleni u gradskim zdravstvenim ustanovama rade u sve lošijim uvjetima. U primarno zdravstvo ulaže se sve manje, a od zdravstvenih se radnika očekuje sve više. Zdravstveni radnici stoga odlaze iz sustava primarne zdravstvene zaštite dok mladeliječnice ne dolaze jer nemaju valjanu motivaciju za to. Nemaju osigurane specijalizacije, napredovanje u sustavu je teško, a prihodi bi im bili najniži među vršnjacima u struci. Naglasak kadrovske politike treba biti na timskom radu, pri čemu liječnice ne smiju biti jedini prioritet kadrovske politike u zdravstvu: napredovanje i poboljšanje uvjeta medicinskih sestara, nutricionista, fizioterapeuta, primalja i drugih zdravstvenih radnica i radnika često se stavlja u drugi plan.

Kako bismo unaprijedili uvjete rada u primarnoj zaštiti::

- inicirat ćemo izradu plana zapošljavanja radnika i radnica na razini gradskih ustanova;
- sukladno tim planovima, otvarat ćemo potrebne specijalizacije i početi zapošljavati dodatne zdravstvene radnike;
- zauzet ćemo aktivniju ulogu u području zapošljavanja i radnih prava radnica i radnika te u suradnji sa sindikatima i predstavnicima zdravstvenih radnika osmisliti i postepeno implementirati pakete pozitivnih mjera:
- sklapanje pravednih ugovora o specijalističkom usavršavanju;
- poticanje i financiranje programa cjeloživotnog obrazovanja za zdravstvene radnice i radnike gradskih ustanova;
- organiziranje specijaliziranih tečajeva i razvoja vještina s mogućnošću nagrađivanja; posebno za medicinske sestre i tehničare;
- dodjeljivanje stipendija za redovite studente na studijima za deficitarna zdravstvena zanimanja, sukladno potrebama ustanova;
- oblikovanje pozitivnih mjera za SVE zaposlenice i zaposlenike poput dodjela gradskih stanova na dugoročni najam, financiranje ili sufinanciranje stanarine, osiguranje povoljnijih uvjeta za stambene kredite;
- poduprijet ćemo napore za izmjenu propisa kojima se regulira status zdravstvenih radnica i radnika, organizaciju zdravstvene zaštite te izmjenu standarda i normativa za pružanje zdravstvene zaštite.

Usluge u domovima zdravlja za starije osobe i palijativne pacijente i pacijentice

Zbog fragmentiranosti i nedovoljne povezanosti u sustavu, pacijenti ne prime odgovarajuću i cjelovitu skrb unatoč tome što svi dionici često odrade usluge koje pružaju. Najbolnji primjer dugotrajna je skrb za starije. Teret dugotrajne skrbi najčešće je na obiteljima iako lokalna zajednica može učiniti mnogo. Za palijativne pacijentice često nigdje nema mjesta, a obitelji nisu u mogućnosti pružiti odgovarajuću skrb. Iako se godinama govori o tome da će se graditi hospiciji na istočnom i zapadnom dijelu grada, te najave do sada nisu došle ni korak bliže realizaciji. Uz nedostatak resursa, problem je loša organizacija postojeće mreže timova i ustanova za palijativnu skrb.

Kako bismo proširili usluge u domovima zdravlja s naglaskom na starije osobe i palijativne pacijente :

- izradit ćemo protokol koji će potaknuti bolju organiziranost i umreženost postojećih resursa na području dugotrajne skrbi za starije osobe;
- poticati ćemo češće korištenje kućnih posjeta timova obiteljske medicine;
- prilagodit ćemo i poboljšat sanitetski prijevoz, a dio usluga poput zamjene katetera mogu odraditi i sestre dolaskom u kuću, a ne tako da pacijent mora u bolnicu;
- ulagat ćemo u obrazovanje patronažnih sestara koje imaju ključnu ulogu u brizi za starije i u promociji zdravlja u zajednici;
- ulagat ćemo u stipendiranje i obrazovanje liječnika specijalista gerijatrije;
- preuzet ćemo proaktivnu ulogu u razvoju hospicijske palijativne skrbi, vrijeme je da se osnuje ustanova za palijativnu skrb s minimalno 100 kreveta.

Usluge u domovima zdravlja za mentalno zdravlje

Iako bismo trebali biti zabrinuti oko sve lošijeg stanja mentalnog zdravlja stanovnika i stanovnika, taj sve veći "nevidljivi" problem ignorira se i na nacionalnoj i na lokalnoj razini, posebno u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Svaka četvrta osoba ima problema s mentalnim zdravljem. Potreba za stručnom pomoći i dostupnost te pomoći u alarmantnom su nesrazmjeru. Prepoznale smo važnost ovog problema i predlažemo mjere kojima će stručna pomoć biti dostupna svima, a domovi zdravlja će postati mjestima prvog kontakta za ove izazove.

- Kako bismo proširili usluge u domovima zdravlja s naglaskom na mentalno zdravlje: osigurat ćemo dostupnost psihoterapije, tretmana traume i psihološkog savjetovanja u okviru primarne zdravstvene zaštite u svim domovima zdravlja;
- ojačat ćemo sustav psihološke podrške u domovima zdravlja osnivanjem još 3 centra po uzoru na Centar za zdravlje mladih te povećati kapacitete za ambulantno liječenje i u drugim domovima zdravlja po uzoru na Dom zdravlja Zapad;
- zbog kroničnog nedostatka stručnjaka na razini grada Zagreba, poticati ćemo stručna usavršavanja u području mentalnog zdravlja i subspecijalizacije iz dječje psihijatrije i psihoterapije;
- otvorit ćemo posebne termine i programe za ranjive skupine (npr. osobe starije životne dobi, osobe s invaliditetom i onkološke pacijente);
- dugoročno ćemo poticati inovativne projekte u području mentalnog zdravlja, posebno projekte koji su afirmirani u drugim zemljama EU kao dobra praksa. Odličan su primjer pilot projekti mobilnih timova gdje osobe sa sličnim teškoćama i iskustvom mentalnih izazova pružaju podršku novim pacijentima.

Promocija zdravlja, prevencija bolesti i potreba pravodobne rane intervencije

U Zagrebu je i pristup prevenciji i edukaciji građanki i građana izrazito fragmentiran i usmjeren na sporadično i prigodničarsko informiranje građana, iako lokalna samouprava ima važnu ulogu u definiranju programa za promociju i prevenciju jer može najbolje prepoznati zdravstvene potrebe svoje zajednice. Grad Zagreb ne koristi mogućnosti koje ima na raspolaganju za stvaranje vlastitih javnozdravstvenih programa. Primjerice Zagreb nema nikakvu strategiju ili akcijski plan razvoja na području zdravstvene zaštite, a programi prevencije i obrazovanja do sada su bili površni i kampanjski. Naglasak našeg pristupa planiranje je u suradnji sa zajednicom, bolja koordinacija i jasna podjela odgovornosti uz kontinuiran rad na terenu.

Kako bi grad Zagreb aktivno sudjelovao u promociji zdravlja, prevenciji bolesti i potrebi pravodobne rane intervencije u slučaju bolesti:

- uložiti ćemo u razvoj metodologije i provedbu **sustavnog prikupljanja podataka o zdravlju građana i građanki**. Radit ćemo analizu gradske slike zdravlja nakon svake dvije godine;
- kreirat ćemo gradsku zdravstvenu politiku u suradnji s organizacijama civilnog društva tako da se uključe u rad Odbora za zdravstvo Gradske skupštine, Savjeta za zdravlje Grada Zagreba i Povjerenstva za zaštitu prava pacijenata Grada Zagreba;

- proširit ćemo programe promocije u području mentalnog zdravlja, posebno ćemo ih usmjerit prema razvoju mentalne otpornosti u općoj populaciji;
- razvijat ćemo vlastite javnozdravstvene programe utemeljene na stvarnim potrebama zajednice, s posebnim naglaskom na **kontinuitet prevencije i rane intervencije kod rizičnih skupina, djece i adolescenata.**

Nova moderna bolnica u Novom Zagrebu

Raspored kapitalnih bolničkih objekata i kompleksa u Zagrebu je vrlo nepovoljan. Većina ustanova sekundarne zdravstvene zaštite nalazi se u sjevernom dijelu grada, u centru, i okružena je neodgovarajućom prometnom mrežom, što otežava pristup pacijenticama i njihovim obiteljima. Nedavni događaji, pandemija, potres u Zagrebu, a zatim potres u Sisačko-moslavačkoj županiji, pokazali su da hitno trebamo nove bolničke objekte, zbog neadekvantnog rasporeda objekata, kao i zbog zastarjelih bolničkih kapaciteta.

Struka je podijeljena oko mogućnosti nastavka gradnje nove bolnice na postojećoj lokaciji u Blatu i izvedivosti projekta, čak i u etapama. Budući da javnost do sada nije imala uvid u neovisne studije koje su analizirale stanje postojećeg, nedovršenog kompleksa, ne možemo sa sigurnošću tvrditi i da će se projekt realizirati kao nastavak gradnje. Možda ćemo morati krenuti u potpuno novi projekt. Međutim želimo učiti na pogreškama drugih, osnovat ćemo široko i multisektorsko radno tijelo/povjerenstvo koje će preispitati sve postojeće izvedbene studije i elaborate i na temelju utvrđenih činjenica pripremiti preporuke za nastavak projekta. Povjerenstvo će istražiti zašto se projekt do sada nije realizirao te kako najbolje realizirati projekt nove bolnice, koja je svakako potrebna, pogotovo nakon oštećenja nastalih na starim objektima gradskih bolnica.

OBRAZOVANJE

Naša vizija obrazovanja u Zagrebu do 2030.

Odgojne i obrazovne institucije sigurne su za svu djecu, za sve zaposlenice i zaposlenike te sve posjetitelje i posjetiteljice. Energetski su učinkovite i imaju minimalan ekološki otisak. Obrazovanje je dostupno svima u svakoj životnoj dobi, bez obzira na socijalni status i klasnu pripadnost. Materijalni uvjeti rada u vrtićima i školama omogućuju kvalitetan odgojno-obrazovni proces. Odgojne i obrazovne institucije u Zagrebu podržavaju različite identitete i djeluju protiv seksizma, rasizma, ksenofobije, homofobije i nacionalizma. Svojim programima, organizacijskim procesima i načinom vođenja pokazuju što znači uključivost, održivost, društvena odgovornost te svim svojim učenicima i učenicama te zaposlenicama i zaposlenicima predstavljaju primjer etične organizacijske kulture. U vrtićima i školama rašireni su projekti koje su osmislili zaposlenice i zaposlenici te polaznici i polaznice tih institucija u suradnji s organizacijama civilnog društva i drugim relevantnim akterima.

Zelene i sigurne škole i vrtići

Jedan od glavnih prioriteta buduće gradske politike za obrazovanje bit će sigurnost zgrada i siguran boravak djece, učenica i učenika te zaposlenica i zaposlenika u svim javnim ustanovama odgoja i obrazovanja Grada Zagreba. Gradski Ured za obrazovanje vodit će i pratiti procese sanacije i obnove potresom oštećenih objekata te projekt poboljšanja otpornosti na buduće nepogode svih zgrada javnih vrtića i škola. Nadalje, obnova otvara jedinstvenu priliku transformacije svih obrazovnih objekata u zelene vrtiće i škole 21. stoljeća. Stoga ćemo osigurati da svi objekti, gdje god je to moguće, istovremeno prođu zelenu transformaciju (mogućnost pasivnog dizajna, solarnih panela na krovu, ugradnje proizvoda kojima se štedi potrošnja vode, odvojenog i sigurnog prikupljanja otpada te vrtićkih i školskih vrtova). Zahvaljujući zelenoj obnovi objekti će imati manji ekološki otisak, a istovremeno pridonositi značajnom uštedom režijskih troškova u gradskom proračunu.

Dostupni i kvalitetni vrtići za sve

U našem sustavu ranog i predškolskog odgoja planiramo osigurati dostupnost po kvartovima. Dok u nekim četvrtima postoje dostatni vrtićki kapaciteti, u drugima to nije slučaj. Posebno su problematične četvrti Trnje, Maksimir, Novi Zagreb–istok, Novi Zagreb–zapad, Trešnjevka–sjever, Stenjevec, Podsused–Vrapče i Brezovica. Ključna je izgradnja novih objekata na lokacijama koje imaju dotrajalu gradnju i nisu sigurni, pri čemu ćemo provesti izgradnju koja je energetski učinkovita.

Drugo, istraživanja u Hrvatskoj pokazuju da je klasna pripadnost povezana s obrazovnim odabirima i postignućima od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja do visokog obrazovanja. Revidirat ćemo kriterije za upis u vrtiće i proširiti

vrtićke kapacitete kako bi se svakom djetetu iz socijalno i ekonomski ugroženih obitelji omogućilo ostvarivanje prava na vrtić. Omogućit ćemo pravo na vrtić i djeci nezaposlenih roditelja. Na taj se način roditeljima daje vremena za traženje posla i pohađanje programa prekvalifikacije ili dokvalifikacije, a djecu se ne zakida za koristi socijalizacije koju pruža rani i predškolski odgoj.

Treći problem tiče se veličine odgojno-obrazovnih skupina u vrtićima, pri čemu su odstupanja veća kod jasličkih skupina, a posebno u skupinama u kojima su djeca s teškoćama u razvoju. Detaljno ćemo analizirati veličine postojećih grupa i omjera broja odgojitelja i odgojiteljica u odnosu na broj djece. Nadalje, u periodu dok se ne zadovolje kapaciteti sukladno potrebama, izdvojit ćemo financijska sredstva za zapošljavanje dodatne osobe u grupama u kojima se premašuje standard o veličini grupa, te ćemo uvesti asistente i asistentice djeci s teškoćama u razvoju u sve grupe u koje su ona uključena.

Na kraju, Državni pedagoški standard u fokus stavlja i prostorne uvjete i opremljenost vrtića, što predstavlja važan dio radnog okruženja radnika i radnica u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Stoga ćemo detaljno analizirati potrebe vezane za opskrbljenost ustanova materijalima, analizirati troškovnike pojedinih ustanova te povećati financijska izdvajanja sukladno mapiranim potrebama. Situacija u kojoj odgojitelji i odgojiteljice trebaju sami nabavljati materijal negativno je povezana s većinom dimenzija kvalitete zaposlenja i blagostanja zaposlenih, te ćemo to stoga izmijeniti i unaprijediti.

Jedemo lokalno!

Uvođenjem zelene javne nabave osigurat ćemo opskrbu zdrave i lokalno uzgojene hrane za djecu u javnim vrtićima i školama, a istodobno poticati proizvodnju i snižavanje cijena sezonskih i ekoloških proizvoda lokalnih OPG-ova. Pritom ćemo provesti konzultacijski proces provjere dostupnosti i ponude lokalnih OPG-ova te definirati potrebe i interes javnih vrtića i osnovnih škola. Osigurat ćemo logističku infrastrukturu za otkup, skladištenje i transport potrebnih lokalnih i sezonskih prehrambenih proizvoda te pripremiti pilot natječaja za zelenu javnu nabavu hrane za javne vrtiće i osnovne škole u gradu Zagrebu, počevši sa školskom godinom 2022/2023.

Djeluj! Odgoj i obrazovanje za aktivno građanstvo

Uvest ćemo izvannastavnu aktivnost Odgoj i obrazovanje za aktivno građanstvo u osnovne i srednje škole, s ciljem pripreme učenika za preuzimanje svjesne, odgovorne i aktivne uloge u društvu te brige za javno dobro, osjetljivost na probleme u zajednici, solidarnost i spremnost na osobni doprinos u rješavanju problema zajednice. Realizacija obrazovnog programa za aktivno građanstvo pritom će uključivati: osnivanje radne grupe za pripremu i izradu kurikulumskog

okvira, izradu potrebnih nastavnih materijala, provedbu natječaja za izvoditeljice i izvoditelje programa uz pripremu i provedbu obuhvatne edukacije i mentorske podrške izvoditeljicama i izvoditeljima.

Nadalje, kako bismo osigurali visoku kvalitetu provedbe i postigli željeni učinak, osigurat ćemo dodatne aktivnosti poput uspostavljanja mreže uzajamne podrške izvoditeljica i izvoditelja te mreže zajedničkog učenja i djelovanja (na razini škola i na razini pojedinih projekata), te kontinuirano ulagati u profesionalni razvoj i usavršavanje nastavnika i nastavnica. Također ćemo osigurati potpore za projekte kojima se stvaraju novi nastavni sadržaji vezani uz obrazovanje za aktivno građanstvo, u čijem osmišljavanju i provedbi zajedno sudjeluju škole, organizacije civilnog društva, znanstvene i znanstveno-nastavne institucije, socijalna poduzeća, obrti, zadruge i sindikati.

Odgoj za zdravlje

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije svako peto dijete ima problema s mentalnim zdravljem, a samo ih 20 % dobiva neku vrstu stručne pomoći. Pored pandemije, akutni kolektivni stres i trauma u gradu Zagrebu proizlaze i od posljedica potresa, a u bliskoj bi budućnosti mogli pogoditi mlade kao najranjiviju skupinu. Nažalost, djeca i mladi nemaju dovoljnu podršku, znanje ni razvijenu svijest o načinima kako da čuvaju svoje zdravlje. Dosadašnja praksa odgoja za zdravlje nesustavno je provođena i prepuštena dobroj volji nekih predmetnih profesorica i razrednika te preventivnim aktivnostima školskih liječnica i liječnika, što je nedovoljno da bi se postigli potrebni rezultati. Zbog toga ćemo implementirati sljedeće mjere:

- U svakoj ćemo školi angažirati psihologa ili psihologinju koja skrbi o psihološkim potrebama djece.
- Osigurat ćemo podršku nastavnicima i nastavnicama te stručnom osoblju u realizaciji međupredmetne teme Zdravlje za osnovne i srednje škole, s ciljem podrške emocionalnom, ali i tjelesnom zdravlju djece i mladih kao temeljne ljudske vrijednosti.
- Podupirat ćemo projekte kojima se stvaraju novi nastavni sadržaji vezani uz odgoj za zdravlje te ćemo podržati izradu digitalne platforme Odgoj za zdravlje kao podršku učenicama i učenicima, roditeljima i stručnom osoblju.

Inovativni sadržaji i partnerski pristup

Prečesto odgojno-obrazovne institucije od drugih aktera dobivaju upute kako trebaju djelovati. Mi polazimo od uvjerenja da odgajateljice, nastavnici i učenice sami znaju što je potrebno u njihovim institucijama da bi bile kvalitetnije, kao i koje su lokalne potrebe na koje obrazovne institucije mogu odgovoriti, te da ih u

provedbi tih ideja Grad treba podržati. Stoga ćemo uspostaviti program podrške projektima usmjerenim na unapređenje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa, u čijem će osmišljavanju i provedbi sudjelovati upravo vrtići i škole u suradnji s drugim relevantnim akterima poput organizacija civilnog društva, znanstvenih i znanstveno-nastavnih institucija, društvenih poduzeća, obrta, zadruga i sindikata.

Dostupno i kvalitetno obrazovanje za odrasle!

Sudjelovanje odraslih u RH u cjeloživotnom učenju među najnižima je u EU i 2019. je iznosilo 3,5 %, dok je europski prosjek tada bio 10,8 %. Strukovni programi za odrasle neusklađeni su s potrebama tržišta rada i često im manjka praktične nastave, a polaznici uglavnom moraju sami pokrivati troškove. Osim toga programi se često provode na privatnim ustanovama, iako strukovne škole Grada Zagreba imaju u pravilu bolju opremu i stručniji kadar. Stoga ćemo brinuti o većoj dostupnosti kvalitetnih i priuštivih programa za cjeloživotno učenje, kao ključnih za zapošljivost i dugoročnu održivost mirovinskog i zdravstvenog sustava, pri čemu posebnu važnost pridajemo odraslima koji imaju niži stupanj obrazovanja i čija su radna mjesta nestala ili će nestati s tržišta rada.

Kako bismo to ostvarili, utvrdit ćemo usklađenosti postojećih programa cjeloživotnog obrazovanja s tržištem rada i analizirati potrebe za nužnim kvalifikacijama i kompetencijama. Također ćemo provesti procjenu kapaciteta i mogućnosti škola, nastavnica i nastavnika za uvođenje novih obrazovnih programa te osigurati kadrovske, organizacijske i infrastrukturne resurse kako bi se pokrenuo proces kreiranja i testiranja obrazovnih programa za potrebe novih zanimanja.

Izbor ravnatelja i ravnateljica izmaknuti iz politike

Izbor ravnatelja i ravnateljica osnovnih i srednjih škola već dulje je vrijeme obilježen pritiscima, obeshrabrivanjem kvalificiranih nezavisnih kandidatkinja i kandidata, političkim uplivima pa i grubim kadroviranjem koje preko instrumentaliziranih članova i članica školskih odbora provodi lokalna samouprava, odnosno Gradski ured za obrazovanje. Krajnja su posljedica takvog načina upravljanja školama obeshrabreni nastavnici i nastavnice i demotivirane učenice i učenici.

Kako bismo preokrenuli taj negativan trend, utvrdit ćemo pravilnički, minimalne kriterije koje moraju ispunjavati osobe imenovane za članove i članice školskih odbora kao predstavnici i predstavnice osnivača i roditelja. Nadalje, u pogledu izbora ravnatelja i ravnateljica osigurat ćemo da škole izmjenama statuta izbornu proceduru za izbor ravnatelja i ravnateljica učine transparentnom, jednostavnom i demokratičnom. Gradski ured za obrazovanje, kao predstavnik osnivača, pritom će svoju ulogu u davanju suglasnosti na tekst izmjena statuta svesti isključivo na provjeru zakonitosti.

KULTURA

Razvoju kulture pristupamo široko, razumijevajući je kao prostor u kojem se susreću različitosti stanovnika grada i osebnost njegovih kvartova. Prostor je to u kojem se prepoznaju i modernizam i tradicija Zagreba, u kojem stvaralački, kulturni i obrazovni potencijali dobivaju poticaj da oblikuju njegovu budućnost. Kulturu grada Zagreba odlikuje raznolikost aktera, snažan institucionalni sektor, mnoštvo nezavisnih organizacija, kolektiva i pojedinaca, pluralnost izričaja i stilova, programskih, estetskih i vrijednosnih profila. Potentnost kulturnog života grada jedna je od njegovih najvećih vrijednosti te snažan poticaj njegovom društvenom, demokratskom i gospodarskom razvoju. Umjetnice i umjetnici, kulturne radnice i radnici svojim radom i stvaralaštvom nose taj kulturni život. Unatoč tome svjedočimo eroziji institucionalnog sustava, zanemarivanju i potiranju nezavisnih aktera, egzodusu umjetnica i umjetnika u inozemstvo te nebrizi za širi značaj kulture u životu grada. Nadalje kulturna aktivnost građanki i građana zapostavljena je, a sustav nije demokratičan. Primjeri su toga nikada izgrađena zgrada gradske knjižnice, zapušteni kulturni centri, neadekvatni prostori u kojima rade samostalni umjetnici i umjetnice, udruge i građanske inicijative, klupski prostori koji propadaju, a ugroženi su i programi nekomercijalnih kina. Kako bismo riješile ove probleme, u sustav upravljanja gradskom kulturom uvest ćemo nove paradigme i principe, učiniti kulturu važnim stupom života grada, potaknuti njezinu vidljivost i relevantnost te osigurati uvjete za njezin ravnoopravan razvoj. Pritom ćemo se fokusirati na sljedeće prioritete.

Restrukturiranje upravljanja kulturnim sustavom

Upravljanje gradskom kulturom dominantno obilježavaju netransparentnost i centraliziranost. Kulturni je sustav **nerazvojan i klijentelistički**, što za posljedicu ima okoštavanje, destimuliranje novog, zapuštenost institucija i propadanje različitih segmenata kulture u gradu. Slobodne umjetnike i umjetnice te nezavisnu kulturu Grad je gurao u sve prekarnije produkcijske, radne i socijalne uvjete, što je razvidno iz činjenice da su se od 2008. izdvajanja za nezavisne produkcije prepolovila s 88 milijuna na 43 milijuna kuna.

Stoga ćemo reformirati postulate upravljanja kulturom na sljedeći način:

- Kroz proces široke participacije izradit ćemo novu strategiju kulturnog razvoja.
- Ured za kulturu učinit ćemo dostupnim i partnerskim prema korisnicama i korisnicima.
- Unaprijedit ćemo i osuvremeniti sustav upravljanja ustanovama, uvesti redovito praćenje rada i provedbe programa, kao i obuhvatan pristup vrednovanju temeljen na usklađenosti upravljačkih, programskih i financijskih obveza.

- Utvrdit ćemo jasne stručne kriterije za izbor ravnateljica i ravnatelja, povećati odgovornost upravnih i kazališnih vijeća te osigurati jednake uvjete na natječajima za zapošljavanje.
- U programima financiranja javnih potreba uvest ćemo jasne kriterije za dodjelu sredstava te uskladiti izvještajne zahtjeve s dodijeljenim sredstvima.
- Ulogu programskih vijeća podići ćemo na višu razinu, osigurati ravnopravnost u dodjeli sredstava za sve aktere sukladno kriterijima i ocjenama vijeća te ponovno uspostaviti vijeće za međunarodnu suradnju i stvoriti preduvjete za kvalitetne suradnje zagrebačkih kulturnih aktera s akterima iz drugih gradova i zemalja.
- Uspostavit ćemo snažniju koordinaciju između gradskih ureda (za kulturu, međunarodnu suradnju i obrazovanje) i Turističke zajednice Grada Zagreba u nacionalnoj i međunarodnoj promociji kulture grada Zagreba.
- Kreirat ćemo okvir za suradnju kulturnog i gospodarskog sektora koji uključuje obrtništvo, poduzetništvo i turizam.
- Aktivno ćemo oblikovati i usmjeravati nacionalne politike te poticati decentralizaciju kulture.

Istodobno ćemo stabilizirati socijalne i produkcijske uvjete te stvoriti poticaje za razvoj novih inicijativa:

- Značajno ćemo povećati programska sredstva za nezavisne programe, njihovo skoro vraćanje na raniju razinu te kontinuirano financijsko praćenje potreba tih programa.
- Diverzificirat ćemo tipove programskih potpora kao što su višegodišnje potpore, potpore za programske suradnje s kulturnim centrima i potpore za samostalne umjetnice i umjetnike.
- Unaprijedit ćemo produkcijske i socijalne uvjete rada u polju kulture te poticaje za mlade umjetnice i umjetnike, nove prakse i nove inicijative.

Otvaranje institucija i kulturnog sustava

Ustanove u kulturi trebaju postati paradigmatiskim mjestima novih, suvremenih načina upravljanja, mjestima razvoja participativnih praksi te mjestima socijalizacije, uključivosti i društvenog dijaloga. One ne mogu, pogotovo ne u vrijeme pandemijske krize, biti primarno vrednovane temeljem uspješnosti poslovanja ili broja gledatelja, nego i prema kriterijima proizvodnje kulturne vrijednosti te odgovornog odnosa prema cjelini umjetničkog polja u kojem djeluju, kao i prema uključivanju zajednice u kulturnu proizvodnju.

Stoga ćemo poticati:

- otvorene organizacijske kulture temeljene na procesima suradnje između uprave i zaposlenika i zaposlenica u vođenju ustanova;
- osnivanje stručnih (umjetničkih) vijeća kako bi se zaposlene umjetnice i umjetnike snažnije uključilo u programsko upravljanje ustanovama;
- odgovornost i brigu ustanova za cjelinu svog umjetničkog polja, socijalnu i radnu sigurnost vanjskih suradnica i suradnika te inventivnost u suradnji s drugim organizacijama u polju;
- snažnije otvaranje ustanova prema samostalnim umjetnicima i umjetnicama te izvaninstitucionalnim akterima kroz razne oblike suradnje.

Dostupnost kulture

Unatoč raznolikosti kulturnih programa, većina ih se odvija u širem centru grada. Stoga smatramo važnim decentralizirati kulturnu produkciju i osigurati dostupnost raznolikih sadržaja u svim gradskim četvrtima. Infrastruktura za kulturno stvaralaštvo i kulturni programi moraju biti i ekonomski dostupni svim stanovnicima i stanovnicima grada, bez obzira na njihov socijalni status.

U tom pogledu radit ćemo na:

- reviziji kategorija cijena ulaznica za programe gradskih ustanova;
- razvoju programa koji će osigurati dostupnost kulturnih sadržaja građankama i građanima u različitim pozicijama deprivilegiranosti ili isključenosti (npr. besplatni programi i paketi za kulturne sadržaje po povoljnim cijenama);
- ravnomjernoj pokrivenosti grada knjižničnom mrežom uz dostatnu nabavu knjižnične građe;
- jačanju postojećih centara za kulturu te njihovo pretvaranje u kvartovska središta kulture, čiji će rad uključivati lokalnu zajednicu, poticati kreativnost građanki i građana, nuditi produkcijske uvjete umjetnicama i umjetnicima te razvijati suradnje s nezavisnim programima;
- poticanju razvoja interdisciplinarnih i interkulturnih centara koji će uključivati različite tipove djelatnosti te poticati intersektorsku i multidisciplinarnu suradnju (civilni sektor, poduzetništvo, zadruge, društveno-poduzetničke inicijative i slično);
- inovativnim modelima upravljanja poput civilno-javnog partnerstva, partnerstva s izvaninstitucionalnim akterima kroz proces djelomične "institucionalizacije" i umrežavanja;

- poticanju umjetnosti u javnom prostoru diljem grada kroz manifestacije, privremene i trajne instalacije i spomeničku plastiku koje potiču interakciju građanki i građana s umjetnošću, prostorom i okolišem.

Obnova i upravljanje infrastrukturom

Mnoge kulturne institucije u gradu Zagrebu stradale su u potresima 2020. godine. Istodobno Grad Zagreb raspolaže brojnim objektima koji su prepušteni propadanju, infrastrukturom u koju se ne ulaže te resursima koji nisu u upotrebi. Obnovi tih objekata potrebno je pristupiti na sustavan, kvalitetan i održiv način.

Stoga ćemo:

- raditi na obnovi potresom stradalih objekata kulture u skladu sa suvremenim urbanističkim, konzervatorskim i ekološkim standardima;
- raditi na obnovi i dovršavanju postojeće infrastrukture poput Pučkog otvorenog učilišta, Kulturnog centra Dubrava, Pogona — Zagrebačkog centra za nezavisnu kulturu i mlade te drugih objekata u kulturi;
- raditi na opremanju postojećih ustanova kulture suvremenom tehnikom;
- učiniti prostore u vlasništvu Grada lakše i dugotrajno dostupnima nezavisnoj kulturi te pomoći korisnicima i korisnicama u preuređenju i opremanju tih prostora;
- učiniti dostupnima gradske prostore nezavisnim i privatnim inicijativama u kulturi (knjižare, festivalski uredi, galerije, inkubatori, ateljei, klubovi...);
- kvalitetnije i prema potrebama korisnika i korisnica urediti upotrebu postojećih prostora namijenjenih kulturnim inicijativama (Kino Europa, Zagrebački plesni centar, Kino Tuškanac, Jabuka, Tunel Grič...);
- osigurati infrastukturnu stabilizaciju relevantnih kulturnih programa koji značajno doprinose kulturi grada, a djeluju u nestabilnim resursima i prostorima;
- aktivno uključiti kulturu u oblikovanje i prenamjenu strateških gradskih kompleksa i objekata poput Uljare, Zagrepčanke i Gredelja;
- realizirati višedesetljetne kulturne projekte kao što su Gradska knjižnica i druga scena HNK.

SPORT

Sport ima odgojnu, obrazovnu, zdravstvenu i kohezivnu društvenu ulogu te zavrjeđuje posebnu pozornost u upravljanju gradom. S obzirom na značajna proračunska izdvajanja smatramo ga iznimno važnim sektorom u kojem je potreban zaokret u odnosu na aktualnu paradigmu financiranja.

U Zagrebu trenutno djeluje 1 100 sportskih klubova, a kroz Program javnih potreba u sportu Grada Zagreba obuhvaćeno je 110 000 građana, od čega je oko 60 000 registriranih sportaša. Na 100 gradskih lokacija u 17 gradskih četvrti sportom se rekreativno bavi 30 000 građanki i građana. Ukupno se sportom u Zagrebu bavi svega 20 posto stanovništva, dok je u drugim europskim metropolama taj postotak znatno viši i kreće se od 30 do 70 posto.

Istodobno je Zagreb glavni nositelj sportske kvalitete u Hrvatskoj. Zagrebački sportaši i sportašice su u 2019. na svjetskim i europskim natjecanjima u različitim dobnim kategorijama osvojili 224 medalje u 33 sporta u pojedinačnoj i klupskoj konkurenciji.

Problemi zagrebačkog sporta vezani su uz:

- nepravednu i netransparentnu raspodjelu javnih sredstava uz izostanak jasnih kriterija financiranja;
- propadanje postojeće sportske infrastrukture;
- neravnomjernu raspoređenost postojećih sportskih i rekreativnih objekata po gradskim četvrtima;
- nestručno i nekvalitetno upravljanje sustavom;
- klijentelizam.

Sport u sustavu odgoja i obrazovanja

Posljednjih desetljeća je sport u osnovnim i srednjim školama te na Sveučilištu nepravedno zanemaren. U školski sport uključeno je oko 13 500 učenika, dok je na Sveučilištu registrirano 8 500 sportaša. Izvannastavnim sportskim aktivnostima u osnovnim školama, kroz programe "sportskih škola", moguće je uključiti novih deset do petnaest tisuća učenika.

Zbog toga ćemo:

- značajnije poticati izgradnju i obnovu školskih sportskih dvorana i terena;
- poticati razvoj školskih i studentskih sportskih klubova te ih uključivati u sustav međunarodnih sportskih natjecanja;

- organizirati masovniji sustav vrtićkih, školskih i studentskih natjecanja;
- poticati i organizirati izvannastavne i izvanškolske sportske aktivnosti učenika i studenata;
- revitalizirati sustav sportske poduke u školama s ciljem usmjeravanja djece u sportske aktivnosti za koje su nadarena;
- organizirati tjedan sporta u školama s ciljem prezentacije ključnih sportova učenicama i učenicima;
- proširiti paletu dostupnih sportova za sve uzraste u odgojno-obrazovnom sustavu.

Sportska rekreacija — sport za sve

U svrhu masovnijeg uključivanja građanki i građana u sustav sportske rekreacije i povećanja postotka stanovnica i stanovnika koji se bave sportom potrebno je:

- poticati uključivanje građana u programe rekreacije, posebno za djecu i mlade, te generaciju 55+;
- prilagoditi sportsku infrastrukturu osobama s invaliditetom;
- obnoviti tradicionalna mjesta rekreacije građanki (primjerice na Sveticama izgraditi prateću infrastrukturu, urediti igralište u Klaićevoj za potrebe sportašica i rekreativaca...);
- velike zone sporta i rekreacije - kao što su Medvednica, Jarun, Bundek, Maksimir i šuma Divljača u Sesvetama - obogatiti sadržajima kako bi postale funkcionalnije i privukle veći broj korisnika;
- sustavno financirati održavanje kvartovskih igrališta u Programu javnih potreba u sportu, a ne na razini malih komunalnih akcija u gradskim četvrtima;
- mapirati potrebe za igralištima u svakom kvartu, izgraditi nova i sustavno obnavljati postojeća s ciljem sprječavanja komercijalizacije sportskih sadržaja;
- ponovno staviti u funkciju interaktivnu sportsku kartu Zagreba sa svim podacima o klubovima i sportskim objektima koji nude uključivanje u sportske i rekreacijske aktivnosti.

Klupski sport

U Proračunu za 2020. za sport je izdvojeno 135 milijuna kuna, čemu treba pridodati i 30 milijuna kuna potpora za vrhunski sport i organizaciju sportskih priredbi u nadležnosti Gradskog ureda za sport i mlade. Tim se ukupnim iznosom sufinancira rad 380 klubova i 450 trenera u 80 sportskih saveza i udruga. Izostanak jasnih kriterija u raspodjeli sredstava, financijska i organizacijska netransparentnost te klijentelistički pristup doveli su međutim do velikog nesrazmjera u financiranju klubova i sporta općenito.

Zbog toga ćemo:

- sustav sporta Grada Zagreba organizirati kao servis klubovima i sportašima;
- depolitizirati upravljanje klubovima i gradskim sportskim savezima te njihovo rukovođenje prepustiti stručnjakinjama i entuzijastima sa stvarnim zanimanjem i potrebnim znanjem;
- demokratizirati upravljanje klubovima revizijom odluka Gradskog ureda za upravu koji je odobrio sporne statute GNK Dinamo, KK Cibona...
- revidirati proračunsku kategoriju Potpora vrhunskom sportu te procijeniti opravdanost svake potpore;
- uvesti financijsku kontrolu svih klubova, proračunskih korisnika i korisnika te privremeno ukinuti financiranje klubovima koji ne posluju sukladno Zakonu o udrugama, Zakonu o sportu i Zakonu o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija.
- povećati izdvajanja za financiranje stručnog rada i edukaciju trenerica i trenera koji rade s mlađim uzrastima;
- utvrditi jasne kriterije za financiranje Programa javnih potreba u sportu Grada Zagreba uvažavajući tradiciju, masovnost, sportsku kvalitetu i druge relevantne pokazatelje;
- unaprijediti uvjete zdravstvene skrbi zagrebačkih sportašica i sportaša kroz veća ulaganja u zdravstvene ustanove u nadležnosti Grada;
- propisati i osigurati stalnu kontrolu kvalitete zdravstvene zaštite djece u sustavu sporta;
- revidirati kriterije proračunskog financiranja sportskih natjecanja i manifestacija u Zagrebu, vodeći se kriterijima ekonomičnosti i krajnjeg efekata priredbe za pojedini sport, te vidljivosti grada Zagreba.

Sportska infrastruktura

Analiza stanja sportske infrastrukture i stvaranje mreže sportskih objekata u Zagrebu je sastavni dio planskih i prostornih dokumenata s ciljem zaštite postojećih i rezerviranja odgovarajućeg prostora za buduću izgradnju.

Na temelju toga ćemo:

- uspostaviti digitaliziranu bazu termina svih sportskih objekata radi kvalitetnije iskoristivosti prostornih kapaciteta i efikasnije organizacije njihovog održavanja;
- urediti planinarske staze na Medvednici i revitalizirati zapuštene planinarske domove (Dom sindikata, Dom željezničara, Dom obrtnika) s ciljem davanja na upravljanje zagrebačkim planinarskim društvima, savezima zimskih sportova i osnovnim školama za program "Škola u prirodi";
- sanirati krov Doma sportova, najveće multifunkcionalne sportske dvorana s pripadajućim uredima i poslovnim prostorima;
- urediti staze na Savskom nasipu od Jaruna do Jankomira;
- izraditi strategiju i akcijski plan razvoja ŠRC Jarun kroz participativni proces, te sanirati i udrediti postojeće veslačke staze, kao i ostale objekte i opremu;
- smanjiti udio javnog financiranja hladnog pogona profesionalnih sportskih klubova, a taj iznos dodijeliti za troškove amaterskih sportskih klubova;
- obnoviti ŠRC Šalata uz izgradnju 25x33 metarskog zatvorenog bazena te natkrivanje postojećeg klizališta;
- izgraditi polivalentnu dvoranu i natkriveni bazen u zapadnom dijelu Zagreba s ciljem zadovoljenja potreba stanovnica i stanovnika tog dijela Zagreba;
- obnoviti klizalište na Zagrebačkom velesajmu;
- ponuditi neiskorištene gradske prostore zainteresiranim savezima i klubovima.

Stadion u Maksimiru

Stadion u Maksimiru kapacitetom, sigurnošću i komforom nije primjeren za manifestacije koje se na njemu održavaju ili se potencijalno mogu održavati. Grad kao vlasnik od stadiona ne uživa korist, nego isključivo podmiruje troškove koji se po sadašnjem modelu upravljanja mogu samo povećavati, posebice u slučaju rušenja ili rekonstrukcije. Istovremeno je GNK Dinamo kao njegov isključivi korisnik u posljednjih 15 godina uprihodio 3,9 milijardi kuna te je financijski sposoban preuzeti troškove održavanja i rekonstrukcije.

S obzirom na to da su čelnici GNK Dinama pravomoćno osuđeni za izvlačenje 80 milijuna kuna, a u drugim postupcima sudi im se i za daljnju štetu klubu i državnom proračunu u milijunskim iznosima, bez demokratizacije kluba nije moguće razgovarati o eventualnim rješenjima problema maksimirskog stadiona.

Model rješavanja problema Maksimira vidimo kroz sljedeće faze:

- Gradski ured za upravu revidirat će odluku o Statutu GNK Dinama;
- davanje stadiona u dugoročnu koncesiju (umjesto dosadašnjeg po Grad nepovoljnog zakupa) GNK Dinamu uz uvjet demokratizacije upravljanja klubom kako bi se spriječile daljnje financijske malverzacije;
- preuzimanjem svih obveza oko maksimirskog stadiona od strane GNK Dinamo Grad se oslobađa odgovornosti dovršavanja stadiona, čiji procijenjeni trošak iznosi od 350 do 700 milijuna kuna, čime se otvara prostor za financiranje drugih sportskih objekata za potrebe građanki i građana;
- GNK Dinamo stadionom može samostalno raspolagati i obnoviti ga sukladno Zakonu o koncesijama po povoljnim kreditnim uvjetima, čime će osigurati likvidnost do dovršetka rekonstrukcije stadiona;
- do dovršetka radova u Maksimiru Grad će financirati adaptaciju stadiona u Kranjčevićevoj ulici (proširenje za tri tisuće mjesta i uklanjanje svih nedostataka za zadovoljavanje IV kategorije prema UEFA-inom Pravilniku o infrastrukturi kako bi Dinamo domaće i europske utakmice mogao igrati u Zagrebu.

VRIJEME JE
za grad koji
osnažuje

RODNA I LGBTIQ+ JEDNAKOST

Siguran, otvoren i socijalno pravedan Zagreb za sve žene i LGBTIQ+ osobe

Zalažemo se za uspostavu rodne ravnopravnosti u svim domenama života u lokalnoj zajednici, sprečavanje i borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja te zaštitu reproduktivnih prava žena i LGBTIQ+ osoba.

Na lokalnoj razini posebnu ćemo pažnju posvetiti osiguranju adekvatne infrastrukture i programa za suzbijanje rodno uvjetovanog nasilja prema ženama i LGBTIQ+ osobama, planiranju rodno ravnopravnog razvoja grada, osiguravanju rodno ravnopravne raspodjele rada i skrbi te osnaživanju organizacija i zajednica koje se bave pitanjima rodne i LGBTIQ+ ravnopravnosti u Zagrebu.

Osigurat ćemo obavljanje dostupnog i sigurnog pobačaja u bolnicama u vlasništvu Grada te pristup medikamentoznom prekidu trudnoće koji podrazumijeva upotrebu lijekova umjesto kirurških tehnika.

Sprečavanje rodno uvjetovanog nasilja

Sprečavanje i borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja otežava niz čimbenika povezanih s neravnopravnim položajem žena i LGBTIQ+ osoba u društvu, nedovoljna osviještenost o problematici nasilja nad ženama i LGBTIQ+ osobama te opća nebriga institucija i donositelja odluka vezanih uz ovaj problem. To uzrokuje različite probleme, poput manjka adekvatnih socijalnih usluga na lokalnoj razini za osobe koje proživljavaju rodno uvjetovano nasilje i slabe suradnje između organizacija civilnog društva koje organiziraju i vode te socijalne usluge i jedinica lokalne samouprave. Velik su problem i nedovoljna financijska i strukturna podrška jedinica lokalne samouprave te nedovoljna razina obrazovanja i osviještenosti o problematici zaposlenih u službama kojima se obraćaju žrtve rodno uvjetovanog nasilja.

Hrvatska bilježi porast rodno uvjetovanog nasilja, a on je zabilježen i u Zagrebu. U PU zagrebačkoj je 2019. broj kaznenih djela protiv spolnosti porastao za 24,6 % u odnosu na godinu ranije, dok je broj prijava za kaznena djela silovanja porastao za 13,3 %. Prijavljeno je 2 099 prekršaja obiteljskog nasilja, a od 2 419 počinitelja 79 % činili su muškarci, a 21 % žene. Porast rodno uvjetovanog nasilja zabilježen je i u 2020, za vrijeme pandemije Covid-19, što je rezultat produljenog boravka žrtava s počiniteljima u zatvorenom prostoru. Primijećen je i porast zahtjeva za smještajem u skloništima na području Grada Zagreba te porast korisnika savjetovišta kojima se građanke i građani obraćaju zbog nasilja, naročito obiteljskog.

Rodnom diskriminacijom i rodno uvjetovanim nasiljem (što uključuje i homofobiju, bifobiju, interfobiju i transfobiju), pogođene su i LGBTIQ+ osobe. One su sustavno gurane na margine društva te se nad njima učestalo vrši diskriminacija i nasilje, što pokazuju i europska i nacionalna istraživanja. Naime čak 64 % ispitanih doživjelo

je neku vrstu nasilja na osnovi seksualne orijentacije, rodnog identiteta, rodnog izražavanja i/ili spolnih karakteristika, dok se na razini EU-a Hrvatska nalazi na visokom mjestu u gotovo svim kategorijama koje mjere homofobiju, transfobiju i bifobiju u društvu. Istraživanje raspoloženja građana i građank EU-a prema pravima LGBTIQ+ osoba provedeno 2015. i 2019. godine pokazuje da je Hrvatska jedna od rijetkih država članica EU-a koja bilježi pad prihvaćenosti LGBTIQ+ osoba.

S obzirom na rodno uvjetovano nasilje prema ženama i LGBTIQ+ osobama:

- Osigurat ćemo dovoljan broj mjesta u ženskim skloništima za žrtve rodno uvjetovanog nasilja, u skladu s preporukama *Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*.
- Osigurat ćemo dugoročno i stabilno financiranje specijaliziranih organizacija civilnog društva koje provode nezavisne usluge za podršku žrtvama rodno uvjetovanog nasilja: SOS linije, savjetovaništa i skloništa za žene.
- Osigurat ćemo skloništa za LGBTIQ+ žrtve rodno uvjetovanog nasilja;
- Temeljem analize izradit ćemo dodatne kriterije za dodjelu stanova u vlasništvu Grada Zagreba žrtvama rodno uvjetovanog nasilja.
- U suradnji s organizacijama civilnog društva iz područja ženskih i LGBTIQ+ prava, osigurat ćemo redovito i dugoročno obrazovanje za stručnjakinje i stručnjake iz područja zdravstva, socijalne skrbi, pravosuđa i obrazovanja koji su u kontaktu s žrtvama rodno uvjetovanog nasilja.
- U suradnji s PU zagrebačkom, osigurat ćemo učinkovit odgovor policije na bilo koji oblik zločina iz mržnje ili rodno uvjetovanog nasilja.
- U Građanski odgoj uvest ćemo afirmativan sadržaj vezan uz rodnu ravnopravnost, odnosno uz prava žena i LGBTIQ+ osoba.
- Redovito ćemo pratiti i objavljivati relevantne statističke podatke o rodno uvjetovanom nasilju u gradu Zagrebu.

Ravnopravnost u planiranju prostornog razvoja grada

Naročito ćemo voditi računa o uključivanju kriterija rodne ravnopravnosti u *Razvojnu strategiju Grada Zagreba*. U skladu s prioritetima postojećeg Akcijskog plana Grada Zagreba za provedbu Europske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca, provodit ćemo analizu programa izgradnje parkova, pješačkih i biciklističkih staza, javnog prijevoza i izgradnje javne rasvjete kako bi bolje odgovorili na specifične potrebe žena, djece i osoba starije životne dobi te kako bi jamčili veću sigurnost ženama i LGBTIQ+ osobama. Žene i djeca češće koriste javni prijevoz i pješače,

pa bi kriteriji oblikovanja morali uvažavati tu činjenicu. Primjerice, tamo gdje analiza pokaže da je potrebno, stanice javnog prijevoza treba projektirati bliže vrtićima i školama, nogostupe proširiti i promet u kvartovima smiriti, ukloniti barijere kretanju kolica, biciklističke staze odvojiti od automobilskeg prometa, a pješačke staze u parkovima učiniti vidljivima i dobro osvijetljenima. Za sigurnost u javnom prijevozu od presudne je važnosti neodgodivo uvođenje politike nulte tolerancije u slučajevima nasilja nad ženama i LGBTIQ+ osobama. To uključuje provođenje kampanje o netoleranciji nasilja u vozilima ZET-a i donošenje protokola za interno postupanje u slučaju prijave nasilja.

Ravnomjerna raspodjela rada i skrbi

Žene se nalaze u neravnopravnom položaju na tržištu rada, s obzirom na to da i dalje obavljaju većinu kućanskih poslova i brige za djecu i starije. Prema istraživanju Europskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE), postoje izravne poveznice između neplaćenog kućanskog rada i neravnopravnosti na tržištu rada.

Poticat ćemo politike i programe usmjerene na ravnomjernu raspodjelu rada i skrbi:

- Proširit ćemo dostupnost i kvalitetu usluga predškolskog odgoja te usluge brige za starije i nemoćne. Osigurat ćemo dostupnost domova za starije, ali i poboljšanje programa koji razvijaju usluge u zajednici, poput pomoći u kući) kako bi se ženama omogućilo lakše uključivanje na tržište rada.
- Poticat ćemo programe osvještavanja rodno pravedne raspodjele poslova skrbi.
- Poticat ćemo implementaciju rodno osjetljivog proračuna te analizirati utjecaj proračunskih rashoda na položaj žena i LGBTIQ+ osoba. Uvest ćemo rodno osjetljive mjere u programe i politike Grada Zagreba, s fokusom na gradske politike obrazovanja i skrbi.

Provedba Europske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca

Osigurat ćemo provedbu Akcijskog plana Grada Zagreba za provedbu Europske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini tako što će Povjerenstvo za ravnopravnost spolova imati nadzornu ulogu u njegovoj provedbi.

Promicanje prava i osnaživanje organizacija i zajednice

Kako bi se zaštitio i unaprijedio prava žena i LGBTIQ+ osoba, osim rodno ravnopravnih politika, Grad mora osigurati poticaje kroz resurse za samoorganizaciju i djelovanje formalnih i neformalnih organizacija koje svoj rad temelje na rodnoj ravnopravnosti, odnosno pravima svih žena i LGBTIQ+ osoba. Stoga ćemo raditi na sljedećim prioritetima:

- Podržavat ćemo i biti otvoreni za suradnju sa svim akterima koji promiču i štite ljudska, radnička i rodna prava i dostojanstvo.
- Kao predstavnici i predstavnice Grada sudjelovat ćemo u Povorkama ponosa LGBTIQ+ osoba i obitelji, kao i u marševima i akcijama povodom obilježavanja Međunarodnog dana žena.
- Transparentnim natječajima i bodovanjem osigurat ćemo dostupne i priuštive gradske prostore za neprofitne organizacije koje se bave ljudskim i radničkim pravima te pravima žena i LGBTIQ+ osoba.
- Gradske kulturne ustanove poput centara za kulturu i knjižnica učinit ćemo inkluzivnima, poticati ih da osiguravaju sadržaje o ženskoj i LGBTIQ+ ravnopravnosti, vidljivosti i emancipacije te ih učiniti otvorenima i dostupnima za rad i djelovanje LGBTIQ+ i feminističkih organizacija.

MLADI

Grad Zagreb ne drži dovoljno do mladih. Zabrinutost za budućnost i egzistenciju, nedostatak društvenih sadržaja i prostora za mlade, nemogućnost osamostaljenja i stambena ovisnosti o roditeljima te problemi vezani uz školovanje i zapošljavanje na kvalitetnim poslovima samo su neki od problema s kojima se susreću mladi. Zagreb na raspolaganju ima mnoge poluge za rješavanje navedenih problema i njih ćemo iskoristiti za povećanje kvalitete života i životnog standarda različitih skupina mladih.

Prostori i sadržaji za mlade

Centri za mlade

Pokrenut ćemo gradske Centre za mlade na više lokacija u Zagrebu tako da budu dostupni svim mladima bez obzira na to u kojem dijelu grada i gradskoj četvrti žive. Centri će pružati prostor za aktivnosti rada s mladima, druženje i provođenje slobodnog vremena. Bit će namijenjeni mladima od 14 do 29 godina, a omogućavat će im da i sami kreiraju dio programa. Posebno ćemo voditi računa da u aktivnosti centara uključimo mlade u riziku od socijalne isključenosti te mlade u tzv. NEET statusu (mladi između 18 i 24 godine koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti usavršavaju, engl. *not in education, employment or training*).

Podrška udrugama mladih

Nastavit ćemo financijski podržavati rad s mladima i aktivnosti udruge mladih i za mlade, no smislenije. Financirat ćemo dvogodišnje i trogodišnje programe (umjesto jednogodišnjih projekata) te dodjeljivati sredstva po kriterijima relevantnosti programa (umjesto dosadašnjeg principa "svima po malo, a gotovo nikome ništa").

Stanovanje

Dostupno stanovanje za mlade

Poticat ćemo osamostaljivanje mladih kroz aktivnu gradsku politiku koja će im olakšati rješavanje stambenog pitanja. To ćemo postići mjerama poput gradnje javnih gradskih stanova za najam, poticanja dugoročnog najma, pokretanja inovativnih modela neprofitnih stambenih zadruga putem kojih će mladi moći ulagati vlastita sredstva u priuštivu gradnju stanova, te smanjivanja i stabilizacije cijene stanovanja.

Zapošljavanje

Uvest ćemo gradski sustav plaćenih učeničkih i studentskih praksi. U Zagrebu se nalazi najveći broj obrazovnih i visokoškolskih ustanova, a Grad je jedan od najvećih poslodavaca u državi. Sustav praksi omogućit će učenicima i studentima da steknu praktične vještine za rad na raznim poslovima (npr. u gradskim uredima, APIS IT-u, Zrinjevcu i sl), što će povećati njihove šanse za zaposlenjem. Ujedno, prakse doprinose sustavnom stvaranju stručnih radnica i radnika potrebnih za budući razvoj grada.

Ravnopravna dostupnost obrazovanja

Učeničke i studentske stipendije

Zagrebačke stipendije jesu izdašnije od većine stipendija drugih gradova i općina, no pokrivaju mali udio učenika, učenica, studentica i studenata u Zagrebu. Kako bi obrazovanje bilo dostupno svima sukladno njihovim mogućnostima, povećat ćemo sredstva koja Grad izdvaja za učeničke i studentske stipendije. Uz stipendije za izvrsnost, uvest ćemo značajne pomake prema adekvatnijem ciljanom stipendiranju podzastupljenih i ranjivih skupina (npr. mladih u nepovoljnom socioekonomskom položaju, mladih s invaliditetom, mladih pripadnika romske zajednice). Također, brojne odvojene natječaje za stipendije objedinit ćemo u jedan glavni natječaj te omogućiti postupak prijave putem interneta.

Domovi za sve

Povećat ćemo gradske kapacitete domova za učenike, učenice, studentice i studente, te ujednačiti standard smještaja u svim učeničkim domovima kojima Grad upravlja.

Tolerancija, angažiranost i solidarnost

Građanski odgoj i obrazovanje u sve škole

Po uzoru na druge gradove u Hrvatskoj, uvest ćemo izvannastavnu aktivnost Odgoja i obrazovanja za aktivno građanstvo u sve osnovne škole od 5. do 8. razreda i u sve razrede srednje škole u Gradu Zagrebu. Detaljnije o tome može se pročitati u tematskom programu o obrazovanju.

Mladi u riziku od socijalne isključenosti

Razvijat ćemo suradnju između različitih institucija kako bi se mlade iz marginaliziranih skupina potaknulo na ostanak u obrazovnom sustavu. Osigurat ćemo materijalnu i novčanu podršku učenicama i učenicima iz marginaliziranih skupina (primjerice, kroz nabavku udžbenika i drugog školskog materijala, topli obrok,

prijevoz i edukaciju za nastavnike i nastavnice koji rade s tom populacijom). Na razini grada razvit ćemo sustav ranog prepoznavanja te praćenja mladih koji su u opasnosti od ispadanja iz obrazovnog sustava i od socijalne isključenosti. Iskustva iz drugih europskih zemalja pokazuju da je upravo sustav ranog prepoznavanja zaslužan za smanjenje broja mladih koji prekidaju obrazovanje te za prevenciju njihove dugotrajne nezaposlenosti, kao i za smanjenje broja mladih u riziku od socijalne isključenosti. Grad Zagreb, uz suradnju s Ministarstvom rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike te lokalnim Zavodom za zapošljavanje, može pratiti mlade kroz sustav te razviti modele ranog identificiranja, a zatim i izravnog rada s mladima koji su u povećanom riziku od socijalne isključenosti.

Grad koji pita, sluša i uvažava mišljenja mladih!

Program za mlade

Uvest ćemo praksu redovitog donošenja *Programa za mlade Grada Zagreba* koji neće biti lista načelnih floskula. Program će biti detaljno razrađen s konkretnim provedbenim mjerama i aktivnostima, planiranim rezultatima, mjerljivim pokazateljima uspjeha, predviđenim financijskim sredstvima te institucijama zaduženima za provedbu. Uključit ćemo Savjet mladih Grada Zagreba u nadzor i praćenje provedbe programa.

Savjet mladih

Ojačat ćemo ulogu Savjeta mladih tako što ćemo mlade konzultirati oko svih važnih tema koje ih se tiču (stanovanje, zapošljavanje, obrazovanje i sl), a ne samo tema poput volonterstva i mogućnosti provođenja slobodnog vremena.

Unaprijedit ćemo način izbora članica i članova Savjeta mladih. Osigurat ćemo zastupljenost najraznolikijih grupacija mladih, umjesto samo onih koje podržava vladajuća većina u Gradskoj skupštini.

Pravo glasa na lokalnim izborima od 16. godine

Zagovarati ćemo proširenje prava glasa na mlade koji su navršili 16 godina tj. spuštanje dobne granice za glasanje na lokalnim izborima te izborima za mjesnu samoupravu. Iako smo svjesni da ovaj prijedlog ne možemo provesti na razini Grada, smatramo da bi proširenje prava glasa trebalo provesti prvo na razini izbora za lokalnu i mjesnu samoupravu — tamo gdje je kontakt mladih s politikama koje na njih utječu najizravniji.

CIVILNO DRUŠTVO

Civilni sektor prepoznavamo kao ravnopravnog partnera u demokratskom, političkom i društvenom razvoju. Civilno društvo jedan je od glavnih stupova demokratskog društva kroz koje se zajednica samoorganizira i uključuje u rješavanje pitanja od općeg interesa. Ono je ujedno i korektiv javne vlasti koji pridonosi razvoju njegove transparentnosti i unapređenju sustava upravljanja: predlaže i unosi inovacije, modele, pristupe i prakse. Osiguravanje uvjeta za razvoj civilnog društva kao aktivnog dionika u razvoju grada jedan je od ciljeva našeg programa i to u partnerskom odnosu utemeljenom na participativnim procesima. Oni podrazumijevaju koordinaciju s gradskim tijelima, sudjelovanje civilnog društva u oblikovanju gradskih politika te mehanizme konzultacija sa zainteresiranom javnošću.

Pitanja civilnog društva u nadležnosti su nekoliko ureda i odjela u okviru gradske uprave što pridonosi netransparentnosti, nedostupnosti podataka, lošem uvidu u suradnju sa sektorom te otežanom komunikacijom. Grad Zagreb zasad nema razvijene modele uključivanja civilnog društva u teme relevantne za lokalni razvoj što otežava konstruktivni doprinos civilnog društva u praćenju i provedbi lokalnih politika. Informacije o mogućnosti uključivanja građanki i građana teško su dostupne te je sustav savjetovanja sa zainteresiranom javnošću nepotrebno kompliciran što smanjuje transparentnost donošenja odluka.

Kako u Zagrebu djeluje najveći broj organizacija civilnog društva u Hrvatskoj, prepoznavamo važnost uloge Grada u uspostavljanju novog modela suradnje s civilnim društvom što podrazumijeva koordinaciju tijela gradske uprave kao i transparentne procedure donošenja odluka.

Suradnja s organizacijama civilnog društva

Grad Zagreb kroz razne programe podupire brojne organizacije civilnog društva iz područja kulture, sporta, ljudskih prava, zdravstva, obrazovanja i socijalne politike. Mnoge od tih organizacija važni su partneri u razvoju programa i osnaživanju uloge građanki i građana. Stoga ćemo:

- učiniti gradsku upravu dostupnom i partnerskom za korisnike i korisnice;
- osigurati stabilnost i kontinuitet financijske potpore za organizacije civilnog društva koje djeluju za opće dobro;
- osigurati podršku za nove inicijative i male organizacije koje djeluju na lokalnoj razini, a stvaraju novu vrijednost za lokalnu zajednicu i odgovaraju na potrebe njezinih stanovnica i stanovnika;
- u skladu s financijskim mogućnostima osigurati sredstva za razvojne programe organizacije civilnog društva koje Grad prepoznaje kao važne partnere u njihovom djelokrugu rada;

- razviti mehanizme koji će osigurati stabilnost, održivosti i dugoročan razvoj organizacija civilnog društva.

Reforma institucionalnog okvira suradnje s civilnim društvom

Odjel za civilno društvo

U skladu sa specifičnostima funkcioniranja lokalne i područne samouprave smatramo da uspješno osmišljen i izgrađen nacionalni model institucionalnog razvoja civilnog društva treba primijeniti na lokalnoj razini kako bi se kreirale poticajne javne politike njegovog razvoja u Zagrebu. Zadaću provedbe, nadzora i suradnje s civilnim društvom objedinit ćemo u odjel u sklopu nadležnog gradskog ureda kako bismo osigurali efikasnost i transparentnost rada te pojednostavili komunikaciju organizacija civilnog društva s Gradom.

Odjel za civilno društvo bit će zadužen za:

- izradu prijedloga Strategije za razvoj civilnog društva Grada Zagreba u suradnji sa Savjetom za razvoj civilnog društva Grada Zagreba, koja se temelji na savjetovanju s organizacijama civilnog društva i stručnjakinjama i stručnjacima;
- prikupljanje i analizu podataka od drugih gradskih ureda te izradu godišnjih izvještaja o financiranim projektima i programima organizacija civilnoga društva iz gradskog proračuna;
- pokretanje jedinstvene internetske stranice, središnje platforme kao mjesta za sektorske natječaje;
- redovitu funkcionalnu komunikaciju te suradnju s institucijama na nacionalnoj razini, te izradu prijedloga i preporuka za unapređenje institucionalnog, normativnog i financijskog okvira za razvoj civilnog društva u Hrvatskoj.

Savjet za razvoj civilnog društva

Kao savjetodavno tijelo Grada Zagreba, Savjet za razvoj civilnog društva imat će za cilj poticanje i razvoj međusektorske suradnje između Grada i organizacija civilnog društva koje su registrirane i/ili djeluju na području Zagreba.

Uloga Savjeta za razvoj civilnog društva bit će:

- praćenje i evaluacija provedbe Strategije za razvoj civilnog društva Grada Zagreba te ostalih javnih politika važnih za unapređenje civilnoga društva (primjerice strateških dokumenta i tema iz područja volonterstva, obrazovanja, filantropije, održivog razvoja, socijalne politike);

- davanje prijedloga i preporuka na nacрте zakona i propisa koji se odnose na civilno društvo, te pridonose unapređenju kvalitete i otvorenosti procesa oblikovanja gradskih politika;
- davanje mišljenja na godišnje izvještaje o financiranim projektima i programima organizacija civilnoga društva iz gradskog proračuna;
- određivanje prioriteta za dodjelu financijskih potpora projektima i programima organizacija civilnog društva iz sredstava gradskog proračuna u suradnji s nadležnim Odjelom.

Uključivanje civilnog društva i javnosti u donošenje lokalnih javnih politika

U kreiranju politika Grada Zagreba i donošenje akata od općeg značaja omogućit ćemo široko sudjelovanje civilnog društva, te zainteresirane i stručne javnosti u definiranju potreba lokalne zajednice te predlaganju odgovarajućih zaključaka.

Uvest ćemo transparentan, jednostavan i dostupan sustav konzultacija sa zainteresiranom javnošću koristeći digitalne tehnologije. Sadašnji sustav je teško prohodan i nedovoljno transparentan pa ćemo u skladu s "Kodeksom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata", uspostaviti digitalni alat koji će služiti jednostavnom i transparentom savjetovanju sa zainteresiranom javnošću o aktima Grada Zagreba.

Transparentan sustav financiranja udruga

Postojeći sustav financiranja udruga primarno karakterizira projektno financiranje, a iznosi koji se dodjeljuju udrugama često se kolokvijalno nazivaju "glavarinama" jer ne uzimaju u obzir kvalitetu i specifičnosti prijavljenih projekata i programa, nego se paušalno dodjeljuju organizacijama. Naši ciljevi su:

- uvođenje i provedba transparentnog, uravnoteženog i jasnog sustava dodjele sredstava organizacijama civilnog društva koji će se temeljiti na odgovornom radu gradskih institucija zaduženih za razvoj civilnog društva te poštivanju kriterija i procedura;
- osiguravanje uvida javnosti u načine trošenja sredstva koje Grad izdvaja za projekte i programe iz proračuna;
- uvođenje jedinstvenog informacijskog sustava u kojem će svi korisnici imati uvid u relevantne informacije za njihov rad te koristiti prilagođene zone za administriranje projekata.

PROGRAMI GRADSKIH ČETVRTI

GRADSKA ČETVRT BREZOVICA

Gradska četvrt Brezovica prostire se na 12 000 ha i obuhvaća najjužniji, pretežno ruralni, dio Zagreba. Četvrt ima 12 000 stanovnika i 20 naselja koja su raštrkana i izrazito obilježena obiteljskom stambenom gradnjom s pripadajućim gospodarskim objektima za potrebe poljodjelstva. Posebnosti su Brezovice Obreški lug, Vukomeričke gorice, lokalno pučko graditeljstvo, potok Lomnica, dvorac Brezovica i ribnjak.

U našoj viziji Brezovica se koristi prednostima koje joj pruža smještaj jer je u ruralnom području, a u blizini grada. Boljom prometnom povezanošću, osiguravanjem osnovne infrastrukture stanovnicima i stanovnicama, ulaganjem u razvoj kulturnih i javnih sadržaja te razvojem biciklističkog prometa, ekoturizma, poljoprivrede i agrošumarstva, Brezovicu možemo učiniti doista kvalitetnim mjestom za život.

Infrastruktura

Izgradnja kanalizacijske, vodovodne i energetske infrastrukture

Kanalizacija je uvedena samo uz glavnu cestu u središtu Brezovice. Cijela Gradska četvrt Brezovica do kraja Kupinečkog Kraljevca nema kanalizaciju, a mnoge okolne ulice ni vodovodnu infrastrukturu. Izgradnja kanalizacijske infrastrukture i priključivanje kućanstava na nju jedno je od gorućih pitanja za stanovnike i stanovnice četvrti te se treba rješavati u najkraćem roku. Cilj je uvesti kanalizaciju i vodovod u svako kućanstvo u četvrti.

U najkraćem roku osigurat ćemo priključivanje kućanstava na kanalizacijsku infrastrukturu.

Osim kanalizacijske i vodovodne mreže, Brezovici nedostaje i poveznica s gradskim plinovodom. Smatramo bitnim omogućiti građanima i građankama Brezovice pristup gradskom plinu, ali ponuditi ćemo im i ekološki održive modele grijanja doma i opskrbe energijom.

Sanacija cestovne infrastrukture i uređenje nogostupa

Cijele dionice cesta u naseljima i između naselja oštećene su toliko da uzrokuju oštećenja vozila i onemogućuju normalnu vožnju, pa je te dionice potrebno hitno kvalitetno obnoviti. Sigurnost pješaka u prometu ugrožena je zato što uz prometne ceste nema nogostupa, a nema ih ni uz ceste kojima se pješaci koriste

kako bi došli do javnog prijevoza. Te je ceste potrebno osigurati i osvijetliti. Posebnu pažnju u najkraćem roku namjeravamo posvetiti postavljanju horizontalne i vertikalne signalizacije na pješačkim prijelazima.

Izgradnja biciklističke infrastrukture

Gradska je četvrt Brezovica među četvrtima u kojima su gotovo potpuno zapostavljeni biciklisti. Kako bi im se omogućio sigurniji put do grada i kako bi se stanovnike Brezovice potaknulo na upotrebu bicikla, potrebna je izgradnja biciklističke infrastrukture, prvenstveno izgradnja staze od Brezovice do postojeće mreže u Remetincu. Biciklistička infrastruktura Brezovici će donijeti mnoge prednosti, stanovnicima i stanovnicima će olakšati obavljanje pojedinih aktivnosti, pozitivno utjecati na zdravlje i okoliš, omogućiti razvoja cikloturizma. On je također jednostavniji i jeftiniji za održavanje od infrastrukture namijenjene za automobile.

Osiguravanje optičke internetske infrastrukture

Pristup brzoj i stabilnoj internetskoj mreži treba biti standard za cijeli grad, a ne samo za pojedine kvartove. To je potvrđeno i sada, u vrijeme pandemije bolesti COVID-19, kada je komunikacija internetom neizbježna i prijeko potrebna u obavljanju poslovnih i školskih obaveza.

Neadekvatna internetska infrastruktura u Gradskoj četvrti Brezovica očituje se u slabom i nestabilnom mrežnom signalu i niskim brzinama, a ne postoji optička infrastruktura. Prema podacima karte pokrivenosti Hrvatskog telekoma, u cijeloj četvrti najviše kućanstava ima pristup najnižoj kategoriji brzine interneta (10–30 Mbit/s), znatno manje srednjoj kategoriji (30–60 Mbit/s), a optičke brzine (100–500 Mbit/s) u Brezovici ne postoje.

Inzistirat ćemo na dostupnosti kvalitetne internetske usluge te ugradnji optičke infrastrukture na području cijele gradske četvrti jer Brezovica pripada Gradu Zagrebu i zbog toga i u njoj trebaju vrijediti standardi kakvi vrijede za glavni grad jedne europske države.

Osiguravanje dostatnih vrtićkih kapaciteta

Brezovica je područje s izrazito mnogo mladih obitelji s djecom te stalnim priljevom novih stanovnika koji se iz gradske vreve sele u ovaj mirniji kraj. Trenutačno se vrtićki kapaciteti Brezovice svode na dva područna vrtića kao privremeno rješenje. Stoga ćemo pronaći zemljište i prikupiti svu potrebnu dokumentaciju za izgradnju dječjeg vrtića kao samostalnog objekta u vlasništvu Grada Zagreba.

Očuvanje i razvoj zelenih površina

Sanacija divljih odlagališta otpada

Problem divljih odlagališta otpada Brezovici nanosi višestruku štetu. Osim što takvo divlje odlaganje otpada silno šteti vlasnicama i vlasnicima zemljišta na koja se taj otpad odlaže, divlja odlagališta onečišćuju i nagrđuju cijeli okoliš. Kao stanovnice i stanovnici najzelenije zagrebačke četvrti, želimo naći trajno rješenje kojim bismo zaštitili šume koje nas i čine posebnima. Pojedine vlasnice i vlasnici zemljišta našli su načine kako da zaštite svoje šume i livade, ali otpad onda završi na susjednim parcelama i problem ostaje.

Stanovnice i stanovnici Brezovice pokazali su želju da se taj problem riješi tako što su nekoliko puta organizirali akcije čišćenja, no tijekom nekoliko mjeseci na istim se lokacijama ponovno nakupio otpad. Budući da je zeleni otok udaljen 500 m od jednog odlagališta, a reciklažno je dvorište samo tri kilometra dalje, rješenje očito nije u olakšavanju recikliranja i zbrinjavanja otpada, nego možda u nadzoru i sankcijama.

Pobrinut ćemo se za to da stanovnice i stanovnici uživaju u čistim šumama, potocima i livadama zajedno s ljudima koji dolaze u Brezovicu zbog njezinih prirodnih ljepota.

Uređenje i održavanje potoka Lomnice

Pretjerana regulacija korita potoka Lomnice u velikoj mjeri narušava prirodni sklad okoliša i ljepotu krajolika. Na temelju komparativnih studija u mnogim je slučajevima dokazano da regulatorne mjere znatno utječu na sposobnost samo-pročišćenja prirodnih vodotoka, a osim toga, uzrokuju gubitak staništa mnogih biljnih i životinjskih vrsta te trajne promjene u ekosustavu.

Uredit ćemo šetnicu uz potok s drvoredom kao buduću pješačko-biciklističku stazu.

Sa Športskim ribolovnim društvom Piškor, koje gospodari ribnjakom, i zainteresiranim građankama i građanima potaknut ćemo dijalog o mogućnosti uređenja prostora oko ribnjaka kako bi se na njemu uredila pješačka šetnica s drvoredom.

Javni prijevoz

Prometna povezanost Brezovice s ostatkom grada

U Brezovici je primjetan nedostatak linija gradskog prijevoza i rijedak raspored vožnji autobusa, osobito u vrijeme prometnih špica. Smanjivanje broja autobusnih linija vidljivo je na primjeru Kupinečkog Kraljevca u kojem su do svibnja 2020. prometovale tri linije, a jedna od njih sada je ukinuta. Problem je i nedostatak noćne linije te činjenica da sve autobusne linije prometuju do Savskog mosta. Gradska četvrt Brezovica ima jednu željezničku postaju (Horvati), a druga je u susjednoj gradskoj četvrti (Novi Zagreb zapad–Hrvatski Leskovac). Oba su stajališta u lošem stanju, a vožnja je red rijedak. Potrebno je pokrenuti dijalog s lokalnim stanovništvom kako bi se pronašla rješenja za bolje povezivanje gradske četvrti i centra Zagreba (npr. uvođenje linije do Glavnog kolodvora, produživanje linije na krajevima trasa čime bi autobusi ulazili dublje u naselja i okolne ulice, usklađivanje reda vožnje autobusa i vlaka itd).

Javni i kulturno-društveni sadržaji

Kulturni centar (knjižnica, galerija, dvorana za razne manifestacije)

Na području gradske četvrti nedostaju urbani kulturni sadržaji za građanke i građane, a osobito za djecu i mlade. Iako bi građankama i građanima trebali biti dostupni prostori poput zgrade Mjesnog odbora u Brezovici, u tim se prostorima održavaju većinom tradicionalna događanja, odnosno folklorni programi. Postojeće prostore namijenit ćemo za raznolikije kulturno-društvene sadržaje te dugoročno osigurati građankama i građanima Brezovice kulturni centar u kojemu bi bile knjižnica i čitaonica, u kojemu bi se mogle održavati kinoprojekcije i izvoditi kazališne predstave, a služiti će i kao prostor za radionice i igraonice za djecu te za provedbu različitih oblika aktivnosti: od kulturno-umjetničkih i sportsko-rekreacijskih do aktivnosti za uključivanje građana u odlučivanje i predlaganje rješenja za probleme u četvrti.

Prenamijenit ćemo postojeće prostore u kulturne centre koji nude raznolike sadržaje.

Parkovi

Prema potrebama pojedinih naselja unutar gradske četvrti i u suradnji s građankama i građanima potrebno je provjeriti u kakvom su stanju dječja i sportska igrališta te odrediti gdje su potrebna nova, a gdje se mogu urediti postojeća.

Dvorac Brezovica

Uređenje dvorca i njegove okolice važno je za identitet Brezovice i kvalitetu života njezinih stanovnica i stanovnika, a nakon potresa 2020. godine pitanje obnove postalo je važnim i zbog sigurnosnih razloga. Premda dvorac i okolica nisu u vlasništvu Grada, potrebno je potaknuti dijalog o mogućnosti njihova uređenja i razmotriti potencijalne projekte za razvoj i obnovu sa svim zainteresiranim stranama.

Razvoj poljoprivredne proizvodnje

Dugoročno ćemo inicirati i jačati poduzetnički potencijal Brezovice na temelju prepoznavanja i vrednovanja prednosti kraja bogatog poljoprivrednim površinama. Proizvodnja hrane, osobito ekološka, posebno je važan potencijal Brezovice koji, uz stvaranje podrške i jačanje suradnje s lokalnim OPG-ovima, u Zagrebu može postati bitnim za osiguravanje zelene javne nabave od OPG-ova za vrtiće i škole. Zbog toga je potrebno pružiti potporu lokalnom stanovništvu u definiranju i promidžbi prepoznatljive slike lokalnih proizvoda i usluga te osigurati kvalitetniju suradnju i umrežavanje lokalnih gospodarstvenica, poljoprivrednika i udruga radi stvaranja jedinstvenog i prepoznatljivog proizvoda na tržištu.

Poticat ćemo i jačati lokalne OPG-ove koji mogu imati važnu ulogu u zelenoj javnoj nabavi.

Kratkoročno se mogu organizirati predavanja, tribine i drugi oblici informiranja zainteresiranog lokalnog stanovništva o mogućnostima dobivanja poticaja.

GRADSKA ČETVRT ČRNOMEREC

Črnomerec MOŽE! biti **zeleniji, prometno uređeniji, za život ugodniji kvart pun društvenih sadržaja!**

Izgradit ćemo kvart u koji će ljudi iz cijeloga grada rado navraćati, posjećivati kulturne sadržaje, ići u kupnju domaćih namirnica na novoj tržnici kod okretišta, na kulturne i sportske sadržaje ili na posao u prenamijenjenim i arhitektonski proširenim zapuštenim bivšim industrijskim prostorima. Zamišljamo nove zelene površine i parkove koji će cijeloj četvrti dati potpuno novi identitet. Građanke i građani uređenim će biciklističkim stazama sigurno i brzo moći doći i do centra. Uz češći i lakše dostupan javni prijevoz, razloga za sjedanje u automobile i gubljenje vremena u gužvi bit će sve manje. Građanke i građani Črnomerca moći će tako uštedeno vrijeme provoditi u obnovljenim starim, kao i novim rekreacijskim zonama u park-šumama Jelenovac, Grmoščica i novouređenom Jablanovcu, ili u šetnjama uz zelene potoke Kustošak i Črnomerec.

Gradsku četvrt Črnomerec vidimo kao zapadni centar Zagreba sa svim sadržajima i kvalitetama koju građanke i građani zaslužuju.

Naš **gradski program** pokriva veliki broj problema i prioriteta koji su aktualni na razini Črnomerca (npr. **gospodarenje otpadom, obnovu nakon potresa, kanalizaciju, vodoopskrbu i odvodnju, promet, parking za stanare i stanarke, amaterski sport Park prirode Medvednica**). U nastavku izdvajamo ključne prioritete za naš kvart:

Održivi promet

Promet na području Gradske četvrti Črnomerec izuzetno je orijentiran prema uporabi osobnih automobila, a prometna infrastruktura ne prati nagli rast stambenih kapaciteta. Pješačke veze između bliskih lokacija nepotrebno su dugačke, dok su pločnici često uski i zakrčeni nepropisno parkiranim automobilima. To potiče građanke i građane na vožnju automobilom čak i kad se radi o kratkim relacijama. Biciklistička infrastruktura jedva da postoji, neodržavana je i potiče biciklistkinje i bicikliste na korištenje prostora koji je dizajniran isključivo za pješakinje i pješake. Tramvajski promet često je usporen kolonama automobila, dok su željeznički koridori slabo iskorišteni zbog vrlo rijetkih prolazaka prigradskih vlakova i nepristupačnih stanica.

Najveći potencijal za razvoj prometne infrastrukture na Črnomercu nalazi se u jačanju multimodalnog prijevoza — u širenju i poboljšanju mreže javnog prijevoza i izgradnji odvojenih i sigurnih biciklističkih koridora.

Naši su ciljevi:

Izrada sveobuhvatne prometne studije za gradsku četvrt Črnomerec u cilju povećanja efikasnosti i sigurnosti prometa za sve sudionike u prometu (vozače i vozačice, pješake i pješakinje, bicikliste i biciklistkinje). Najveći dio prometa na Črnomercu odvija se dvjema prometnicama — *Ilicom i Prilazom baruna Filipovića/Grada Mainza* — koje spajaju zapad i centar grada i koje su zakrčene prometnim gužvama. Javni je prijevoz zbog gužvi usporen, dok je pješačka i biciklistička infrastruktura isprekidana i teško upotrebljiva. Kako bismo riješili navedene probleme, bolje ćemo organizirati postojeću prometnu mrežu i učiniti promet sigurnijim i protočnijim za sve sudionice i sudionike.

Jačanje mreže kvalitetnog javnog gradskog i prigradskog prijevoza kako bi se smanjila količina svakodnevnog automobilskeg prometa te razina buke i zagađenja. Osigurati ćemo češće prometovanje tramvajskih i autobusnih linija ZET-a (*npr. linija 109 Črnomerec — Dugave svakih 9-10 min. umjesto trenutnih 20 min*); vremensku usklađenost tramvajskih i autobusnih linija; bolju povezanost prema sjeveru (*kvartovima na obroncima Medvednice*), jugu (*gradskoj četvrti Trešnjevka*) i zapadu (*gradskim četvrtima Stenjevec te Podsused-Vrapče*). Posebno ćemo se usmjeriti na korištenje potencijala željezničke pruge uvođenjem dodatnih stanica i prilagodbom rasporeda vožnje potrebama efikasnijeg gradskog i prigradskog prijevoza.

Funkcionalna i po cijelom kvartu rasprostranjena biciklistička infrastruktura. Ovo uključuje: projektiranje i izvedbu novih biciklističkih koridora; uređenje i povezivanje postojećih (*npr. Kustošijanska ulica, okretište Črnomerec, Prilaz baruna Filipovića, Ulica Republike Austrije s Ulicom Vjekoslava Klaića i Prilazom Gjura Deželića*) te kreiranje cjelovitog biciklističkog rješenja kako bi se osigurao kontinuitet biciklističke povezanosti zapada i centra grada, ostavljajući dovoljno prostora za pješake. Biciklističke staze ne smiju biti planirane nauštrb pješačkog prometa i kad je god moguće moraju biti fizički odvojene od pješačkih staza radi sigurnosti pješaka i biciklistkinja. Unapređenje biciklističke infrastrukture uključuje: nadovezivanje na buduću biciklističku rutu trasom Samoborčeka; osiguravanje adekvatnog parkinga za bicikle (tzv. *klamerice*) i bolju pokrivenost javnim gradskim biciklima. Na taj način znatno ćemo olakšati biciklistički promet i potaknuti veći broj građana i građanki na korištenje ovog vida prijevoza a ujedno ćemo smanjiti pritisak na cestovni i javni prijevoz.

Promišljena i funkcionalna (te sa stanarima usuglašena) izmjena prometa u ulicama na obroncima Medvednice koja će pomiriti dvije goruće potrebe — osiguravanje namjenskog parkinga za stanarka te oslobađanje pločnika za sigurno kretanje pješakinja i pješaka. U većini ulica sjevernog dijela gradske četvrti smjera

sjever–jug (*npr. Kustošijanska ulica, Ulica Črnomerec i Ulica Sv. Duh*) postoji problem diskontinuiteta pješačkih nogostupa, a na nekim mjestima oni očito nedostaju. Uredit ćemo siguran i kontinuiran pješački prolaz po nogostupu i izvesti planska parkirališna mjesta, posebno imajući u vidu potrebe teže pokretnih osoba te roditelja s djecom. Također potrebno je iscrtati više pješačkih prijelaza blizu često korištenih mjesta na nizbrdicama, kako bi se potaklo vozače i vozačice automobila da prilagode brzinu.

Uređenje autobusnih i tramvajskih stanica. Nužno je postavljanje nadstrešnica i koševa za otpatke te izvođenje ugibališta gdje god je moguće kako bi se povećala protočnost prometa te osiguralo ugodnije čekanje autobusa.

Povećanje sigurnosti cestovnog prometa zbog prebrze i neprimjerene vožnje automobila. Povećanje sigurnosti moguće je postići uvođenjem nadzornih kamera te postavljanjem trepćućih pješačkih semafora iznad ceste na frekventne pješačke prijelaze i druge prometne signalizacije koja pomaže u sprečavanju prometnih nesreća (*npr. na Ilici, Prilazu baruna Filipovića i sl*).

Povećanje sigurnosti pješačkih prijelaza preko željezničke pruge. Osigurat ćemo funkcionalnije povezivanje Črnomerca s Trešnjevkom i Stenjevcem izgradnjom nadzemnih pješačkih prijelaza/mostova na postojećim pružnim prijelazima u Republike Austrije/Magazinskoj, Vodovodnoj i Sokolskoj, kao i izgradnjom novog pružnog prijelaza u Cankarovoj ulici te obnovom pothodnika u Gradišćanskoj.

Adekvatan i namjenski parking za korisnike i korisnice zdravstvenih ustanova. Na području Črnomerca postoji veći broj zdravstvenih ustanova (*Klinički bolnički centar "Sestre Milosrdnice": "Vinogradska bolnica i Klinika za tumore, Dom zdravlja Zagreb Zapad, Poliklinika za bolesti dišnog sustava*) kojima dnevno gravitira velik broj pacijenata, a koji nemaju osiguran prostor za primjeren i namjenski parking. U suradnji s državom koja je upravitelj dijela tih ustanova, osigurat ćemo adekvatan pristup i parking za korisnike.

Zelene i rekreativne površine

Črnomerec je pun zelenila s nekoliko lijepih, iako dobrim dijelom neodržavanih, park-šuma (*Jelenovac, Grmoščica*). Veći dio kvartovskog zelenila je zapušten, neiskorišten i građanima uglavnom nedostupan. Pristup ponekim javnim zelenim površinama zagrađen je građevinskim česticama (*posebno u sjevernim dijelovima kvarta*). Time se dugoročno ograničavaju mogućnosti širenja uređenih rekreacijskih zona – parkova, dječjih igrališta, šetnica i planinarskih staza prema Medvednici. Poboljšat ćemo postojeće parkove, proširiti i urediti nove te im osigurati bolji pristup. **Cilj nam je osigurati da svaki stanovnik ima uređeni park na deset minuta hoda od kuće.**

Naši ciljevi:

Ozelenjivanje kvarta — urbano pošumljavanje, sadnja novih stabala diljem Črnomerca. Ozelenjivanje je potrebno radi unapređenja javnih površina, snižavanja

visokih temperatura za ljetnih mjeseci (do kojih, između ostalog, dolazi uslijed preizgrađenosti i prevelike betonizacije) te smanjivanja onečišćenja zraka. Posadit ćemo drvorede na južnoj strani Prilaza baruna Filipovića i Ulice Grada Mainza te na dijelovima Kustošijanske ulice i Ilice gdje za to ima prostora.

Posadit ćemo drvorede na južnoj strani Prilaza baruna Filipovića i Ulice Grada Mainza te na dijelovima Kustošijanske ulice i Ilice

Ekološki prihvatljivo uređenje postojećih zelenih površina u park-šume (nove zone Jablanovca i Müllerovog brijega, kao i bolje održavanje postojećih park-šuma Grmoščica i Jelenovac). Ovo je dio uređenja nove zelene rekreacijske zone između ulica Črnomerec, Sv. Duh i Jablanovac. Planskim krajobraznim uređenjem pješačkih staza, postavljanjem klupica, stuba na strmijim dijelovima i signalizacijom za pješakinje i pješake, uredile bismo ovu zonu u novu Park-šumu Jablanovac. Uz Jablanovac, planiramo bolje održavati i obnoviti park-šume Jelenovac i Grmoščica, a ako bude moguće (preko GUP-a ili rješavanjem vlasničkih odnosa) i Müllerov brijeg, zelenu zonu odmah uz okretište.

Uz Jablanovac, bolje ćemo održavati i obnoviti park-šume Jelenovac i Grmoščica.

Uređenje šetnice uz potok Črnomerec i Kustošak, u suradnji s lokalnim inicijativama za očuvanje vodotoka potoka. Hitno ćemo zaustaviti projekte nadsvođenja i nepotrebne betonizacije potoka Črnomerec, Kustošak i njihovih podsljemenskih pritoka. Zone uz potoke krajobrazno ćemo urediti i iskoristiti kao vrijedan potencijal za mikroklimatsko rashlađenje naselja, posebno u ljetnim mjesecima, što će imati izuzetno pozitivne ekološke i javno-zdravstvene posljedice. Zeleni koridori uz potoke postat će pješačke i biciklističke poveznice između Medvednice na sjeveru i jezera Jarun na jugu, koje kao rekreacijsku transversalu može koristiti čitav zapadni dio Zagreba.

Postavljanje manje javne, za građanke i građane besplatne, sportske infrastrukture diljem Črnomerca (betonski stolovi za stolni tenis, *street-workout zone*/vanjske teretane, mali skate/bike parkovi, biciklističke *pump-staze* i sl). Izgradnja većih sportskih kompleksa često je dugotrajan proces koji iziskuje veće prostorne i financijske kapacitete. No postoje atraktivni sportski sadržaji koji se mogu brzo izgraditi i postaviti na manjim površinama, a koji znatno povećavaju mogućnosti za rekreaciju građanki i građana i odmah ćemo pristupiti realizaciji takvih intervencija.

Uređenje "Kustošija High Line" veze između Müllerovog brijega i Grmoščice. Stari most s pokretnom trakom koji je povezivao glinokop na Grmoščici s cigla-

nom na okretištu Črnomerec jedan je od simbola industrijske povijesti Kustošije. Most ćemo obnoviti i urediti kao direktnu pješačku vezu okretišta i Park-šume Grmoščica. Na taj će način tom spomeniku industrijske baštine biti udahnut novi život. Ujedno, potaknut ćemo građanke i građane na pješačenje i kulturno-rekreacijski obogatiti kvart.

Sprečavanje nepotrebne sječe stabala i pravovremeno informiranje građana i građanki o nužnoj sječi. U posljednjih nekoliko godina svjedočimo povećanju iznenadne sječe stabala (*npr. u Vukovićevoj, Ulici grada Mainza, Međimurskoj, Mandaličinoj...*) koje građankama i građanima nisu bile pravovremeno najavljene. Spriječit ćemo nepotrebnu sječicu stabala uvažavajući pravila struke, a tamo gdje ih je nužno posjeći, pravovremeno ćemo informirati građanke i građane o razlozima za sječicu i posaditi ćemo nova stabla. Pritom ćemo koristiti zrelije sadnice kako bi se povećale šanse za njihovo preživljavanje i ubrzao rast te kako bi što prije zadobile korisnu ulogu stvaranja hlada i mikroklimatskog poboljšanja okoliša.

Uređenjem niza parkova na potezu od istočne granice do zapadne granice Gradske četvrti Črnomerec, stvorit ćemo “zelenu sponu” kao paralelni pješački koridor sjeverno od Ilice. Između Jelenovca na granici s Gradskom četvrti Gornji grad i Grmoščice na granici s Gradskom četvrti Podsused–Vrapče niz je neuređenih zelenih površina.

Naš dugoročni cilj je da uredimo koridor između Jelenovca i Grmoščice i učinimo ga u cijelosti prohodnim kako bi služio i kao zelena spona.

Time ćemo povećati ukupnu gustoću parkova i približiti se cilju “park na deset minuta” za sve građanke i građane Črnomerca. Planiramo urediti zelenu česticu Vinogradske bolnice, što će koristiti stanovnicama i stanovnicima susjednih ulica, kao i pacijenticama i pacijentima te osoblju same bolnice. Planiramo urediti zelene zone koje povezuju Zatišje i Ulicu grada Gualda Tadina, postavljanjem stepenica na najstrmije dijelove. Dio zelene spona sačinjavat će Park-šuma Jablanovac, nova zelena zona na Müllerovom brijegu i most Kustošija *High Line* koji će povezati ulice Sveti Duh i Črnomerec preko Kustošijanske s Grmoščicom. Ovo će biti jedinstvena rekreativna šetnica, blizu samog zagrebačkog središta, od koje će koristiti imati stanovnici čitavog zapadnog dijela grada.

Kvalitetne komunalne usluge

Komunalne usluge na Črnomercu moraju biti puno bolje. Vodoopskrba i odvodnja loše su održavane zbog čega voda otječe iz sustava, a brojna kućanstva uopće nisu spojena na vodovod i kanalizaciju. Uslijed lošeg urbanizma u podsljemenskoj zoni retencijska moć tla je smanjena. Oborinske vode zato se često izlijevaju iz sustava odvodnje, što građankama i građanima uzrokuje materijalnu štetu i

loše higijenske uvjete. **Rješavanju problema komunalnih usluga na Črnomercu pristupit ćemo sustavno, uzimajući u obzir bitne čimbenike poput gustoće naseljenosti i potencijalne opasnosti te vodeći brigu o cijeni i kvaliteti sanacije.**

Osigurat ćemo:

Tehničke pretpostavke za priključenje svih stambenih objekata na vodoopskrbni cjevovod i javnu kanalizaciju. Dijelovi gradske četvrti Črnomerec (*npr. određene ulice u MO Medvedgrad i MO Jelenovac*) još uvijek nisu priključeni na javni kanalizacijski i vodoopskrbni sustav. Pokrenut ćemo izgradnju infrastrukture potrebne za rješenje te situacije.

Komunalno redarstvo na usluzi građanima. Komunalni red na Črnomercu narušavaju ilegalna i divlja odlagališta otpada, onečišćenje vodotoka potoka Črnomerec i Kustošak, neodgovorno ponašanje vlasnica i vlasnika kućnih ljubimaca koji ne čiste za njima, buka iz ugostiteljskih objekata nakon dozvoljenog vremena. Navedene ćemo probleme, uz pojačani rad komunalnog redarstva te upozoravanje i sankcioniranje počiniteljica i počinitelja, rješavati i osiguravanjem adekvatne infrastrukture (*dovoljnim brojem reciklažnih dvorišta i parkova za pse, efikasnim sustavom odvoza glomaznog otpada i sl*).

Kvalitetno asfaltiranje zapuštenih ulica. Cijena asfaltiranja mora biti primjerena kvalitetnoj izvedbi te vrste radova. Kvaliteta podrazumijeva dugogodišnju trajnost postavljenog asfalta kao i plansko polaganje i obnovu svih vodova (*u suradnji svih relevantnih gradskih ureda, poduzeća u gradskom te državnom vlasništvu, kao i privatnih poduzeća*) kako bi se izbjeglo bespotrebno višekratno prekopavanje iste dionice.

Uređenje sustava slivnih voda — izvođenje adekvatnog broja novih slivnika i priključenje na mrežu javne odvodnje oborinskih voda. Ovo se posebice odnosi na dijelove gradske četvrti na obroncima Medvednice gdje trenutno ne postoji primjerena infrastruktura.

Sustavno ćemo rješavati odvodnju i upravljanje oborinskim vodama i nizom ćemo mjera ublažiti njihovo štetno djelovanje.

Mapiranje opasnih klizišta te pokretanje procesa saniranja. Ovo se posebno odnosi na dijelove gradske četvrti na obroncima Medvednice kako klizišta ne bi više ugrožavala stanovnice i stanovnike i njihovu imovinu, kao i nekretnine u javnom vlasništvu.

Društvena i javna infrastruktura

Razvoj stambenih kapaciteta gradske četvrti Črnomerec popratio je trend degradacije i gašenja javnih sadržaja. Javni kulturni sadržaji iz godine u godinu nestaju (*npr. kino Kalnik, kino Kustošija, čitaonica i galerija Vladimira Nazora u Kustošiji*).

Črnomerec može i treba biti puno više od spavaonice i prometne poveznice prema centru.

Smatramo da razvojem društvene i javne infrastrukture možemo pretvoriti Črnomerec u zapadni centar Zagreba, koji ne samo što će biti ugodan za njegove stanovnike, nego će biti privlačan svim Zagrepčanima i Zagrepčankama. Uz razvoj kulturnih, sportskih, komercijalnih i drugih sadržaja, Črnomerec može postati kvartom u kojem se na par koraka može pronaći mnoštvo zanimljivih i korisnih sadržaja – **kvart po mjeri čovjeka**.

Osigurat ćemo:

Revitalizaciju zapuštenih gradskih i bivših industrijskih prostora u prostore društvene i javne namjene. U Gradskoj četvrti Črnomerec postoje brojni objekti povijesne baštine čiji je potencijal velik (*npr. Ciglana, stamparija Grafokarton, objekti austrougarskih vojarni*). Premda su neki od njih u privatnom vlasništvu, preko GUP-a, UPU-a i primjenom Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pokrenut ćemo njihovu obnovu. Ako se ukaže prilika, neke takve građevine grad bi mogao otkupiti i prenamijeniti za kulturne (*npr. kino, kazalište, glazba*), sportske (*npr. javni bazen*) i druge sadržaje, a na okolnom prostoru bilo bi moguće izgraditi modernu tržnicu za zapadni dio Zagreba. Uređenje takvih reprezentativnih kompleksa dugoročno će pozitivno utjecati na urbanistički razvoj grada i kvalitetu života građanki i građana i može višestruko vratiti ulaganje, kao što pokazuju primjeri drugih europskih gradova.

Obnovu prostora bivšeg kina Kalnik (Ilica 227) u prostor gradskog društvenog centra/centra za kulturu i mlade. Dok gradske centre za mlade nema niti jedna zagrebačka gradska četvrt, Črnomerec nema čak niti kulturni/društveni centar (*poput npr. CeKaTe-a — Centra za kulturu Trešnjevka, Kulturnog centra Travno, Centra za kulturu i informacije Maksimir, Centra kulture na Peščenici — KNAP*). Razmotrit ćemo mogućnost obnove prostora bivšeg kina Kalnik u multifunkcionalni gradski društveni centar — centar za kulturu i mlade kako bismo stanovnicima i stanovnicima Črnomerca osigurali veći pristup kulturnoj ponudi i programima neformalne edukacije.

Revitalizaciju Tržnice Kustošija kao kvartovske zelene tržnice s kvalitetnom ponudom domaćih proizvoda. Kvartovske tržnice važne su za život kvarta. Ulaganjem u Tržnicu Kustošija osigurat ćemo da ona bude mjesto susreta lo-

kalnih proizvođača, OPG-ova koji prodaju domaće proizvode, i kupaca. Boljim upravljanjem prostorom i ponudom, širenjem prostora tržnice te uređenjem i ozelenjavanjem prostora, tržnicu ćemo kupcima učiniti privlačnijom.

Izgradnju dječjih igrališta i parkova za pse. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na Črnomercu živi više od 8 tisuća djece starosti do četrnaest godina. Određeni dijelovi našeg kvarta nemaju dovoljan broj dječjih igrališta, a ni postojeća nisu na primjeren način uređena i održavana. Igrališta ćemo, između ostaloga, opremiti punktovima za presvlačenje djece kako bismo roditeljima olakšali korištenje tih prostora. Na Črnomercu nema ni dovoljno prostora na kojima je kućne ljubimce moguće pustiti bez povoca. Osigurati ćemo ravnomjernu dostupnost dječjih igrališta i prostora/parkova za pse diljem Črnomerca.

Izgradnju WC-a na javnim površinama. Osigurati ćemo dovoljan broj primjerenih javnih WC-a na javnim površinama koje koristi veliki broj ljudi (*npr. Trg Franje Tuđmana kod boćališta, okretište Črnomerec, tržnica Kustošija*) kako bismo doprinijeli održavanju komunalnog reda.

Ponovno otvaranje čitaonice Vladimira Nazora u Kustošiji te uvođenje stajališta bibliobusa u GČ Črnomerec. Nakon 43 godine kontinuiranog rada zatvorena je čitaonica Vladimira Nazora, koja je bila jedan od posljednjih kulturnih sadržaja u tom dijelu grada. Prostor su koristile i brojne udruge, folklorni sastavi, glazbenice, likovne umjetnici te književnice. Raditi ćemo na ponovnom otvaranju čitaonice jer njezino postojanje je u interesu građana. U suradnji s bibliobusnom službom Knjižnica grada Zagreba osigurati ćemo stajališta bibliobusa, naročito u podsljemenskoj zoni u kojoj nema stacionarnih knjižnica.

Prevlast javnog interesa i održivog razvoja kvarta u donošenju četiriju urbanističkih planova uređenja na području Črnomerca (UPU Franck, UPU Ciglane, UPU Müllerov Brijeg, UPU Grmošćica). Ova četiri velika područja predviđena su za izradu zasebne prostorno-planske dokumentacije kojom će se dugoročno planirati razvoj tih zona. Osigurati ćemo da se u procesu planiranja svih četiriju UPU-a primarno uzmu u obzir javni interes i održivi razvoj četvrti, da proces njihova donošenja uključi lokalno stanovništvo, da se vodi računa o kapacitetima postojeće prometne i komunalne infrastrukture, da na predviđenim lokacijama javne i zelene površine, javni sadržaj i proširenje pješačkih zona budu u središtu pažnje.

Revitalizaciju Trga Franje Tuđmana kroz provođenje arhitektonsko-urbanističkog natječaja za njegovo uređenje. Kao najveća urbana gradska javna površina u Gradskoj četvrti Črnomerec, Trg Franje Tuđmana je potrebno rekonceptualizirati u mjesto susreta koje građankama i građanima nudi razne tipove javnih sadržaja. U posljednjih 20 godina projekti uređenja toga trga nisu realizirani. U međuvremenu, nastupila je promjena trendova urbane krajobrazne arhitekture i okolne infrastrukture, kao i promjena potreba korisnica i korisnika tog prostora.

GRADSKE ČETVRTI DONJA DUBRAVA I GORNJA DUBRAVA

Definirali smo najvažnije probleme stanovnica i stanovnika dviju gradskih četvrti — Donje Dubrave i Gornje Dubrave. Povezali smo ih jer mislimo da su međusobno isprepletene u mnogim dimenzijama. U njihovu rješavanju želimo osnažiti same građanke i građane kako bi maksimalno sudjelovali u procesima raspravljanja i odlučivanja o tome kako žele da njihov kvart izgleda te koji sadržaji im trebaju. Uz građanke i građane želimo povećati i utjecaj stručnih organizacija, udruga i građanskih inicijativa koje promišljaju razne načine rješavanja problema u gradskim četvrtima.

Želimo mijenjati grad Zagreb, a promjena kreće od kvarta i njegovih angažiranih stanovnica i stanovnika.

Osnovni prometni i komunalni problemi

Ključni prometni problemi

Rješavanje prometnog kolapsa na pružnom prijelazu Trnava–Čulinec

Trenutno je najbolnija prometna točka u Dubravi prijelaz preko pruge na Trnavi. Prometni kolaps na pružnom prijelazu prati i zagušenje koje se s Trnave prelijeva na okolne kvartove, prema Čulincu i Peščenici. Zbog toga pati cjelokupan promet, uključujući i javni, a automobilsko zagušenje rizično je za djecu, pješake, biciklistkinje i bicikliste.

Jedno od mogućih rješenja za rasterećenje prometa kroz Trnavu, Čulinec i druga naselja je denivelacija prijelaza na spoju Mandlove i Branimirove ceste što bi ujedno omogućilo i biciklistički prijelaz preko pruge. Provest ćemo prometnu studiju koja će sveobuhvatno pristupiti rješavanju ovog problema kako bismo konačno došli do dugoročne prometne strategije i u cijelosti riješili problem Trnave bez stvaranja novih prometnih čepova na drugim lokacijama.

Kao kratkoročno rješenje radit ćemo na hitnoj promjeni sustava signalizacije HŽ-a, da bi se omogućilo da se brklje na pružnom prijelazu dižu čim prođe vlak.

Rješavanje prometnog zagušenja Avenije Dubrava i Branimirove ulice

Problem zagušenja Avenije Dubrava i Branimirove ulice konačno treba riješiti produženjem Branimirove ulice prema Sesvetama. Produženje Oporovečke/Kolakove također je iznimno bitan projekt jer otvara novi koridor prema Sesvetama. U 2018. planirano je ishođenje lokacijske dozvole i izrada potrebnih elaborata te na temelju toga otkup zemljišta. Jedan od glavnih prioriteta bit će konačno provođenje planiranih projekata.

Novi koridori smanjit će prometno opterećenje Avenije Dubrava što će ostaviti više mjesta za javni promet, pješakinje i bicikliste.

Razvoj javnog i biciklističkog prijevoza

U posljednja dva desetljeća, unatoč kontinuiranom porastu stanovništva i potreba za javnim prijevozom, nije izgrađen nijedan metar tramvajske pruge. Jedan od prvih poteza bit će provođenje prometne studije kojom će se proučiti potrebe za proširenjem tramvajske mreže od Dubca prema istoku (Sesvetama) i prema jugu (Žitnjak).

Dubrava je idealna za poticanje i razvoj biciklističkog prijevoza jer je većim dijelom u nizini.

Zasada u Dubravi ne postoji nikakva mreža biciklističkih staza, a biciklistkinje i biciklisti (odrasli i djeca) se voze ili pločnikom ili kolnikom uz velike rizike. Potrebno je razmotriti nekoliko biciklističkih poveznica.

Biciklističke poveznice istok–zapad

- Branimirova ulica treba postati dijelom cjelovite biciklističke magistrale od centra grada do Dugog Sela
- organizacijom prometa u mirovanju na Aveniji Dubrava osigurat ćemo biciklistički prolaz
- osigurat ćemo poveznicu Oporovečka–Kolakova prema okretištu Dubec

Biciklističke poveznice sjever–jug

- Klin–Čulinečka– Žitnjak
- Markuševac–Dotršćina–Gojka Šuška–Mandlova preko pruge, kroz Kampus i dalje kroz Žitnjaka (djelomično odmah, a djelomično nakon produžetka Mandlove)
- Od Čučerja i Markuševačke Trnave, uz Grad mladih Granešina, Dankovečkom do Avenije Dubrava

Ključni komunalni problemi

Neki su dijelovi Dubrave bili dobro planirani, posebno Gornja Dubrava i manji dio Donje Dubrave. To planiranje seže u 1930-e, a poslije Drugog svjetskog rata također su planski izgrađena naselja Klaka, Studentski grad, Trnovčica i Dubec. Brdski dijelovi Gornje Dubrave originalno su sela koja su dograđivana i djelomično urbanizirana, ali i dalje s vrlo lošom komunalnom infrastrukturom.

U Donjoj Dubravi planiranje je uglavnom stalo nakon izgradnje naselja Ante Starčevića 1940-ih godina. Kasnije su doseljenici kupovali parcele od domicilnog stanovništva, a nepostojanje plana dovelo je do vrlo guste, neuredne gradnje i preizgrađenosti te loše komunalne opremljenosti velikog dijela Dubrave.

U gusto naseljenom i preizgrađenom tkivu kvarta još uvijek postoje prazne parcele. Budući da investitori žele izgraditi što veću kvadraturu na što manjoj parceli, ne vodeći pritom računa o zelenim površinama ni parkirnim mjestima, dolazi do preopterećenja postojeće komunalne infrastrukture.

Plan izgradnje komunalne infrastrukture mora pratiti stambenu izgradnju, pa čak i biti korak ispred nje.

Plan izgradnje komunalne infrastrukture mora biti praćen propisanim standardima kojih su se investitori obavezni pridržavati. Standardi moraju uključivati osiguravanje dobrog prometnog plana, dovoljno parkirališnih mjesta i dovoljno zelenila.

Izgradnja i uređenje komunalne infrastrukture u Gornjoj Dubravi

U dijelovima Gornje Dubrave i danas izostaje osnovna komunalna infrastruktura, a dio stanovnica i stanovnika nema priključak na gradski vodovod. Prvi i najvažniji prioritet bit će dovršenje vodospreme koja će stanovnicima Dankovca i Branovec–Jalševca osigurati vodu u vlastitom domu.

Poseban je problem odvodnja u višim predjelima Gornje Dubrave (Zeleni brijeg, Dankovec, Čučerje...). Novu gradnju ne prati proširenje infrastrukture, a zbog nedovoljnog kapaciteta i neodržavanja odvodnih kanala ulice su često poplavljene. Osigurat ćemo redovito održavanje komunalne infrastrukture kroz bolju organizaciju rada gradskih komunalnih poduzeća te razviti kvalitetniju komunikaciju i suradnju službi s građanima. Nova višestambena gradnja bit će praćena adekvatnom komunalnom infrastrukturom.

Prometni i komunalni nered

Neorganiziranost prometa veliki je problem u cijelom gradu, pa tako i u Dubravi. Previše automobila na prometnicama i manjak parkirališnih mjesta dovode do

parkiranja u uskim ulicama, na pločnicima i zelenim površinama. Izuzetno nam je bitno stvoriti okruženje u kojem će postojati veća briga i svijest o štetnosti nepropisnog parkiranja. Zaštitit ćemo one koji su najviše izloženi tom problemu — roditelje s malom djecom, starije sugrađanke, djecu koja se sama kreću ulicama, osobe s teškoćama u kretanju.

Postojeću situaciju potrebno je stručno analizirati, a Grad će donijeti strategiju rješavanja ovog problema. Cilj ponuđenih alternativa je poticanje ljudi da manje koriste automobile a više javni promet te da vozila parkiraju vodeći brigu o potrebama ostalih sugrađanki i sugrađana. U raznim dijelovima četvrti, posebice u Donjoj Dubravi, postoji potreba za postavljanjem jednosmjernih ulica i upravo će to pitanje biti važan dio prometne analize.

Primjetan je manjak koševa na javnim površinama, ali još više njihovo neredovito pražnjenje. Provođit ćemo program kontinuirane edukacije građanki i građana — od vrtića do staračkog doma — kako bi svi osvijestili svoju ulogu u ciklusu onečišćavanja javnih površina.

Omogućit ćemo jednostavniju komunikaciju građana s komunalnim redarima i gradskim službama u svrhu sprečavanja komunalnog nereda.

Divlja odlagališta u rubnim dijelovima na kojima postoji neodržavano zelenilo prevenirat ćemo sustavom kazni za pravne subjekte i kontinuiranom edukacijom građanki i građana — uz suradnju s lokalnim ekološkim grupama i eko-grupama u školama i kvartovima.

Također je vrlo vidljiv problem nedostatak opreme na javnim mjestima — stolova i klupa, pitke vode, uređenih i ugodnih mjesta za druženje — pogotovo u gušće izgrađenim naseljima gdje nema ni javnih parkova. Preko kvartovskih grupa tražit ćemo lokacije za uređenje takvih površina. U kratkom roku moći ćemo realizirati ovakve projekte na onim mjestima gdje postoje zapuštene gradske površine.

Problem nesigurnosti u prometu

Stanovnice i stanovnici Dubrave, bez obzira na kvart kojem pripadaju, ističu visoku razinu nesigurnosti u prometu, što se posebno odnosi na djecu. To je povezano s nedostatkom nogostupa, osvjetljenja, nepostojanja biciklističkih staza, lošim stanjem lokalnih vrlo opterećenih cesta, a poznata je bezobzirna i opasna vožnja lokalnih vozača u svako doba dana i noći.

U suradnji nadležnih gradskih ureda s policijom sustavno ćemo raditi na smanjenju problema tako što ćemo uvoditi preventivne mjere poput postavljanja ležećih policajaca, a u večernjim satima, kada se odvijaju utrke po lokalnim brzim cestama, tražit ćemo prisutnost policijskih patrولا. Izrazito je bitno postavljanje mreže sigurnosnih kamera koje će spriječiti divlju vožnju.

Društvena infrastruktura

Odgoj, obrazovanje i sport

Prema popisu iz 2011, stanovništvo Dubrave relativno je mlado. Jeftiniji stambeni prostor nego u ostalim dijelovima grada doveo je do naseljavanja mlađih obitelji i taj proces traje već više desetljeća. Iako su otvarani novi vrtići, u kvartovima Gornje i Donje Dubrave još uvijek postoji izrazito velika potreba za povećanjem vrtićkih kapaciteta. Osnovne škole rade u supstandardnim uvjetima — s nedostatnim kapacitetima, bez adekvatne opreme i bez sustavnog ulaganja u održavanje i nadogradnju infrastrukture. Na području obiju gradskih četvrti, koje ukupno broje preko 100 000 stanovnika, nalazi se samo jedna srednja škola.

Jedan od glavnih prioriteta bit će nalaženje lokacije za izgradnju dječjeg vrtića i jaslica za potrebe stanovnika mjesnog odbora "30. svibnja 1990."

Osnovna škola u Čulincu, koju grad "planira" već desetljećima, je prioritet za rješavanje u ovom mandatu.

Premještanje zgrade XII. gimnazije, koja trenutno dijeli prostor u Ulici Gjüre Prejca s još trima strukovnim školama, planirana je još od 2009. godine na površinu između Grižanske i Međugorske. Natječaj je proveden još 2014, s neutvrđenim rokovima gradnje. Pokrenut ćemo procese kako bi se nova škola što skorije sagradila.

Postojeće dugogodišnje dječje igralište te nogometno i košarkaško igralište na Vinodolskoj ulici u sklopu MO "30. svibnja 1990." preprodano je privatnom investitoru koji ga želi ukloniti i graditi stanove. Zaštita i uređenje igrališta u Vinodolskoj ulici važni su iz različitih aspekata, a u nedostatku drugih sportskih sadržaja za djecu i odrasle u cijelom mjesnom odboru, potrebno je što prije pristupiti rješavanju ovog problema.

Specifični problemi prigorskih dijelova Gornje Dubrave

Riječ je o mjesnim odborima Čučerje, Dankovec, Miroševac, Granešina, Granešinski Novaki, Novoselec, Branovec-Jalševac i Zeleni brijeg. To su uglavnom povijesna sela koja se nadopunjuju novogradnjama i doseljavanjem mlađeg stanovništva. Iako pripadaju gradu Zagrebu, dobrim dijelom nemaju potpunu urbanu infrastrukturu. Stanovnice i stanovnici Čučerja ističu problem glavne prometnice koja presijeca središta prilaznih naselja, asfalt je vrlo istrošen te nema pločnika ni biciklističke staze po kojima bi se stanovnice i stanovnici, a posebno djeca, mogli sigurno kretati. Tako su prisiljeni koristiti automobile i autobuse za kretanje. Velikim dijelom nedostaju im i gradska voda, kanalizacija i plin. Nema lokalnih dućana, dječjih parkova, mjesta za druženje, pošte, banke, bankomata, što je veliki problem za starije, slabo mobilne osobe.

Poseban su problem teškoće u koje su stanovnice i stanovnici zapali nakon potresa zbog toga što im je pružena slaba pomoć mjesnih i gradskih čelnika i

ureda. Uglavnom su prepušteni sami sebi, svojoj snalažljivosti i pomoći susjeda i prijatelja. Zanemarivanje od strane Grada i stihijska, povremena pomoć glavno su obilježje života tih stanovnika protekle godine.

Obnova od potresa, u nadležnosti različitih tijela primarno na državnoj razini, izrazito je kompleksan problem. Jedna od glavnih zadaća naših vijećnica i vijećnika u mjesnim odborima bit će pomaganje stanovnicima pogođenima potresom u procedurama i u komunikaciji s nadležnim uredima kako bi što prije uspjeli obnoviti svoje kuće.

Naše vijećnice i vijećnici pomagat će stanovnicama i stanovnicima pogođenima potresom u procedurama i komunikaciji s nadležnim uredima.

Upravo zbog kompleksnosti infrastrukturnih i komunalnih problema s kojima su suočeni stanovnice i stanovnici Gornje Dubrave, naše će vijećnice i vijećnici držati do maksimalne transparentnosti u djelovanju mjesnih odbora i vijeća gradske četvrti, a ujedno će uključiti stanovnice i stanovnike u raspravu i traženje rješenja putem javnih tribina. Riječ je o naseljima čiji se najveći problemi već desetljećima potpuno ignoriraju i zataškavaju ispraznim obećanjima. Postavljat ćemo realne ciljeve i pravovremeno izvještavati građane o svim aktivnostima.

Stvorit ćemo dosljednu upravu koja ulaganje u infrastrukturu Dubrave prepoznaje kao prioritet, transparentno komunicira s građankama i građanima i ne krši svoja obećanja.

Problemi starijih osoba

Problemi starijih osoba i samačkih domaćinstava posebno su izraženi sada u vrijeme pandemije, ponajviše u polururalnim dijelovima Gornje Dubrave. Pokazalo se da starije osobe u tim dijelovima otežano dolaze do živežnih namirnica, liječničke i ljekarničke skrbi, pošte i sl. U urbanim dijelovima nedostaju prostori, posebno otvoreni, ali i organizacije koje bi aktivno poticale starije osobe na druženje. U Dubravi se nalazi tek jedan gradski dom za starije osobe, uz nekoliko manjih privatnih domova, što nikako ne zadovoljava potrebe ovih gradskih četvrti. Organizirat ćemo mobilni poštanski ured koji će obilaziti sve kvartove u kojima se ukaže potreba uključujući i one izvan granica Dubrave.

Stvorit ćemo plan uređenja zapuštenih ili nedovoljno iskorištenih prostora u svakom pojedinom mjesnom odboru. Lokacije ćemo opremiti prikladnom komunalnom opremom i pretvoriti ih u mjesta za okupljanje i druženje osoba starije dobi.

Poticat ćemo izgradnju i osnivanje novih domova za starije osobe ili stambenih zajednica kako bi se starije osobe, kad više ne mogu ili ne žele živjeti same, mogle preseliti u dom koji je blizu njihova mjesta stanovanja.

Javni prostori

Nedostatak prepoznatljivih javnih prostora predstavlja jedan od većih nedostataka Dubrave. Kao područje javnog okupljanja spontano su se oblikovale tri zone: područje ugostiteljskih objekata duž Avenije Dubrave, duž Dankovečke ulice i zona na predjelu Poljanica.

UPU Dubrava Centar, koji je prošao javnu raspravu, a još nije donesen, definira centar Dubrave na neprikladnom mjestu: u Međuričkoj ulici. Lokacija je to uz tržnicu, benzinsku postaju, skladište, trgovinu autodijelova, veliki trgovački centar, parkiralište i restoran brze hrane. Centar ćemo formirati i urediti i u zoni Kulturnog centra Dubrava. Bitno je naglasiti da pri tome nećemo priječiti uređenje nedefiniranog prostora na Međuričkoj ulici.

Glavne točke koje ćemo redefinirati u središtu Dubrave su tržnica, Kulturni centar Dubrava, nedovršena građevina uz njega, spomenik braniteljima, trg, tj. parkiralište između Doma zdravlja i Kulturnog centra.

Tržnica

Tržnicu na Koledinečkoj ulici karakterizira nered, brojne nadogradnje na izvornu građevinu, improvizacije s proširenjima i terasama te loša organizacija prometa. U suradnji s vlasnikom tržnice, radit ćemo na pronalasku rješenja kako da ju se čim prije uredi u skladu s propisima i suvremenim standardima, osobito zbog toga što se uskoro uz nju planira i uređenje centra Dubrave (prema UPU koji je u proceduri donošenja).

Kulturni centar

Već dugo Zagreb ima potrebu za koncertnom dvoranom te veličine za slučajeve kada je KD Vatroslav Lisinski prevelika, a Glazbeni zavod premalen. Suprotno dosadašnjoj praksi u gradskoj upravi, za uređenje koncertne dvorane koristit ćemo resurse iz europskih fondova.

Prioritet će nam biti dovršavanje tzv. Velike dvorane Kulturnog centra Dubrava planirane za koncertne i kazališne sadržaje sa 600 mjesta.

Gradnja nikad dovršenog trgovačkog centra započela je prije više od 40 godina, a sada je ruglo Dubrave, neposredno uz Kulturni centar. Potrebno je naći rješavanje za ovaj kompleks u što će biti uključena gradska uprava.

Provest ćemo natječaj za arhitektonsko i hortikulturno uređenje prostora oko spomenika braniteljima Dubrave koji je sada neuređen i izložen suncu tijekom cijelog dana. Poseban naglasak stavit ćemo na sadnju odgovarajuće vrste stabala koja bi stvarala prirodni hlad.

Prostor između Doma zdravlja Dubrava i Kulturnog centra sada je parkiralište, ali u sklopu prenamjene i uređenja zapuštenog nedovršenog trgovačkog centra provest ćemo natječaj za uređenje. Naša iscrpna kvartovska anketa, ali i iskustvo življenja u ovom kvartu, pokazali su da stanovnici prirodnim središtem Dubrave smatraju upravo to područje.

Bivša tržnica u Donjoj Dubravi

Prostor nekad jedine tržnice u Dubravi smještene istočno od Kazališta Dubrava u Cerskoj ulici, u vlasništvu je gradske tvrtke Tržnice Zagreb (za razliku od nove tržnice, koja je u privatnom vlasništvu). Nakon što je s radom započela nova tržnica, stara je polako počela padati u zaborav. Iako je revitalizacija tržnice najavljena 2014, ona još uvijek nije započela. Cijela površina neposredno uz jedino kazalište u Dubravi, i uz zgradu u kojoj se nalaze boksački klub i javna kuhinja, zapuštena je.

Pokrenut ćemo izradu urbanističkog plana s naglaskom na revitalizaciji tog prostora. Prostor se ne mora nužno opet urediti kao tržnica, ali je važno ostaviti ga javnoj namjeni — po mogućnosti za trg, park, igralište i/ili zelenu površinu povezanu s Dječjim kazalištem Dubrava.

Ulaz u Dubravu

Prijelaz iz Maksimira u Dubravu je na okretištu tramvaja Dubrava. Okretište Dubrava određuje naš doživljaj Dubrave i želimo mu posvetiti veću pažnju u svim mogućim segmentima.

Regulirat ćemo divlju prodaju, razmještaj, vrste i sadržaj kioska, prohodnost za ljude, biciklistički koridor, održavati travnjake i čistiti ih od smeća, poboljšati komunalnu opremu i posvetiti veću pažnju Parku prosinačkih žrtava. Na južnoj strani, na križanju Ulice Dubrava i Štefanovečke, nalaze se neodržavana zgrada i dvorište u vlasništvu Grada Zagreba.

Provest ćemo raspravu u kojoj će stanovnici Dubrave izložiti zamisli o tome kako vide budući ulaz u Dubravu te koje sadržaje žele, a urbanistički natječaj koji ćemo potom provesti imat će upravo te elemente u vidu.

U kratkoročnom pogledu povest ćemo brigu o tome da okretište izgleda urednije te da se eliminiraju divlja prodaja i divlji štandovi. Prolazak okretištem učinit ćemo sigurnijim za biciklistkinje i djecu u kolicima što je osobito bitno zbog toga što se u blizini nalazi Centar za rehabilitaciju i škola.

Zelene površine

Grad Zagreb 2019. je objavio analizu postojećih stanja i namjene površina prema podacima iz 2011. Dok je udio javnih zelenih površina u Zagrebu 7,6%, u Donjoj Dubravi on iznosi tek 0,3%, a u gornjoj 0,9%! Radi se o poražavajućim i alarmantnim podacima.

Gornju Dubravu možemo podijeliti u tri izrazito različite urbanističke cjeline: prigorska sela s pripadajućim šumama, poljima, travnjacima i velikim okućnicama; planski građena naselja — Klaku, Studentski grad i Trnovčicu; gusto izgrađene dijelove uz Aveniju Dubrava s malobrojnim i ujedno i nezaštićenim, zelenim površinama.

U Donjoj Dubravi naglasak stavljamo na dva aspekta: nedostatak parkova i javnih zelenih površina u gusto naseljenim dijelovima Donje Dubrave (MO Trnava, "30. svibnja 1990.", "Ivan Mažuranić", Donja Dubrava) te zapuštenost postojećih parkova, dječjih igrališta i javnih zelenih površina.

Park u Vinodolskoj ulici

Nestajanje javnih zelenih površina osobito pogađa stanovnike mjesnog odbora "30. svibnja 1990.". Postojeći dugogodišnji park u Vinodolskoj ulici, dječje igralište i sportsko igralište napravljeni su na privatnom zemljištu, a prethodnih je godina to zemljište izvorni vlasnik prodao. Grad, odnosno MO i VGČ Donja Dubrava, propustili su otkupiti parcele. Stanovnici mjesnog odbora sada su u opasnosti od gubitka jedine javne zelene površine za 7 000 stanovnika.

U planu je također izgradnja javnog parka / sportskog centra na površini između Sopničke i Branimirove ulice, kao zamjena za park u Vinodolskoj. Podržat ćemo uređenje te zelene površine, ali ne kao zamjenu za park u Vinodolskoj jer stanovnici Donje Dubrave trebaju oba parka.

Grad mladih Granešina

Grad mladih Granešina, bivši Pionirac, u sastavu je Holdinga koji ga već nekoliko desetljeća zanemaruje i ne održava redovito. Staviti ćemo naglasak na prometnu, posebno na pješačku i biciklističku, povezanost s ostatkom Dubrave. Do tamo se može doći:

- Dankovečkom/Sunekovom/Miroševčekom cestom koja nema prikladan pješački koridor te je opasna za hodanje ili vožnju biciklom te
- pješice ili biciklom kroz divlje izgrađeno naselje na mjestima nekadašnjih polja uz potok i trasu bivše željeznice koja je vodila do Markuševca.

Koridore koji vode do Grada mladih uredit ćemo primjerenim pješačkim i biciklističkim stazama.

Parkovi za pse

Dubrava nema niti jedan park za pse, unatoč tome što za njima postoji izrazito velika potreba. Ovaj problem posebno je izražen u Donjoj Dubravi gdje u ulicama manjka travnatih pojaseva. Stanovnice i stanovnici šeću pse po većim zelenim površinama i livadama gdje dolazi do sukoba s ostalim korisnicama i korisnicima, a nema ni dovoljno kanta za pseći izmet. U suradnji sa sugrađankama i sugrađanima po pojedinim kvartovima tražit ćemo pogodne površine koje ćemo urediti kao parkove za pse.

Perivoj Ivane Brlić Mažuranić

Riječ je o jedinom uređenom perivoju u Donjoj Dubravi koji se pretrpava skupim spravama za igranje i vježbanje, dok se istovremeno zelenilo i urednost parka ne održavaju. Uspostavit ćemo ravnotežu između onoga što je originalno zamišljeno i novih potreba te osigurati održavanje parka.

Neuređene javne zelene površine

Uredit ćemo neiskorištene i neuređene javne zelene površine te ih opremiti (stolovi i klupice, uređenje trave, koševi za smeće, pitka voda, sadnja stabala i cvijeća itd.) kako bi se stanovnice i stanovnici svih dobni skupina mogli družiti na otvorenom prostoru. Mjesta ćemo locirati prema potrebi svakog mjesnog odbora, a tamo gdje je to nužno otkupit ćemo i urediti privatna neiskorištena zemljišta. Aktivno ćemo promovirati sadnju drvoreda i zaštitnog zelenila gdje god je to moguće, a pogotovo uz pješačke zone. Sadnja drvoreda osobito je potrebna uz Ulicu Dubrava, Oporovečku/Kolakovu na mjestima gdje izostaju drvoredi, Aleju tišine prema Miroševcu, uz donji dio Grižanske, uz Čulinečku, te uz ostale prometnice prema sugestijama stanovnika.

Gradski vrtovi

Prepoznamo potrebu i potencijal za uređenje gradskih vrtova na nekoliko zasad poznatih lokacija u Gornjoj Dubravi (Trnovčica, Dubrava središte uz Av. Gojka Šuška), te ćemo u suradnji s građanima i u Donjoj Dubravi pronaći još pogodnih lokacija.

GRADSKE ČETVRTI DONJI GRAD I GORNJI GRAD — MEDVEŠČAK

Kvartovska grupa Centar okuplja članice i članove koji administrativno pripadaju dvjema gradskim četvrtima — četvrti Donji grad i četvrti Gornji grad–Medveščak. Zbog prakse zajedničkog rada u dosadašnjim procesima, kao i zbog brojnih podudarnosti koje se preklapaju u ovim četvrtima, odlučili smo predložiti objedinjeni program za obje četvrti.

Donji i Gornji grad predstavljaju povlaštene dijelove grada u različitim aspektima: od kulturnih resursa, prometne infrastrukture, pokrivenosti javnim prijevozom. Međutim ubrzano smanjenje kvalitete života dovelo je do velikog pada broja stalnih stanovnika i stanovnika u ovim četvrtima. U razdoblju između dvaju popisa stanovnika od 2001. do 2011. godine njihov se broj smanjio za više od 8 000 na području Donjeg grada te za više od 6 000 u Gornjem gradu, unatoč povećanju broja stambenih jedinica. Na odlazak stanovništva iz centra utjecali su porast cijena nekretnina, konstantan rast cijene najma kao i ubrzani intenzitet turistifikacije centra grada. Trend napuštanja centra grada održao se do današnjih dana, a posljedice prošlogodišnjih potresa neće se u potpunosti moći sagledati ni nakon ovogodišnjeg popisa stanovnika, nego tek nakon više godina.

Osnovne probleme Centra dijelimo u nekoliko kategorija:

- Obnova nakon potresa
- Promet
- Zelene površine
- Vodovodna infrastruktura
- Otpad
- Aktivacija praznih gradskih prostora
- Javne gradske površine

Obnova nakon potresa

Veliki dio zgrada u ovim dvjema, povijesno najstarijim, četvrtima grada, nastao je unazad nekoliko stoljeća. Konstrukcije mnogih objekata stoga ne zadovoljavaju suvremene protupotresne standarde zbog čega je, osim u epicentralnom području, najveći broj stradalih objekata koncentriran upravo u ovom dijelu grada.

Štete na zgradama od potresa, koji su dodatno narušili otprije zapuštene objekte, opasne su ne samo za život stanara i stanarki, kao i onih koji rade u tim zgradama, nego i svih prolaznica i prolaznika. Međutim nakon potresa u prosincu 2020, ni javne ni privatne zgrade nisu ponovo pregledane, neizvjesno je jesu li sigurne za život i boravak u njima, fasade, cigle i ukrasi padaju sa zgrada svaki dan i predstavljaju opasnost za građanke. Zbog toga ćemo:

- ponovno pregledati sve zgrade koje nisu odgovarajuće pregledane nakon potresa u ožujku 2020, a osobito zgrade bolnica, umirovljeničkih domova, vrtića i škola. Ako u Zagrebu i u Hrvatskoj nema dovoljno statičara i građevinskih inženjera, angažirat ćemo stručnjakinje i stručnjake iz inozemstva.
- osigurati građankama i građanima pomoć u prikupljanju dokumentacije potrebne za provedbu obnove stambenih zgrada;
- osigurati sigurne koridore do vrtićkih i školskih ustanova saniranjem i uklanjanjem potresnih šteta;
- učiniti dvorišta vrtića i škola Gornjeg i Donjeg grada sigurnima za boravak i kretanje djece, trajnim saniranjem i uklanjanjem potresnih šteta unutar samih dvorišta, ali i u neposrednom, za ova dvorišta prijetećem, okruženju;
- ograničiti brzinu kretanja tramvaja i teških vozila u središtu grada kako bi se smanjili trešnja i dodatno oštećivanje zgrada u neposrednoj blizini prometnica;
- obnoviti i prema protupotresnim standardima učvrstiti zgrade u centru grada. Obnovu je potrebno provoditi u skladu s preporukama za očuvanje povijesne vizure Donjeg grada.
- Problematika obnove u značajnoj je mjeri vezana uz činjenicu da se veliki dio ovih dviju četvrti nalazi u povijesnoj urbanoj cjelini grada Zagreba, koja je pod zaštitom A ili B kategorije, pa su bilo kakve promjene ili intervencije u taj prostor gotovo nemoguće i regulirane su strogim pravilima. To vrijedi i za zaštićene gradske zelene površine. Zbog stupnja zaštićenosti koji je otežavao ranije zahvate na obnovi, kao i zbog sustavnog zanemarivanja od strane gradskih vlasti, povijesne građevine uvelike su u lošem stanju i neodržavane.

Program obnove nakon potresa vidimo kao priliku za obnovu zgrada i fasada, koja je bila potrebna i prije potresa.

Promet

Promet u gradskim četvrtima Donji grad i Gornji grad–Medveščak vrlo je gust, bilo da je riječ o prometu osobnim vozilima, javnom prijevozu (tramvajima i autobusima) ili biciklističkom prometu. Istovremeno, regulacija prometa, kao i

infrastruktura nisu odgovarajuće. Prometnice često nisu u dobrom stanju, a neke su preuske za promet autobusa i drugog javnog prijevoza. Mnoge ulice, posebno u sjevernim dijelovima Gradske četvrti Gornji grad–Medveščak, nemaju nogostupe za pješake ili su na njima parkirani automobili, pa zbog toga pješaci moraju koristiti kolnik. Najkritičniji je nedostatak biciklističkih staza. U Donjem gradu pješački prostor oduzima se pješakinjama i pješacima za potrebe nefunkcionalnih biciklističkih staza. Biciklistkinje i biciklisti primorani su voziti cestom, što je često opasno za njih, ili pak pločnikom, gdje su u koliziji s pješakinjama i pješacima.

Kako bi se razriješili prometni problemi u Gornjem i Donjem gradu, poduzet ćemo sljedeće korake:

- Provest ćemo analizu potreba i stanja u strogom centru grada s ciljem zatvaranja ulica za automobilski promet, uvesti zone tzv. smirenog prometa (do 30 km/h) za dijelove gradskih četvrti u kojima se ne može zatvoriti ulice za automobilski promet, te ograničiti parkiranje u centru isključivo na parkiranje uz dozvolu. Smanjenjem prometa osobnih vozila u gradskom središtu smanjuje se emisija ispušnih plinova i poboljšava kvaliteta zraka, a time i ukupna kvaliteta života u centru.
- Proširit ćemo pješačke zone i osigurati nesmetano kretanja pješakinja i pješaka po nogostupima, posebno osobama s invaliditetom čije je kretanje često onemogućeno zbog automobila parkiranih po nogostupima.
- Obnovit ćemo tramvajske pruge i poboljšati standard tramvajskog prijevoza.
- Uvest ćemo red u dostavu robe teretnim vozilima u trgovine u središtu grada radi sigurnosti pješaka i biciklistkinja — odrediti vrijeme kad je dostava moguća i mjesta na koja se dostavna vozila mogu parkirati.
- Izgradit ćemo biciklističke staze koje će se vezivati na planirane biciklističke magistrale koje povezuju centar s drugim gradskim četvrtima (magistrala Centar od Zagrebačke ceste preko Deželićeve do Svetice, ruta iza Botaničkog vrta–Crnatkova–Haulikova).
- Zaštitit ćemo građane i građanke na iznimno opasnom pružnom prijelazu u Jagićevoj ulici; na prijelazu trenutno postoji rampa, međutim učinkovita bi se zaštita postigla izgradnjom pothodnika koji bi spajao Trešnjevku i Donji grad.
- Uvest ćemo nove i češće autobusne linije na području Gornjeg grada.

Manjak parkirnih mjesta evidentiran je kao gorući problem središnjeg dijela grada. Parkiranje na postojećim parkirnim mjestima nije dobro regulirano. U nedostatku parkirnih mjesta mnogi građani i građanke parkiraju ili zaustavljaju vozila nepropisno, npr. na sredini ceste, ometajući pritom ostale sudionice i sudionike u prometu, posebno javni prijevoz. Rješenje tog problema vidimo u dugoročnom razvoju javne prometne infrastrukture i alternativnih prijevoznih sredstava (bicikl, romobil), smanjenju automobilskog prometa u centru, čime bi se smanjila potreba za parkirnim mjestima.

Problem manjka parkirnih mjesta riješit ćemo razvojem javne promente infrastrukture i poticanjem alternativnih prijevoznih sredstava kako bi se rasteretio automobilski promet u centralnom cijelu grada.

Zelene površine

Zelene zone imaju različite klimatske funkcije, poput filtriranja zraka, povećanja vlažnosti, smanjenja toplinskih udara te upijanja i otjecanja oborinskih voda. Dok u Donjem gradu kao i u južnoj liniji Gornjeg grada — Medveščaka manjka zelenih površina, specifičnost podsljemenskih dijelova četvrti Gornjeg grada — Medveščaka jest velik broj zelenih površina. Stoga je važno održavanje i uređenje postojećih zelenih površina. Iako su one u središtu grada zaštićene, često su zapuštene, nedovoljno i neredovito održavane, bez sadržaja za stanovništvo. Redovito ćemo ih održavati, a njihovu infrastrukturu (klupe, igrališta, stolove, kante za otpatke) unaprijediti. Neke od intervencija koje ćemo provesti su:

- U svakom parku, park-šumi i na drugim zelenim površinama postaviti ćemo barem jedan javni wc. Trenutan broj javnih wc-a na području čitavog grada, pa tako i centra, nedovoljan je.
- Poticati ćemo aktivnosti ozelenjivanja malih površina ispred zgrada. Takve aktivnosti imaju pozitivan učinak na smanjenje zagrijavanja, kvalitetu zraka i na stvaranje prirodnog klimatizacijskog sustava.
- Postaviti ćemo više klupa na zelenim površinama te duž nogostupa u pješačkim zonama u središtu grada, primjerice u Staroj Vlaškoj, na zelenom prostoru u Jurkovićevoj ulici.
- Uvesti ćemo redovito održavanje zelenih površina, što obuhvaća pravilno i redovito obrezivanje drveća i raslinja, kao i akcije redovitog uklanjanja korova (npr. ambrozije).
- Intenzivirati ćemo sadnju drvoreda u donjogradskim ulicama (Martićeva, Šubićeva, Zvonimirova, istočna strana Branimirove tržnice).
- Zeleni prostor oko Meštrovićeva paviljona na Trgu žrtava fašizma oživiti ćemo sadnjom magnolija i drugog ukrasnog drveća i grmlja.
- Educirati ćemo građane s ciljem poticanja na ozelenjavanje zajedničkih krovova terasa i balkona na stambenim zgradama u središtu grada. Građanima i građankama pružat ćemo potporu pri uređivanju i održavanju zajedničkih stanarskih vrtova/parkova unutar blokova i u dvorištima stambenih zgrada.

- Proširit ćemo postojeće pješačke zone. To se odnosi na ukidanje parkirališta, proširenje nogostupa i sadnju drvoreda u Vlaškoj između Branjugove i Draškovićeve, čime će se ovaj dio pretvoriti u nastavak pješačke zone od Europskog trga. To se odnosi i na proširenje u pješačke zone u Masarykovoju ulici.
- Uredit ćemo pseće parkove.
- Obogatit ćemo parkove i park-šume kroz ugradnju edukativnih i multifunkcionalnih sadržaja (npr. betonskih ili metalnih stolova za šah, stolni tenis) koji služe kao mjesto susreta građanki i građana.
- Prekinut ćemo devastaciju šumskih površina (npr. park-šume Kraljevec) kroz pošumljavanje, uređivanje pješačkih staza i prijelaza preko vodotokova.
- Unaprijedit ćemo funkcionalnost i informacije na sučelju Zelenog katastra kako bi bio korisniji i sveobuhvatniji.

Vodovodna infrastruktura

Zbog prevelike izgradnje i širenja izgradnje na zelenu zonu Medvednice, smanjenje zelenih površina i udjela prirodnog terena izravno utječe na povećanje količine vode koju sustav odvodnje oborinskih voda treba prihvatiti tijekom kiše. Ta pojava osobito je prisutna prilikom nestajanja površina koje su bile ili su mogle biti pokrivene grmljem i stablima. Upravo je centar grada zbog svoje velike izgrađenosti posebno ugrožen, što se pokazalo za vrijeme prošlogodišnjih obilnijih oborina kada su stanovnice i stanovnici Donjeg grada pretrpjeli značajne štete od poplave. Sustav odvodnje oborinskih voda u cijelom je gradu u vrlo lošem stanju, što posebno vrijedi za stare dijelove grada. Šahtovi su često začepljeni i neočišćeni, cijevi su neprohodne, a na nekim dijelovima su i popucale. Situacija sa šahtovima dodatno je pogoršana nakon potresa u ožujku, kada je mnogo građevnog i drugog materijala palo na ulice i dodatno ih začepilo. S obzirom na sve ubrzanije klimatske promjene, koje sa sobom povlače i ekstremne vremenske nepogode, problemi velikih oborinskih kiša s vremenom će se samo povećavati. Kako bi se ovaj problem riješio, osigurati ćemo da se:

- pregledaju i očistite svi šahtovi, kako bi postali funkcionalni i prohodni;
- pregledaju odvodne cijevi, uklone potencijalna oštećenja te da se zamijene; tu infrastrukturu nužno je redovito čistiti, održavati i po potrebi popravljati, kako bi se poboljšalo otjecanje oborinskih voda.

Otpad

Građani i građanke Gornjeg i Donjeg grada nezadovoljni su neredovitim i prerijetkim odvozom otpada te neadekvatnim prostorom za smještaj kanta i kontejnera za otpad koji ometaju pješake, biciklistkinje te nagrđuju izgled grada.

Organizirat ćemo češći i bolje usustavljen odvoz otpada te razmotriti ugradnju podzemnih spremnika kao načina za efikasnije upravljanje prostorom.

- Na području Donjeg i Gornjeg grada pravilno ćemo rasporediti mjesta (zelene otoke) za odlaganje otpada i reciklažna dvorišta.
- Ravnomjerno ćemo rasporediti koševe za otpatke.
- Organizirat ćemo redovitije čišćenje javnih površina i pranje ulica te čišćenje snijega tijekom zimskog perioda.
- Za građevinske tvrtke i privatne osobe koje obavljaju građevinske radove uvest ćemo obvezu da na odgovarajući način tijekom radova skupljaju i odvoze šutu i glomazni otpad s pločnika.

Aktivacija praznih gradskih prostora

Centar grada obiluje praznim prostorima u gradskom vlasništvu, pogotovo na pojedinim relacijama poput Ilica–Trg Francuske Republike, Jurišićeva, Vlaška ulica ili Nova ves. Ove ćemo prostore aktivirati i staviti u javnu i komercijalnu funkciju (na primjer otvaranje obrta, održavanje aktivnosti poput zborova građanki i građana) da svojom djelatnošću doprinesu funkcioniranju i razvoju centra grada. Pritom treba uzeti u obzir potrebe pojedinih lokaliteta. U nekim dijelovima Gornjeg grada, primjerice na području MO Medveščak, postoji potreba za trgovinama osnovnim potrepštinama, što je moguće riješiti davanjem u najam praznih gradskih prostora. Osim što bi aktivacija praznih gradskih prostora doprinijela poboljšanju života zajednice i izgledu samih gradskih četvrti, donijela bi i druge koristi, poput smanjenja prometa na razini gradskih četvrti i grada.

Posebnu kategoriju praznih i neiskorištenih gradskih prostora čine velika gradska područja u javnom vlasništvu koja su do sada bila neiskorištena ili nedovoljno iskorištena, a koja predstavljaju zalag za ekonomičan, socijalno pravedan i ravnomjeran razvoj grada. Ove ćemo prostore revitalizirati, osobito vodeći računa da budu na korist stanovnicama i stanovnicima gradskog središta.

- Blok Badel uredit ćemo tako da u njemu podjednako budu zastupljeni javni sadržaji, servisi, javno najamni stanovi i privatne investicije.
- Prvu hrvatsku tvornicu ulja u Branimirovoj, simbol industrijske baštine Zagreba, prenamijenit ćemo u muzej i edukacijski prostor.
- U sklopu prostora bivšeg Muzeja automobila "Ferdinand Budicki" napraviti ćemo višenamjensko rekreacijsko i sportsko igralište. Prenamijeniti ćemo taj prostor za susrete građana i u izvedbene svrhe. Dio prostora prenamijeniti ćemo u klupski i koncertni prostor, uz primjerenu izolaciju zvuka.

- Prostor Autonomnog kulturnog centra “Medika” u Pierottijevoj ulici nakon godina zapuštenosti značajno je stradao u potresu. Razmotrit ćemo mogućnost sanacije i obnove prostora kako bi nastavio služiti dosadašnjoj namjeni.

Javne gradske površine

Javne gradske površine moraju funkcionirati za “produženi dnevni boravak” građankama i građanima, a u centru Zagreba, koji služi kao mjesto susreta svih građanki i građana, ta funkcija posebno je istaknuta. Međutim, pješački prostori i nogostupi svakodnevno se oduzimaju onima kojima su prvenstveno namijenjeni. Tkalčićeva ulica i druge ulice središta grada prenatrpane su turističkim sadržajima, terase kafića uzurpiraju pločnike, a javne površine namijenjene pješakinjama i pješacima već su ionako ugrožene parkirnim mjestima i nepropisno označenim biciklističkim stazama. Opći je dojam stanovnica i stanovnika centra da ovim dijelom grada vlada komunalni nered.

Kako bi se ti problemi riješili, uvest ćemo:

- Regulaciju javnih površina koje zauzimaju ugostiteljske terase. (Poseban slučaj komunalnog nereda odnosi se na nepridržavanje odredaba o radnom vremenu — založit ćemo se za uvođenje reda u noćni rad tih objekata, osobito terasa.)
- Gradnju javnih zdenaca (česmi) s pitkom vodom na frekventnim punktovima u pješačkim zonama (npr. Kaptol, Mihaljevac, Cmrok, Rokov perivoj i Park-šuma Tuškanac, Martićeva ulica, Trg žrtava fašizma). Također, popraviti ćemo povijesne česme na Trgu Ivana Mažuranića i Trgu Petra Krešimira IV. Česmu na Cvjetnom trgu zamijenit ćemo novim, funkcionalnim, modelom, dok ćemo Manduševcu vratiti njegovu povijesnu uloga javne česme.
- Obogaćivanje javnih površina infrastrukturom koja omogućuje pristupačnost, upotrebljivost te multifunkcionalnost, npr. kroz opremanje javnih površina tzv. uličnim namještajem.
- Proširenje pješačkih puteva, npr. ponovnim stavljanjem u funkciju Nadbiskupskog puta između parka Ribnjak i Kaptola.
- Uređenje zapuštenih gornjogradskih stuba, npr. Becićevih stuba te puta do Šenoine kuće, Kozarčevih stuba, Schlosserovih stuba i Stuba Mije Slavonske koje ćemo urediti u novi javni park.

U Donjem gradu zapušteno je mnogo javnih prostora kojima ćemo vratiti prijašnju svrhu ili ih prenamijeniti na dobrobit svih stanovnica i stanovnika.

- Obnovit ćemo staru zgradu tržnice u Banimirovoj i vratiti taj prostor u funkciju. Tržnicu ćemo urediti tako da ima višenamjensku ulogu. Tijekom dana taj će prostor, kao i dosad, služiti kao tržnica, a stražnji prostor (na sjevernoj strani) uredit ćemo kao edukacijski botanički centar.
- Srednjoškolsko igralište između Klaićeve, Kačićeve i Kršnjavoga uredit ćemo kao višenamjenski prostor za rekreaciju građanki i građana. To podrazumijeva uređenje postojećih igrališta i prenamjenu dijela tog prostora kako bi se njime, među ostalima, mogli koristiti i skejter, a tijekom zimskog perioda urediti kao klizalište.

GRADSKA ČETVRT MAKSIMIR

O gradskoj četvrti

Područje Gradske četvrti Maksimir većinom se smatra poželjnim dijelom grada za život, ponajviše zbog zelenila i pretežno kvalitetnog stambenog fonda. Zbog toga svjedočimo velikom interesu građevinskih tvrtki koje već godinama proglašuju stambene kapacitete koje ne prati adekvatna infrastruktura. Kvaliteta života u četvrti popraćena je i relativno visokim cijenama nekretnina koje se u nekim dijelovima kreću i do 3 500 eura po kvadratu što doprinosi gentrifikaciji pojedinih dijelova četvrti, ali i otvara prostor za građevinske špekulacije.

Za potrebe ovog pregleda podijelili smo gradsku četvrt u četiri cjeline koje odražavaju specifične karakteristike četvrti i koje se suočavaju s različitim problemima:

Prvi segment čine južni nizinski Mjesni odbori **“Eugen Kvaternik”**, **Mašićeva** i **Ružmarinka** koji su izgrađeni i visoko konsolidirani, dobro prometno premreženi, blizu su centra grada, dječjih vrtića i osnovnih škola, a u kojima su lako dostupne razne trgovine, obrti i visokoškolske ustanove. Kao nedostaci života u njima ističu se problemi dotrajale vodovodne infrastrukture, jutarnje i popodnevne prometne gužve, manjka parkirališnih mjesta, nepostojanja biciklističke infrastrukture i pješačkih zona, neadekvatnog gospodarenja otpadom, nedostatka kulturnih i zabavnih sadržaja.

Drugi segment čine Mjesni odbori **“Dinko Šimunović”** i **Dobri dol** koji obuhvaćaju srednji pojas izveden kao spoj nizinskih konsolidiranih urbanih područja pretežno mješovite namjene i gornjih brdskih srednje konsolidiranih područja stambene namjene u blizini velikih bolnica (KB Merkur, KBC Zagreb–Rebro, DB Srebrnjak), zbog kojih je povećan protok prometa kao i potreba za parkirališnim mjestima. Problem predstavlja i sve veća izgrađenost, nedostatak prometne povezanosti u smjeru zapad–istok te prostorna razjedinjenost.

Treći segment čine Mjesni odbori **Kozjak**, **Remete**, **Bukovac**, **Dotrščina** i **Maksimir** u sjevernom brdovitom dijelu četvrti koje karakterizira niskokonsolidirano područje stambene namjene s velikim, neuređenim, zelenim površinama. Prostor je izgrađen pretežno obiteljskim kućama uz koje se još uvijek, u manjoj mjeri, nalaze vinogradi i voćnjaci, a područje između Park-šume Dotrščina i Parka Maksimir bogato je poljoprivrednim površinama. Područje je prometno slabo premreženo, uz relativno adekvatne prometnice u smjeru sjever–jug, no nedostaju prometnice koje bi povezivale istok i zapad četvrti. Uslijed izostanka urbanog planiranja velik broj prometnica nema pločnik te je kretanje pješaka jedan od gorućih problema. Nedostaju trgovine živežnim namirnicama što dijelom uzrokuje povećanje prometa na tom području četvrti. Infrastrukturni su nedostaci neodvajanje slivnih i kanalizacijskih voda te opasnost od klizišta. Kao i u drugim dijelovima četvrti,

sve je prisutnija neplanska, “štapićasta”, izgradnja koja nije praćena povećanjem kapaciteta vrtića i škola.

Četvrti segment čini Mjesni odbor **Maksimirska naselja**, jedan od najvećih po površini i broju stanovnika. Obuhvaća velik broj sadržaja poput nogometnog Stadiona Maksimir, SRC Svetice, Zoološkog vrta, Agronomskog fakulteta, Fakulteta šumarstva i drvne tehnologije i Ekonomskog fakulteta, tvornice Kraš te okretišta tramvaja Borongaj. Stambeni dio ovog područja dijeli se na izgrađeno konsolidirano područje niske gradnje i stambene namjene — Željezničku koloniju te urbano izgrađeno visokokonsolidirano područje mješovite namjene na Ravnicama. Unatoč urbanoj gradnji, nedostaju parkirališna mjesta, kapaciteti škola i vrtića nedostadni su, a u blizini nema ni tržnice. Zbog željezničke pruge ovaj je dio odvojen od susjedne gradske četvrti te postoji velik broj divljih pješačkih prijelaza preko iste. Iza tvornice Kraš nalazi se staro naselje Ravnice koje nije urbanistički uređeno. Prostor od Tenis centra Maksimir do Mandlove ulice neizgrađeni je dio četvrti koji ima potencijal za pametnu zelenu urbanu plansku gradnju koja će sadržavati prostore društvenog sadržaja te neophodni vatrogasni dom.

Izazovi Gradske četvrti Maksimir

Cestovna povezanost

Veći dio Maksimira nalazi se na obroncima Medvednice s uzdužnim vijugavim cestama koje prate stare puteve. Nova gradnja, mahom stambenih objekata na manjim parcelama, prati postojeći raspored uskih ulica neadekvatnih za nove kapacitete rastućeg stanovništva. Osim komunalne infrastrukture, razvoj ovog dijela ne prate ni drugi sadržaji, pa stoga stanovnici sjevernog dijela četvrti tek manji dio potreba mogu obaviti pješice, što područje čini manje privlačnim ugostiteljima i trgovkinjama, a podobnim za rekreacijske i kulturno-edukativne sadržaje.

Jačanje povezanosti u smjeru istok–zapad riješit će problem opterećenosti vertikalno orijentiranih ulica.

Jednom kada prijeđemo liniju Petrove ulice u zapadnom dijelu četvrti, odnosno Maksimirsku cestu u istočnom dijelu, povezanost u smjeru istok–zapad prestaje teći unutar koherentnog urbanog sustava. Najsjevernija “horizontalna” poveznica je Bijenička cesta koja završava iznad Kozjaka kao slijepa ulica.

Problemi javnog prijevoza

Javni prijevoz sjeverno od Maksimirske ovisi o autobusnom prometu. Sama je pokrivenost ulica javnim prijevozom dobra, ali u sjevernom dijelu četvrti prisutni su isti problemi kao i u ostatku cestovnog prometa: zastoji u periodima gužvi i ograničenost prometovanja u smjeru istok–zapad.

Lokalna cestovna infrastruktura neprilagođena je potrebama gradskog autobusa. Brojne ceste preuske su da bi druga vozila zaobišla autobus, a situaciju dodatno otežavaju vozila parkirana uz pločnik. Na stanicama često nema klupa, nadstrešnica, rasporeda vožnje ni ugibališta.

Južni dio četvrti, povezan tramvajem, u puno je boljoj poziciji, no i tu su potrebna poboljšanja. Potrebno je ispitati mogućnosti uvođenja tramvajske linije u smjeru sjever–jug. To bi se umnogome riješilo probleme vezane uz javni promet u sjevernom dijelu četvrti jer bi rasteretilo potkapacitirane prometnice ukidanjem autobusnih linija i povezivanjem razvijenom tramvajskom infrastrukturom u donjem dijelu četvrti.

Parkiranje

Kako je veći dio četvrti stambenog karaktera, a automobil se ističe kao omiljeno prijevozno sredstvo, javljaju se problemi parkiranja slični onima u ostatku grada. U konkretnom slučaju Maksimira potencijalni prostor za parkiranje automobila koji nije uz samu cestu postoji, no nije organiziran, što od samih vlasnika i vlasnica zgrada, što od Grada. Trenutno su gradski stupići glavno oruđe borbe protiv parkiranja po nogostupu, no sustavno i potpuno planiranje pješačkih površina nudi kvalitetnije opcije.

Problem dnevnog parkiranja korisnika koji sami nisu stanari i stanarke u gradskoj četvrti Maksimir uočljiv je u neposrednoj blizini specifičnih sadržaja kao što su bolnice, stadion, Park Maksimir, Kvaternikov trg.

Pješačka i biciklistička infrastruktura

Maksimir bi, kao izuzetno zelena gradska četvrt, trebao biti prohodan barem na području oko svojih zelenih i parkovnih sadržaja, a trenutno kvalitetno kretanje sjevernim dijelom četvrti nije moguće zato što su pješačke površine zapuštene, nesigurne ili nepostojeće. Uvođenje jednosmjernih ulica i zona usporenog prometa (ZONA 30) u urbanistički konsolidiranim dijelovima četvrti poboljšat će sigurnost pješaka i pješakinja, integrirati biciklistički i automobilski promet te povećati kvalitetu života.

U cilju demotiviranja parkiranja na nogostupu projektirat ćemo površine koje odgovaraju potrebama pješaka sa sadržajima kao što su drvoredi, javne česme i klupe. Tamo gdje nije moguće integrirati biciklistički i automobilski promet, projektirat ćemo biciklističke staze.

U sjevernim dijelovima četvrti nema dovoljno pješačkih prijelaza, a kod postojećih treba unaprijediti njihovu sigurnost.

Bolja povezanost pješačkim prolazima ispod željezničke pruge omogućit će stanovnicima i stanovnicama Gradskih četvrti Maksimir i

Peščenica– Žitnjak pristup javnim sadržajima koje međusobno dijele.

S obzirom na to da se četvrt prostire preko desetak brijegova, radit ćemo na uvođenju sustava stepenica, po uzoru na Šalatu i Gornji grad, kako bi se dalo veću fleksibilnost pješačkom kretanju kroz četvrt.

Biciklističke staze postoje djelomično na samom rubu četvrti, na početku Heinzelove ulice, na najistočnijoj dionici Maksimirske ulice te na Aveniji Gojka Šuška. Iako je dobar dio četvrti na uzbrdici, biciklistička infrastruktura svakako će biti dio prometne strategije. Osigurati ćemo siguran biciklistički pristup Parku Maksimir u koji mnogi dolaze biciklom. Na mnogim mjestima u četvrti nedostaju stalci za bicikle ili su loše izvedeni. Rakovčeva i Štoosova prve su ulice u Zagrebu u kojima je prije desetak godina uveden pilot–projekt označavanja zajedničkog kretanja bicikala s ostalima na kolniku ceste (engl. sharrows). Te oznake ćemo obnoviti te ih uvesti i u druge, ravničarske dijelove četvrti.

Promet ispred škola i vrtića

U više slučajeva prometne ulice prolaze direktno ispred ulaza u škole i vrtiće, a ograničavanje brzine rješava se uspornicama koji su postavljeni samo oko glavnog ulaza. Ceste i nogostupi oko blokova u kojima su škole ili vrtići bit će prilagođeni dječjoj upotrebi i sigurnosti tako da se na njima ne dopušta parkiranje, da budu fizički odvojeni od ceste i dovoljno široki kako bi djeca mogla vidjeti automobile i obratno.

Promet ispred bolnica

Pristupne ceste ispred bolnica nemaju adekvatne kapacitete u skladu sa zahtjevima modernih bolnica. Uglavnom se radi o zavojitim dvosmjernim cestama s po jednom trakom u svakom smjeru, bez sustava zaustavljanja i pristupa bolničkom parkiralištu, koji je često premalog kapaciteta. Primjer je toga rotor blizu bolnice Rebrowa koji spaja Kišpatićevu s dvama krakovima ulice Jordanovac te se dijagonalno na sam rotor nastavlja ulaz u bolnicu s rampom. Nespretno riješeno parkiralište bolnice i sam rotor stvaraju gužvu, uzrokuju zaustavljanje automobila na rotoru i u ulicama te ogromnu količinu automobila parkiranih po nogostupima. Za početak ćemo smanjiti nagib na ulazu u bolnicu koji se nalazi na samom rotoru kako bi automobili mogli lakše ulaziti i izlaziti te povećati nadstrešnicu i količinu sjedišta na autobusnoj stanici i pomaknuti je više prema dvorištu bolnice. Dugoročno ćemo istražiti bolje rješenje za parkiranje unutar same parcele bolnice kao i kvalitetniji sustav ugibališta za zaustavljene automobile i taksije.

Mali i veliki odgovori na izazove Zeleni Kvatrić

Vanjski je dio Trga Eugena Kvaternika nakon uređenja ostao odviše tehničko-funkcionalan i ne privlači ljudi da se na njemu zadržavaju. Nekadašnja tržnica ih je zadržavala i okupljala, a sada se trgom samo prolazi. Čak i staklene cvjećarnice pridonose dojmu "grobља", kako se kolokvijalno naziva Trg Eugena Kvaternika.

Građani ga izbjegavaju, a najgore je ljeti kad se tamna površina užari. Stoga ćemo tražiti rješenje koja će omogućiti da se površina ozeleni i oblikuje primjerenije potrebama građanki i građana. Pozornicu, koja se gotovo uopće ne koristi za događanja, trajno ćemo ukloniti, a postojeće terase preseliti na njeno mjesto. To će otvoriti logične, trenutno blokirane, pješačke pravce.

S Kvartića ćemo ukloniti pozornicu koja se ne koristi, ozeleniti površinu te otvoriti blokirane pješačke pravce.

CKI Maksimir prepoznatljiv svima

Centar za kulturu Maksimir nalazi se u Schwartzovoj ulici, uvučen u odnosu na cestu, u neposrednoj blizini OŠ Vladimir Nazor i nekoliko zelenih površina te dijeli parkiralište s Domom zdravlja. Centar nudi pregršt vlastitog programa i programe vanjskih korisnika te najam dvorane. Programi obuhvaćaju sve starosne skupine te pokrivaju aktivnosti od kreativnih do sportskih sadržaja. Centar upravlja i galerijom Crta što je zapravo hodnik, a koji se financira kroz pozive za Javne potrebe u kulturi Grada Zagreba. Od 2015. mnoge aktivnosti su zamrle, Centar je slabo vidljiv i slabo surađuje s odgojno-obrazovnim institucijama. Riješit ćemo pitanje imovinsko-pravnih odnosa i vlasništva te omogućiti Centru potpuno upravljanje svim prostorima kao i razvoj raznolikih programa te otvaranje prema različitim tipovima korisnika i korisnika, građanskim inicijativama i snažnijem angažmanu u zajednici.

Hoću plac!

Tržnica Kvatrić, smještena na rubnom dijelu gradske četvrti Maksimir, bila je jedna od većih i važnijih gradskih tržnica i davala je trgu posebno obilježje, a 2001. premještena je na ugao Martićeve i Šubićeve, te sada spada pod Gradsku četvrt Donji Grad. Na području Maksimira upisane su 2 tržnice (Kažotičev trg i Borongaj), ali danas niti jedna nije u funkciji, odnosno na Kažotičevu trgu otvoren je samo jedan dućan. Na nekadašnjoj tržnici Borongaj sada se nalazi parkiralište IV. zone. Tržnicu na Kažotičevu trgu ćemo obnoviti te razviti prateću infrastrukturu poput zone dostave i parkirališta. Nedostatak trgovina svježim namirnicama u sjevernim dijelovima četvrti može se riješiti stvaranjem mreže malih gradskih tržnica.

Pješačko-biciklistička staza Bliznec

Geomorfologija koja prati potok Bliznec koji teče duž četvrti od sjevera prema jugu stvorila je put najmanjeg nagiba prema ulazu u Park prirode Medvednica. Kao alternativni prometni pravac koji povezuje donji dio grada s Medvednicom koriste se ulice Jazbina i Čret te Svetošimunska cesta koje prate tok potoka Bliznec. Na tim prometnicama većinom ne postoji pločnik i povećan je promet, što narušava kvalitetu života i ugrožava stanovnike tih ulica.

Izgradnja pješačko-biciklističke staze uz potok Bliznec stvorit će rekreacijski prostor, povećati sigurnost biciklistkinja i biciklista te približiti PP Medvednicu jugoistočnom dijelu grada.

Staza se može nadovezati na području Gradske četvrti Peščenica–Žitnjak gdje se u produžetku toka potoka Bliznec nalazi Šetalište Vesne Parun. Stazu ćemo proširiti do savskog nasipa što će stvoriti jedinstvenu rekreacijsku zonu koja povezuje rijeku Savu s PP Medvednica. Sam potok okružen je uglavnom neuređenim urbanim zelenilom i šumom. Uređenjem te zone stvorit ćemo dodanu vrijednost za to područje četvrti i podići sigurnost i kvalitetu života njenih stanovnica i stanovnika.

Proširenje Parka Maksimir na zapadu (zona Z1 u GUP-u)

Prostor omeđen Prilesjem, Bukovačkom i neimenovanom ulicom koja ih spaja na sjeveru označen je kao Z1. Prostor je dovoljno velik da se na njega mogu smjestiti rekreativni i društveni sadržaji koji zbog zaštite ne mogu biti u Parku Maksimir. Tim će se proširenjem podići kvaliteta života u ovom preizgrađenom i prometno opterećenom dijelu grada. Prostor ćemo razviti kao multifunkcionalni zeleni prostor sa sportskim sadržajem dostupnim 24 sata na dan. S postojećim nogometnim igralištima duž ulice Prilesje činit će i skladan urbanistički potez namijenjen rekreaciji.

Park zdravlja Maksimir

Područje Mjesnog odbora Maksimir, omeđenog ulicama Barutanski jarak, Kozjak, Rebar, Salopekova i Tučanova, GUP navodi kao javni park. Međutim, zbog zapuštenosti, prostor je trenutno neupotrebljiv i neprohodan. Prema idejnom rješenju arhitektonskog biroa Njiric+ projekt uključuje uređenje parka, biciklističke i trim-staze, sprave za vježbanje i paviljone za sportsku rehabilitaciju i masažu te prostor za šetanje kućnih ljubimaca. Uređenje pješačke staze kroz park omogućit će bolju povezanost Mjesnog odbora Maksimir i Mjesnog odbora Kozjak te olakšati stanovnicama i stanovnicima koji dolaze iz smjera Barutanskog jarka pristup Domu zdravlja Kozjak, ljekarni, vrtiću Mali Princ i Područnoj školi Kozjak.

Kvartovski trg u Makrsimirskoj kod Harambašićeve

Trenutno u Gradskoj četvrti Maksimir ne postoji centralno mjesto okupljanja stanovnica i stanovnika, odnosno trg koji bi s pripadajućim sadržajima mogao biti središte događanja u Maksimiru. Iako Kvaternikov trg pripada četvrti, on se nalazi na njezinom rubu i ima identitetski značaj na razini cijelog grada.

Četvrti nedostaje središnje okupljalište, pa ćemo razmotriti razvoj takvog mjesta na prostoru oko CKI Maksimir i Doma zdravlja i Porezne uprave.

Idealnu lokaciju za kvartovski trg predstavlja prostor iza DM-a na Maksimirskoj koji već funkcionira kao otvorena gradska ploha, a koji se nalazi u neposrednoj blizini Centra za kulturu i informacije Maksimir, Doma zdravlja, Porezne uprave, Ministarstva uprave i pravosuđa, HZZO-a i XV. gimnazije. Ispitat ćemo mogućnost povezivanja prostora uz Maksimirsku ulicu stvaranjem pješačke zone s prostorom Općine, Doma zdravlja i CKIM Maksimir koji predstavljaju društveno-administrativno središte četvrti.

GRADSKA ČETVRT NOVI ZAGREB — ISTOK

Novi Zagreb–istok gradska je četvrt u nizinskom području južno od rijeke Save, danas najprepoznatljivija po brdu otpada Jakuševac koje je cijeli kvart obilježilo smradom i teškim onečišćenjem zraka. Vjerujemo da naša gradska četvrt svojim stanovnicima i stanovnicima može ponuditi puno više upravo zahvaljujući bogatoj baštini urbanizma 70-ih godina prošlog stoljeća koju čine mnogobrojni parkovi u istočnom dijelu Plave potkove, parkovi unutar naselja i zelene površine između zgrada. Na tim zasadama ćemo graditi našu četvrt u budućnosti: planski promišljati prostor počevši od raspodjele spremnika za otpad, uspostavljanje mreže biciklističkih staza i davanje prednosti pješakinjama i biciklistima u prometu do planskog razvoja kvartova sukladno potrebama stanovnica i stanovnika te stvaranja i njegovanja parkova i manjih zelenih površina. Držimo da svi koji su pronašli svoj život u jednom od 11 kvartova naše četvrti — **Zapruđu, Utrini, Travnom, Dugavama, Jakuševcu, Hreliću, Velikom Polju, Buzinu, Soboštini, Sopotu ili Središću** — zaslužuju živjeti **u prostoru po mjeri čovjeka**, kretati se sigurno šetnicama i biciklističkim stazama, služiti se kvalitetnim javnim prijevozom, uživati u čistom kvartu i zelenilu te obogaćivati um i dušu kulturnim događanjima. Želimo Zagreb koji će biti moderno mjesto kvalitetnog i održivog urbanog života.

Odlagalište Jakuševac i otpad

Odlagalište Jakuševac nužno je zatvoriti što prije, ali to se ne može dogoditi preko noći. Njegovo zatvaranje kasni već deset godina, ali možemo odmah početi **povećavati postotak razvrstanog otpada**, odnosno smanjivati količinu ostatnog otpada koji se odlaže na deponij. To vrijedi za cijeli Zagreb.

Za razvrstavanje otpada “na kućnom pragu” potrebno je prilagoditi smetlarnike u stambenim zgradama te istodobno racionalizirati potrebe za spremnicima na ulici i “zelenim otocima” u dogovoru sa stanarkama i stanarima, odnosno predstavnicima stanara, mjesnim odborom i Čistoćom. Za ulični otpad koševi i spremnici trebaju imati **poklopce koji će spriječiti vrane** da rasipaju otpad u okoliš. Osigurati ćemo češći odvoz otpada, i kućnog i gradskog, te **uvesti podzemne spremnika za otpad** koji će zamijeniti ulične spremnike gdje god je to moguće i opravdano.

Inzistirati ćemo i na hitnom prelasku iz otvorenog tipa kompostiranja u **zatvoreni tip** kako bi se posve uklonio smrad kompostane u gradskoj četvrti. Radit ćemo na što hitnijoj **obustavi rada drobilice građevnog otpada** kako bi se zadovoljili najviši standardi prema kojima se nusprodukt drobljenja otpada ne emitira u atmosferu. Provođenje tih stavki ovisi o postojećim ugovorima Grada Zagreba, međutim prioritet treba biti **uspostava gradskog sustava za obradu i zbrinjavanje otpada bez ugrožavanja zdravlja građanstva**.

Radi smanjenja nerazgradivog otpada, kroz Mjesni odbor Utrina pokrenut ćemo akciju **obustavu korištenja jednokratnih plastičnih vrećica na tržnici** u sklopu edukacija za građanke i građane — korisnice tržnice — o otpadu i razvrstavanju otpada. Dugoročno ćemo povući sredstva za **obnovu tržnice** iz fondova Europske unije.

Dio problema s otpadom je i narušena kvaliteta zraka u cijeloj gradskoj četvrti. **Informirat ćemo javnosti o onečišćenju zraka** i njegovu sustavnom mjerenju te **postaviti ekran na mjernu postaju za kvalitetu zraka u Dugavama kakav imaju druge mjerne postaje od DHMZ-a, s ciljem informiranja građanki i građana o kvaliteti zraka u njihovom kvartu.** Dio odgovornosti za narušenu kvalitetu zraka snose i svinjogojske farme u Jakuševcu. Radit ćemo na iznalaženju rješenja kako bi se farme mogle premjestiti s područja Jakuševca počevši s revizijom postojećih nepravilnosti u tom procesu sve dosad.

Parkirališta, promet, ceste i nogostupi

Nedostatak parkirališnih mjesta velik je problem u svim kvartovima. Dio problema može se riješiti **reorganizacijom naplate parkiranja, pri čemu treba uzeti u obzir potrebe i prava stanarki i stanara i dati im prednost**, a dio je nužno riješiti **poticanjem građanki i građana da se služe drugim oblicima prijevoza: tramvajem, autobusom, biciklom i vlakom.**

Velik prostorni potencijal gradske četvrti upravo su široke ulice i ceste na kojima se mogu označiti **propisane biciklističke staze, odvojene od pješačkog i automobilskog prometa.** U najkraćem roku nužno je resurse gradske četvrti uložiti u uspostavu biciklističkih staza duž glavnih prometnih pravaca: Ulicom Damira Tomljanovića, Avenijom Dubrovnik, Ukrajinskom i Islandskom ulicom te Vatikanskom ulicom u smjeru istok–zapad, zatim Avenijom Većeslava Holjevca, Ulicom SR Njemačke i Sarajevskom cestom u smjeru sjever–jug te **uspostaviti neprekidnu biciklističku stazu prema Buzinu, Velikom Polju i Velikoj Gorici.** U kasnijoj fazi planirat ćemo kapilarno širenje staza. Sukladno tome osigurat ćemo mjesta za **parkiranje bicikala na svim trgovima i prometno-komunikacijskim čvorovima** te u parkovima, a sve u obliku klamerica. Vodit ćemo brigu o uklapanju biciklističkih staza u razvoj parkova. Na Mostu mladosti izgradit ćemo rampu za uspon na most bez spuštanja s bicikla.

Ulaganje u javni prijevoz ima prioritet za razvoj grada. Cilj je **produživanje tramvajske pruge od okretišta u Zapruđu Sarajevskom cestom do Dugava i potom Vatikanskom ulicom do Soboštine**, a kasnije i njezino produživanje prema jugu i zapadu.. **Ranžirni kolodvor ključna je i brza poveznica Hrelića, Jakuševca i Velikog Polja** sa srcem Zagreba i Glavnim kolodvorom koju treba dugoročno razvijati. U međuvremenu nužno je ispitati potrebe građana za reorganizacijom javnog prijevoza autobusom — gotovo dvije trećine stanovnika i stanovnika gradske četvrti nemaju pristup tramvaju te se oslanjaju isključivo na osobni automobilski prijevoz zbog nepouzdanosti voznog reda i manjka autobusnih linija. Češće autobusne linije i **jačanje prometa javnim prijevozom prema udaljenim**

dijelovima Zagreba ključni su koraci za smanjenje ovisnosti o osobnom automobilu i smanjenje prometnih gužvi, dok razvoj Park&Ride sustava može dodatno doprinjeti smanjenju gužvi i potrebi za parkirnim mjestima.

Posebnu pozornost posvetit ćemo **pješačkim komunikacijskim koridorima između kvartova** koji su presječeni izrazito velikim prometnim cestama, a postojeći pothodnici nisu uključiva rješenja jer su nedostupni osobama s invaliditetom, slabije pokretnim osobama, roditeljima s kolicima, biciklistima i drugima. Osigurat ćemo pristup liftovima i rampama za sve građanke i građane kojima su potrebni te spriječiti pretrčavanje preko prometnica postavljanjem pješačkih prijelaza s propisno spuštanim nogostupom.

Parkovi i zelene površine

Zelene površine prepoznatljiv su dio Novog Zagreba–istok, međutim sve su zapuštenije i onečišćenije. Usprkos tome, troškovi za održavanje i čišćenje zelenih površina izrazito su visoki, stoga ćemo na razini gradske četvrti redovito i transparentno objavljivati sve troškove vezane za održavanje zelenih površina s ciljem dugoročne racionalizacije troškova i kvalitetnijeg upravljanja zelenim površinama.

Od zelenih površina najpopularniji je **Bundek** čiji istočni dio tek čeka uređenje. Od Bundeka prema jugu počinje **Plava potkova** s Parkom Vjekoslava Majera uz Zaprude, zatim park za pse uz Utrinu te zelena površina uz zapadno parkiralište Mamutice u Travnom. Ta zelena površina jedna je od triju najvećih parkova Plave potkove, a strpljivo čeka raspisivanje natječaja za uređenje. Preostali dio Plave potkove skreće prema zapadu kroz Sopot te će činiti niz parkova koji će se uz dovršeni Park mladenaca spustiti prema sjeveru, na Aveniju Dubrovnik. **Spajanjem Potkove s prostorom Zagrebačkog velesajma, hipodroma i Bundeka, Plava potkova prelazi u Plavi prsten.**

Parkove ćemo premrežiti pješačkim i biciklističkim stazama kojima će se građanke i građani moći nesmetano kretati, a pritom ćemo paziti da se **postojeće utabane staze ukomponiraju u pješačke koridore**. Prostor ulica i parkova treba činiti smislenu cjelinu bez prepreka, odnosno ograda koje narušavaju kontinuitet prostora osim ako su takve ograde nužne.

Parkovi kao prostor za rekreaciju trebaju imati **pristup pitkoj vodi iz česmi** kako za ljude tako i za životinje. **Parkovi za pse zahtijevaju postavljanje rasvjete** kako vlasnice i vlasnici pasa ne bi bili prisiljeni koristiti se drugim osvijetljenim prostorima za šetnju svojih ljubimaca.

U planiranju razvoja kvartova **predvidjet ćemo potrebe za zelenim površinama u naseljima koja ih nemaju dovoljno — u Jakuševcu, Hreliću, Velikom Polju i Buzinu**. Parkovi će nuditi ravnomjerne sadržaje — dječja igrališta, šetnice, vježbališta, igrališta za pse, boćališta, stolove za stolni tenis i ostale sadržaje. Sve te nove sportsko-rekreacijske **sadržaje potrebno je i održavati, a postojeće revitalizirati — poput SRC-a Utrina** u dijelu Plave potkove. Na **malim zelenim**

površinama poticati ćemo permakulturu, urbano vrtlarstvo, javne voćnjake, šumske vrtove i cvjetnjake kako bismo oplemenili životni prostor i poticali razvoj participativnog društva i dobrosusjedske odnose.

Skrb, mladi, kultura i mjesni odbori

Novi Zagreb–istok dom je više od 60 000 stanovnika. Od toga ih je više od petine starije od 65 godina. Prioritetna potreba gradske četvrti je **ulaganje u izgradnju domova za starije** jer se sada na mjesto u postojećim domovima čeka više od 10 godina. U skladu s idejom “15-minutnog naselja” **osnovna zdravstvena skrb bit će dostupna u svakom kvartu**, poput liječnika obiteljske medicine, posebice u **Buzinu i Velikom Polju**, i ljekarne. Nadalje, izgradnja vrtića i škola mora prethoditi izgradnji novih stambenih zgrada uz poštovanje pedagoškog standarda u vrtićima te uz cilj da se nastava održava u jednoj smjeni.

Mladi se, nažalost, ne mogu uključiti u život naselja kroz kulturne i društvene sadržaje jer takvih sadržaja gotovo i nema. Broj kulturnih i društvenih institucija u Novom Zagrebu–istok doista je zanemariv. Djelovanje Muzeja za suvremenu umjetnost i Kulturnog centra Travno usmjerit ćemo **na projekte koji uključuju mlade i projekte koji zalaze u prostor naselja** — kako zbog pandemije tako i zbog vidljivosti i uključivosti. Potrebno je i prepoznati i iskoristiti prostore s potencijalom za kulturna događanja i rad s mladima, poput Građevinskog školskog centra u Sopotu. Vrijedan resurs u ovim aktivnostima svakako su i prostori lokalne samouprave koji se mogu više i bolje iskoristiti, ali o njihovoj dostupnosti nema informacija ni među mladima ni u široj zajednici.

Rad vijeća mjesnih odbora i gradske četvrti učinit ćemo transparentnim te ga približiti građankama i građanima. Izvještavanjem javnosti o sjednicama mjesnih odbora, pozivanjem građanki i građana da se uključe u sjednice, njihovim posjetima jednom tjedno u terminu dežurstva vijećnica i vijećnika mjesnog odbora te otvaranjem javnih rasprava o temama važnim za opće dobro može se povećati svijest o radu mjesnog odbora i prostoru lokalne samouprave koji je na raspolaganju svim građankama i građanima. **Uključivanjem predstavnica i predstavnika stanara u važne rasprave mjesnog odbora** može se otvoriti put uključivanju većeg broja stanovnica i stanovnika u rad mjesnog odbora i time graditi participativno društvo. Mjesni odbor mora **nadići i jaz u komunikaciji između stanovnica i komunalnog redara te** na svim razinama kvarta okupljati stanovnice i stanovnike i graditi lokalnu zajednicu.

Planska gradnja i razvoj kvartova

Mnogi kvartovi u Novom Zagrebu–istok snose teret stihijske gradnje. Kvartovi poput **Središća, Sopota, Slobostine i Zapruđa** opterećeni su privatnim i javnim investicijama koje ne obuhvaćaju ulaganja u infrastrukturu i potrebe kvartova. Zbog toga je nužno **hitno donošenje urbanističkog plana uređenja** svih kvartova

i sprečavanje stihijske gradnje koja ne prati razvoj i izgradnju potrebne komunalne infrastrukture. Čest je primjer loše prakse zapostavljanje gradnje vrtića i škola, primjerice pri **izgradnji POS-ovih zgrada u Jakuševcu** čije stanovništvo gravitira Zapruđu umjesto da su se na vrijeme razmatrali kapaciteti i potrebe obaju kvartova.

Potrebna je **reorganizacija prometnica u Jakuševcu i Hreliću** kako bi se oslobodio prostor za nogostup koji je nužan za sigurno kretanje pješaka. Reorganizacija prometa na mikrorazini bit će posvećena **sigurnom kretanju pješakinja i pješaka, osobito sigurnosti djece u prometu na putu do škole** na lokacijama poput one pred ulazom u školu u Zapruđu ili na prijelazu Avenije Većeslava Holjevca do škole u Slobošćini gdje je trenutačno sve podređeno automobilima.

Nužno je i **promišljanje razvoja Velikog Polja i Buzina** bez narušavanja identiteta mirnog obiteljskog naselja. U tim naseljima prioritet treba biti **stvaranje osnovne infrastrukture kvarta** (trgovine, ljekarne, bankomati, vrtići, škole, ambulante...) kako bi se naselja mogla samostalno razvijati. Treba razmotriti kako da se nadvožnjak nad ranžirnim kolodvorom kao jedinim prometnim pravcem rastereti potencijalnim probijanjem novih prometnih pravaca te da se Veliko Polje i Buzin spoje sigurnim pješačkim i biciklističkim stazama s ostatkom Zagreba.

U preostalim kvartovima velik su problem zapušteni i neiskorišteni poslovni prostori u vlasništvu Grada. I u Gradskoj četvrti Novi Zagreb–istok **nužno je popisati zapuštene prostore** te procijeniti ugovorene najmove kako bi se u njima potaknula djelatnost s posebnim naglaskom na društveno korisne i kulturne aktivnosti. Time bi se iskoristili prostori u **Slobošćini, Zapruđu, Utrini, Dugavama i Travnom**, a kvartovima dao nov život. Jednako tako treba **obnoviti Meštrovićev trg i Tržnicu Utrina** te opasno zapuštene stambeno-javne prostore poput platoa Kineskog zida u Travnom.

GRADSKA ČETVRT NOVI ZAGREB — ZAPAD

Gradska četvrt Novi Zagreb–zapad smještena je južno od Save, na jugozapadnom dijelu Zagreba. Proteže se od Velesajma i Avenije Većeslava Holjevca na istoku, do prostora Zagrebačke županije na zapadu i Gradske četvrti Brezovica na jugu. Obuhvaća naselja Kajzerica, Siget, Sveta Klara, Trnsko, Trokut, Savski Gaj, Lanište, Remetinec, Jaruščica, Botinec, Blato, Hrašće Turopoljsko, Odra, Mala Mlaka, Donji Čehi, Gornji Čehi, Hrvatski Leskovac, Ježdovec i Lučko. Postoje velike razlike među naseljima, od izrazito urbaniziranih sjeveroistočnih dijelova do posve ruralnih dijelova izvan obilaznice.

Prema popisu iz 2011. godine, broj stanovnika u gradskoj četvrti iznosi 58 103. Karakteristika gradske četvrti je stalna izgradnja novih stambenih jedinica i prateći rast broja stanovnika i stanovnika, što će skorašnji popis stanovništva precizno utvrditi.

Upravljanje prostorom

Na prostoru gradske četvrti stalno se gradi, pri čemu se ne vodi dovoljno brige o kontekstu, infrastrukturi, pratećim sadržajima i javnom prostoru. Postojeća regulativa i prostorni planovi ili nisu dobri, ili se dobro ne provode.

Grad će odmah kroz regulativu i prostorne planove spriječiti nastanak nove štete. Pristupit ćemo izradi detaljnih prostornih studija uz participaciju građana i uključivanje mjesne samouprave u participativni proces. Posebnu pažnju pritom posvetit ćemo reguliranju izgrađenosti te razvoju infrastrukture i sadržaja u kvartovima kako bi se unaprijedila kvaliteta javnog života

Izradit ćemo prostorne studije uz participaciju građanki i građana i pažnju posvetiti reguliranju izgrađenosti, razvoju infrastrukture i sadržaja kako bi se unaprijedila kvaliteta života.

Poboljšat ćemo komunalnu opremljenost i sadržaje u naseljima, uključujući određene gospodarske aktivnosti. U tu svrhu koristit ćemo prostore koji su izgubili prvobitnu namjenu, prije svega područje Velesajma, kao i manje prostore kakvih ima u gotovo svakom naselju, često u samom centru, primjerice u **Lučkom, Botincu i Remetincu**. Nedovršeno planirano naselje s gradskim stanovima **Podbrežje** treba dovršiti.

Izradit ćemo planove urbane sanacije u dijelovima Novog Zagreba. Cilj navedene urbane sanacije bit će značajno unapređenje komunalne opremljenosti na po-

dručjima legalizirane izgradnje, kao i u kvartovima u kojima raste naseljenost, do kojeg je došlo posljednjih desetljeća, a nije ju pratio odgovarajući rast kapaciteta vrtića, škola, ambulanta, zelenih površina i infrastrukture.

Komunalna infrastruktura

Dijelovi Novog Zagreba–zapad, poput dijelova **Lučkog, Ježdovca, Hrvatskog Leskovca, Blata, Svete Klare**, nisu spojeni na plin, vodovod i kanalizaciju. Problemi s kanalizacijom i odvodnjom prisutni su i u naseljima poput **Botinca**, u kojima infrastruktura postoji, ali nije kvalitetno napravljena i održavana.

Izgradnja kanalizacijske infrastrukture i priključivanje kućanstava na nju jedno je od gorućih pitanja za stanovnike i stanovnice tih naselja i rješavat ćemo je u najkraćem roku.

Pored kanalizacijske i vodovodne mreže, ovim naseljima nedostaje i poveznica s gradskim plinovodom. Smatramo važnim omogućiti njihovim stanovnicima pristup gradskom plinu, a ponuditi ćemo im i ekološki održive modele opskrbe energijom i grijanja.

Vrtići i škole

U pojedinim naseljima nema dovoljno mjesta u vrtićima i osnovnim školama, ili uopće nema vrtića i škola, pa djeca putuju u susjedna naselja. Nedostatak mjesta u vrtićima najizraženiji je u Svetoj Klari i Podbrežju, dok mjesta u osnovnim školama nedostaje na području Blata, Remetinca i Savskog Gaja.

U što kraćem roku izgradit ćemo vrtiće u **Svetoj Klari i Podbrežju** i osnovne škole na **Laništu i u Blatu**, koje su u planu i za koje je već pripremljena dokumentacija. Započet ćemo pripreme za izgradnju vrtića i škola na novim lokacijama, u skladu s potrebama stanovnika.

Zdravstvene usluge

Analize gradskih ureda ukazuju na potrebu izgradnje jednog ili više novih objekata primarne zdravstvene zaštite za naselja Ježdovec, Hrvatski Leskovac, Blato, Remetinec, Sveta Klara, Čehi, Mala Mlaka. U Odri je potrebno dovršiti uređenje najavljene ambulante. Bolnica u **Blatu** povećala bi pristup sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti stanovnicima i stanovnicima gradske četvrti i šireg područja.

Uskladit ćemo Mrežu javne zdravstvene službe s promjenom broja stanovnika i uvesti nove timove kako bi stanovnice i stanovnici ovih naselja mogli ostvariti pristup primarnoj zdravstvenoj skrbi što bliže mjestu stanovanja.

Zelene površine i parkovi

U dijelovima gradske četvrti, primjerice na Laništu, u Remetincu i Blatu, nema dovoljno javnih parkova. Tamo gdje takvi prostori postoje u planovima, poput prostora "Plave potkove" između **Sigeta** i **Podbrežja**, zatim u Svetoj Klari i Botincu, nisu realizirani i uglavnom se koriste za poljoprivredu. Prostor "Plave potkove" ozbiljno je načet novogradnjom u naselju Siget.

U prostornim planovima osigurat ćemo više javnih zelenih površina, parkova i dječjih igrališta kao posebnih zona, ali i unutar zona druge namjene. Realizirat ćemo planirane parkove i prostore za rekreaciju u Svetoj Klari, Botincu, ispred Hostela Arena. Afirmirat ćemo prostor "Plave potkove". Postojeće parkove ćemo bolje održavati. To se odnosi i na privatne parcele koje su vlasnici dužni održavati.

Zaštita okoliša i otpad

Vodocrpilišta **Ježdovec** i **Mala Mlaka** su zaštićena područja i strateški resurs grada. Unatoč zaštiti, u Ježdovcu se nalazi ilegalno odlagalište na koje se otpad, najviše građevinski, ali i onaj opasni, nesmetano odlaže usprkos postavljenom videonadzoru. Na području Male Mlake također postoje divlja odlagališta otpada. Problem manjih ili većih divljih odlagališta postoji u svakom naselju, ali je rizik najveći u Ježdovcu i Maloj Mlaci. Ovim vodocrpilištima opasnost prijeti i od loših praksi u poljoprivredi, kao i od neriješene kanalizacije.

Grad će sanirati štetu i osigurati djelotvorno provođenje mjera zaštite okoliša. Uvest ćemo edukaciju građanki i građana, nadzor lokacija i kazne, prije svega za pravne subjekte koji odlažu otpad. Saniranje ilegalnih odlagališta bit će dio temeljite promjene sustava prikupljanja, razdvajanja, odvoza i zbrinjavanja otpada.

Promet

Javni prijevoz

U javnom prijevozu nije iskorišten potencijal željeznice. Manji dio gradske četvrti ima direktan pristup tramvaju na Aveniji Dubrovnik, dok je većina naselja povezana autobusom. Autobusne linije uglavnom voze na Savski most.

Kroz suradnju s HŽPP-om i HŽ Infrastrukturu, unaprijedit ćemo nedovoljno iskorišteni potencijal gradskog željezničkog prometa. Navedeno unapređenje

uključivat će snažnije aktiviranje postojeće pruge u smjeru sjever-jug, kroz izgradnju novih putničkih stajališta vlaka, primjerice u **Svetoj Klari**. Grad će proširiti tramvajsku mrežu u prvom redu tamo gdje su osigurane trase i riješena vlasničko-pravna pitanja, primjerice od Zapruda, preko Sarajevske i Vatikanske ulice, do **Podbrežja**. Na lokacijama gdje kvalitetniji javni prijevoz željeznicom i tramvajem nije moguće osigurati, unaprijedit ćemo autobusne veze.

Poširit ćemo tramvajsku mrežu u prvom redu tamo gdje su osigurane trase i riješena vlasničko-pravna pitanja.

Biciklizam

Uz relativno mala ulaganja moguće je znatno poboljšati biciklističku infrastrukturu. Izgradit ćemo mostove za pješakinje i bicikliste, **od Laništa prema Jarunu i od Hipodroma prema Prisavlju**. Biciklističke staze bolje ćemo urediti i dovesti ih do svakog naselja. Izgradit ćemo i dodatne prolaze ispod pruge za pješake i biciklistkinje.

Cestovni promet

Promet automobilima na području gradske četvrti u stalnom je porastu zbog rasta broja stanovnika, stupnja motorizacije, tranzitnog prometa s obilaznice i iz drugih dijelova grada. Osim rekonstrukcije rotora, prometna infrastruktura nije se širila, a nije poboljšana niti javni prijevoz. Dijelovi gradske četvrti južno od pruge prema Karlovcu i Sisku imaju dodatni problem jer ne postoje podvožnjaci ispod pruge. Zbog povećanja broja automobila u naseljima s većom gustoćom stanovanja postoji problem nedostatka parkirnih mjesta i nepropisnog parkiranja. U cilju rješenja ovih problema nužna je izgradnja novih prometnica i obnova postojećih, poput izgradnje mosta zapadno od Jadranskog na lokaciji koju treba tek odrediti te etapnog produženja Vatikanske avenije do **Podbrežja** i dalje do **Remetinca** uzduž nove tramvajske trase. Izgradnjom tih prometnica grad će se dodatno povezati preko Save, a zapadni dio Novog Zagreba povezat će se s istočnim dijelom. Na dvama mjestima izvest ćemo podvožnjake ispod pruge, osigurati koridore za javni prijevoz i bolji pristup prometno izoliranim naseljima.

Promet u naseljima

U mnogim naseljima ceste su preuske, nema nogostupa, autobusne stanice su loše, a ceste se često prekopavaju i loše su održavane.

Većinu problema na ovoj razini rješava lokalna samouprava, uz eventualno dodatno financiranje od strane Grada u rješavanju imovinsko-pravnih pitanja. Grad će podići tehničku razinu cesta i razinu kvalitete radova. U većim naseljima uvest ćemo zone smirenog prometa, tj. zone mješovitog biciklističkog i automobilističkog prometa uz ograničenje brzine do 30 kilometara na sat.

GRADSKA ČETVRT PEŠČENICA—ŽITNJAK

Našu raznoliku gradsku četvrt muče brojni problemi, od zapuštenih javnih prostora, prekomjerne izgradnje koju ne prati infrastruktura ili starih naselja koja nemaju osnovnu infrastrukturu. Našu četvrt muče i prometni problemi, ilegalno odlaganje otpada i sječa stabala kao i nedostatak sadržaja nužnih za kvalitetan život u gradu: vrtića, domova zdravlja, škola te kulturnih prostora i sadržaja. Uz to naša je gradska četvrt prije svega radnička četvrt koja je zbog velikog priljeva stanovništva u prošlosti te povijesnih okolnosti oduvijek bila sjecište raznih kultura, nacionalnosti i životnih stilova. Tu raznolikost smatramo svojim bogatstvom i cilj nam je na transparentan i pravedan način provoditi dijalog, uključivanje i poštivanje prava svih pripadnika manjina.

Dostupna kultura, tržnice, igrališta i rekreativne zone!

Zapušteni javni prostori

Tržnica Volovčica desetljećima je bila centar društvenog i trgovačkog života jednog dijela Peščenice. Karakterizira je modernistička kružna građevina iz sredine 20. stoljeća i niz poslovnih prostora koji tržnicu dijele od tvornice Cedevita. Osim gradskih poslovnih prostora, na tržnici se nalaze montažni objekti, od kojih je jedan napušten, i jednokatna građevina s privatnim poslovnim prostorima za najam. Zbog sustavnog zanemarivanja, tržnica gubi kupce, što se posebno vidi u sve manjem broju štandova i sve više zapuštenih gradskih poslovnih prostora. Uz to tržnica je tek odnedavno noću osvijetljena, no na njoj se ništa ne događa veći dio dana. Otvoreno je i pitanje gradnje drugih javnih gradskih tržnica, primjerice u Kozari boku i Kozari putevima, Borovju i Savica Šancima, Resniku i Žitnjaku.

Projekt Znanstveno-učilišnog kampusa Borongaj pokrenut je 2006. u suradnji Sveučilišta u Zagrebu, Studentskog centra, Grada Zagreba i Ministarstva znanosti i obrazovanja kada je bivša Vojarna Borongaj u vlasništvu Republike Hrvatske ustupljena MZO-u za uspostavu Kampusa. Projekt vrijedan 500 milijuna eura, čije je financiranje prvenstveno bilo predviđeno iz EU-fondova, najavljen je kao najveća investicija u obrazovanje u posljednjih 150 godina, a trebao je biti ostvaren u dvije faze. Predviđeno je da će na Kampusu uz 20 fakulteta i studentski dom, biti smješteni i CARnet, SRCE, DHMZ, laboratoriji, istraživački centri, medijski centri, oko 15 instituta i 20 agencija, restorani, kafići, trgovine, sportski tereni i parkovi okruženi vodom, u programu oblikovanom prema principima održivog gospodarenja resursima. Gradska je skupština 2013. usvojila ovakav Urbanistički plan uređenja Kampusa Borongaj, ali nijedan njegov dio do danas nije realiziran. Za sada je on, nažalost, velikim dijelom i dalje neiskorišten, zapušten, a time i mjestimično nesiguran za posjetitelje.

Nedostatak kulturnih sadržaja

Kulturni sadržaji u gradskoj četvrti koncentrirani su u dva zapadna, gušće naseljena mjesna odbora (Volovčica i Folnegovićevo naselje), u kojima se nalaze dvije gradske knjižnice i Centar kulture na Peščenici — KNAP. Gradska knjižnica S. S. Kranjčević te spomenuti Kulturni centar na Volovčici dobri su primjeri gradskih ustanova s raznovrsnim kulturnim programom dostupnim širem građanstvu. Ferrenščica, Kozari bok, Kozari putevi, Resnik, Petruševac na jugoistoku, ali i Peščenica na sjeveru Gradske četvrti, međutim, vape za kulturnim sadržajima.

Poboljšat ćemo pristupačnost javnih prostora, objekata i gradskih ustanova za osobe s invaliditetom, starije, dječja kolica i biciklistkinje i bicikliste u cijeloj četvrti.

NAŠI PROGRAMSKI PRIORITETI:

Na temelju analize stanja gradskih tržnica, kroz participativno uređenje, revitalizirat ćemo tržnicu Volovčica i učiniti je mjestom za druženje i nabavu zdrave i priuštive hrane kroz povoljnije iznajmljivanje gradskih prostora, obnovu kružne građevine, postavljanje suvremene komunalne opreme kao što su česme, klupice i drugo, a kroz suradnju s kulturnim ustanovama učinit ćemo plato tržnice mjestom kulture i druženja.

- Uložiti ćemo napore u realizaciju sportsko-rekreacijskih sadržaja na području Kampusa Borongaj uz zadržavanje zelene infrastrukture i bolju povezanost s okolnim naseljima.
- U suradnji sa školama i u dogovoru s MZO-om postepeno ćemo urediti i kontinuirano održavati školska igrališta na području cijele gradske četvrti te u blizini izgraditi suvremena javna vježbališta.
- Uz svako postojeće i buduće sportsko igralište i vježbalište osigurati ćemo javnu česmu s besplatnom pitkom vodom.
- Postupno ćemo poboljšavati pristupačnost javnih prostora, javnih objekata i gradskih ustanova za osobe s invaliditetom, osobe starije životne dobi, dječja kolica i biciklistkinje i bicikliste u cijeloj gradskoj četvrti.
- Omogućiti ćemo dostupnim najam praznih gradskih prostora za kulturne i društvene sadržaje u naseljima u kojima tih sadržaja nedostaje.
- Dugoročno ćemo i kontinuirano približiti kulturne sadržaje građanima u svim mjesnim odborima gradske četvrti putem novih kulturnih sadržaja te kroz suradnju s postojećim kulturnim ustanovama.
- Kulturne sadržaje razvijati ćemo i u suradnji s civilnim sektorom.

Unaprijeđenje infrastrukture

Peščenica je zadnjih godina postala “El Dorado” za investitore koji otkupljuju zemljišta bivših industrijskih pogona ili neuređene zelene površine i grade velik broj novih stanova bez adekvatne komunalne infrastrukture. Stambeni prostori su potrebni, no problem je u stambenim politikama Grada koji izdaje dozvole za gradnju privatnih stambenih zgrada bez kvalitetnog urbanističkog planiranja i koji ne prepoznaje rješenje u gradnji javnih stanova za najam. Zgrade su često predimenzionirane za naselja u kojima se grade, a komunalna infrastruktura ostaje istog kapaciteta kao prije. Nedostaju novi vrtići i škole, prometna infrastruktura i infrastruktura odvodnje su preopterećene, a Grad i dalje izdaje dozvole za gradnju.

Nebalansirani razvoj kvartova

Na Borovju se unazad dvije godine počeo graditi velik broj novih zgrada i stanova, a u komunalnu infrastrukturu se gotovo uopće nije ulagalo. Naselje nema ni vrtić, dok je školi potrebno proširenje. Nedostaje i trgovačkih sadržaja poput supermarketa i tržnice. Borovje nema poštu ni pedijatra, a u Domu zdravlja većina ordinacija ne prima nove pacijente. Većina spomenutih zgrada su tzv. spavaonice koje ne nude nikakav dodatni sadržaj. Čestice na kojima se grade maksimalno su iskorištene, ne poštuje se izvorni princip izgradnje na Borovju, mjesta između zgrada je premalo, a tamo gdje ih ima, rezervirana su za jedno parkirno mjesto po stanu propisano GUP-om.

Na Ferenščici, kod križanja Ivanićgradske i Ivekovićeve ulice, na mjestu gdje je nekad bio jedan od pogona Građevinskog poduzeća Vladimir Gortan — Odjel građevinska stolarija, u razdoblju od 2015. do 2020. izgrađeno je i useljeno nekoliko zgrada s velikim brojem stanova. Započela je i izgradnja dodatnih stambenih prostora u Lovinčičevoj ulici gdje je predviđeno 10 novih zgrada s po 80 stanova. S obzirom na to da se radi o novom kvartu u formiranju, već sada je očito da ovo naselje ima problem s neadekvatnom prometnom infrastrukturom koja ne prati dolazak novog stanovništva. Sve je manje zelenih površina, a s novom gradnjom ne dolaze i javni sadržaji za ispunjeniji društveno-kulturni život za nove i stare susjede u kvartu.

Na Borongaju su nedavno dovršene tri velike zgrade osmerokatnice s velikim brojem novih stanova. Te zgrade spajaju se na Borongajsku cestu, dovoljno opterećenu svima dobro poznatim prometnim gužvama koje se protežu od križanja Planinske ulice i Ulice Donje Svetice, sve do sredine Borongajske ceste. Sustav odvodnje na Borongajskoj cesti je prestar i premalog kapaciteta da bi uz oborinske vode “progutao” i kanalizacijski otpad novih stanova zbog čega zadnjih godina dolazi do poplavlivanja podruma i suterenskih stanova u dijelu Alfrevičeve ulice i Borongajske ceste.

Na prostoru između Ulice grada Gospića, Čavićeve, Getaldićeve i Borongajske ceste još je jedan prostor gdje kreće gradnja novog stambeno-poslovnog naselja gdje nisu planirane nove građevine javne i društvene namjene.

Na Staroj Peščenici, karakterističnoj po mirnim, gradskim, starim ulicama, također je vidljiva prekomjerna izgradnja, osobito na području između Heinzelove, Bužanove, Branimirove i Kušlanove te u trokutu ulica Harambašićeva–Svetice–Branimirova gdje se posljednjih godina velikom brzinom grade višekratnice bez ulaganja u proširenje infrastrukture. Nedostatak osnovne škole gorući je problem s obzirom na to da ostaje nejasno pitanje gdje će se školovati novi stanari. Osnovna škola Dragutina Kušlana podstanar je u zgradi III. gimnazije koja osim neprimjerenih pedagoških uvjeta, gdje prvašići i gimnazijalci dijele istu sportsku dvoranu, sanitarni čvor i hodnike, postaje tijesna za nove male stanovnice i stanovnike naselja. Nebalansirana izgradnja vidljiva je i u Harambašićevnoj ulici gdje su srušene stare poštanske hale i planira se gradnja novih zgrada na već sada prometno preopterećenom području.

Ulaganja u naselja kojima nedostaje osnovna gradska infrastruktura

Neki dijelovi naselja na Peščenici i Žitnjaku još uvijek nemaju osnovnu gradsku infrastrukturu poput struje, vode i kanalizacije, pri čemu je loše infrastrukturno stanje posebno vidljivo u romskim naseljima.

Većina romskih naselja nalazi se na rubnim dijelovima Zagreba, a razlikujemo divlja supstandardna naselja izgrađena od otpadnih materijala (npr. Struge i Vrtni put na Žitnjaku) i legalizirana naselja sa zidanim kućama (Planinska i Dumovec) u kojima gotovo polovica romskih obitelji živi u prostoru manjem od 35 m² (njih 20% i na 10 m²), uz nedostatak komunalnih priključaka (struja, voda, kanalizacija) te onečišćenje zraka i okoliša.

U Andrilovečkoj ulici postoji infrastruktura (struja, voda, kanalizacija, plin...) i većina je objekata priključena na iste, no problem je u starim kanalizacijskim priključcima zbog čega dolazi do začepljenja i plavljenja prilikom jakih padalina.

Potreba za ulaganjima u javne gradske vrtiće

Jedan dio Peščenice i Žitnjaka infrastrukturno je pokriven vrtićima, no postoje dijelovi četvrti u kojima ih nema. Javni gradski vrtići postoje na Donjim Sveticama, Borongaju, Ferenščici, Staroj Peščenici, u Volovčici, Vukomercu, Folnegovićevom naselju, Kozari boku i Petruševcu. Primjećuje se potreba za vrtićima u Ivanjoj Reki i u naselju Borovje.

Potreba za ulaganjem u zdravstvene ustanove na Peščenici i Žitnjaku

Resnik nema riješeno pitanje ambulatne niti doma zdravlja za svoje stanovnike, a najbliži domovi zdravlja su u Mjesnim odborima Ivanja Reka i Žitnjak u kojem

nova zgrada ambulante još uvijek nije otvorena, iako su radovi završeni. Na području Mjesnog odbora Peščenica postoji prostorno neiskorišten Dom zdravlja Njegoševa u kojem rade samo tri ordinacije. Pedijatrijska ordinacija prije nekoliko je godina preseljena u Ivanićgradsku ulicu koja prometno nije povezana sa Starom Peščenicom i roditelji su prisiljeni, ako nemaju vlastiti prijevoz, s bolesnom djecom pješачiti 1,5 km do pedijatra.

Ulaganja u nove ili proširenje postojećih škola

Nedavno je izgrađena nova škola za učenike od prvog do četvrtog razreda Osnovne škole u Resniku, a primjetno je da nova škola nema parkirališna mjesta. Osnovna škola Žitnjak u Petruševcu namijenjena je učenicima od prvog do četvrtog razreda. Ivanja Reka ima novu suvremenu zgradu osnovne škole čiji kapaciteti nisu popunjeni.

Ubrzat ćemo energetska obnovu i modernizirati osnovne škole na Ferenščici, Volovčici, Borongaju te izgraditi Osnovnu školu na Staroj Peščenici.

NAŠI PROGRAMSKI PRIORITETI:

- Što prije ćemo urediti zelene javne površine u svim dijelovima Peščenice i Žitnjaka u kojima nedostaju,.
- Ulagat ćemo u zapuštena naselja s lošom ili nepostojećom infrastrukturom.
- Izgradit ćemo zdravstvene ustanove na onim područjima četvrti u kojima nedostaju, posebice ambulantu na Resniku.
- Proširit ćemo OŠ Borovje te sanirati potresom oštećenu dvoranu OŠ Lovre pl. Matačića u Folnegovićevu naselju.
- Ubrzat ćemo energetska obnovu i modernizirati osnovne škole na Ferenščici, Volovčici, Borongaju te izgraditi Osnovnu školu D. Kušlana na Staroj Peščenici.
- Izgradit ćemo vrtiće na Borovju, Resniku i Ivanjoj Reki te analizirati stanje popunjenosti postojećih vrtića u četvrti.

Razvoj javnog prijevoza i prometne infrastrukture

Prometni problemi na potezu Planinska ulica–Borongajska cesta–Ulica Vukomerec

Područje na kojem se nalaze naselja Borongaj, Volovčica i Vukomerec, ali i dio područja Gradske četvrti Donja Dubrava, ima problem s prometnim gužvama. To je područje na sjeveru "ograđeno" željezničkom prugom, a stanovnici i stanovnici tog područja često koriste ulicu Vukomerec, Borongajsku cestu i Planinsku ulicu za kretanje prema središnjem i zapadnom dijelu grada. Prometni smjer Ulica Vukomerec–Borongajska cesta–Trg Volovčica–Planinska ulica izrazito je opterećen prometom iz smjera Vukomerca. Ovo je i ruta autobusne linije 215 Trnava–Kvaternikov trg, zbog čega autobus vrlo često kasni i snižava ukupnu kvalitetu javnog gradskog prijevoza. Grad ne ulaže u razvoj javnog prijevoza ni u biciklističku infrastrukturu, a potiče "investitorski" urbanizam koji dozvoljava gradnju ne mareći za opterećenost postojeće kvartovske infrastrukture.

Zapuštена ili nepostojeća infrastruktura za javni prijevoz te nedostupnost javnog prijevoza

Većina stajališta ili nema natkrivena stajališta ili su u lošem stanju, devastirane i neadekvatno opremljene. Izuzetak su obnovljene stanice bliže poslovnoj zoni. I druga prometna tramvajska infrastruktura u lošem je stanju, kao primjerice tramvajski most preko potoka Bliznec. Nedostupnost javnog autobusnog prijevoza stanovnicima predstavlja dodatan problem. Nedovoljno su česte tramvajske linije 2, 3, 13 kao i autobusne linije 216, 217, 237, 276 prema Žitnjaku, Kozari putevima, Ivanjoj Reki i Dumovcu. Nedostaje i autobusna linija prema Dubravi koja je ukinuta, a koja je povezivala Ivanja Reku i Dubravu.

Nedovoljno pješačkih (i biciklističkih) prijelaza preko željezničke pruge na Branimirovoj

Željeznička pruga na Branimirovoj potpuno je izolirala našu četvrt od Gradske četvrti Maksimir i naselja Ravnice, a s obzirom na to da se pruga na Borongaju spušta u razinu ceste, odnosno pješaka, postaje i opasno područje bez ograde i oznaka. Stanovnici i stanovnice Peščenice "na divlje" prelaze prugu kako bi došli do Ravnica ili Dubrave. Od pothodnika kod željezničke stanice Maksimir do prijelaza Trnava, dugačko 2,5 km, nema nijednog pješačkog prijelaza. Potencijal za pješačko i biciklističko povezivanje predstavlja prostor nekadašnje nizinske željezničke pruge koja je prolazila uz Novu Branimirovu i preko Donjih Svetica do Vukovarske.

Problem nedostatka parkirnih mjesta za stanare u nekim naseljima

Folka, Borongaj, Stara Peščenica, samo su neka od naselja na Peščenici koja zbog svoje lokacije i blizine središtu grada ili poslovnim zonama imaju problem manjka parkirališnih mjesta. Kako se radi o gusto naseljenim područjima, nužno ćemo voditi računa o tome da nova parkirna mjesta ne zauzimaju postojeće zelene površine.

Poticat ćemo javni i biciklistički prijevoz te što prije pokrenuti izgradnju biciklističke magistrale duž Nove Branimirove te razvoj biciklističke infrastrukture u cijeloj četvrti.

NAŠI PROGRAMSKI PRIORITETI:

- Obnovit ćemo prometnice u svim naseljima Peščenice gdje je to potrebno, posebno u starim naseljima s obiteljskim kućama.
- Osigurat ćemo parkirno mjesto stanařima naselja gdje postoji manjak parkirališnih mjesta tako da ne smanjujemo zelene površine.
- Proširit ćemo i urediti infrastrukturu odvodnih voda na Borongajskoj cesti kako bi zaustavili poplavlјivanje dijela stanova.
- Rasteretit ćemo promet produženjem Vukovarske uz tramvajski i cestovni spoj ispod Branimirove prema Mandlovoj i analizirati potrebu za produženjem i proširenjem drugih prometnica za automobile.
- Obnovit ćemo infrastrukturu javnog prijevoza, od nadstrešnica na stanicama do ostale infrastrukture, a sva stajališta imat će prilagođen izvadak iz voznog reda.
- Poticat ćemo javni i biciklistički prijevoz te što prije pokrenuti izgradnju biciklističke magistrale duž Nove Branimirove te razvoj biciklističke infrastrukture uz Planinsku, Borongajsku cestu, Vukomerec, Vukovarsku i Ulicu grada Gospića.
- Duž Slavonske ćemo urediti kvalitetnu biciklističku poveznicu od Držićeve sve do Sopnice-Jelkovec.
- Analizom križanja Planinske ulice i Ulice Donje Svetice izvršit ćemo nužne intervencije kako bi križanje bilo prohodno.

- Na prostoru nekadašnje pruge na Donjim Sveticama uredit ćemo javnu zelenu oazu Svetice s dječjim sadržajima, šetnicom i biciklističkom stazom koja će spajati na Novu Branimirovu i Vukovarsku (dijagonala Branimirova–Vukovarska).
- Izradit ćemo prometni elaborat potrebe za novim prijelazima preko željezničke pruge na Branimirovoj.
- Izgradit ćemo pješački i biciklistički prijelaz ispod ili iznad pruge u produžetku Šetališta Vesne Parun.
- Osigurat ćemo prugu ogradom u dijelu gdje nema prijelaza, a nakon što se odrede i izgrade novi prijelazi.
- Prema analizi strateške karte buke izgradit ćemo bukobrane uz Slavonsku aveniju.

Zelena Peščenica i Žitnjak

Ilegalna odlagališta otpada

Naši Peščenica i Žitnjak imaju i problem ilegalnih divljih odlagališta raznog otpada. U blizini naselja Resnik ilegalno se zaprima otpad bez dozvole za gospodarenje otpadom. Otpadom je zatrpano jezero, a građanke i građani s pravom strahuju od ekološke katastrofe. Kraj jezera Savica Šanci (Vrtni put, MO Petruševac) sanirano je 2018. godine jedno takvo odlagalište, no primijećeno je da se i dalje tamo odlaže. Unutar vodozaštitnog područja u Ivanjoj Reki također se već godinama dovozi razni miješani otpad. S problemom glomaznog otpada susreću se pojedina naselja na Peščenici i Žitnjaku, a naselja kao što su Volovčica i Ferenščica često imaju po nekoliko divljih odlagališta.

Sječa stabala po kvartovima

Klimatske promjene koje se ogledaju kroz pojavu ekstremnih kišnih razdoblja i povećani udio nepropusnih površina (betonskih i asfaltnih površina) u urbanim sredinama dovode do veće količine oborinskih voda koje postojeći sustav odvodnje ne može prihvatiti. Smanjenje zelenih površina rezultira i pojavom tzv. toplinskih otoka koja se očituje većim temperaturama zraka kao posljedicom urbanizacije bez zelenila. Povećana temperatura u urbanim područjima nepovoljno utječe na zdravlje ljudi i kvalitetu života. Uz to gotovo svako naselje na Peščenici doživjelo je netransparentnu sječu starih stabala za koju nisu znali čak ni vijećnici u mjesnoj samoupravi. Jedan od najočitijih primjera je sječa velikog, više desetljeća starog, bora na Ferenščici kako bi taj bor postao kratkotrajno božićno drvce ispred nove sljemenske žičare.

Pokrenut ćemo akcije sadnje i održavanja visokog raslinja te ćemo zaštititi postojeću prirodnu baštinu.

NAŠI PROGRAMSKI PRIORITETI:

- Jedan od prioriteta bit će rješavanje sustava gospodarenja otpadom što uključuje i poboljšanje trenutnog sustava odvajanja otpada.
- Pomoću inovativnih rješenja popravljajonica i kvartovskih reciklaonica smanjit ćemo glomazni otpad, a sustav odvoza glomaznog otpada učinit ćemo dostupnijim i priuštivim.
- Pokrenut ćemo akcije sadnje i održavanja visokog raslinja te ćemo zaštititi postojeću prirodnu baštinu.
- Čuvat ćemo zelene površine na terenima u vlasništvu grada i, u mjeri u kojoj je to moguće, u vlasništvu države.
- Kroz sustav mjesne samouprave uvest ćemo informiranje o sječi stabala, njihovoj opravdanosti i planiranoj sadnji novih.

Raznolika Peščenica i Žitnjak za sve zajednice i ljude!

U svojim politikama u mjesnim odborima i gradskoj četvrti vodit ćemo se načelima pravednosti, uvažavanja i prihvaćanja te ćemo uložiti napore za ostvarenje integracije u društvo te uspostave pravog dijaloga i razumijevanja između većinskog stanovništva i nacionalnih, etničkih i drugih manjina, posebice Romkinja i Roma. Prilikom uvažavanja tih načela vodit ćemo se i različitostima unutar neke manjinske zajednice s obzirom na klasni status, rod, seksualnu orijentaciju i rodni identitet, invaliditet i dob.

GRADSKA ČETVRT PODSLJEME

Podsljeme je gradska četvrt u Zagrebu koja obuhvaća naselja Šestine, Prekrižje, Mlinove, Gračane, Gračansko dolje, Remete, Markuševac i Vidovec na krajnjem sjevernom dijelu grada, na obroncima Medvednice, južno od Hrvatskog zagorja. Na istoku graniči s Gornjom Dubravom, na zapadu s Črnomercem, na sjeveru s Općinom Bistra i Krapinsko-zagorskom županijom te na jugu s Gornjim gradom — Medveščakom i Maksimirom.

Broj stanovnika u četvrti raste, no četvrt demografski stari — više od 15 % stanovnika ubraja se u staro stanovništvo, a mladog je manje od 25 %. Prema podacima iz 2011. godine četvrt je imala 19 165 stanovnika, 6 591 kućanstvo i 8 810 stanova. Nakon dvaju razornih potresa 2020. godine, u kojima je 150 objekata u četvrti toliko stradalo da je neuporabljivo, a više od 500 je privremeno neuporabljivo, broj stanovnika i stanovnika i demografska slika mijenjat će se ovisno o mogućnostima obnove.

Povijesno i geografski četvrt se oslanja na Medvednicu u čijem se podnožju nalazi te je upravo zbog blizine Parka prirode Medvednica izrazito atraktivna ne samo za život nego i za izlete, pa je posjećuje sve više planinarki, biciklista, trkačica i drugih ljubitelja i ljubiteljica prirode.

Osim prirodnim ljepotama, četvrt je bogata i kulturnom baštinom — kako materijalnom (crkve, utvrda Medvedgrad, Kulmerovi dvori...) tako i nematerijalnom jer je kolijevka tamburaške glazbe i druge prigorske nematerijalne baštine, uključujući vezenje, pripremu tradicionalne tenke pite, izradu drvenih igračaka te njegovanje brojnih priča i legendi. Uz zaštitu i vrednovanje tradicionalne baštine, potrebno je okrenuti se i suvremenim izričajima i interpretaciji prirodne i kulturne baštine radi privlačenja novih posjetiteljica i korisnika te razvijati turističke aspekt ove četvrti.

Uz njegovanje tradicijske kulture, poticat ćemo razvoj suvremenih izričaja i interpretacija prirodne i kulturne baštine radi privlačenja novih posjetiteljica i korisnika.

Obnova nakon potresa

Godinu dana nakon prvog potresa **ne postoji sustav** koji bi građanke i građane na razumljiv i svima dostupan način uputio kako da počnu obnavljati svoje objekte. Mjere pomoći poput podjele građevnog materijala provodile su se nesustavno i netransparentno zbog čega su mnogi građani zakinuti, a Grad i država nisu se pobrinuli za to da statičari detaljno pregledaju oštećene kuće.

Procedura obnove i dalje je nejasna, službeni kanali informiranja koje su Grad i država predvidjeli nisu dovoljno dostupni ni konkretni u odgovorima na upite građanki i građana te su građanke još uvijek nedovoljno informirane o svojim pravima i načinima na koje ih mogu ostvariti, a posebno su pogođeni građani starije životne dobi koji nemaju internet ili se ne koriste njime. Budući da je Podsljeme dio Zagreba koji je pretrpio znatne štete u potresu i među najtrusnijim je dijelovima grada, potrebno je uskladiti postojeće podatke o štetama sa stvarnim stanjem te svakom slučaju, odnosno svakom stradalom kućanstvu, pristupiti individualno i osigurati potrebne stručne kapacitete kako bi se stradale kuće u sklopu obnove pravilno protupotresno ojačale. Potrebno je organizirati mobilne timove koji bi pomagali građankama i građanima u popunjavanju formulara i davali im tehničku stručnu pomoć te u proces obnove na kvalitetan način uključiti i predstavnike građana i građanki u mjesnoj samoupravi kako bi uz pomoć svojih predstavnika mogli neposredno kontaktirati s mjerodavnim gradskim službama.

Osigurat ćemo mobilne timove za pomoć građankama u popunjavanju dokumentacije te pružati tehničku stručnu pomoć u procesu obnove.

Još uvijek su najviše pogođene građanke čije su kuće potpuno uništene te su dobile crvenu oznaku, a one žive u kontejnerima. Pobrinut ćemo se za to **da se za sve njih osigura dostojan smještaj i da ih se oslobodi plaćanja režija za svoje domove koji su dobili crvenu oznaku.**

Prostorno planiranje

U Podsljemenu je velik problem **preizgrađenost** jer ne postoji urbanističko-prostorni plan, a osobito je zabrinjavajuća divlja izgradnja i neusklađenost između podataka u knjigama i u stvarnosti. Komunalna infrastruktura ne može pratiti stopu izgrađenosti, pa cijeloj četvrti prijeti opasnost od poplava zbog izlivanja voda, opasnost od onečišćenja i stvaranja klizišta. S time je povezan i problem **neuređenog vlasništva nad česticama** u čije se rješavanje trebaju uključiti Grad i njegove stručne službe.

Iako je projekt izgradnje žičare problem na gradskoj razini, posljedice tog projekta, u kojemu nisu uzete u obzir potrebe stanovnica ove gradske četvrti, trpe upravo stanovnice podsljemenske zone kojima je narušena kvaliteta života.

Potrebno je izraditi jasan urbanistički plan u kojem će biti jasno odvojeni javni objekti od privatnih i stambeni od komercijalnih te premjestiti sve djelatnosti koje nisu u skladu s očuvanjem okoliša zbog specifične prirodne vrijednosti Medvednice. Jednako tako potrebno je zabraniti gradnju na opasnim područjima i u sklopu GUP-a ograničiti visinu i površinu novih stambenih zgrada te jasno regulirati građevinske i negrađevinske čestice.

Komunalna i telekomunikacijska infrastruktura

U četvrti je još uvijek prisutan problem nedostatka osnovne komunalne infrastrukture: veliki dijelovi naselja nemaju kanalizaciju, priključak za vodu ili plinski priključak. Potrebno je utvrditi stanje i u što kraćem roku osigurati građanima osnovnu komunalnu infrastrukturu.

Šahtovi su zakrčeni otpadom što uzrokuje poplave, pa je taj problem potrebno rješavati što brže.

Zbog nedostatka optičkih kabela, na području Markuševca nema brzog interneta. Premda za rješavanje tog problema nije ovlaštena mjesna samouprava, smatramo da bi se aktivnostima građanki i građana te djelovanjem njihovih predstavnica i predstavnika u tijelima mjesne samouprave mogli stvoriti uvjeti za osiguravanje optičke infrastrukture.

Promet

Cijelu gradsku četvrt muče isti problemi — nedostatak primjerenih prometnih rješenja i odgovarajuće infrastrukture što osobito pogađa djecu i starije te osobe s invaliditetom. Nakon potresa i proglašenja pandemije, prometna veza između istočnog i zapadnog dijela grada djelomično se preselila u podsljemensku zonu te se primjetno povećala gustoća prometa kroz Šestine, Gračane, pa i Markuševac, a povećao se i broj izletnica, biciklista i planinarki u svim podsljemenskim naseljima. Sve je to samo pojačalo svakodnevne opasnosti u prometu i učinilo još vidljivijim neke od najvećih problema — **kronično pomanjkanje nogostupa u središtima naselja i ulicama koje vode do škola i vrtića, staza za kretanje osoba s invaliditetom** (npr. od Markuševečke po Bliznecu) te **pješačkih prijelaza i biciklističke infrastrukture**.

Ključni prometni problemi obuhvaćaju još i **prometne gužve** (npr. u Šestinama), **loše izvedena prometna rješenja** (npr. rotor u Markuševcu), **rijedak red vožnje autobusa javnog prijevoza** te **nedostatak parkirališnih mjesta u središtima naselja**. Jednako tako u posljednje vrijeme **nema prometnih redarki ni redara** koji bi dodatno regulirali nepropisno parkiranje i promet u neposrednoj blizini škola. Potrebna je **izrada studije postojećeg stanja i elaborata o modernizaciji prometnica u cijeloj gradskoj četvrti te prenamjena pojedinih ulica u jednosmjerne** kako bi se prometno rasteretile.

Pješaci i biciklisti

Posebnu pažnju u najkraćem roku namjeravamo posvetiti postavljanju **horizontalne i vertikalne signalizacije na pješačkim prijelazima**. Djelomično rješenje za regulaciju prometa može biti i postavljanje uspornika premda se oni dosad nisu

pokazali idealnima jer nisu bili rađeni prema standardu i nisu uvijek postavljani na mjesta na kojima su bili potrebni.

Za sigurno kretanje biciklista srednjoročno je potrebna **izgradnja biciklističkih staza**, osobito na potezu od centra Markuševca do Dotrščine te od Dotrščine do Maksimira.

Biciklističkim stazama povezat ćemo Markuševac, Dotrščinu i Maksimir.

Javni prijevoz

Kako bi se Podsljeme bolje povezalo s centrom grada te kako bi se povezala naselja i ulice na brežuljcima i smanjio promet osobnih vozila, u najkraćem je roku potrebno uvesti gušći **raspored javnog prijevoza (linija autobusa ili minibusa)**, pogotovo vikendom zbog pojačane aktivnosti izletnica i izletnika.

Nakon što je devastirana zemljana podloga koja je upijala vodu i buku, pojavio se i problem **pruge kojom prometuje tramvajska linija br. 15**. Za rješavanje tog problema potrebno je vraćanje pruge u prvobitno stanje sa zemljanom podlogom ili uvođenje noćne autobusne linije umjesto tramvajske kako bi se građanima koji žive u neposrednoj blizini pruge osigurao Ustavom zajamčen noćni mir i kako bi se poštovao Zakon o zaštiti od buke.

Uredit ćemo **okretište Mihaljevac** — dodati klupe za odmor i tramvajsku nadstrešnicu, parkiralište ograničenog opsega kako bi ostalo dovoljno zelene površine za druge javne sadržaje te zasaditi stabla za zaštitu od ljetnih vrućina.

Zaštita okoliša i održavanje zelenih površina

Gradska četvrt Podsljeme naslonjena je na Park prirode Medvednica koji naseljima u okolini nudi čist zrak, a dostupne su im i šumske staze i putevi. Nažalost, područje gradske četvrti u cjelini je neodržavano i zapušteno, od javnih zelenih površina do privatnih čestica. Problem je i odlaganje otpada i strвина u kanale, potoke i uz planinske staze zbog čega se na tim mjestima skupljaju štakori i drugi nametnici te divlje životinje koje se hrane strvinama. Zbog nepotpuno izgrađene kanalizacije u istočnijim dijelovima gradske četvrti i dijelu Gračana, otpadne se vode slijevaju prema potocima i onečišćuju ih. Zbog izgradnje žičare ukinuto je jedino **reciklažno dvorište u Gračanima**, a zbog izgradnje doma za starije i **ono u Markuševcu**. Na cijelom području **kronično nedostaju zeleni otoci i koševi za smeće** zbog čega su naselja i pristupni dijelovi prema Medvednici i šumi Dotrščini puni odbačenog otpada.

Hitno ćemo postaviti **javne koševe i kante za smeće** na što više mjesta i osigurati redovito pražnjenje otpada na lokacijama, na prilazima okolnim brdskim stazama. U što kraćem roku **osigurat ćemo prostor za ponovnu izgradnju reciklažnog dvorišta**. Aktivno ćemo **provoditi edukacije i kampanje o podizanju svijesti**

građana o zaštiti okoliša i u te aktivnosti uključiti vijećnice u četvrti i gradske zaposlenike za očuvanje okoliša. **Riješit ćemo pitanje nedovršene kanalizacijske mreže, i to** s pomoću sredstava Vijeća Gradske četvrti Podsljeme te sredstava iz EU-fondova.

Park-šuma Dotrščina

Park-šuma Dotrščina je uz Maksimir najbliža građankama te pruža pješačku i biciklističku poveznicu s Medvednicom, no do Dotrščine se trenutačno može doći isključivo cestama koje nemaju pješački ni biciklistički koridor, a na ulazima, osim na južnom, nisu uređena parkirališta.

Sukladno propisima uredit ćemo sve prilaze park-šumi Dotrščina, nogostupe, biciklističke staze, parkirališta na ulaznim punktovima te ćemo posebno urediti i označiti pješačke staze, kao i biciklističke staze u šumi. U suradnji s Vijećem Gradske četvrti Maksimir povezat ćemo **pješačku stazu park-šume Dotrščina i onu u parku Maksimir, i to tako da preko njih prelazi što manje prometnica.**

Park prirode Medvednica

Intenzivna nelegalna sječa šume i devastacija Medvednice dodatno je pojačana izgradnjom žičare i nelegalnim odlaganjem velikih količina otpada uz šumske puteve i staze na Medvednici. Primjetno je da ni u jednom segmentu nema održivog upravljanja Medvednicom — od zaštite bioraznolikosti do upravljanja sustavom staza i njihova održavanja (pješačke, biciklističke, staze za motocross/quadovi), a treba istaknuti i neprilagođenost poučne staze osobama s invaliditetom i nedostatak adekvatnog informiranja i komunikacije s građankama i građanima (primjerice, info-punkt na parkiralištu Bliznec koji trenutačno ne radi).

Premda upravljanje Parkom prirode Medvednica nije u ovlasti mjesne samouprave, s obzirom na važnost Medvednice za Podsljeme i cijeli Zagreb, smatramo da i na ovome mjestu treba upozoriti na potrebu donošenja adekvatnog plana upravljanja koji će doista uključiti i građane te ostale zainteresirane strane kako bi se uspostavio sustav učinkovitijeg upravljanja i nadzora nad šumom koji bi svima zainteresiranima omogućio prijavljivanje problema, a od mjerodavnih zahtijevao brzu reakciju te kažnjavanje krivolovaca i svih koji nelegalno sijeku drveće.

Javni sadržaji

Kulturno-umjetnički i sportsko-rekreacijski sadržaji

Na području gradske četvrti kronično nedostaju urbani kulturni sadržaji za građanke i građane, a osobito za djecu i mlade, iako postoje prostori poput Hrvatskog doma u Markuševcu i Centra Meridijan u Gračanskom dolju. Danas se u tim prostorima održavaju većinom tradicionalna događanja (folklorno-plesni programi). Iako je nužno zaštititi i promicati tradicijsku prigorsku kulturu i identitet kulturne baštine, **proširit ćemo raznolikost ponude kulturno-društvenih sadržaja obnavljanjem višenamjenskih prostora** u kojima će biti osigurani

prostori za knjižnicu i čitaonicu, održavanje kinoprojekcija, kazališne predstave, probe dramsko-pedagoških, plesnih, likovnih i glazbenih grupa, radionice tradicijske kulture, igraonice za djecu, edukativne aktivnosti — od kulturnih i umjetničkih do sportsko-rekreacijskih te onih za uključivanje građanki i građana u odlučivanje i predlaganje rješenja za probleme u četvrti.

U četvrti nedostaju sportsko-rekreacijske aktivnosti i događanja za djecu i mlade, ali i stariju populaciju. Težište je na tradicionalnim, dvoranskim sportovima, a zanemaruje se to da je Podsljeme kvart u podnožju Medvednice u kojem je moguće poticati i razvoj sportova u prirodi kao što su planinarenje, biciklizam, penjanje, trčanje i sl.

Radit ćemo na reformi mjesne samouprave koja građanke i građane uključuje u predlaganje i kreiranje sadržaja korisnih za cijelu lokalnu zajednicu.

Osigurati ćemo također suradnju mjesne samouprave sa školama i vrtićima te udrugama, inicijativama, sportskim klubovima i zainteresiranim građanima u lokalnoj zajednici u osmišljavanju, poticanju i provedbi javno dostupnih društveno-kulturnih i sportsko-rekreacijskih programa.

Javni parkovi

U četvrti Podsljeme manjkaju dječji javni parkovi, a postojeći su izrazito mali i smješteni su uz škole i vrtiće. Taj se nedostatak kompenzira time što se djeca igraju u dvorištima, no nova stambena gradnja orijentirana je na višestambene jedinice. Zamjetan je i nedostatak šetnica i javnih klupa u četvrti i uz odmorišta.

Socijalna i zdravstvena skrb

U četvrti s visokim udjelom starijeg stanovništva primjetan je nedostatak skrbi za starije osobe koje žive same, a lošija pristupačnost nekih naselja otežava im osnovne životne aktivnosti — odlazak u dućan, ljekarnu, k liječniku...

Velik je problem za sve građanke i građane nepostojanje specijalista u domu zdravlja zbog čega su zakinuti za odgovarajuću zdravstvenu skrb u svojoj četvrti. Smatramo da se briga zajednice za osobe starije životne dobi može potaknuti i jednostavnim inovativnim rješenjima kao što je npr. povezivanje mjesne samouprave s odgojno-obrazovnim ustanovama i pružateljicama i pružateljima usluga u kvartu, a cjelovitu zdravstvenu skrb za sve građanke i građane potrebno je organizirati na institucionalnoj razini osiguravanjem adekvatne zdravstvene zaštite — kratkoročno organiziranjem mobilnih specijalističkih timova, a dugoročno osiguravanjem potrebne infrastrukture: ambulanti, ljekarni i zdravstvenog osoblja.

GRADSKA ČETVRT PODSUSED — VRAPČE

Naša četvrt Podsused–Vrapče zeleno je, lijepo mjesto za život, no kvaliteta života njezinih stanovnica i stanovnika smanjena je zbog izrazitih prometnih problema, problema s komunalnom infrastrukturom te preizgrađenosti koju ne prati kvalitetna društvena infrastruktura.

U našem programu na prvom je mjestu razvoj neautomobilskog prometa, smanjenje broja automobila u gradu, pa i u četvrti. Tome će pridonijeti znatno bolji javni prijevoz, a uvelike i biciklistički promet. Krajnji je cilj uvođenja dostupnog i kvalitetnog javnog prijevoza to da obitelji u Gradskoj četvrti Podsused–Vrapče nemaju potrebu za dvama automobilima i da se tako smanji prometno zagušenje i onečišćenje zraka u četvrti. Dugoročno bi rasterećivanje Ilice od prometa prema jugu moglo pomoći u smanjivanju prometa na ulazu u Zagreb i smanjivanju broja osobnih automobila u gradu. U našem je programu razrađena i izgradnja društvene infrastrukture (vrtići, škole, kulturni centri) te uređenje zapuštenih javnih prostora.

Prometna infrastruktura koja ne frustrira

Reorganizirane i bolje prometnice

Prometna infrastruktura jedna je od glavnih boljki četvrti. Svojim smještajem naša je relativno blizu i centru grada i izlazu iz grada, no zbog loše prometne povezanosti s centrom i otežanim prometom prema jugu, četvrt je na neki način slijepo crijevo grada.

Rasteretiti Aleju Bologne i Ilicu prema jugu

Osigurat ćemo:

- **prometnu reorganizaciju** na području cijele gradske četvrti u obliku: a) izmjene smjera prometa u preuskim ulicama bez pločnika, kreiranjem rastera zona jednosmjernog prometa i izgradnjom nogostupa (primjerice Huzjanova), b) reorganizacije prometa u naseljima kako bi se smanjili zastoji unutar četvrti;
- **organizaciju smjenskog automobilskog prometa** u podvožnjaku Dubravica te potom i dugoročno izgradnju podvožnjaka (ili nadvožnjaka) od kojih bi jedan trebao biti veći i služiti ponajprije preusmjeravanju prometa sa sjevera i zapada (Zagorje, Samobor) prema Priobalnoj cesti i Ljubljanskoj aveniji

- produženje nekih ulica (primjerice spoj Karažnika s Prigornicom) te projektirati gradnju novih ulica u naseljima; u obzir treba uzeti i mogućnost gradnje pješačkih nadvožnjaka ondje gdje je promet teško drukčije regulirati (primjerice Dubravica).

Maksimalno poboljšan javni prijevoz povezan u cjelovit sustav

Građani uglavnom nisu zadovoljni javnim prijevozom, posebice u naseljima na okolnim brežuljcima. Gotovo nijedna ZET-ova autobusna stanica na bregovima u četvrti nema nadstrešnicu ni klupicu za čekanje autobusa, pa čak ni ugibalište, već se autobus zaustavlja posred ceste, a građanke i građani čekaju na bankinama strmih ulica. Osim toga, ne postoje korisne noćne linije javnog prijevoza koje bi povezale centar s ovim dijelom grada. ZET-ovi noćni tramvaji i noćne autobusne linije s Črnomerca nisu sinkronizirani, a ne postoje noćne linije vlaka. Velik je problem i zakrčenost Zelene magistrale automobilima. Ne postoji autobusna linija kojom bi se moglo doći do vrha Zelene magistrale.

Četvrt je povezana željeznicom, s tri željezničke stanice, u **Vrapču, Gajnicama i Podsusedu**, no još se uvijek premali broj građanki i građana koristi željezničkim prijevozom. Problem je nepovezanost autobusnih linija i željeznice te nedostatan kapacitet željezničkog prometa i nepostojanje noćnih željezničkih linija. Građanke i građani su prisiljeni kupovati dvije karte (HŽ i ZET), a autobusne linije pretežno nisu usklađene s linijama vlaka. Parkirališta kod željezničkih postaja nisu dostatna za veći broj vozila. Parkiralište kod željezničke stanice u Vrapču naplaćuje se, pa tijekom tjedna zjapi prazno.

Planiramo:

- **organizirati bolji javni prijevoz spojen u smislenu cjelinu što podrazumijeva** uvođenje dodatnih, pa i noćnih vlakova na relaciji od Zaprešića do Sesveta;
- učiniti pristupačnima cijene karata u suradnji ZET-a s HŽ-om čime bismo građanke i građane poticali na to da se koriste javnim prijevozom;
- sinkronizirati autobusne i željezničke linije, uvesti zajedničke jednokratne karte, a plaćanje parkiranja uklopiti u cijenu željezničke karte;
- **uvesti dodatne ZET-ove linije električnih minibusova** za naselja **Jarek, Bizek, Gornji Stenjevec, Borčec, Perjavicu i Gornje Vrapče**;
- urediti autobusne stanice u brdskim naseljima i ugibališta, postaviti više nadstrešnica i klupica te izgraditi okretište autobusa na Borčecu;
- **uvesti autobusne linije** s voznim redom isključivo **vikendom do kraja Zelene magistrale** kako bi se smanjio priljev automobila na Medvednicu.

Biciklizam u svrhu svakodnevnog prometovanja

Biciklističke staze u cijeloj četvrti jedva da postoje. Ne postoji ni biciklistička staza koja bi povezala **Podsused** i **Gajnice**, Gajnice i **Vrapče**, a ne postoji ni staza koja bi povezivala Vrapče i Črnomerec te na taj način omogućila biciklističku rutu iz četvrti Podsused–Vrapče prema gradu. U cijeloj četvrti nema zona usporenog mješovitog prometa u kojima bi automobili i bicikli dijelili prometnicu. **Zelena magistrala** koja vodi do planinarskih staza na Sljemeni te posredno i do Planinarskog doma Glavica bez nogostupa je i biciklističke staze.

Prioritet su biciklističke magistrale i zone mješovitog prometa

Planiramo:

- **urediti biciklističke staze uz Aleju Bologne i Ilicu** sve do spoja s biciklističkom stazom u Prilazu baruna Filipovića, biciklističku stazu koja cijelom dužinom spaja Podsused–Vrapče s Gradskom četvrti Črnomerec, tj. biciklističku magistralu (potencijalno trasa Samoborčeka);
- **projektirati biciklističke magistrale u podsljemenskoj zoni** prema Gračanima
- **projektirati i izgradnju biciklističkih staza** na području cijele četvrti te **uvesti zone mješovitog prometa** na cijelom području četvrti;
- **omogućiti biciklistički promet u pješačkim pothodnicima** koji spajaju Aleju Bologne, Ilicu i Samoborsku cestu;
- **rekonstruirati Zelenu magistralu** tako da se duž nje izgradi nogostup i biciklistička staza;
- urediti biciklističke staze u **Podsusedu** — od Podsusedskog trga do **Kitova prolaza**, nasipa uz Priobalnu cestu, uz obaveznu sanaciju Kitova prolaza i pristupnih cesta te urediti krunu nasipa za pješake i bicikliste do Jarunskog jezera;
- urediti pješačko-biciklističku stazu od okretišta, uz potok **Dolje**, preko kame-noloma Bizek, do okretišta Bizek.

Parkiranje koje nije smetnja i uzrok svađa

Neplanska gradnja u četvrti utječe na izrazite probleme s parkiranjem jer je u pravilu predviđeno po jedno parkirališno mjesto za svaki stan u zgradi, a mnoge obitelji koje žive u ovom dijelu grada zbog prometne nepovezanosti vrlo često moraju upotrebljavati dva automobila. Manjak parkirališta vidljiv je osobito u zoni željezničkih stanica te u zonama domova zdravlja i drugih javnih institucija.

Problematičan je i manjak parkirališta za bicikle na željezničkim stanicama, kao i u cijeloj Gradskoj četvrti Podsused–Vrapče.

Naplata parkiranja ne rješava sve veći problem gužvi na parkiralištima

Bolje povezivanje javnog prijevoza trebalo bi djelomično riješiti problem gužvi na parkiralištima u naseljima uz Ilicu.

Smatramo da je za buduću stambenu izgradnju nužno **zakonom urediti izgradnju većeg broja parkirališnih mjesta po stanu.**

Planiramo:

- **proširiti parkiralište u Podsusedu** za dnevne migracije izravnavanjem terena (južno od pruge proširenjem postojećeg parkirališta južno i zapadno od igrališta NK Podsuseda, sjeverno od pruge otvaranjem parkirališta — spojnice Podsusedskog trga s Alejom Bologne);
- **izgraditi parkirališta za bicikliste** duž cijele četvrti te uz željezničke stanice;
- **urediti parkiralište na Ponikvama** i ograničiti broj parkirališnih mjesta.

Urbanizam i javni prostori za uživanje

Planski urbanizam

U naseljima uz Ilicu velik je problem preizgrađenost, posebice u **Stenjevcu–sjever** te u nekim dijelovima **Vrapča**. Na parcelama na kojima su prije bile obiteljske kuće, u uskim ulicama bez nogostupa niču zgrade, nerijetko građene na cijeloj parceli. Blizu **naselja RIS** niknula je zgrada koja je od pločnika udaljena manje od jednog metra, a tijekom njezine gradnje bio je potpuno zatvoren nogostup po kojemu djeca idu do škole.

Kontrolirati novu izgradnju koju mora pratiti kvalitetna komunalna infrastruktura

U **Gajnicama** treba istaknuti zgrade koje se gotovo naslanjaju na osnovnu školu, a izgrađene su tik uz potok Dubravicu čime je povećana opasnost od onečišćenja tog čistog sljemenskog potoka.

Potrebno je hitno donijeti jasan urbanistički plan primjeren ponajprije potrebama građanki i građana, a tek onda željama investitora. Svú novu gradnju mora pratiti kvalitetna komunalna infrastruktura.

Problem su i manjak komunalnih redara te ružno išarana pročelja zgrada, često s uvredljivim natpisima. Potrebno je povećati broj policijskih ophodnji te **osmisлити oslikavanje pročelja muralima kako bi se uljepšao kvart.**

Javni prostori u javne svrhe

U cijeloj četvrti puno je zapuštenih javnih prostora. U Podsusedu je bivša cementara, prostor s puno potencijala. U tom su naselju i zapuštene stare i vrijedne građevine kao što je Vila Hutter te ostaci staroga grada Susedgrada i pripadajućeg planinarskog doma. U Vrapču od zapuštenih javnih prostora treba istaknuti spomenik žrtvama fašizma. Oko njega nalazi se cvjetnjak koji je uništen je, a nekad je bio prostor za druženje. Kod crkve Sv. Barbare nekadašnja je osnovna škola koja nije u upotrebi više od pola stoljeća. Derutna je i dodatno oštećena u potresu te je sada, nažalost, ruglo i opasnost za prolaznice i prolaznike. Groblje u Gornjem Vrapču treće je po veličini u Zagrebu, a iznimno je zapušteno i devastirano.

Obnoviti i oživiti zapuštene javne prostore dajući im suvremenu svrhu

Planiramo:

- **sanirati javne zapuštene prostore i učiniti ih dostupnim i korisnim građankama i građanima, a u sklopu toga predlažemo hitnu obnovu cementare (što uključuje i statičko učvršćivanje)** i njezino oživljavanje, a do izrade dugoročnog rješenja planiramo povjeriti cementaru kreativcima koji mogu iskoristiti postojeće prostore za kulturne i sportske aktivnosti (za *skate-park*, filmski studio, održavanje koncerata i sl);
- konzultirati se s inicijativama koje su uspjele oživiti industrijske prostore (Medika, Močvara);
- **obnoviti stari grad Susedgrad**, planinarski dom i cijeli park oko njih te sanirati **Vilu Hutter** i dati joj javnu namjenu — primjerice, u nju se može premjestiti knjižnica ili ondje otvoriti izložbeni prostor;
- **kontinuirano održavati i uljepšavati javne površine** poput groblja i spomenika.

Tržnice za 21. stoljeće

U četvrti su dvije tržnice, u Gajnicama i Vrapču, no ona u Vrapču najveća je boljka cijele četvrti jer je zapuštena, a i danju i noću vrlo mračna i opasna.

Planiramo što prije rekonstruirati tržnicu i cijeli prostor oko nje urediti za svakodnevnu javnu namjenu primjerenu potrebama građanki i građana, a u skladu s tim ona se može namijeniti za različite sadržaje — od malih sajмова (npr. knjiga i antikviteta) do organizacije kulturnih događaja u sklopu prostora tržnice i oko nje.

Kvalitetne komunalne usluge

Kanalizacija i odvodnja u skladu s potrebama

Komunalna infrastruktura u podsljemenskoj zoni i dalje je u kritičnom stanju pri čemu neke ulice u **Gornjem Vrapču, Borčecu i Perjavici te Gornjem Jareku** još uvijek nisu priključene na kanalizaciju ili vodovod, a neke nemaju ni jedno ni drugo. Silna neplanska gradnja i betonizacija smanjuje količinu zelenila u četvrti zbog čega je ljeti temperatura zraka viša, a nedostatak zelenila itekako je primjetan kad padne veća količina oborina. Vodovodne cijevi pucaju vrlo često jer se rijetko mijenjaju, a mnogo je novih zgrada spojeno na infrastrukturu jednakog kapaciteta.

Zastarjelu vodovodnu infrastrukturu potrebno je hitno rekonstruirati

Planiramo:

- **izgraditi vodovod i kanalizaciju** do svake kuće s pravovaljanom građevinskom dozvolom, a ako to ne bude moguće (isplativo), zalagat ćemo se za sufinanciranje dovoza vode i pražnjenje septičkih jama;
- **redovito provjeravati stanje vodovodnih i odvodnih cijevi i kanalisa, zamijeniti cijevi** gdje je potrebno te ih redovito čistiti;
- izgraditi dodatne sustave kanalisa i odvodnje jer su sadašnji dotrajali ili preopterećeni.

Otpad koji nas ne guši

Građani uočavaju i velike probleme s otpadom. Žale se na premalen broj reciklažnih dvorišta u naseljima. U parkovima i općenito na javnim površinama premalo je kanta za smeće. U Vrapču je noviji problem odlaganja otpada povezan s ambalažom iz McDonaldsa. Problem je i suviše rijetko odvoženje otpada, pogotovo papira i plastike. Osim toga, premalo je kontejnera za plastiku i kanta za papir. Na području cijele četvrti više gotovo i nema zelenih otoka jer su oni nadzemni bili ruglo te su ispražnjeni i zatvoreni.

Odmalena naučimo djecu odvajanju otpada

Planiramo:

- **osigurati više komunalnih redara u gradskoj četvrti;**
- **osigurati bolju organizaciju odvoza i zbrinjavanja otpada, prije svega češći odvoz;**
- **postaviti više koševa za smeće,** pogotovo oko ustanova i mjesta namijenjenih javnim uslugama kao što su domovi zdravlja, škole i parkirališta, te na dječja igrališta postaviti kante za odvajanje i recikliranje otpada;
- **zatražiti uvođenje mobilnih reciklažnih dvorišta;**
- u bliskoj budućnosti ravnomjerno u cijeloj četvrti **izgraditi podzemne spremnike za otpad.**

Zelena infrastruktura

Medvednica i njezini potoci kao resurs

Ova četvrt duboko zadire u područje Medvednice. Granice Parka prirode Medvednica i dozvole za gradnju unutar njega nisu jasne, pa se sustavno uništava zeleni pojas koji obrubljuje naselje.

Možemo ljepše i mudrije uživati u našem zelenom kvartu

U cijeloj gradskoj četvrti pet je bistrih sljemenskih potoka od kojih neki u dijelu svojeg toka imaju i mala jezerca. To je iznimno prirodno bogatstvo četvrti koje ima i rekreacijski potencijal kao oaza odmora od gradske vreve.

Planiramo:

- **očistiti potok Vrapčak** i popraviti ograde na njemu;
- **spriječiti krčenje i uništavanje šume Grmošćice;**
- poboljšati pristup i potencijalno omogućiti rekreaciju oko manjih jezera potoka **Orešja** na **Borčecu;**
- **urediti i zaštititi potok Dolje,** posebice na prijelazu ispod Aleje Bologne;

- **urediti zapuštene planinarske staze, Podsusedsku** poučnu stazu te planinarske i brdsko-biciklističke staze sa **Susedgrada** (prema Kamenim svatovima) i **Bizeka** (prema Kamenim svatovima i Glavici).

Saniranje klizišta Kostanjek

U ovoj je četvrti i jedno od najvećih klizišta u ovom dijelu Europe, Kostanjek u Podsusedu. Taj je prostor iznimno opasan za život, a sanacija još nije ni počela iako sondiranje i ekspertiza nad klizištem postoji već više od desetljeća. Prijedlog dosadašnje gradske uprave za sanaciju tog klizišta prijetio je daljnjim onečišćavanjem prostora (predlagalo se zatrpavanje građevnim otpadom — šutom), no privremeno je zaustavljen zahvaljujući velikom angažmanu lokalnog stanovništva i udruga.

Planiramo **hitan angažman stručnjakinja i stručnjaka, domaćih i stranih, u izradi projekta sanacije klizišta Kostanjek** (pri čemu treba maksimalno poštovati ekološke standarde) jer sanacija klizišta Kostanjek mora biti jedan od prioriteta gradske uprave.

Javna i društvena infrastruktura — kvaliteta života

Vrtići i škole prema pedagoškim standardima

Unatoč velikom povećanju broja stanovnica i stanovnika, posebice mladih ljudi s djecom vrtićke i osnovnoškolske dobi, na području četvrti nije izgrađen nijedan novi vrtić ni osnovna škola. Zbog toga je u odgojno-obrazovnim ustanovama na području gradske četvrti previše polaznica i polaznika čime se smanjuje kvaliteta rada s njima.

Postojeća Osnovna škola Dragutina Domjanića u **Gajnicama** premala je za sadašnji broj učenika jer je polaze i učenice iz **Gornjeg Stenjevca**, pa škola i dalje radi u dvije smjene. Dio učenika iz naselja RIS zbog nedovoljnog kapaciteta ionako nedovoljno održavane Osnovne škole Dragutina Tadijanovića na Bolničkoj cesti pohađa Osnovnu školu grofa Janka Draškovića u Vrapču koja je u lošem stanju, posebice nakon potresa. Škola u **Podsusedu** također radi u dvije smjene i postaje premala za priljev djece iz novih naselja u **Susedskom polju**. Ta škola nema adekvatnu dvoranu za tjelesni odgoj.

Odgoj i obrazovanje prema pedagoškim standardima

Planiramo:

- **omogućiti nastavu u jednoj smjeni u svim osnovnim školama;**
- **izgradnju novih školskih zgrada** u **Gornjem Stenjevcu** i **Perjavici–Borčecu** te proširenje sadašnje zgrade škole u Podsusedu ili izgradnju područne u **Susedskom polju** (ovisno o daljnjim planovima gradnje u tom dijelu MO-a Podsused);
- **obnovu i uređenje Osnovne škole grofa Janka Draškovića.**
- Za upis u javne vrtiće na području cijele četvrti prevelike su potrebe u odnosu prema broju mjesta te mnoga djeca nisu upisana. Kada je izgrađeno naselje RIS, izgrađen je vrtić koji potpada pod Dječji vrtić Vrapče — područni objekt “Rašljice”. Problem je što taj objekt svojom veličinom ne zadovoljava potrebe naselja i okolice te je u njemu samo jedna jaslička skupina. Na potezu **Perjavica–Borčec** kao ni u **Susedskom polju** nema nijednog dječjeg vrtića.
- Planiramo **izgradnju novih zgrada dječjih vrtića** na **Perjavici–Borčecu** i u **Susedskom polju** (Pijavišće) kako bi sve građanke i svi građani imali dostupnu tu javnu uslugu, a vrtići radili u skladu s pedagoškim standardima.

Više uređenih zelenih površina

U nekim dijelovima četvrti nedostaje dječjih igrališta. Jednako tako u velikim dijelovima četvrti nema nijednog parka za kućne ljubimce, a mnogo je pasa. Osim toga, nema ni kanta za pseći izmet koje bi trebale biti dostupne u cijeloj četvrti.

Planiramo:

- **projektirati i izraditi nove dječje parkove** na **Borčecu**, u **Gornjem Vrapču** te u **Susedskom polju**;
- **osigurati prostor i izgraditi parkove za kućne ljubimce** u **Vrapču** i **Podsusedu** te postaviti kante za pseći izmet u cijeloj četvrti. Uz to je potrebna i stalna edukacija stanovnika o problemu psećeg izmeta.

Zdravstvo i socijalna skrb dostupni svima

Postojeći Dom zdravlja u Gajnicama ne odgovara potrebama stanovnika jer osim nekoliko ambulanta opće medicine, zubne ambulante i pedijatrije ne nudi druge oblike zdravstvene zaštite — laboratorij, ginekološku ordinaciju i sl. Dom zdravlja Zagreb–Zapad u Vrapču preopterećen je jer u njemu zdravstvene usluge dobivaju i stanovnice i stanovnici Gradske četvrti Stenjevec. U Domu zdravlja Podsused također nedostaju osnovne zdravstvene usluge. **Potrebno je što prije uvesti mobilne timove koji bi dolazili u kvart** i nudili određen oblik zdravstvene zaštite za starije stanovnice i stanovnike (poput analize krvi, mjerenja tlaka, psihološke pomoći i sl). U budućnosti treba razmišljati o trajnom proširenju usluga u skladu s mogućnostima javnog zdravstva.

Zdravstvo i socijalna skrb ključni su u ostvarivanju građanskih prava

Prostor u kojemu je Centar za socijalnu skrb Susedgrad premalen je i neprikladan za rad, a ni njegova lokacija nije adekvatna, pa bi svakako u idućem razdoblju trebalo izraditi infrastrukturni projekt izgradnje novog, suvremenog Centra za socijalnu skrb.

Na području cijele gradske četvrti nema nijednog javnog doma za starije i nemoćne. Takav je dom potrebno hitno izgraditi jer je u četvrti izrazito mnogo osoba starije životne dobi.

Kultura i društveni život za građane svih dobi

Jedina kulturna institucija je Centar kulture Susedgrad u **Gajnicama**, a druga naselja nemaju nikakve kulturne sadržaje. Ne postoje sadržaji za mlade, a u kvartu nema ni mjesta za druženje i rekreaciju starijih osoba.

Kultura i društveni život za građane svih dobi

Planiramo:

- **osmisлити i napraviti kulturni centar** s radionicama za druženje građanki i građana (mladih i starijih) na području **Vrapča, Stenjevec–sjever i Podsuseda** prenamjenom gradskih prostora (posebice je puno mogućnosti u Podsusedu);
- **osmisлити prostor i sadržaj za dnevni boravak starijih građanki i građana i umirovljenica i umirovljenika** (primjerice u mjesnim odborima);
- u sklopu rekonstrukcije Tržnice Vrapče **razviti višenamjensko mjesto na kojem bi se mogle organizirati i različite kulturne i društvene aktivnosti** za djecu i ostale građanke i građane;
- **organizirati minikulturne akcije**, primjerice postaviti na trgove elektronički ekran — “Totem demokracije” — na kojemu bi se redovito izmjenjivale informacije vezane uz rad mjesnog odbora, vijeća gradske četvrti, pregledno prikazivale aktivnosti i troškovi te poticali građani na sudjelovanje u upravljanju svojim gradom.

Sport i rekreacija za svaku dob

U gradskoj četvrti ima sportskih sadržaja, uglavnom u zoni uz Ilicu, no neki su objekti, plaćeni javnim novcem, dani u zakup, pa su postali nedostupnima građankama i građanima.

Javni sportski objekti dostupni građanima

Planiramo:

- **otvoriti sportske dvorane u osnovnim školama** tijekom vikenda za organiziranu rekreaciju građanki i građana te da javno financirani objekti budu dostupni građankama i građanima za rekreaciju;
- **napraviti park sa spravama za vježbanje za starije osobe;**
- **razmotriti izradu projekta kojim bi se iskoristili potencijali kamenoloma u Sutinskim vrelima**, ponajprije za sportske i turističke sadržaje (bazen);
- **napraviti više skate-parkova i biciklističkih poligona** na području gradske četvrti.

GRADSKA ČETVRT SESVETE

Sesvete su prostorno najveća gradska četvrt, među vodećim naseljima u Republici Hrvatskoj po prirastu stanovništva, s velikim razvojnim potencijalom kojeg ne prati razvoj komunalne infrastrukture, razvoj prometnica, javnih površina, javnih sadržaja, kulture ni sporta.

U nastavku možete dobiti detaljniji uvid u naše mjere i planove vezane za ključna područja.

Izazovi povezani s komunalnom infrastrukturom poput priključaka na vodovodnu i plinsku mrežu, a pogotovo kanalizacijsku mrežu (poput nedovršenog projekta šesnaest crpnih stanica za sjeveroistočni dio četvrti bez odgovarajuće mreže) na području naše gradske četvrti naš su najveći prioritet i to ne samo za područje Gradske četvrti Sesvete, već za cijeli grad Zagreb, a moguće ih je riješiti samo uzimajući u obzir Sesvete i svih 46 mjesnih odbora kao jedinstvenu cjelinu.

Kao što svaka kuća treba dobar temelj, tako je i osnova svih naših promjena u Prostornom planu grada Zagreba. Prostorni plan Grada Zagreba potrebno je izmijeniti, a nastavno na njega i Generalni urbanistički plan Sesveta (GUP Sesvete) koji nije popratio razvoj Sesveta i njegovih stanovnica i stanovnika.

GUP je potrebno izmijeniti te uključiti nove prostorne zone, a postojeće prenamijeniti i omogućiti Sesvećankama i Sesvećanima razvoj i napredak oko novog centra Sesveta na prostoru bivše tvornice "Sljeme".

Sadržaji javne namjene na tom području, popraćeni zonama poslovne i stambene namjene, te parkovne površine omogućit će kvalitetno povezivanje Novog Jelkovca s centrom Sesveta. Treba razmotriti izmještanje gospodarske zone prema istoku i postojećoj gospodarskoj zoni u Sesvetskom Kraljevcu.

Uz ranije spomenute zahvate, *brownfield* područja poput bivše vojarne "Sesvetska Sopnica", "Gliboki Jarek" i "Šija vrh" planiramo prenamijeniti iz divljeg deponija u prostore koji mogu postati novo stambeno naselje. Uz njih se unutar kompleksa trebaju predvidjeti i prateći sadržaji ili pak javne usluge od osobite važnosti, poput javne vatrogasne postaje. Potrebno je adekvatno prilagoditi i neke postojeće lokacije poput Sesvetske tržnice, Sesvetskog sajma, autobusnog terminala, željezničkog kolodvora.

Zajedno s vama, našim dragim Sesvećankama i Sesvećanima, stanovnicima Sesvetskog prigorja — Možemo! promijeniti našu svakodnevicu.

Svaka zagrebačka gradska četvrt ima slične probleme, ali Sesvete su, kao istočna vrata grada Zagreba, posebno izložene dnevnim i tjednim migracijama stanovnika Grada Zagreba i Zagrebačke županije zbog čega se Možemo! i Zagreb je NAŠ! zalažu za rješavanje problema na kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom planu u svim područjima koja čine sesvetsku svakodnevnicu.

Promet

Željeznica

- Kratkoročno ćemo raditi na hitnom dovršavanju željezničkih postaja Sesvetska Sopnica (u izgradnji) i Sesvetska Selnica koje će omogućiti da se za 15 minuta stigne do centra Zagreba, kao i na povećanju broja parkirališnih mjesta na svim stanicama u gradskoj četvrti.
- Srednjoročno je potrebno provesti rekonstrukciju kolodvora Sesvete i prilagoditi ga standardima 21. stoljeća. Angažirat ćemo se na ponovnom zaustavljanju svih brzih vlakova u Sesvetama te na uspostavi noćnih prigradskih vlakova na liniji Savski Marof–Dugo Selo i uvođenje željezničke linije Sesvete–Velika Gorica (stanica Buzin). Potrebno uvesti i željezničku vezu naselja Iver koja će velikom broju pretežito mladog stanovništva iz tog naselja u nastajanju osigurati brzu vezu sa centrom Zagreba.
- Naš se program dugoročno temelji na izgradnji/stvaranju/razvoju intermodalnog čvorišta na prostoru parkirališta u Ninskoj ulici, odnosno na integriranju željeznice, tramvaja i razvoju sustava *Park & Ride* kao i daljnjeg povezivanja s Prigorjem, Zagorjem i Posavinom.

Sustavno ćemo raditi na integriranju željeznice, tramvaja i Park & Ride sustava kako bi se četvrt povezala sa Prigorjem, Zagorjem i Posavinom.

Tramvaj i autobus

- Uvest ćemo i produljiti određene autobusne linije što podrazumijeva povezivanje Sesveta s bliskim a nepovezanim dijelovima grada, uvesti noćne linije i češće autobusne linije nedjeljom te povezati i uskladiti rasporeda polaska autobusa s prigradskim linijama vlakova.
- Povezat ćemo Novi Jelkovec i Jelkovec izmjenama trase kako bi oba naselja imala koristi od linija koje već prolaze kroz njih te ih povezati sa Žitnjakom, Ivanjom Rekom (i, posljedično, Kvatrićem) te Sesvetama.
- Razmatrat ćemo dovođenje tramvaja u Sesvete. Tramvaj u Sesvetama sigurno će voziti kada se ispune svi preduvjeti za rasterećenje koridora Zagrebačke ulice i nakon izgradnje intermodalnog čvorišta na prostoru javnog parkirališta u Ninskoj ulici istočno od Badela.

Pješaci i biciklisti

- Potrebno je izgraditi, urediti i povezati već postojeće biciklističke i pješačke pravce/staze prema Zagrebu (Slavonska, Zagrebačka) te izgraditi biciklistički koridor prema Popovcu kroz Gliboki jarek i urediti sve dostupne površine prema Kašini, Ivanjoj Reki, Resniku i dalje prema Savi. Potrebno je urediti nastavak polivalentne biciklističke staze/šetnice uz potok Vuger prema Vugrovcu koji će uzeti u obzir i povezivanje Brestja i Luke kroz šumu Divjaču.
- Srednjoročno planiramo iskoristiti udaljenost od samo 2,5 km od centra Sesveta do Dupca, Novog Jelkovca, Sesvetskih Sela i Popovca kako bismo sesvetskim biciklistkinjama i biciklistima osigurali veću mogućnost kretanja.
- Dugoročno planiramo Sesvete u potpunosti povezati biciklističkom magistralom koja će prolaziti kroz Zagreb po Savskom nasipu te budućom šetnicom i koridorima prema Lazu, Goričici, Dugom Selu i uz prugu prema centru Zagreba, a i dalje.

Automobilski promet

- Kratkoročno u pogledu automobilskog prometa treba hitno započeti radove na Branimirovoj ulici i planirati poveznicu s budućom prometnicom. Izmijenit ćemo projekt izgradnje Branimirove ulice na način da se preko doline potoka Vuger u projektu predvidi gradnja vijadukta, a ne nasipa koji je trenutno u planu. Izgradnja nasipa visine skoro 7 metara vizualno bi uništila dolinu, ali i donijela nesagledive negativne posljedice po okoliš i korištenje cijele doline koja bi bila presječena zidom.
- Uz početak radova na Branimirovoj ulici, planiramo hitno započeti radove na prometnici koja će najkraćim mogućim putem povezati Novi Jelkovec s Industrijskom cestom i tako približiti naša dva naselja. Usklađivanjem rada semafora osigurat ćemo i veću protočnost prometa uz postojeće resurse.
- Branimirova ulica mora biti početak rješavanja ukupnog prometa u Sesvetama. Međutim, njena će izgradnja postati novi sesvetski problem ako se ne predvidi povezivanje s budućim produljenjem Vukovarske, spajanje s Industrijskom, Bjelovarskom i ostalim postojećim prometnicama. Stoga planiramo poveznicu između Novog Jelkovca i Sesveta uključiti u sustav prometnica koje omogućavaju suživot svih sudionica i sudionika u prometu.
- Započet ćemo radove na brzoj cesti Popovec–Kašina, proširiti odnosno produljiti Slatinsku, Industrijsku, Vukovarsku te ostale ulice nužne za olakšanje i poboljšanje prometnog sustava u samim Sesvetama. Cilj nam je do kraja mandata završiti radove na denivelaciji Jelkovečke i pružnih prijelaza u Sesvetskom Kraljevcu.

Sport i rekreacija

Prema našem se programu sport i rekreacija u Sesvetama temelje na javnoj i širokoj dostupnosti terena, igrališta, prostora i staza bez ograničavanja pristupa.

- Kratkoročno planiramo pokrenuti aktivnosti oko izgradnje novog SRC-a "LUKA" (na prostoru bivšeg školskog igrališta Osnovne škole Luka, uz potok), a sva igrališta u gradskom vlasništvu oplemeniti i osvijetliti.
- Srednjoročno i dugoročno predstaviti ćemo aktivnosti u našim ostalim mjesnim odborima, a planiramo osnivanje i pokretanje SRC-a Soblinec kao temelj za razvoj vodenih sportova poput veslanja, uz poštivanje ostalih udruga i stanovnika koje dijele taj prostor.
- Šuma Divjača, naša krasotica, pruža nebrojene mogućnosti za izgradnju poučnih i trim staza koje će povezivati Sesvete s ostalim naseljima i ići dalje, prema Lipi i obroncima Medvednice.

Kultura

U najkraćem mogućem roku imamo u planu pokrenuti aktivnosti oko izgradnje kulturnog centra i glazbene škole na području bivše tvornice Sljeme i, koristeći dostupne sadržaje u samim Sesvetama poput Narodnog sveučilišta, oplemeniti i ojačati kulturnu scenu u Sesvetama i okolici.

- Srednjoročno planiramo pokrenuti aktivnosti oko već izgrađenog kulturnog centra u Novom Jelkovcu stavljajući njegov prostor u funkciju te proširiti mrežu planinarskih i biciklističkih ruta koje će se povezati s vinskim cestama i putevima.
- U suradnji s Muzejom Prigorja u Sesvetama planiramo promicati povijesno naslijeđe i naša povijesna nalazišta te cjelokupni kulturni život spojiti u jednu veliku cjelinu u kojoj će svi Sesvećani uživati.
- Dugoročno planiramo oplemeniti javne prostore dodatnim mogućnostima koje bi se otvorile pretvaranjem silosa i pomoćnih zgrada u iskoristive prostore za daljnji rad na kulturnom planu.

Pokrenut ćemo aktivnosti oko izgradnje kulturnog centra i glazbene škole na području bivše tvornice Sljeme te raditi na jačanju kulturne scene u Sesvetama i okolici.

Zdravstvo

- Kratkoročno je, s obzirom na veličinu Sesveta i broj stanovnica i stanovnika, potrebno povećati broj pedijataru te dostupnost specijalista (ORL, pulmologa) i hitno pokrenuti aktivnosti vezane za povećanje kapaciteta fizikalne terapije.
- Srednjoročno ćemo pokrenuti aktivnosti vezane za opremanje i podizanje razine usluga lokalnih, disperziranih ambulanti u postojećim, ali i proširenim okvirima, a krajnji cilj naših aktivnosti bit će smanjenje broja pacijenata po liječniku i povećanje razine zdravstvene zaštite na prostoru gradske četvrti te pokretanje pripreme za novi dom zdravlja koji je spreman kvalitetno zdravstveno skrbiti za sve svoje Sesvećane.

GRADSKA ČETVRT STENJEVEC

Malešnica, Špansko i sjeverni dio Stenjevec-Jug dijele istu fizionomiju, a najveći problemi proizlaze iz sve većeg priljeva stanovnica i stanovnika koji ne prati razvoj popratne infrastrukture. Škole i vrtići su pretrpani, zdravstvene ustanove nemaju dovoljno kapaciteta, nema dežurne ljekarne, a problem se najočiglednije izražava u nedostatku parkinga. Nova gradnja stambenih kompleksa sve se češće odvija po principu maksimalnog iskorištavanja svakog kvadrata za profit, bez uvažavanja potreba ljudi koji tamo žive.

Ako uzmemo u obzir vrlo lošu prometnu povezanost s nelogičnim autobusnim linijama, nekvalitetnom i nepovezanom biciklističkom infrastrukturom te nikad izgrađenim, a dugo obećanim tramvajskim prijevozom, promet izuzetno negativno utječe na kvalitetu života u inače lijepoj gradskoj četvrti.

Istočni i sjeveroistočni dio četvrti, tj. Vrapče jug i Donja Kustošija, kronično pate od nedostatka uređenih zelenih površina i pješačkih puteva. Centralni dio tih naselja značajno je udaljen od javnog prijevoza, a zgrade niču neplanski. MO Donja Kustošija i MO Vrapče jug dio su četvrti prepun obiteljskih kuća, pa ih obilježavaju preizgrađenost i nedostatak javnih prostora. Jedina veća uređena zelena površina u tom dijelu je groblje.

Naselje Savska Opatovina prostire se južno od Ljubljanske avenije te ima tipičnu ruralnu fizionomiju. Izgled naselja narušen je neplanskom gradnjom višestambenih objekata na parcelama nekadašnjih prizemnica. Naselje treba fizionomski sačuvati, a gradnju novih objekata ograničiti na obiteljske kuće — katnice.

Sustav odvoza otpada hitno ćemo riješiti jer četvrt ne smije biti zatrpana smećem. Stanovnice i stanovnici Stenjevec se često guše od smrada i požara iz C.I.O.S.-a. Cijeloj četvrti nedostaje dom kulture, kazalište i centar za mlade, te više sportskih objekata. Stenjevec bi trebao biti gradska četvrt u kojoj su dostupni svi sadržaji i koji nije samo spavaonica bez dovoljno parkirališnih mjesta.

Urbanizam

Stenjevec ne može podnijeti nastavak divlje i neplanske gradnje. Potrebno je detaljno planirati gdje se grade škole, vrtići, dom zdravlja, zelene površine, kako će biti organiziran promet. Većinu problema u Stenjevcu moguće je riješiti uključivim planiranjem, a pitanje urbanizma proteže se i kroz sva druga područja. Mora biti poznato na koju jedinicu površine dolazi koliko stambenih jedinica te na koliko novih stambenih jedinica, odnosno stanovnica i stanovnika, mora biti izgrađena nova škola, vrtić, dom zdravlja, novi prometni koridori, linije javnog gradskog prijevoza. Kvartovi koji su od pedesetih do osamdesetih godina bili planski građeni (dijelovi Malešnice i Španskog, Gajnice, Savica, Novi Zagreb) dobar su primjer

izgradnje koja stanovnicima omogućuje ispunjavanje osnovnih životnih potreba unutar kvarta bez upotrebe prijevoza. Osmislit ćemo i revitalizaciju starijih dijelova četvrti kako bi one i dalje služile svojim stanovnicima i stanovnicima umjesto da budu prepuštene neplanskoj gradnji i nadogradnji.

Slobodan prostor je jedan od najvažnijih resursa, a stihijska betonizacija dugoročno ga narušava i smanjuje kvalitetu života. Detaljnim planiranjem štiti se javno dobro i osigurava kvalitetan život svim stanovnicima i stanovnicima, umjesto kratkoročne zarade malog broja investitora.

Promet

Bolja organizacija javnog prijevoza

Reorganizirat ćemo autobusni prijevoz i uvesti češće autobuse na postojećim linijama te nove autobusne linije koje vode u centar grada i gospodarsku zonu. Uvest ćemo unutar-kvartovske mini linije do glavnih prometnica i željezničkih stanica. Radit ćemo na uvođenju integriranog prijevoza putnika koji uključuje usklađivanje voznog reda autobusa, tramvaja i vlakova kao i povećanje kapaciteta za parkiranje i prijevoz biciklom i romobilom na željezničkim stanicama Kustošija i Vrapče. Uredit ćemo željezničku stanicu Kustošija.

Više biciklističkih staza

Proširit ćemo mrežu biciklističkih staza kako bi više građana i građanki koristilo bicikl kao prijevozno sredstvo. Potrebna je razviti biciklističku magistralu istok-zapad uz Samoborsku cestu, kako bi se lakše došlo do drugih dijelova grada. Moguća ruta je tzv. "ruta Samoborček". Tu magistralu spojiti ćemo kroz nekoliko točaka s rutom koja ide po Zagrebačkoj aveniji. Biciklističku stazu na Šoljanovoj ćemo produžiti zapadno do nasipa. Radi poboljšanja unutar-kvartovske mobilnosti postaviti ćemo i proširiti biciklistička stajališta u blizini željezničkih postaja, te uložiti u njihovu sigurnost. Uvest ćemo zone smirenog miješanog automobilskeg i biciklističkog prometa uz ograničenje brzine od 30 km/h u malim ulicama te potencijalno u Medarskoj i u Ulici Ante Topića Mimare.

Kvart za pješake

Značajan dio gradske četvrti nema nogostupe, a čak i tamo gdje postoje, zauzimaju ih automobili. U četvrti ćemo omogućiti sigurno kretanje pješakinja i pješaka, posebno djece, osoba s invaliditetom i roditelja s djecom u kolicima. Male ulice, gdje je to moguće, učiniti ćemo jednosmjernima, a mjesta za parkiranje jasno će biti označena. Takve ulice postat će zonama miješanog prometa u kojima automobili nemaju primat, već dijele ulicu i ceste s ostalim sudionicima u prometu. Ulice moraju biti pristupačne za sve građane i građanke.

Pothodnici i podvožnjaci ispod pruge

Povećat ćemo broj pothodnika i podvožnjaka između Samoborske ceste i aleje Bologne te modificirati postojeće. Prijelazi ispod pruge bit će prilagođeni starijim osobama, osobama s invaliditetom i roditeljima s kolicima. Podvožnjak Oranice loše je povezan i planiran, zbog čega se na mnogim mjestima stvaraju gužve i čepovi, a za izlaz iz kvarta automobili čekaju u kolonama. Kvalitetno ćemo sanirati podvožnjak u Škorpikovoj ulici kako bi se spriječile poplave.

Proširenje tramvajske mreže

Tramvaj u Stenjevcu ključan je kvartovski razvojni projekt za viziju policentričnog grada. Uvođenje tramvajske pruge doprinijet će rješavanju problema gužvi i nestašice parkirališnog prostora, a Stenjevec doista učiniti dijelom grada. Proširenje tramvajske mreže usko je povezano s problemom stanovnica i stanovnika koji na potencijalnoj lokaciji pruge imaju nekretnine i imovinu, pa je potrebno napraviti plan otkupa. Centar Stenjevcu i centar grada međusobno su udaljeni manje od sedam kilometara, ali taj put predstavlja popriličan izazov. Tramvaj, koji za 15-20 minuta može putnike i putnike dovesti u središte grada, značajno će reducirati potrebu za automobilima.

Obnova i spajanje cestovne infrastrukture

Starije prometnice velikim su dijelom zapuštene, nemaju zadovoljavajuće pločnike, zeleni pojas uz cestu niti biciklističke staze. Parkirani automobili često ometaju sigurno kretanje pješaka. Primjeri loše održavanih ili loše obnavljanih cesta su: Ulica Gustava Krkleca, Ulica Kreše Golika, Samoborska cesta kao i većina malih ulica između pruge i Samoborske ceste.

Ulica hrvatskih branitelja ostala je nedovršena, pa je onemogućeno prometno spajanje Samoborske ceste, Ulice Ivane Brlić Mažuranić i Ulice Antuna Šoljana s rotorom na Ljubljanskoj i Zagrebačkoj aveniji. Naime, između Zagrebačke ceste i Ulice Velimira Škorpika ne postoji prometni pravac veće propusnosti prometa. Posljedice toga, kojima dodatno doprinosi neplanska gradnja skladišta i ostalih gospodarskih objekata u sjevernim dijelovima naselja, jest kanaliziranje prometa u male kvartovske ulice (Milana Rešetara, V. Korajca) prema Zagrebačkoj/Ljubljanskoj aveniji. Između Zagrebačke ceste i Ulice Velimira Škorpika ne postoji prometni pravac veće propusnosti.

Na križanju Ulice Antuna Šoljana i Pavlenskog puta, uz POS-ovo naselje, prije desetak godina izgrađeno je novo naselje koje se infrastrukturno oslanja na POS-ovo. Uz novo naselje, do Oranice, izgrađeno je još nekoliko stambenih zgrada, bez izgradnje primjerene prometne infrastrukture koja bi regulirala pristup tom području.

Razmotrit ćemo spajanje Vrapčanske putine i Zagrebačke ceste, ali samo za potrebe javnog prijevoza i biciklističkog prometa. Spoj bi omogućio brže prometovanje autobusa koji povezuju Jankomir, Stenjevec i Malešnicu s prometnim terminalnom na Črnomercu.

Bolja regulacija prometa

Velik broj uspornika postavljen je mimo važećeg pravilnika (neodgovarajuće visine ili s nedovoljnim razmakom), što ili oštećuje automobile ili nedovoljno usporava promet. Sigurnost prometa u nekim dijelovima nije adekvatno regulirana (primjerice nedovoljno znakova i uspornika u blizini škola). Jedan dio prometnih gužvi nastaje i zbog loše regulacije prometa — primjerice na nekim su dijelovima neodgovarajući intervali zaustavljanja prometa semaforima ili nedostatne pomoćne strelice (križanje Zagrebačke, Sokolske i Rudeške).

Bolja organizacija parkinga

Nedostatak parkirnih mjesta velik je problem. U nekim se dijelovima četvrti parking naplaćuje bez posebnog opravdanja i nekonzistentno. Primjereno će organizirati promet u mirovanju, a da pritom ne narušava zelene površine.

Infrastruktura

Novi dom zdravlja

Postojeći dom zdravlja kapacitetom ne zadovoljava potrebe građanki i građana — na području Stenjevca nalazi se **svega pet** ordinacija. U četvrti **nedostaje liječnika obiteljske medicine, pedijatar, stomatologa i ginekologa, a ne postoji ni medicinsko-biokemijski laboratorij, RTG i UVZ dijagnostika, ortodontija, dermatovenerološka zdravstvena zaštita kao niti ostale specijalističke ordinacije.**

U Stenjevcu nedostaje **15** timova obiteljske medicine, **15** stomatologa, **1** pedijatar i **1** ginekolog. Odgovarajuću primarnu zdravstvenu zaštitu nema 50 posto stanovništva, pa stanovnice i stanovnici Stenjevca odlaze u druge gradske četvrti u kojima se primaju nove pacijentice i pacijenti.

Pošto se četvrt ubrzano širi, radit ćemo na usporednom širenju mreže javne zdravstvene službe koju ćemo prilagoditi rastu naselja i broju stanovnika. **Na području Stenjevca ne postoji nijedna dežurna ljekarna.** Postoje i velike potrebe za fizikalnom terapijom koja može biti povezana i s budućim bazenom.

Gradski bazen

Zapadu grada je apsolutno potreban bazen. Godinama se planira gradnja bazena na mjestu karting staze, ali još uvijek nije sagrađen. S obzirom na to da postoji mogućnost za njegovu gradnju na drugim lokacijama, treba odabrati lokaciju koja će biti dostupan što većem broju ljudi. Prostor karting staze treba što prije pretvoriti u prostor javne namjene.

Nove odgojno-obrazovne ustanove

Vrtićki kapaciteti na području cijele četvrti su popunjeni, pa velik broj roditelja mora djecu upisivati u vrtić u nekoj drugoj četvrti. Problem vrtićkih kapaciteta posebice je izražen kod upisa u jaslice. Neki dijelovi četvrti (posebice **Stenjevec–jug**) potpuno se oslanjaju na infrastrukturu drugih četvrti. Vrtić najbliži tom naselju nalazi se s druge strane pruge. **Potrebna je izgradnja novih centralnih ili područnih objekata.**

Većina škola na području četvrti nema dovoljne kapacitete pa se zbog toga ne poštuje pedagoški standard, koji je bitan uvjet za kvalitetno odvijanje odgojno-obrazovnog procesa.

Kapaciteti Osnovne škole Malešnica, Osnovne škole Tituša Brezovačkog i Osnovne škole Špansko popunjeni su s obzirom na broj učenika i učenica (blizu 3 tisuće), kao i s obzirom na broj učionica. Sportska dvorana Osnovne škole Otona Ivekovića odvojena je od školskog objekta, pa djeca zimi nakon tjelovježbe moraju izlaziti na hladan zrak. Preizgrađenost tog dijela kvarta velik je problem, što dovodi do toga da djeca do škole ili vrtića ne prolaze urednim nogostupom, nego u doba najvećih gužvi moraju hodati posred ceste.

Osnovna škola Ante Kovačića, koja radi u tri smjene, ima preko tisuću učenika. Dogradnja škole, koju je najavio Ured za obrazovanje, odnosno proširenje njezina kapaciteta na 1600 učenika, protivi se pedagoškom standardu. Umjesto dogradnje Osnovne škole Ante Kovačića, **izgradit ćemo nove škole** u dijelovima gradske četvrti gdje ih nema. U naseljima **Stenjevec–jug** (10 tisuća stanovnika) i **Vrapče–jug** (7 tisuća stanovnika) nema osnovnih škola, pa djeca iz rubnih dijelova tih naselja moraju pješачiti više od 1 500 metara do osnovnih škola u drugim naseljima. Zbog toga dio roditelja automobilima vozi djecu u školu, pojačavajući intenzitet prometa u jutarnjim i popodnevnim “špicama”.

Novi centar za socijalnu skrb za područje Stenjevec

Trenutno postoji jedan centar za socijalnu skrb za područje Gradskih četvrti Stenjevec i Podsused-Vrapče (oko 100 tisuća stanovnika). Taj prostor nije primjeren za veliki broj socijalnih radnika, prostorije su skučene, socijalni radnici često dijele iste prostorije što nije u skladu s odredbama Etičkog kodeksa socijalnih radnika i protivi se načelu zaštite prava na privatnost. Prostor nije pristupačan osobama s invaliditetom, a izgradnja novog centra riješit će i taj problem.

Intervencije na vrelvodnu mrežu radi pouzdane dostave grijanja kroz cijelu četvrt

Magistralni vrelvod u Voltinom naselju isporučuje toplinsku energiju za više četvrti, tako da to nije isključivo problem Stenjevec. Zbog učestalih puknuća vrelvoda, grijanje i topla voda često se obustavljaju i na nekoliko dana. Stoga ćemo sanirati vrelvodnu mrežu.

Okoliš

Otpad — prikupljanje i odvoz

Odvožnja otpada i čišćenje javnih površina i ulica odvijaju se suviše rijetko s obzirom na kapacitete gradske četvrti i broj stanovnika. Povećat ćemo učestalost odvoza otpada sa Stenjevec.

Kvaliteta zraka i C.I.O.S. Grupa

Očuvanje kvalitete prirodnih resursa poput pitke vode, zraka i tla iznimno je važno radi očuvanja kvalitete života i zdravlja. U Gradskoj četvrti Stenjevec kvaliteta zraka je narušena čestim požarima u centru za reciklažu C.I.O.S., koji je smješten preblizu naselju. Centar se nalazi u industrijskoj zoni, omeđen je raznim poduzećima i udaljen svega 300 metara zračne linije od prvih većih stambenih zgrada pa je njegov smještaj stoga problematičan. Problem predstavlja i neprimjereno zbrinjavanje glomaznog i plastičnog otpada koji se često zapali (navodno svaki put nesretnim spletom okolnosti), **a iza takvih požara zrakom se šire sitne čestice pepela i prašine — i to u četvrti koja broji preko 60 tisuća stanovnika i stanovnika.** Takav način zbrinjavanja otpada nedopustiv je u urbanoj zoni koja je ionako opterećena gustim prometom i sagorijevanjem krutih goriva, posebice zimi.

Recikliranje otpada

U skladu s cjelokupnim planom zbrinjavanja otpada, manji reciklažni centri u pojedinim kvartovima (za sada je jedan reciklažni centar smješten u Španskom) mogu poslužiti kao sortirnice otpada i mjesta njegova otkupa te postati središnjim mjestima razvrstavanja otpada koji se potom koristi kao sirovina.

Očuvanje pitke vode i potoka

Očuvanje pitke vode i potoka, rijeka i pritoka u urbanim sredinama od iznimne je važnosti i za očuvanje urbane bioraznolikosti. Područjem Stenjevecu teku potoci Vrapčak, Kustošak i Dubravica sa svojim umjetnim akumulacijama Dubravica I i II. Flora i fauna vodenih tijela kao i zelenih površina uz njih direktno je ugrožena zagađivanjem tih potoka (odlaganje otpada, kanalizacijske vode, otpadne vode iz okolnih industrijskih postrojenja). Narušena prirodna ravnoteža uzrokuje posljedice po okoliš, pa time i za ljudsko zdravlje. Osim što pridonose očuvanju prirodnih ljepota i bioraznolikosti urbanog dijela grada, akumulacijska jezera Dubravica I i II doprinose kulturno-društvenom životu građanki i građana. Ona im omogućuju sportski ribolov, šetnju s obitelji i druženja s prijateljicama i prijateljima. Neposredna blizina centra za reciklažu tvrtke C.I.O.S. Grupa ne ide u prilog očuvanju akumulacija i njihova okoliša. Pobrinut ćemo se za redovito raskrčivanje i održavanje zelenih površina uz akumulacije i kontrolu rada centra za reciklažu kako bi se spriječila zagađenja otpadom i sekundarnim proizvodima koji nastaju uz postupak recikliranja.

Prostor uz **potok Dubravicu ima velik potencijal kao buduća rekreacijska zona**. Na potezu od Samoborske ceste do željezničkog mosta koji presijeca potok uredit ćemo šetnicu s javnom rasvjetom i klupama (*iscrtano zelenom bojom*). Prostor akumulacije Dubravica uredit ćemo kao gradski park koji je nastavak šetnice i prostor za rekreaciju. Zbog toga su potrebne izmjene GUP-a koje će prostor (*iscrtano plavom bojom*) zaštititi od gradnje. Dio C.I.O.S.-a uz sam potok (*označeno žutom bojom*) potrebno je izmjestiti, a prostor urediti.

Potok Vrapčak i **potok Kustošak moraju imati šetnicu koja služi građankama i građanima**. Potoci su često prljavi i zapušteni, pa ih je potrebno održavati i osvijetliti. Gradski potoci mogu (i trebaju) postati “zelene transverzale — uz njih ćemo graditi pješačke koridore i biciklističke staze kako bi se građankama i građanima omogućio “zeleni” prelazak preko većih prometnica i što manji doticaj s gustim gradskim prometom. Bogati zelenilom i različitim sadržajima — stabla, uređene šljunčane staze, gredice grmlja i gradskog cvijeća, karte kvartova s naznačenim infrastrukturnim i kulturnim sadržajima na pametnim pločama, centri za roditelje s bebama: prematalice i klupe za dojenje, rekreacijski punktovi sa stolovima za stolni tenis, skate preprekama, poligonima za vježbanje u prirodi... — **potoci mogu postati oaza mira i “vruće točke bioraznolikosti”** unutar užurbanog, dinamičnog grada.

Parkovi i zelene površine

Naselja poput Španskog i **Malešnice** odlikuju se većim brojem parkova za djecu i zelenih površina, no potrebno je upozoriti na **neprimjereno pošumljavanje**. Pošumljavanje bi znatno poboljšalo vizuru grada i kvalitetu zraka te ublažilo ljetne toplinske udare. Planski posađena vegetacija poboljšava životni prostor i smanjuje rizike za ljudsko zdravlje. Posvetit ćemo više brige već izraslim drvo-redima. Tvrtka Zrinjevac angažirat će se oko uređivanja stabala, zelenih livada i redovitog odvoza posječenih grana. Dječji parkovi postat će mjestima sigurnim od duhanskog dima i bez opušaka. Postavit ćemo znakove koji zabranjuju pušenje u sklopu dječjih parkova.

Komunalno redarstvo

Više prostora u četvrti (Ulica Josipa Lončara, bivša Samoborčekova pruga od Škorpikove do Dubrave te od Medpotoka do Vrapčanske putine, Savska opatovina...) služe kao divlja odlagališta. Uvest ćemo **redoviti nadzor i sanaciju** poznatih divljih odlagališta s jedne strane, a s druge strane omogućiti građankama i građanima odvoz glomaznog otpada i zbrinjavanje u reciklažnim dvorištima. Poticat ćemo odgovorno ponašanje vlasnika pasa (npr. kampanjama ili edukacijom) i povećati broj parkova i površina za pse, te postaviti dovoljan broj koševa za smeće s vrećicama. Dio građana se u anketama požalilo na buku iz kafića koji krše Zakon o zaštiti od buke, a komunalno redarstvo nedovoljno nadzire taj problem.

Kultura i sport

Centar za kulturu / centar za mlade

Stenjevcu je potreban centar za kulturu s multifunkcionalnom dvoranom za kazališne predstave, koncerte i kino projekcije, manjim dvoranama za dramske, glazbene, likovne i druge radionice, dnevnim boravkom u kojem građanke i građani mogu popiti kavu, čitati, igrati društvene igre. **Prostor Centra za kulturu ujedno bi trebao funkcionirati i kao centar za mlade.** U Stenjevcu živi jako puno mladih ljudi koji u njemu, osim kafića, nemaju niti jedno mjesto na kojem bi se mogli okupljati. Centar za mlade uključivat će koncertnu dvoranu, prostor za vježbanje bendova, studio za snimanje i prostor za neobavezno druženje te nuditi razne edukacije. Budući da se u posljednjem razdoblju povećao broj stranaca koji žive i rade u Zagrebu, centar treba funkcionirati i kao prostor za različite programe integracije (npr. učenje jezika, različiti interkulturalni projekti).

Na istoku četvrti potrebna je knjižnica koja nudi kulturne sadržaje. I u **Mjesnom odboru Donja Kustošija** osigurat ćemo prostor za kulturu. Grad je vlasnik niza poslovnih prostora i stanova na području četvrti, kao i prostora mjesne samouprave, koje ćemo urediti tako da se mogu koristiti kao kulturni centar, centar za mlade ili knjižnica.

Oživljavanje javnih prostora

Šetališta i Javna okupljališta (Trg 101. brigade, Trg Ivana Kukuljevića, šetnica uz potok Vrapčak itd) ćemo otvoriti za umjetnost i intervencije u javnom prostoru, a kako bi se osvježile oronule fasade, garaže, trafostanice, pothodnici i sl. u suradnji s umjetnicima, školama ili udrugama organizirat ćemo programe izrade mozaika, grafita ili murala.

Iako je na Dječjem trgu u naselju Špansko Oranice izgrađen mali amfiteatar, on je potpuno izvan funkcije. Nalazi se na javnom prostoru između vrtića i škole i idealan je za koncerte, predstave za djecu i odrasle i druge oblike interakcije s publikom.

Skate park

Od devedesetih godina prošloga stoljeća skate supkultura važna je za kulturni identitet Stenjevcu, posebno naselja Špansko u kojem djeluje Skateboard klub Shpaolin. Obnovit ćemo skate park u naselju Špansko Oranice te postaviti više manjih rampi u različitim dijelovima četvrti kako bi se istaknuo taj dio kvartovskog identiteta.

Novi sportski sadržaji

U čitavom novoizgrađenom zapadnom dijelu naselja Špansko i **Jankomir** ne postoje nikakvi sportski sadržaji. Razvijat ćemo ih u skladu s potrebama i navikama građanki i građana. Primjerice, neki su građani i građanke u anketi naveli da su betonski stolovi za tenis postavljeni na neodgovarajućem području, gdje ih nitko ne koristi.

GRADSKA ČETVRT TREŠNJEVKA — JUG

Zaštita prostora i prirode

Upravljanje prostorom podređeno interesima investitora, uz pokušaje zapunjavanja već gotovih naselja, na štetu kvalitete života u kvartu.

Upravljanje prostorom postalo je podređeno pojedinačnim interesima investitora, gradi se puno, gradi se svugdje i gradi se bez konzultacija sa stanovnicima naselja. Niti urbanistički završena naselja poput **Knežije** i **Srednjaka** nisu pošteđena zastranjenja i stalnih pritisaka jer su to sada atraktivne lokacije. Nedavni primjer pokušaja izgradnje osmerokatnice na prostoru parka u Ulici Davorina Bazjanca na Knežiji dobro ilustrira najveći problem. Stanovnice i stanovnike **Knežije** nitko nije pitao žele li izgradnju osmerokatnice na prostoru malog parka u svom urbanistički davno dovršenom kvartu, a bilo kakvom daljnjom gradnjom dodatno bi se opteretila postojeća, već napregnuta, prometna i komunalna infrastruktura. Stoga su se okupili u inicijativu "Knežija brani park" i obranili tu zelenu površinu, jasno poručivši gradskim vlastima da ne žele daljnje zagušivanje svoga kvarta. Lokacijska dozvola zasad je poništena. „

Na **Vrbanima** je sjeverno od ulice Vrbani u planu gradnja četiriju novih stambenih zgrada od sedam katova, s ukupno 245 stanova. Na tom je području u zadnjih 10-ak godina već izgrađeno više od 400 stanova u pet zgrada u krugu od 500 metara. Gradnju ne prate adekvatne investicije u prometnice i javna parkirna mjesta ili prateću infrastrukturu. Istovremeno, na Vrbanima se već sada stvaraju prometni čepovi na ulazima i izlazima iz kvarta, česta su pucanja toplovođa, vrtići i škole su pretrpani, dom zdravlja i srednja škola ne postojeće, zelene površine ne održavaju se redovito, a ponegdje i polako nestaju.

Slična je situacija i u **Prečkom**, gdje privatni investitor planira gradnju u Jarnovićevoj ulici. Zemljište, prethodno u vlasništvu Plinacra, bilo je održavana livada s višegodišnjim stablima, ujedno i stanište za brojne vrste ptica pjevica. Stabla su uklonjena bez obavijesti, livada je potpuno devastirana, a parcela već godinu dana zjapi prazna. Ondje je u planu izgradnja triju velikih zgrada (>500 stanova), tik do dviju već izgrađenih, čime će se dodatno smanjiti kvaliteta života u naselju.

Na **Jarunu** i **Gajevu** se u **posljednjih petnaestak godina kontinuirano se proglašuju zgrade, zbog čega su komunalna infrastruktura, a i sve javne usluge na rubu svoje izdržljivosti. Nekad izvrsno planirani kvart postaje prenapučen, zatrpan automobilima i sve neugodniji za život.**

Kao i u drugim naseljima sa sličnim problemima, obranu prostora najčešće iniciraju same građanke i građani. Namjera im nije blokiranje investicija, već žele bolje planiranje i da budu informirani.

Osnažit ćemo stanovnice i stanovnike Trešnjevke — jug da aktivno sudjeluju u zaštiti našeg zajedničkog prostora.

Česta pojava je da upravo oni koji bi trebali slušati njihove prijedloge, biti megafon za probleme kvarta, vijećnici mjesne samouprave, blokiraju te iste inicijative. Radit ćemo na tome da se poveća transparentnost i otvorenost rada svih mjesnih odbora. Samo na taj način stanovnici Trešnjevke–jug moći će reagirati protiv problematičnih projekata izgradnje koji nisu u javnom interesu i pravovremeno utjecati na prostorno planiranje u četvrti.

Zelene površine u novim naseljima svedene su na minimum, a u starim naseljima polako nestaju.

Iako Trešnjevka–jug, u usporedbi s drugim četvrtima, ima dosta zelenih površina, velik dio tih površina je zapušten i neiskorišten, a dječja igrališta koja se grade nisu osmišljena imajući u vidu želje stanovnika naselja. Na Vrbanima i u Gajevu više je od 20 dječjih igrališta uređenih s umjetnim podlogama i pokojim drvetom. Umjesto sadnje još većeg broja drveća, prirodnih, šljunčanih podloga s boljom drenažom i temperaturnom regulacijom te drvenih klupa, sve je više sprava i igrališta s gumenim podlogama. Prečesto urbani elementi preuzimaju zelene površine, a postojeća stabla bivaju uklonjena.

Nedavno je za jedinu preostalu zelenu površinu na Vrbanima II mjesni odbor odbio prijedlog uređenja malog zelenog perivoja s raznolikim drvećem kako bi potrošio 1,3 milijuna kuna na — igralište i vježbalište. I to na livadi od koje, u krugu od 200m (Lopatinečka–Vrbani–Cenkovečka), ima čak 6 dječjih igrališta. Uz to, dječja igrališta nisu jednako raspoređena ni održavana, što ovisi o aktivnostima pojedinih mjesnih odbora. Postojeća igrališta često nisu prilagođena za različite uzraste, a na toj razini niti nema puno planiranja. Nedovoljno je slobodnog prostora za igru najmlađih uzrasta te sadržaja i prostora za stariju djecu.

Veliki problem za zaštitu prostora i prirode u našim naseljima su ilegalna odlagališta otpada te svakodnevni problemi s njihovim odvozom i prikupljanjem. Samo na području Jaruna postoji nekoliko obraslih šikara koje je netko odlučio prenamijeniti u divlja odlagališta otpada (primjerice kod puteljka u Ulici Josipa Prikрила i šikari između potoka Vrapčaka, nasipa i pješačke staze uz Jarun). Manja odlagališta otpada u Prečkom, pogotovo u šumici istočno od Petrovaradinske ulice ili uz nasip treba što prije sanirati i postaviti jasna upozorenja. Širom četvrti mjesta za odlaganje otpada stalno su prepunjena, a često ćete prije naići na vranu nego na prazan koš za smeće na prometnim lokacijama. Vjerujemo da

uz promjene sustava, koje predlažemo na razini grada, istinska promjena kreće od naših naselja i od nas samih. Ulagat ćemo u sustavnu edukaciju o načinima i važnosti smanjenja otpada, o pravilnom odlaganju i reciklaži otpada.

Bolje ćemo planirati dječja igrališta, ozeleniti naša naselja uređenjem zapuštenih površina i skidanjem betonskih ploča sa šljunčanih staza te urediti parkove, perivoje i male zelene oaze.

Želimo da Vrapčak, Črnomerec i Kustošak (po)ostanu zelene oaze, zeleni koridori i mjesta za odmor!

Uz obranu od asfaltnih vrućina, smoga, prometne buke i betonizacije, potoci Trešnjevke-jug — Vrapčak, Črnomerec i Kustošak, nude jedinstvenu mogućnost za stvaranje zelenih prometnih koridora između naselja na sjeveru i zapadu s Jarunom i savskim nasipom. Uz potoke su tek mjestimice uređene staze s klupama, dijelovi potoka su zapušteni i neuređeni, a popratna infrastruktura poput rasvjete ili kanta za smeće je nedostatna (Vrapčak nema pješački prijelaz preko Ulice I. B. Mažuranić na mjestu prolaska potoka).

Postavit ćemo ekološku rasvjetu duž cijelog toka potoka na području četvrti. U suradnji sa stručnjakinjama i stručnjacima, građanskim inicijativama i našim vijećnicama i vijećnicima iz susjednih četvrti planirat ćemo pješačko-biciklističku transverzalu sjever–jug (i djelomično istok–zapad) duž Vrapčaka, Kustošaka i Črnomerca. Povećat ćemo utjecaj stanovnica i stanovnika, stručnih organizacija i građanskih inicijativa u odlukama o urbanim rješenjima za potoke, uz pomoć vijeća mjesnih odbora i gradskih četvrti.

Kad ste se zadnji put okupali u jarunskim jezerima? Jeste li se ikad okupali u Jarunu?

Prema nedavnoj odluci Skupštine samo će jedna (!) jarunska plaža biti otvorena ove sezone: Otok veslača. Kakvoća vode na plažama Malo jezero, Veliko jezero, Otok Trešnjevka i Otok Univerzijade za prethodnu sezonu kupanja ocijenjena je nezadovoljavajućom i te plaže neće biti otvorena za kupanje. Već četiri godine većina je kupališta zatvorena za korištenje. Svake godine Jarunsko jezero obraste podvodnom vegetacijom u tolikoj mjeri da su uvjeti loši i za sportaše i za rekreativce. Sportski klubovi često sami uklanjaju vegetaciju, a mulj koji se svake godine taloži na dnu jezera smanjuje njegov volumen i povećava zdravstvene rizike.

Šetnja uz jarunske sportske objekte posjet je u prošlost, u 1987. Samo što su 1987. ti objekti izgledali sjajno, a danas su zapušteni. Grad Zagreb nema strateški i dugoročni plan razvoja RSC Jarun. **Razvijat ćemo RSC Jaruni uključiti zajednicu u planiranje sadržaja.** Razvit ćemo strategiju razvoja Jaruna do 2030. u otvorenom i uključivom savjetovanju s građankama i građanima, posebno najčešćim

korisnicama i korisnicima Jaruna: rekreativkama, sportašima (amaterkama i profesionalcima) i sportskim udrugama koje koriste RSC Jarun te revidirati koncesije i ugovore za najam ugostiteljskih objekata.

Uredit ćemo dječja igrališta, prostore za roštilje i druženja, osvijetliti i urediti staze za trčanje i biciklizam, renovirati javne WC-e i otvoriti ih za javnost te postaviti dodatne česme s pitkom vodom.

Za razliku od drugih europskih gradova koji su rasli uz rijeke, Zagreb je Savu doslovno preskočio.

Iako sva naselja Trešnjevke–jug gravitiraju prema savskom nasipu, nemaju sve stanovnice i stanovnici jednak pristup rijeci. U **Prečkom** je jedini pristup nasipu iz **Petrovaradinske** koja je poprilično udaljena od naseljenog dijela kvarta. Uredit ćemo pristup savskom nasipu na više lokacija uz naselja Trešnjevke–jug i razmotriti mogućnost sadnje drvoreda na njemu. Osim rekreacije, obale Save dobra su ruta i za povezivanje naselja Trešnjevke–jug te zapadnog dijela grada s drugim dijelovima gradnjom biciklističke staze (na nasipu ili uz njega) koja bi doprinijela smanjivanju gužvi na glavnim prometnicama kao što su **Horvaćanska cesta** i **Zagrebačka avenija**.

Dostupnost javnih usluga

Trešnjevka–jug trebala bi imati 37 timova opće prakse, a trenutno je ugovoreno samo 27 timova. Gotovo 20 000 stanovnika nema pristup liječniku opće prakse!

Nedostaju i najmanje po još jedan ginekološki i pedijatrijski tim. Stanovnice i stanovnici Trešnjevke–jug, kao i svih zagrebačkih četvrti, moraju imati jednak pristup zdravstvenoj zaštiti bez obzira na to gdje žive. Na Vrbanima na gotovo 15 000 stanovnika za sada postoji samo jedna liječnica obiteljske medicine.

Osigurati ćemo bolje planiranje Mreže javne zdravstvene službe i dostupnost primarne zdravstvene zaštite u svim naseljima, za sve stanovnice i stanovnike, pod jednakim uvjetima.

U **Prečkom** trenutačno postoje tri vrtića s 29 odgojnih grupa u koje je upisano nešto više od 600 djece, no svake godine neka djeca ostanu neupisana. Postojeći vrtići u naselju Vrbani podružnice su kojima se upravlja iz Trešnjevke-sjever ili Črnomerca. Zbog toga dijete s prebivalištem na **Vrbanima** prijavljeno za dječji vrtić u tom naselju može dobiti mjesto u centralnom objektu u **Kustošiji** umjesto u područnom objektu Vrbani. Ljetne smjene često se organiziraju samo u centralnim objektima, često izvan područja gradske četvrti. U MO Jarun vrtić je raspršen na sedam lokacija! Gotovo 40% vrtića na Trešnjevci–jug smješteno je u prenamijenjenim stanovima, a ne u namjenskoj građevini. Dio njih nalazi se u iznajmljenim prostorima.

Sva djeca na Trešnjevci–jug trebaju ići u vrtiće smještene u odgovarajućim prostorima, a ne u stanovima s prekrojenim sanitarnim čvorovima ili javnim prostorima u prizemljima stambenih zgrada.

Osigurat ćemo bolju organizaciju rada vrtića, po mjeri zaposlenih roditelja. Svi vrtići moraju ispunjavati državni pedagoški standard, a naši najmlađi imaju pravo djetinjstvo provoditi u prostorima projektiranim za predškolski odgoj.

Od 11 osnovnih škola, 10 ih radi u dvije smjene. Posebno značajan problem predstavlja jedna od najstarijih škola u Gradu Zagrebu — **OŠ Horvati na Knežiji** — koja je uslijed nedavnih potresa postala sigurnosni problem. Izgradnja nove zgrade osnovne škole već je dugo u najavi, a tek sada, nakon više od deset godina, privodi se kraju.

Planirana srednja škola na **Vrbanima** nikad nije izgrađena, a OŠ Alojzije Stepinac otvorena 2013. već 2017. postaje pretijesna zbog čega Grad unajmljuje prostor od privatnika.

S druge strane **OŠ Josip Račić na Srednjacima**, izgrađena 1971, ni danas nema instalacije za toplu vodu. U osnovne škole na Jarunu i Gajevu ulaže se rijetko i slabo, uglavnom pred izbore, kao što je slučaj s trenutnom renovacijom školskog igrališta OŠ Bartol Kašić.

Izgradit ćemo novu škola na Knežiji na planiranom prostoru između Ulice Tina Ujevića, Horvaćanske ulice i Ulice J. Gigla. Povećat ćemo higijenski standard u postojećim objektima uvođenjem sustava tople vode (Srednjaci). Izgradit ćemo srednjoškolski centar na području četvrti, prvotno planiran na Vrbanima.

Svi vrtići i škole trebaju imati adekvatan vanjski prostor za igranje i provođenje slobodnog vremena, prvenstveno prostor unutar kojeg se vodi računa o sigurnosti djece.

Na području grada Zagreba djeluje samo 11 domova za starije koji su prenijeli osnivačka prava na Grad Zagreb (jedan od njih je osnovao Grad Zagreb). Ukupni kapacitet je 4 000 kreveta na više od 100 000 umirovljenika iznad 70 godina. Stoga ne čudi što na Trešnjevci–jug ne postoji nijedan gradski dom za starije osobe. Osim manjka smještajnih kapaciteta, ne postoje ni domovi u kojem je moguć cjelodnevni boravak starijih osoba.

Izgradnja bar jednog doma za starije osobe je prioritet.

Potaknut ćemo povećanje smještajnih kapaciteta za starije osobe u našoj četvrti. Uz izgradnju doma, potaknut ćemo osnivanje udruga koje se bave pružanjem socijalnih usluga na području Trešnjevke–jug te potaknuti inicijative i projekte usmjerene na uključivanju starijih osoba u zajednicu.

Zapuštenu zgradu “Poliklinike/Crvenog Križa” na Jarunu i dvorišni prostor oko zgrade treba prenamijeniti u društveni centar i središnji trg kvarta. Dio prostora treba iskoristiti za uključivanje starijih osoba u zajednicu (dnevni boravak).

Na području GČ Trešnjevka–jug samo u Prečkom postoji društveno-kulturni dom. Najbliže kino je u Novom Zagrebu, a najbliže kazalište na Trešnjevci–sjever. Prostori u stambenim zgradama koji su u vlasništvu Grada i mogli bi se koristiti za društvene namjene, kao i oni koje koriste mjesni odbori i lokalne udruge često su zapušteni. Na **Knežiji** se nalazi tzv. **baraka**, zgrada mjesne samouprave koja je u javnom vlasništvu. Do sada su ju koristili izviđačice i umirovljenici, ali gradska je vlast ne namjerava namijeniti za aktivnosti od javnog interesa. Izgradit ćemo kulturni centar Trešnjevka–jug u jednom od naših naselja te obnoviti zgrade mjesne samouprave (zgrada mjesnog odbora u Parku Hrvatskog proljeća na Knežiji) i omogućiti njihovo korištenje za aktivnosti od javnog interesa.

Trešnjevačke tržnice Jarun i Prečko trebaju postati mjesta za druženje te nuditi zdravu i priuštivu hranu.

Tržnica Prečko, otvorena 2004. godine, danas je na rubu rentabilnosti i vrlo je siromašna ponudom. Velik dio tržnice nije iskorišten, iako joj gravitira više od **30 000 stanovnica i stanovnika Prečkog i Vrbana**. S druge strane vrlo prometna tržnica Jarun, također nedovoljno iskorištena, usmjerena je na prekupce, a ne na lokalne proizvođačice i proizvođače. Napomenimo i da se udruga **Vestigium** na Vrbanima godinama bori za dozvole organiziranja **eko-placa** na kojem bi lokalne proizvođačice i proizvođači te mali OPG-ovi prodavali svoje proizvode. Poslovanje tržnica treba osigurati lakši pristup lokalnim proizvođačicama i proizvođačima.

Stanovnice i stanovnici koji žive uz jarunsku tržnicu često spominju i probleme s gužvama u prometu, nepropisnim parkiranjem te nepoštivanje “kućnog reda” u lokalima uz tržnicu. Građanke i građani koji žive uz tržnicu trebaju imati istu kvalitetu života kao i ostali stanovnici i stanovnice Jaruna i Gajeva.

Povezanost i promet

Današnje stanje u prometu posljedica je izostanka politike prometnog razvoja grada i gradske četvrti koja bi pratila stambenu politiku te povećanje broja automobila u naseljima. Više automobila stvara veće gužve, vozi se bezobzirnije (unatoč ograničenjima i uspornicima duž **Horvaćanske**), a nogostupi i biciklističke staze postaju parkirališta. **Pješački otoci** su nezaštićeni i suženi, Zagrebačka avenija ima tek jedan **pothodnik** koji nije prilagođen osobama s invaliditetom, a **semaforizacija** stavlja pješakinje i pješake u podređen položaj jer im prekratko trajanje zelenog svjetla ne omogućuje nesmetan prelazak avenije. Ovakvim pristupom najugroženiji su najslabiji sudionici i sudionice prometa: djeca, stariji, osobe s invaliditetom, pješaci i biciklistkinje.

Zanemaren je razvoj autobusne i tramvajske mreže: dok je **Prečko** sa sjevernim dijelom grada povezano četirima autobusnim linijama, **Staglišće** i **Gajevo** gotovo da su odsječeni od drugih naselja Trešnjevke–jug i ostalih dijelova grada. Zbog loše povezanosti, sporosti i nepouzdanosti javnog prijevoza, stanovnici Trešnjevke–jug učestalo se koriste automobilima, što stvara dodatne probleme poput prometnih čepova i gužvi na glavnim prometnicama (Zagrebačka avenija i duž Horvaćanske), a poseban problem je jedini ulaz u **Vrbane III** iz centra grada (lijevo skretanje s Horvaćanske) te pretrpanost naselja automobilima i posljedični nedostatak parkirnih mjesta.

U što kraćem roku pojačat ćemo mrežu javnog autobusnog prijevoza između naselja Trešnjevke — jug i ostalih dijelova grada.

Uvest ćemo nove linije na dosad neiskorištenim prometnicama (npr. Kustošija–Rudeška–Hrv. sokola, Hrgovići–Dragutina Golika radi ostvarivanja veze Vrbani/Jarun–Črnomerec, Gajevo–Voltino–Črnomerec), izdvojiti ćemo trake za autobusni promet po Zagrebačkoj aveniji, kojom prolazi većina postojećih autobusnih linija (114, 107, 116) te povećati učestalost linija koje trenutno rijetko prometuju (107, 113, 114). Uvest ćemo češće **tramvajske linije** od Prečkog do okretišta na Savskom mostu, povezati mrežu biciklističkih staza i **urediti zelene pješačko-biciklističke koridore** (Rudeška, D. Golika, Jarnovićeve, uz trešnjevačke potoke, po nasipu, Jarunska, Srednjaci, Tina Ujevića) te izgraditi pothodnike (Horvaćanska).

Uredit ćemo promet u mirovanju, omogućiti parkiranje jednosmjernim ulicama kako automobili ne bi zauzimali nogostupe ili zelene površine te uvesti stroži nadzor i povećanje ovlasti komunalnih redara radi smanjenja nepropisnog parkiranja.

Razmotrit ćemo gradnju javnih podzemnih **garaža** s dnevnim, mjesečnim ili povlaštenim godišnjim pretplatama za stanovnice i stanovnike naselja. Osigurati ćemo **smireniji promet** i pravedniju semaforizaciju (ograničenje brzine

unutar naselja na 30 km/h, oštiri kut skretanja s glavnih prometnica, bolju fizičku zaštitu pješaka i dulje trajanje zelenog svjetla za pješake, u oba smjera kretanja) te više sigurnih i za osobe s invaliditetom prilagođenih prijelaza (pothodnik na Zagrebačkoj aveniji i Horvaćanskoj te prijelaz na Zagrebačkoj cesti kao i pristup i kretanje po Jadranskom mostu). Dugoročno ćemo razmotriti izgradnju **pješačko-biciklističkog mosta** prema **Laništu**.

Zbog razvoja naselja Vrbani i Prečko u proteklih 50 godina otkako je planiran, te potencijalnog štetnog utjecaja novog mosta na Jarun i vodozaštitno područje oko Save, potrebno je razmotriti njegovu izgradnju na zapadnijoj lokaciji.

GRADSKA ČETVRT TREŠNJEVKA — SJEVER

Gradsku četvrt Trešnjevka sjever stanovnici opisuju kao odličnu lokaciju za život, dovoljno blizu gradskog središta, ali i s dostatnim karakteristikama mirnijeg kvartovskog života. Nažalost, taj dojam nestaje zbog ubrzanog tempa izgradnje koji donosi klasične boljke spoja supstandardne izgradnje obiteljskih kuća i preizgrađenosti na velikim parcelama. Međusobno isprepleteni problemi komunalne infrastrukture koja ne prati izgradnju, manjak obrazovnih kapaciteta i izvannastavnih sadržaja, nedostatak parkirališta te pretjerana betonizacija, zbog koje je Trešnjevka postala četvrt s najmanje zelenila u gradu, uzrokuju sve više nezadovoljstva kvalitetom života. Kao posebno vidljive probleme građanke i građani ističu nesustavno gospodarenje otpadom i iznimno loše i neredovito održavanje čistoće ulica.

Trešnjevka je karakteristična i po tome što se njezinim istočnim i sjevernim dijelom prostire željeznička pruga, a kroz središte četvrti prolazi i tramvajska linija na kojoj je intenzivan promet zbog Remize na Ljubljani. Iako bogatstvo sportskih objekata omogućava stanovništvu bavljenje nogometom, plivanjem, hokejom na ledu i travi, klizanjem, ragbijem i košarkom, sportska infrastruktura godinama se ne održava i ne služi građankama i građanima.

U gradskoj četvrti djeluju Centar za kulturu Trešnjevka (CeKaTe), Gradsko kazalište Trešnja i Tehnički muzej Nikola Tesla, no upravo su nezavisne kulturne inicijative pokazale da nedostaje kulturnih sadržaja te da postoji potreba za razvojem punog potencijala na području kulture.

Možemo! i Zagreb je NAŠ! na području Trešnjevke sjever poboljšat će kvalitetu života njezinih stanovnika, i to upravo u suradnji s građankama od kojih su mnoge i u anketi istaknule više problemskih točaka svoje gradske četvrti.

Revitalizacija

Tratinska ulica nekoć je vrvjela trgovinama i obrtima, a danas je neugledna, puna neiskorištenih lokala. Zbog loše prometne regulacije, zakrčena je parkiranim automobilima i kantama za smeće i stoga je nesigurna za pješakinje i bicikliste. Postupno je potrebno oživiti taj prostor tako da se zapušteni lokali koji su u gradskom vlasništvu povoljno ponude u najam i urede za obrte, udruge i sl.

Donijet ćemo dugoročan sveobuhvatni plan revitalizacije zapuštenih lokala te promicati kulturne sadržaje i inkluzivne programe.

Trg Krešimira Čosića neuređen je i zapušten već desetljećima — posljednje značajnije uređenje bilo je za Univerzijadu 1987. Na trgu ćemo zamijeniti vidljivo oštećene podne ploče i dotrajale klupe te urediti okolno zelenilo, a jedan od prioriteta bit će i sanacija krova dvorane Doma sportova. S obzirom na dnevnu cirkulaciju ljudi, prostor ćemo učiniti ugodnijim za igru, boravak i kretanje prolaznika i prolaznica. Moguće kratkoročno rješenje kojim bi se **revitalizirao cjelokupni prostor trga jest obnova na temelju inovativnog arhitektonskog rješenja koje podrazumijeva mogući skate-park, košarkaško igralište i dodatne sadržaje koji će unaprijediti, ali ne i nagrditi, strukturu tog (sportskog) trga.**

Jedan je od gorućih problema Trešnjevke **zapuštenost Trešnjevačkog trga i Tržnice Trešnjevka**. Ključni su problemi tržnice, koja je uz Dolac najveća zagrebačka tržnica, dotrajalost i zapuštenost infrastrukture te nedostatak parkirališnih mjesta što uzrokuje česte prometne kolapse, pogotovo u jutarnjim satima kada je tržnica i najživlja. Tezge nisu natkrivene što otežava rad u svim vremenskim uvjetima, a prilazne su površine u toliko lošem stanju da je sjeverni plato postao opasan za kretanje. Slične probleme dijeli i šira cjelina, odnosno Trešnjevački trg koji je također toliko zapušten da ga je teško više i doživljavati kao trg jer, osim nedavne obnove Parka Zvonimira Milčeca, nije sustavno održavan već godinama. Realizirat ćemo jednu od studija rekonstrukcije tržnice i trga i to onu koja na javnom savjetovanju sa stanovnicama i stanovnicima Trešnjevke dobije najveću podršku.

Remiza na Ljubljani i okolni kompleks zgrada u Ozaljskoj ulici zahtijevaju obnovu i uređenje. Naime u taj se prostor nije ulagalo 50 godina, još od otvorenja bivše Name 1972. godine! On je pak iznimno važan za prometnu protočnost, ali i za okupljanje građanki i građana, stoga je bitno urediti ga što prije bez drastičnog narušavanja originalnog izgleda kako bi ostao spoj tradicije i modernog, održivog urbanizma. Potrebno je što prije postaviti pristupne rampe prema okretištu za osobe s invaliditetom i kontrolirati "divlje" parkiranje. Zbog velikog **potencijala tog prostora kao mjesta događanja i okupljanja, svojevrsnog trga**, bit će djelom sveobuhvatnog urbanističkog plana.

Na području četvrti velik su problem **zapušteni i napušteni objekti** među kojima se ističu kompleks nekadašnje tvornice svile (*Bubara*) i zgrada nekadašnje *Tvornice konfekcije Vesna*, brojni bivši tvornički objekti, hotel za samce, tzv. *Sahara*, u Voltinom naselju te niz manjih privatnih objekata širom Trešnjevke. Budući da ti objekti propadaju, a neki među njima su i industrijska baština koju treba zaštititi, što hitnije ćemo utvrditi vlasničke odnose, urediti i očistiti okolni prostor koliko je moguće, a dugoročno **potaknuti obnovu i prenamjenu u funkcionalne prostore s potrebnim javnim sadržajima (kultura, sport, obrti itd).**

Kultura i sport

Kako bi se što više stanovnica i stanovnika Trešnjevke uključilo u sportsko-rekreacijske aktivnosti i iskoristilo sportski potencijal četvrti, potrebno je **obnoviti postojeće sportske objekte**, osobito uz pomoć dosad nedovoljno iskorištenih EU-fondova. Tu se osobito ističe potreba za obnovom Doma sportova i njegova

oštećenog krovišta, obnova Cibone i objekata unutar kompleksa te adaptacija i moguće proširenje stadiona u Kranjčevićevoj ulici. Uz to, prioritetna je potreba za očuvanjem ragbija u Rudešu, a time indirektno i u Zagrebu.

Kulturu ćemo vratiti na ulice i u svakodnevni život događanjima u javnim prostorima i poticanjem stvaranja novih kulturnih žarišta.

Pojedine inicijative pokazale su da je u poslijepodnevnim i večernjim satima moguća kulturna preobrazba Tratinske ulice ili trešnjevačke tržnice, i to zabavnim i edukativnim događanjima koja će poboljšati svakodnevni život zajednice. Stoga ćemo **poticati lokalne udruge i neformalne skupine da organiziraju takva događanja na otvorenom te donijeti plan uređenja javnih površina kako bi bile u skladu s potrebama građanki i građana.** Gradski prostori mogu se koristiti i za kulturno-edukativna događanja u cijeloj četvrti. Dobar je primjer navedenih inicijativa *Muzej susjedstva Trešnjevke*, kvartovski muzej koji su izgradili stanovnici Trešnjevke. Tom se vrijednom inicijativom potiču demokratska načela i uključivanje zajednice i njeguje ideja revalorizacije baštine.

Zelenilo i vode

Fallerovo šetalište uz potok Črnomerec izrazito je popularna šetnica i važan dio zagrebačke zelene infrastrukture. Nažalost, potok je onečišćen i neodržavan kao i nasipi koji ga omeđuju. Puteljci na nasipu nisu obnavljani godinama kao ni pješački mostovi preko Črnomerca od kojih tri spajaju Ljubljanicu i Pongračevo. Zbog toga postaju nesigurnima za pješake. Za urbani razvoj iznimno je važno **sačuvati potok i urediti zapušteno šetalište te posaditi dodatno zelenilo**, pogotovo stabla. Zelene površine uz potok vitalne su za budućnost nasipa te ćemo ih redovito održavati, a šetnicu na nasipu obnoviti kako bi bila prohodna i pristupačna, osobito za starije i osobe s invaliditetom. Prostor uz **potok Kustošak, koji povezuje Voltino naselje i Rudeš, uredit ćemo u šetnicu uz ekološki prihvatljivu javnu rasvjetu.** U suradnji s građanskim inicijativama za zaštitu potoka, dugoročno ćemo institucionalno zaštititi trešnjevačke potoke kako bi se spriječila njihova eksploatacija, dodatno natkrivanje, nadogradnja i organizirano uništavanje.

Očuvat ćemo postojeće, rijetke, zelene površine, potaknuti sadnju novog zelenila i drveća te iskoristiti nekorištene i zapuštene parcele kao male zelene oaze.

To će djelomično smanjiti primjetno povećanje temperature zraka u naselju tijekom ljetnih mjeseci prouzročeno ponajprije preizgrađenošću četvrti na štetu zelenih površina. **Munjarski put, livada Selska–Krapinska–Zagorska** jedina je veća sačuvana zelena površina u četvrti, omeđena s nekoliko mjesnih odbora. S

obzirom na to da Trešnjevka sjever ima samo 3,2 % javnih zelenih površina, stanovnice i stanovnici žele tu površinu sačuvati zelenom i dodatno urediti što su potvrdili na zboru građana 2018. godine kao i u našoj anketi.

U istočnom dijelu Rudeša, koji nema dostupne uređene i sadržajno ispunjene javne zelene površine, očuvat ćemo zelenu površinu kod Dječjeg vrtića Matije Gupca i urediti je kao **park i dječje igralište**.

Vraćanje javnih česmi s pitkom vodom jedno je od jednostavnih, a vrijednih rješenja koje bi ublažilo posljedice klimatskih promjena u gradu. S obzirom na postojeću infrastrukturu, odmah ćemo širom četvrti uvesti javne česme i građankama i građanima vratiti pitku vodu. **Zeleni vrtovi na krovovima** postojećih zgrada duž Trešnjevke poboljšali bi kvalitetu zraka, a ujedno bi bili idealno mjesto za urbane vrtove jer je dokazano da je na visinama onečišćenje smanjeno te se ondje mogu uzgajati i zdrave, jestive biljke.

Infrastruktura koja prati život

Posljednjih 30 godina svjedočimo mahovitom preobražaju vizure cijele Trešnjevke u kojoj su se parcele s obiteljskim kućama i vrtovima masovno pretvorile u stambene zgrade s velikim brojem stanova. Taj je proces, između ostalog, prouzročio prometne gužve, nedostatak parkirališnih mjesta te pretrpanost obrazovnih i zdravstvenih ustanova i domova za starije.

Nedostatak parkirališnih mjesta problem je na cijelom području Trešnjevke sjever, a osim povećanja broja parkirališnih mjesta, rješenje vidimo i u smanjenju broja osobnih vozila. Taj cilj može se postići poboljšavanjem strukture javnog prijevoza i uvođenjem sustava biciklističkih mreža diljem grada. U skladu s **održivim prometnim planom za koji se zalažemo poboljšat ćemo mrežu javnog prijevoza koja će ljudima omogućiti efikasno kretanje i bez automobila, povećati pješačke zone i omogućiti nesmetano kretanje biciklom**.

Preopterećenost odvoda i kanalizacijske mreže zbog preizgrađenosti posljednjih godina uzrok je sve češćih poplava. Nakon gotovo svake obilnije kiše građankama i građanima su domovi poplavljeni, često i fekalnim vodama. Zbog neprikladnog sustava odvodnje otpadnih voda, u poplavama stradava privatna imovina. Taj problem već dugo pogađa **Rudeš**, no ne rješava se, a uz daljnju stanogradnju **zahvaća i druge dijelove Trešnjevke. Stanarke i stanari Maglajske ulice** u blizini trešnjevačke tržnice **još uvijek nemaju adekvatno riješen problem kanalizacije**. Iako se njezina sanacija iz godine u godinu uvrštava u planove, do danas nije bilo pomaka nabolje.

Kako bi se riješili navedeni problemi, u planu je ulaganje u **sanaciju vodovoda u starijim dijelovima grada te razdvajanje odvodnje oborinskih voda od kanalizacijskih**. Potrebna je izgradnja ispusta oborinskih voda koji se spaja na kolektor za odvodnju na Horvaćanskoj cesti te provođenje kanalizacijske mreže u Maglajskoj ulici.

Problemi škola i vrtića na području Trešnjevke raznoliki su, ali se svuda uočava manjak kapaciteta zbog porasta stanovništva, a dio građevina je dotrajavao te dodatno oštećen nedavnim potresima.

OŠ kralja Tomislava, izgrađena 1928. godine, u lošem je stanju i nesigurna za učenike i učenice te radnike i radnice. Škola je na rubu kapaciteta kao i susjedni Dječji vrtić Trešnjevka. Dvorana u **OŠ Voltino** oštećena je u zagrebačkom potresu i zahtijeva obnovu. **OŠ Augusta Šenoe** također je oštećena i nema dovoljno kapaciteta da primi nove učenike. Nedostatak vrtićkih kapaciteta, pogotovo za djecu jasličke dobi, velik je problem na području cijele četvrti.

Prioritet je stručno procijeniti stanja škola i napraviti plan obnove te u sljedećoj fazi obnoviti škole za koje se ustanovi potreba za tim.

Rast naselja mora pratiti i izgradnja vrtića i škola. Jedan od primjera je područje MO-a Pongračevo u kojem se napokon gradi područna zgrada OŠ Augusta Šenoe, ali samo za niže razrede, pa ćemo što prije osigurati i prostor za učenike viših razreda. Uz to, **put do svih škola za djecu treba biti siguran**, stoga će nam prioritet biti sigurno kretanje djece u prometu.

Problem dotrajale tramvajske pruge duž Tratinske i Ozaljske dodatno je pogoršan nakon potresa u ožujku i prosincu 2020. kada su se znatno pojačale vibracije i buka pri prolasku tramvaja. Uz upitnu ispravnost tračničke infrastrukture, frekventnost tramvajskog prometa, malu udaljenost pruge od stambenih zgrada, problem predstavlja i brzina koju tramvaji dostižu. Hitno ćemo analizom utvrditi stanje tračnica, asfaltne i pločaste strukture i infrastrukture ispod kolosijeka te nakon toga **donijeti plan sanacije cijelog područja Tratinske i Ozaljske. Osim sanacije, cijela Trešnjevka sjever očekuje izradu sveobuhvatnog prometnog plana** koji bi trajno riješio prometne probleme.

Zapušteni pružni prijelazi Magazinska–Jagićeva i Zagorska–Vodovodna–Magazinska gorući su problem spoja Trešnjevke sjever i Črnomerca. Pružni prijelaz na Magazinskoj prema Jagićevoj ulici iznimno je opasan i nesiguran, a dnevno se njime koristi više od 2 000 ljudi. U najkraćem roku osigurati ćemo prijelaz (nathodnik, pothodnik) preko pruge i sinkronizirati dizanje tamošnje rampe s onom u Vodovodnoj ulici. Prometni problem pružnog prijelaza Zagorska–Vodovodna–Magazinska riješiti ćemo denivelacijom pruge što je predvidjela i studija iz 2009. prema kojoj bi se obnavljali Trg Franje Tuđmana, Zapadni kolodvor i Trg Krešimira Čosića. Dugoročno će sveobuhvatan prometni plan revitalizirati cijelu gradsku željeznicu. **Život s prugom vidimo kao prednost, zahvaljujući njezinoj ulozi povezivanja, a ne kao opasnost!**

Prometni problemi Trešnjevke također su vezani uz nesustavno održavanje infrastrukture i neadekvatno praćenje rasta izgradnje, povećanja broja stanovnika i vozila. Uočava se loša povezanost najzapadnijeg dijela Trešnjevke sjever sa za-

padnim dijelom grada te se stvaraju nepotrebne gužve na određenim punktovima (Anina ulica, spoj Ozaljske s Vukovarskom, Tomislavova i Zagorska, dio Selske ceste i sl). Uz to, u posljednje se vrijeme proizvoljno i bez prave analize, izlaska na teren i komunikacije s korisnicima i korisnicima mijenjala regulacija prometa (Ljubljana, Ciglenica...), pa su građanke i građani nezadovoljni i zbunjeni, a vrlo često ponuđena rješenja nisu prikladna ni trajna.

U komunikaciji s građankama i građanima radit ćemo na rješavanju problema navedenih točaka te poboljšati povezanost s drugim četvrtima. No isto tako jačat ćemo alternativne načine prijevoza i osigurati **adekvatne biciklističke staze diljem Trešnjevke, te napraviti gradsku mrežu koja će omogućiti širu biciklističku povezanost.**

Uredit ćemo postojeću prometnu infrastrukturu, posebice u starijem dijelu Rudeša, Pongračevu, u dijelu Stare Trešnjevke, Ciglenice i Ljubljane.

Ta je infrastruktura zapuštena, zanemarena i nesigurna jer manjkaju nogostupi, biciklističke staze, iscrtana parkirališna mjesta, pješački prijelazi i signalizacija, postojeći su puteljci derutni, a kolnici dotrajali.

Čistoća i onečišćenje zraka

Uz mnogobrojne navedene probleme, građanke i građani Trešnjevke sjever upozoravaju i na **neprimjereno i nedovoljno održavanje komunalne infrastrukture** (odvodnja atmosferskih voda, čišćenje javnih površina, održavanje javnih površina, održavanje nerazvrstanih cesta) za koju se u 2021. godini za četvrt **planira potrošiti 10 327 800,00 kn.** Velik su problem neravnomjerno i neredovito odvoženje otpada, neadekvatno raspoređene kante koje nagrđuju ulice, nečistoća i otpad na ulicama i zelenim površinama, neodržavani slivnici, loše održavane ceste te mnogi drugi. Za osnovno održavanje gradske četvrti građanke i građani izdvajaju sredstva, no ona se dosad nisu transparentno i adekvatno trošila te se primjećuje nerazmjer između onoga što je plaćeno i što je obavljeno.

Na području Trešnjevke nalazi se **više od desetak divljih deponija** od kojih je najveći u zapadnom dijelu Rudeša. Opći problem s otpadom vezan je uz komplicirano i nesustavno gospodarenje otpadom na razini grada što je nužno odmah adresirati. Građanei i građanke koje se koriste reciklažnim dvorištima i odvajaju otpad ćemo nagrađivati, a edukacijom i kažnjavanjem onih svih koji nepropisno odlažu otpad mogu se postupno sanirati sva divlja odlagališta otpada.

Kontinuiranim aktivnostima deponije ćemo sanirati i revitalizirati kako bi se zaustavilo onečišćenje tla i podzemnih voda te kako bi se oni pretvorili u aktivne zelene površine.

Mjerenja upozoravaju na **veliko onečišćenje zraka** na području Trešnjevke sjever koje je prouzročeno nedostatkom zelenila, iznimno velikom gustoćom prometa i onečišćenjima vezanim uz grijanje u zimskom razdoblju. Ozelenjavanjem javnih površina, smanjenjem gustoće prometa i prelaskom na ekološki prihvatljivije metode grijanja pomoću gradskih poticaja može se uvelike poboljšati kvaliteta zraka što je jedno od osnovnih mjerila opće kvalitete života.

Otvorena i uključiva mjesna samouprava

Na razini mjesne samouprave zalagat ćemo se za implementaciju Protokola Vijeća Europe o pravu na sudjelovanje u poslovima lokalnih vlasti koji potiče razradu mehanizama sudjelovanja građanki i građana u donošenju odluka na lokalnim razinama i omogućuje provođenje načela transparentnosti i otvorenosti, jačanje procedura za uključivanje u proces savjetovanja s javnošću, participativno budžetiranje, lokalne referendume, peticije, zborove građana, jačanje prava na pristup informacijama, uključivanje pripadnika ranjivih skupina te razradu mehanizama za rješavanje pritužbi i prijedloga. **Građanikama i građanima treba osigurati njihovo pravo na sudjelovanje i vjerujemo da prave promjene dolaze odozdo, uz kontinuiranu komunikaciju i međusobnu podršku!**

GRADSKA ČETVRT TRNJE

Trnje 2025. vidimo kao zelenu četvrt s prohodnim, sigurnim i urednim ulicama, četvrt koja zadovoljava potrebe svojih stanovnica i stanovnika svih dobi, kvart sa živim tržnicama i lokalnim proizvođačima i proizvođačicama, bogatim kulturnim sadržajima, raznolikom ponudom rekreacijskih aktivnosti na javnim zelenim površinama, posebno uz rijeku Savu, ukratko — kao ugodno mjesto za odrastanje, život i starost.

Javna infrastruktura

Promet

Prometna zagušenost i regulacija prometa

Gradsku četvrt Trnje karakterizira intenzivan **promet i prometna infrastruktura koja ne odgovara** broju vozila koja svakodnevno prolaze Trnjem na putu prema različitim dijelovima grada. Jedna je od takvih kritičnih točaka **Rapska ulica na Sigečici** koja je ponajprije služila kao izlaz iz kvarta, no sada je, osim prometom, opterećena i bukom i onečišćenjem. Građani Sigečice već 12 godina bave se tim problemom koji bi se mogao riješiti **rekonstrukcijom južnog dijela križanja Avenije Marina Držića i Ulice grada Vukovara**.

Staro Trnje primjer je kvarta s lošom prometnom (i drugom javnom) infrastrukturom. Desetljećima se obećava izgradnja prometnog koridora, odnosno izgradnja ulice Prisavlje, no umjesto rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, u posljednje se vrijeme na tom području intenzivno gradi, a cestovna se infrastruktura zanemaruje. Velik dio prometnica nema rubnike i na nižoj je razini od okolnog zemljišta, pa za obilnijih kiša nastaju goleme lokve koje otežavaju promet. Zavojite i uske prometnice bez nogostupa, pješačkih prijelaza i odgovarajuće prometne signalizacije ozbiljna su opasnost za stanovnike. Sanirat ćemo **prometnice i nogostupe, postaviti rubnike i uvesti zone smirenog prometa**.

Na **Vrbiku** Ulica Fausta Vrančića te ulice Vrbik XIII, Vrbik i Vrbik III. podnose najveći teret prometa u kvartu. Prometna regulacija manjkava je i u **Cvjetnom naselju** (Prudi, Paromlinska i Prudi II.), a nedostaju i uspornici koji bi pridonijeli sigurnosti prometa. U **Trnju** su, osim nepristupačnih prilaza kvartu i prometne preopterećenosti, problem i rupe i bare nastale nakon sanacije ceste na križanju Kruga i Krivajske. **Trnjansku cestu i mostove (Most slobode, Jadranski most, Savski most) obnavljat ćemo i kvalitetnije održavati**.

Biciklističke staze

Na Trnju se mogu relativno lako spojiti i upotpuniti **mreže dobrih biciklističkih staza i zelenih ruta**. Primjerice **Slavonska avenija** nema biciklističku infrastrukturu od Avenije Većeslava Holjevca prema istoku i potrebno ju je izgraditi s obje strane. Loše izvedenu stazu **u Koturaškoj** zamijenit ćemo biciklističkom infrastrukturom koja udovoljava potrebama i propisima, a **na Gagarinovu putu**, kao jednoj od glavnih biciklističkih ruta koja povezuje Trnje i Trešnjevku, dopustit ćemo promet biciklima i urediti stazu za njih. Kad je riječ o prekidu biciklističke staze **u Ulici grada Vukovara kbr. 56–60** (južna strana), osigurat ćemo spajanje i cjelovitu izvedbu biciklističke staze.

Javni prijevoz

Optimizirat ćemo vozne redove noćnih i dnevnih linija ZET-a te povećati broj autobusnih linija duž Slavonske avenije. Naprimjer potrebno je uvesti više autobusa na ZET-ovoj liniji 107 tijekom dana. To će pridonijeti boljoj povezanosti Starog Trnja koje je sada javnim prijevozom izrazito loše povezano s ostalim dijelovima grada. Tramvajsko stajalište prilagodit ćemo osobama s invaliditetom te izgraditi rampe u pothodnicima na Držićevoj aveniji (Sigečica, Savica).

Optimizirat ćemo vozne redove noćnih i dnevnih linija ZET-a te povećati broj autobusnih linija duž Slavonske avenije.

Parkirališta

Zagušenje parkirališta posljedica je preizgrađenosti pojedinih kvartova i rapidnog porasta broja automobila. Među kvartovskim problematičnim točkama svakako su zapušteni prostori ispod **Mosta slobode koji se** nepropisno iskorištavaju za parkiranje vozila, kao i zelene površine **Starog Trnja**. U **Sigečici** ispred TEŽ-a parkirališna su mjesta iscrtana na trošnim i neadekvatnim površinama, a prostor oko **tržnice na Savici** zagušen je parkiranim automobilima. Pokrenut ćemo raspravu o izmjeni sustava zonskog parkiranja kako bi se parkirališna mjesta oslobodila za stanovnike kvartova.

Onečišćenje bukom

Zbog intenzivnog prometa, uz glavne prometne transversale Trnja potrebno je postaviti **bukobrane** koji bi znatno pridonijeli kvaliteti života stanovnika uz najbučnije prometnice. Na Trnju bukobrane želimo postaviti na Trnjanskoj cesti u dijelu uz Vukovarsku ulicu i Slavonsku aveniju, u Krivajskoj uz Slavonsku aveniju, u Sigečici uz Držićevu aveniju te na Savici uz Slavonsku aveniju i Držićevu aveniju.

Urbanizam

Na području Gradske četvrti Trnje nalaze se **zapušteni i neiskorišteni prostori industrijske baštine** (kompleksi bivših tvornica u gradskom vlasništvu): **Gredelj, Paromlin i Zagrepčanka („Klaonica”)** te **zgrada Zagrebačke banke u Paromlinskoj** (čije vlasništvo nije razriješeno). Obustavit ćemo prodaju tih prostora u gradskom vlasništvu i prenamijeniti ih u objekte mješovite namjene, uz procjenu potreba i omjera javnih i privatnih interesa na tim područjima. Ti bi se prostori mogli iskoristiti i kao inovacijski centri (*hubovi*) i mjesta za razvoj zelenog poduzetništva i obrtništva.

Jedan od središnjih urbanističkih problema grada, pa tako i Trnja, svakako su aktualni **urbanistički i detaljni planovi uređenja** koje ćemo preispitati, a važeće problematične planove staviti izvan snage (npr. u Cvjetnom naselju **UPU križanje Savska–Prisavlje** kojim se planira gradnja bez prateće infrastrukture). **Građane ćemo aktivno uključiti u donošenje detaljnih planova uređenja.**

Neki se kvartovi godinama bore i s neriješenim imovinsko-pravnim odnosima. Kvart koji je simbol te problematike jest **Staro Trnje** gdje na spomenutom, nikad izgrađenom, koridoru kroz ulicu Prisavlje nisu riješeni imovinsko-pravni odnosi za stare kuće, a stanovnicima je godinama ograničeno raspolaganje privatnom imovinom. Na tom prostoru niče bespravna gradnja, ruše se stare kuće i grade nove, s većim brojem katova i na 100 % površine zemljišta. Iako upozorena mnogo puta, građevinska inspekcija ne radi ništa u vezi s tim problemom, ali mi ćemo se uhvatiti ukoštac s njim.

Obustavit ćemo prodaju kompleksa kao što su Paromlin, Gredelj i Zagrepčanka te ih prenamijeniti u objekte mješovite namjene.

Kvartovske tržnice

Vitalni punktovi svakog kvarta povezani su s kvartovskim tržnicama — dakako, ako ih kvartovi imaju. Važno je imati mjesto u kvartu na kojemu će stanovnice i stanovnici imati pristup hrani malih domaćih proizvođača i malim obrtima. No tržnice su i više od toga — to su mjesta na kojima se ljudi susreću i na kojima kvart živi. Grad Zagreb već godinama sustavno zanemaruje vlastite tržnice.

Tržni centar Savica

Tržni centar Savica loše je održavan, od same infrastrukture objekta (na nekim mjestima pada žbuka, stepenice su u lošem stanju i sl.) pa do lošeg održavanja čistoće, odnosno higijene u prostoru. Samo se središnji dio, u kojem su postavljene klupe za prodaju namirnica na tržnici, redovito čisti, a sav je okolni prostor zapušten, neuredan i prljav. Usto, nedostatan je prostor za iskrcaj robe, pa je

istočni dio zagušen vozilima što smanjuje vidljivost u prometu kraj raskršća Ulice Zinke Kunc i Lastovske te povećava opasnost od prometnih nesreća. I prostor oko tržnog centra zapušten je i bez sadržaja iako je još prije pet godina Grad proveo natječaj za idejno rješenje tog prostora. Osigurat ćemo **redovito čišćenje tržnice, renoviranje dotrajalih dijelova te oživljavanje prostora** organiziranjem sajмова na tržnici (npr. u poslijepodnevnim satima).

Zapuštena tržnica u Trnju

Na adresi Trnjanska cesta 35 nalazi se zapušten prostor stare Tržnice Trnje koji želimo pretvoriti u središnje mjesto susreta lokalnih proizvođača, obrtnika, umjetnika i kupaca. Ta se gradska lokacija mora ustupiti građanima. Tržnica može postati mjesto nabave ekoproizvoda izravno od lokalnih proizvođača i OPG-ova te mjesto solidarne razmjene, mjesto na kojem će se predstavljati tradicijske rukotvorine, odnosno proizvodi tradicijskih grana obrtništva (npr. košaraštvo, lončarstvo, vezenje...), te mjesto na kojem će moći raditi hobisti i mlade neafirmirane umjetnice. U prostorima tržnice želimo osnovati zeleni centar (*hub*) s tzv. *coworking* prostorima za lokalne udruge, umjetničke organizacije ili male tvrtke s Trnja čime bi prostori tržnice oživjeli tijekom cijelog tjedna, a u sklopu toga osnovat ćemo i “knjižnicu alata”

Kvaliteta komunalnih usluga

Kanalizacija i odvodnja

Zbog izostanka ulaganja u javnu odvodnju i slivnike te prebacivanja odgovornosti s gradskih institucija na državne, **stanovnici Starog Trnja** prošle su godine biti prisiljeni sami intervenirati i otključati **ustavu Kuniščak** kako bi sačuvali svoje domove. Iako su štete od poplave velike, stanovnici još nisu primili nikakvu odštetu, a odlukom gradske uprave ponovno su prisiljeni prijavljivati štetu iako je već prijavljena prošle godine. Građani **Sigečice** također trpe česte poplave u područjima i suterenskim stanovima jer je tamošnja kanalizacijska mreža izgrađena početkom 20. stoljeća. **Obnovit ćemo zastarjeli kanalizacijski sustav** i sustav odvodnje te dugoročno razvijati **sustav zaštite od poplava** na Trnju.

Otpad

Pitanje zbrinjavanja otpada jedna je od gorućih tema na razini Zagreba i svih njegovih kvartova. Na gradskoj i kvartovskoj razini rješavat ćemo probleme manjka i prekranosti kanta i kontejnera za otpad, prelijevanja odvojeno prikupljenog otpada na reciklažnim otocima te rjeđeg odvoza otpada. Nećemo dopustiti gomilanje glomaznog otpada na zelenim površinama (npr. na **Starom Trnju**) i potaknut ćemo recikliranje **postavljanjem mobilnih reciklažnih dvorišta**. Cilj nam je i organizirati kvalitetniju uslugu prikupljanja otpada i zalažemo se za uvođenje RRR sustava smanjenja, oporabe i recikliranja otpada (engl. *reuse, reduce, recycle*) na svim razinama, od informiranja građana do sanacije Jakuševca (čiji smrad stanovnici Savice i Sigečice često osjećaju) i uspostave novog sustava za recikliranje i odvajanje otpada.

Društvena infrastruktura

Svaki kvart ima svoje probleme, no nazivnik je zajednički — nedostatak infrastrukture. Primjerice **Sigečica** se bori s preizgrađenošću i doseljavanjem novog stanovništva što nije popraćeno odgovarajućom infrastrukturom, a **Staro Trnje** potpuno je zapušteno i nema osnovnu infrastrukturu poput ambulante, ljekarne, poštanskog ureda, trgovina, parkova s klupama i dječjim igralištima. Na razini većine kvartova također nedostaje raznolikija ponuda dućana s hranom, povrćem, voćem (Cvjetno naselje, Prisavlje, Savski kuti, Vrbik), pošta (Sigečica) ili knjižnica (Cvjetno naselje), a s obzirom na velik broj fakulteta u blizini, bolja ponuda potrebna je i studentskoj populaciji.

Novi vrtići na Trnju

Gradski vrtići relativno su stariji te postoji potreba za većim ulaganjima u njihovo održavanje. Iako neki kvartovi imaju vrtić ili čak dva, u većini slučajeva roditelji su prisiljeni čekati na listama i strepiti hoće li moći upisati dijete. Mjesni odbori **Martinovka** i **Miramare** nemaju dječji vrtić. Poseban problem nastaje u kvartovima koji se naglo povećavaju što nije praćeno izgradnjom vrtićke infrastrukture. Takva je situacija u kvartu **Sigečica** u kojem se zbog snažnog doseljavanja stanovnika i stanovnika **vrtić planiran na uglu Folnegovićeve i Rapske nameće kao nužnost.**

Održavanje dječjih igrališta

Želimo obnoviti i kvalitetnije održavati dječja igrališta koja se s obzirom na vremenske uvjete i visoku korištenost često uništavaju. **Sva dječja igrališta na Trnju prilagodit ćemo djeci** najmanje dobi jer za njih često ne postoji odgovarajuća oprema i sigurne sprave. Za stariju djecu potrebno je uvesti sadržajnije sprave. Primjerice, nijedno od triju najposjećenijih igrališta na Trnjanskoj Savici nema nijednu ljuljačku, tobogan ili pedagošku spravu za djecu mlađu od tri godine. Na mnogim igralištima **potrebno je proširiti postojeće staze, dodati klupicu ili stol** kako bi se povećala funkcionalnost postojećih igrališta. Pokraj igrališta u blizini cesta potrebno je postaviti uspornike. Sve te aktivnosti ne iziskuju preveliku organizaciju i sredstva, pa su izvedive u kratkom roku.

Obnova Osnovne škole Jure Kaštelana

Primjer školske zgrade koja nije prikladna za to da u njoj bude obrazovna ustanova jest zgrada **Osnovne škole Jure Kaštelana na Savici**. Stara više od 50 godina, zgrada se i dalje upotrebljava iako još uvijek ima azbestni krov, a nije ni seizmički otporna i ne zadovoljava ni građevinske ni pedagoške standarde. Takvo zabrinjavajuće stanje školske zgrade potaknulo je roditelje sa Savice da se organiziraju i s pravom zahtijevaju rekonstrukciju i dogradnju zgrade i održavanje nastave u sigurnom okružju. Osiguravanje škola prema svim suvremenim standardima potrebni su i drugim školama na području Gradske četvrti Trnje.

Škole na području Trnja obnovit ćemo i osigurati u skladu sa suvremenim standardima.

Centar za kulturu i mlade

Na području cijelog grada osjeća se potreba za rješavanjem problema nedostatka jedinstvenog kvalitetnog prostora za nezavisnu kulturu, urbanu kulturu i kulturu mladih. Takav bi prostor bio namijenjen za različite sadržaje za mlade poput radionica, edukacija, raznih kulturnih i glazbenih sadržaja.

Zbog toga je pokrenut **Pogon Jedinstvo**, no taj prostor nije posve adekvatno uređen i financiran. Iako Pogon Jedinstvo i dalje djeluje kao zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade, bez donošenja novog **UPU-a Trnje** nije moguć daljnji razvoj tog vitalnog projekta.

Društveni domovi i domovi kulture

Društveni domovi na Trnju primjer su lošeg upravljanja javnom imovinom u posljednjih 30 godina. Domovi su sada zapuštene zgrade, nekih više i nema, neki su u privatnom vlasništvu, a nekada su kazališne pozornice i kinodvorane bile glavna sastajališta građanki i građana u kvartu. Želimo obnoviti zapuštenu infrastrukturu domova, naprimjer **društvenog doma Stara Siga**, i vratiti im prvobitnu društveno-kulturnu namjenu. Na Trnju se nalazi i **Pučko otvoreno učilište Zagreb** čije kulturne sadržaje — Galeriju "Bernardo Bernardi", knjižnicu, kazališno-koncertnu dvoranu — želimo otvoriti za stanovnice i stanovnike Trnja i mnogobrojne studente i studentice u našoj gradskoj četvrti u kojoj se nalaze mnogi fakulteti i Studentski dom Cvjetno naselje.

Ostarimo u kvartu — dom za starije i nemoćne osobe

Stanovništvo Trnja sve je starije, a u cijeloj četvrti postoji samo jedan dom za starije i nemoćne. **Na Savici** je izgradnja doma planirana prije 30 godina, postoji i za to namijenjeno zemljište, no projekt nikad nije realiziran. Želimo omogućiti svojim sugrađanima humano starenje u sklopu zajednice. Osim izgradnje domova, radit ćemo na nalaženju prostora za gerontološki centar za dnevnu skrb o starijim osobama u lokalnoj zajednici, no želimo uvesti i dodatne sadržaje za starije osobe kao što su vježbaonice i radionice. Dio tih potreba riješit ćemo i pokretanjem i obnavljanjem društvenih domova i demokratizacijom postojećih kulturnih centara.

Uvest ćemo dodatne sadržaje za starije osobe kao što su vježbaonice i radionice te pokrenuti obnovu društvenih domova.

Zelena infrastruktura

Javne površine — ozelenjavanje kvarta

Trnje odiše željom da se ozeleni. Pojedini kvartovi godinama nisu dobili **novi park**, npr. Staro Trnje, Sigečica i “Marin Držić”. Zapušteni prostor pokraj dvorane uz Učiteljski fakultet na Cvjetnici želimo urediti za potrebe školaraca i mladih, odraslih te umirovljenika iz obližnjeg Doma za starije Trnje. Zapušteni plato ispred MO-a u Savskim kutima također ćemo urediti u zelenu površinu i igralište. Uredit ćemo i **nove parkove za pse**, primjerice pokraj zgrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice. **Održavat ćemo postojeće parkove i zelene površine** postavljanjem boljeg osvjetljenja, novih koševa za smeće, klupa, česmi s pitkom vodom i sanitarnih čvorova. Iznimno mali dio Trnja zauzimaju zemljišta namijenjena **za sport i rekreaciju**. Iako na Trnju postoji 20 sportskih objekata, oni vape za uređivanjem, održavanjem i zaštitom.

Postojeći **gradski vrtovi** nisu dostatni za kapacitete sadašnjih kvartova. Uz potrebnu reviziju i transparentnost dodjele parcela za gradske vrtove (Gradski vrt na Savici), gdje god je to moguće, uvest ćemo nova zemljišta na kojima će se uzgajati hrana za vlastite potrebe. Dugoročno uz gradske vrtove želimo imati sveobuhvatan projekt ozelenjavanja prostora uz Savu.

Revitalizacija prostora uz rijeku Savu

Poznato je da je Zagreb jedan od rijetkih gradova na svijetu koji ne živi dovoljno uz svoju rijeku. Revitalizirat ćemo područje uz Savu projektima zelene infrastrukture, prostornim i ekološkim intervencijama i sadržajima za građanke i građane Trnja i cijelog Zagreba. Promašeni projekt “Ljeto na Savi” dokazao je da nije dovoljno medijski oglasiti *ad hoc* sklepane sadržaje ne bi li se time postigao željeni rezultat. Potrebno je osigurati odgovarajuću infrastrukturu na savskom nasipu (sanitarni čvorovi, rasvjeta, koševi i česme) za rekreacijske aktivnosti, a ona je i polazište za kulturne i sportske manifestacije kakve grad uz rijeku zaslužuje. Poticat ćemo i podržavati projekte kao što je Mystic tribe uz Hendrixov most, koji oživljavaju prostor uz Savu i okupljaju ljude. Jednako tako brodove koji su preostali na Savi, a dio su tradicije grada, treba primjereno obnoviti i omogućiti im rad.

MOŽEMO!

**Zagreb
je NAŠ!**